

และด้านการจินตนาการสร้างภาพอนาคตที่ควรเป็น (X_3) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ได้ร้อยละ 44.50

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการร่วมมือกันแก้ปัญหา โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในการดูแลเอาใจใส่ครูและบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนสามัคคีและร่วมมือกันทำงาน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหาให้คลี่คลาย โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะการหลอมรวมความแตกแยกและลดปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลภายในสถานศึกษาได้ให้เกิดความสามัคคีและทำงานร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มาใช้ในงานวิจัยกับการบริหารงานด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งของความสำเร็จของสถานศึกษา ทางด้านวิชาการ สมรรถนะ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษากับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

ขวัญฤทัย ภู่อาระ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

- เตชินณ์ อินทบำรุง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสารนาครบุตตรปริทรรศน์*, 11(1), 178 – 187.
- ธานินท์ เอื้ออิทธิ. (2560). มนุษย์จะสร้างทักษะ-การเรียนรู้ใหม่ เพื่อรับมือ “ความเปลี่ยนแปลง” ในอนาคตอย่างไร?. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2566 จาก <https://thestandard.co/learning-for-change/>.
- เบญจมาศ หนูไชยทอง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. ใน *ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2555). *องค์การและการบริหารจัดการ*. นนทบุรี : ธิงคิปปยอนดบุคส์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 2552 – 2561*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2557). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Ash, R., & Persall, M. (2007). *The principal as chief learning officer, the new work of Formative leadership*. Birmingham : Stamford University Birmingham.
- Giles, Sunnie. (2018). How VUCA Is Reshaping The Business Environment, And What It Means For Innovation. เรียกใช้เมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.forbes.com>.
- Hoy, W. K. and Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration : Theory - Research - Practice 6th ed.* New York : McGraw- Hill.
- Mott, P. E. (1972). *The characteristic of effective Organizational*. New York : Harper and Row.
- Stoll, L. & Temperley, J. (2009). Creative leadership : A challenge of our times. School Leadership and Management. *Journal of Management in Education*, 2009, 63-76.

การพัฒนาแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal*

THE DEVELOPMENT MODEL OF RELATIONSHIP BETWEEN
CHARACTERISTICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND SCHOOL QUALITY
ASSURANCE IN THE NEW NORMAL ERA

พระมหาภคจิตพิสิฐ กิตติธมโม/จำพันธ์

Phramaha Kitphisit Kittidhammo/Jarphan

อินตา ศิริวรรณ

Intha Siriwan

ลำพอง กลมกุล

Lampong Klomkul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahchulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: 6301102008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal 2) เพื่อพัฒนาแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal 3) เพื่อนำเสนอแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ คือ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 คน 2) สทนากลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน และ 3) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 234 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอรูปแบบสหสัมพันธ์ด้วยตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะฯ 5 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (2) ด้านการบูรณาการหลักคุณธรรมและจริยธรรมฯ ตามหลักพรหมวิหาร 4 (3) ด้านบุคลิกภาพ (4) ด้านภาวะผู้นำ (5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2. การพัฒนาแบบฯ ใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน เขียน สื่อสาร (2) ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ 3. นำเสนอแบบฯ ใน 3 ด้าน คือ (1) รูปแบบด้านการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ

* Received: 18 December 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 25 December 2023

คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ และความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (2) รูปแบบด้านกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ - วางแผนรูปแบบ - รับฟังปัญหาของครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองและปรับใช้กับแบบเรียนออนไลน์ ออนไลน์ ผ่านอินเทอร์เน็ต และออนไลน์ แอนด์ (3) เพื่อการประเมินคุณภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะ, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, ยุค New Normal

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the characteristics of educational institution administrators and quality assurance within educational institutions in the New Normal era. 2) To develop a model of the relationship between the characteristics of school administrators and quality assurance within educational institutions in the New Normal era. 3) To present a model of the relationship between the characteristics of educational institution administrators and quality assurance within educational institutions in New Normal era using multi-phase mixed methods research, that is, the researcher used research tools consisting of 1) in-depth interviews with 12 people, 2) group discussions with 9 people/person and 3) Use a questionnaire for a sample of 234 people to analyze the data with statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Correlation patterns are presented with accompanying tables.

The results of the research found that 1. 5 aspects of characteristics are (1) the aspect of managing educational institutions to be successful (2) the aspect of integrating moral and ethical principles, etc. According to the 4 Brahmvihāra principles (3) personality aspect (4) leadership aspect (5) human relations aspect. 2. Development of the model in 3 areas: (1) student quality Training students to have the ability to read, write, and communicate (2) in the learning and learning process that emphasizes the learner as important (3) in the administrative and management process. 3. Present the model in 3 areas: (1) model for successful school administration Administrators must have important characteristics, namely morality, ethics, personality, and good human relations. (2) The format for the teaching and learning process that is learner-focused is - planning the format - listening to teachers' problems. Parents about student learning -

encourage teachers to develop themselves and adapt to on-site, online, via the internet, and on-hand learning methods, (3) for quality assessment.

Keywords: Model Development, Relationship of Characteristics, Quality Assurance Within Educational Institutions, The New Normal Era.

บทนำ

โลกในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge based society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge based economy) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมีคุณภาพ จึงทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้นักศึกษามีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล และยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) การศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถให้การศึกษามีคุณภาพ และเตรียมความพร้อมนักเรียนให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับประชาคมโลกได้เท่าที่ควร แม้แต่การพิจารณาดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ในอันดับที่ 81 จากทั้งหมด 134 ประเทศ ซึ่งเป็นลำดับที่ต่ำกว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้อันดับที่ 34 โดยประเทศไทยมีสภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่าประเทศที่มีประชากรและทรัพยากรใกล้เคียงกัน สะท้อนว่า ประเทศไทยพัฒนาน้อยกว่าประเทศอื่น นอกจากนี้ คุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยยังไม่ถึงระดับมาตรฐานสากล ถึงแม้จะมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง คุณลักษณะและจริยธรรมในการทำงาน เป็นคุณสมบัติของพนักงานที่ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเอกชนในประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา พิจารณาว่าสำคัญที่สุดเหนือกว่าการทำงานเป็นทีม การมีความสามารถในการตัดสินใจ การคิดวิพากษ์ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรและการบริหารในหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องประการหนึ่งของผู้บริหารมีคุณภาพ คุณลักษณะที่องค์กร สังคม ชุมชน หน่วยงานยอมรับ ได้แก่ คุณลักษณะด้าน

บุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2540) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถ้ามีอยู่ในตัวผู้บริหารในหน่วยงานใด ๆ ย่อมสอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมงาน และทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย

การรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และได้กำหนดหลักการสำคัญข้อหนึ่ง คือ ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยที่กำหนดให้มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญหมวดหนึ่งที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ดังนั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามที่คาดหวังกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ให้ความหมายของ “การประกันคุณภาพการศึกษา” ว่าเป็นการประเมินและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และตามกฎหมายกระทรวงนี้ ข้อ 3 กำหนดให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ

ในปัจจุบันนี้มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น จึงทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิม ซึ่งหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนี้ ผู้คนต้องมีการป้องกันและเลี่ยงโรคระบาดที่เรียกว่า “New Normal” รวมถึงภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ก็ต้องมีมาตรการ กฎเกณฑ์ ป้องกันการแพร่ระบาดอย่างเคร่งครัด เป็นต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal” เพื่อจะได้นำเอาผลการ

ประเมินคุณภาพมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และผลกระทบจากการประกันคุณภาพภายในของการบริหารผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้นำเอาผลการศึกษาดัง ๆ เหล่านี้ไปเป็นแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ใช้การศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนและรองผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 12 ท่าน เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal จำนวน 9 รูป/คน

ระยะที่ 3 การใช้แบบสอบถาม เพื่อนำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal จำนวน 234 คน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในยุค New Normal 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการบริหาร ดังนี้ 1) การพัฒนาจิตสำนึก (จิตวิญญาณ) ของครูในองค์กร 2) การพัฒนาค่านิยม อุดมการณ์และสร้างวัฒนธรรมในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียน มีหลักยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน และ

พัฒนาให้คนปฏิบัติงานเป็นคนที่มีคุณภาพ 3) การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน สมรรถนะเป็นคุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอื่น ๆ

1.2 ด้านการบูรณาการหลักคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข 2) กรุณา คือ ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ 3) มุทิตา คือ ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี และยินดีกับความสำเร็จของนักเรียน 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเติม

1.3 ด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพดีนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีเป็นเบื้องต้น

1.4 ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ 1) ศึกษานโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำมาบริหารงานและนำพาคนในองค์กรปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิผล 2) บริหารบุคคลด้วยหลักกัลยาณมิตร คือ น่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูด อดทนต่อถ้อยคำ 3) บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดความเสมอภาค มีคุณธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ มีส่วนร่วมเห็นคุณค่า 4) วางแผนการปฏิบัติหน้าที่ของคนในองค์กรให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ 5) การกระจายภาวะผู้นำให้แก่ผู้ร่วมงานในระดับต่าง ๆ

1.5 ด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในหน่วยงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักรงับอารมณ์โกรธ รู้จัก และปฏิบัติตามศีล 5 นั้นเอง การสร้างมนุษยสัมพันธ์เป็นเรื่องที่สำคัญ ผู้บริหารควรปฏิบัติ ดังนี้ 1) เข้าใจตนเอง 2) ยอมรับในความแตกต่าง 3) การสื่อสาร 4) การยิ้มทักทาย 5) การช่วยเหลือ

2. พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาใน 3 ด้าน คือ

2.1 ด้านคุณภาพของผู้เรียนในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณตามเกณฑ์การคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนากิจการจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) มีความก้าวหน้าทางวิชาการและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2.2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และศึกษาข้อมูลสารสนเทศ มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล การจัดการศึกษา ตามนโยบาย และวางกรอบกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาร่วมกัน

2.3 ด้านกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องมี

การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง

3. เสนอรูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถนำเสนอรูปแบบใน 3 ด้าน คือ

3.1 รูปแบบด้านการบริหารสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีความรู้รอบด้าน อีกทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีคุณธรรมจริยธรรม ประเมินสถานการณ์หรือการวางแผนล่วงหน้าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งผู้บริหารต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ (1) เมตตา คือ ความรักความปรารถนาดีของผู้บริหาร (2) กรุณา คือ ความสงสาร กิริยาที่แสดงออกถึงความปรารถนาให้ผู้ปฏิบัติงาน (3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นได้ดี (4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย เป็นกิริยาที่วางใจเป็นกลางต่อบุคคลทั้งหลายในองค์กร

2) ด้านบุคลิกภาพ ควรมีลักษณะที่เข้าถึงได้ง่าย มีความประพฤติดี มีความมั่นใจ รู้เท่าทันเทคโนโลยี มีมารยาท มีทัศนคติที่ดี และรอบรู้ในกฎหมาย และมีแนวคิดและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ประกอบไปด้วย (1) ภาวะผู้นำ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำจะต้องกล้าเปลี่ยนแปลงมุมมองของตนเอง และพยายามรับมือที่เป็นชีวิตวิถีใหม่ และ (2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในหน่วยงาน ผู้บริหารต้องรู้จักการสร้างวัฒนธรรมขององค์กร ให้ทุกคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำที่สามารถ walk the talk เป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นคุณค่าของงานที่ทำและมีแรงบันดาลใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับตัวเอง องค์กร และสังคม ซึ่งต้อง (1) เข้าใจตนเอง (2) เข้าใจผู้อื่น และ (3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 รูปแบบด้านกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

3.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ยุค New Normal ควรบริหารจัดการ ดังนี้ 1) วางแผนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง 2) รับฟังปัญหาของครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน 3) ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้กับการสอนนักเรียน ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญาให้ประสบความสำเร็จ

3.2.2 ด้านคุณภาพของผู้เรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร ความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการพัฒนาจากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนี้

ยังมีการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอีกด้วย เช่น การเรียนออนไลน์ มีทั้งหมด 5 รูปแบบ ได้แก่ ออนไซต์ (On-site) เรียนที่โรงเรียน โดยมีมาตรการเฝ้าระวังตามประกาศของ ศบค. ออนไลน์ (On-air) เรียนผ่าน DLTV ออนไลน์ (On-demand) เรียนผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ออนไลน์ (On-line) เรียนผ่านอินเทอร์เน็ต และออนแฮนด์ (On-hand) เรียนที่บ้านด้วยเอกสาร โดยสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนในรูปแบบผสมผสาน

3.3 รูปแบบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา กระบวนการบริหารและการจัดการเป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตร และสามารถพัฒนางานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ สรุปได้ ดังนี้

1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 59.40 และเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 40.60

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal ในภาพรวม พบว่า มีระดับคุณภาพมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับคุณภาพจากมากไปน้อย ได้แก่ พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในยุค New Normal ($\bar{X}=3.79$, S.D.=1.058) พัฒนานุชนสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในหน่วยงานในยุค New Normal ($\bar{X}=3.71$, S.D.=1.086) พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในยุค New Normal ($\bar{X}=3.69$, S.D.=1.002) พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมที่ใช้พรหมวิหาร 4 มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค New Normal $\bar{X}=3.67$, S.D.=0.958 พัฒนาการบริหารสถานศึกษาในการบริหารงาน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจะประสบความสำเร็จในยุค New Normal ($\bar{X}=3.66$, S.D.=1.061) พัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานในยุค New Normal ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.125) พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในยุค New Normal ($\bar{X}=3.59$, S.D.=1.136) พัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีประโยชน์ในยุค New Normal ($\bar{X}=3.51$, S.D.=1.089)

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการบริหาร ดังนี้ (1) การพัฒนาจิตสำนึก (จิตวิญญาณ) ของครูในองค์กรให้เป็นผู้มีความคิดในการทำงานอย่างมีอุดมการณ์ มีเป้าหมายและทุ่มเทเสียสละเพื่อให้งานสัมฤทธิ์ผล (2) การพัฒนาค่านิยม อุดมการณ์และสร้างวัฒนธรรมในการทำงาน (3) การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่นๆ

1.2 ด้านการบูรณาการหลักคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร 4 นำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่น 2) กรุณา คือ ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ สงสารและเห็นใจผู้อื่นที่ประสบทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยา และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น การร่วมยินดีในความสำเร็จของนักเรียน ชื่นชมผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อทำผลงานหรือได้รางวัล 4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเติมคนที่กำลังทุกข์ หรือเพเลียงพล้ำ

1.3 ด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จ หลักการบุคลิกภาพที่ดีนั้นก็คือ การเป็นบุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดี การทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อมั่นและเกิดความเคารพนับถือ และเป็นภาพลักษณ์ในการทำให้ผู้ปกครอง นักเรียน คนในชุมชน เกิดความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการ สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ร่วมงานและต่อหน่วยงานอื่น

1.4 ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ 1) ศึกษานโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิผล 2) บริหารบุคคลด้วยหลักกัลยาณมิตร คือ นำรัก นำเคารพ นำยกย่อง รู้จักพูด ไม่ชักนำในทางที่เหลวไหล 3) บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ทำให้เกิดความเสมอภาค มีคุณธรรม โปร่งใส รับผิดชอบ มีส่วนร่วม และเห็นคุณค่า 4) วางแผนการปฏิบัติหน้าที่ของคนในองค์กรให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถ 5) การกระจายภาวะผู้นำให้แก่ผู้ร่วมงานในระดับต่าง ๆ ได้มีโอกาสเป็นผู้นำ

1.5 ด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากรในหน่วยงาน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ยิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักระงับอารมณ์โกรธ รู้จักนึกถึงจิตใจของผู้อื่น ยึดหลักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นผู้มีและปฏิบัติตามศีล 5 ดังนั้น ผู้บริหารควร 1) เข้าใจตนเอง 2) ยอมรับในความแตกต่าง 3) การสื่อสาร 4) การยืมทักทาย 5) การช่วยเหลือ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุตววรรณ เต็มเปี่ยม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 2 โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับ

ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม ด้านจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความเป็นผู้นำ (สุดาวรรณ เต็มเปี่ยม, 2553)

3. รูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถนำเสนอรูปแบบใน 3 ด้าน คือ

1. รูปแบบด้านการบริหารสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารต้องมีความรู้รอบด้าน อีกทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีคุณธรรมจริยธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเอง มีการใช้ความรู้การแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการ มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ก้าวทันโลกบริหารจัดการด้วยกลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกภาพที่น่าเคารพเชื่อถือ และต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนร่วมสร้างพัฒนานวัตกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และวัยของผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องกล้าเปลี่ยนแปลงมุมมองของตนเอง โดยเริ่มจากการมองตนเองและประเมินการกระทำของตนเองอย่างตรงไปตรงมา เปิดมุมมองทางความคิด ประเมินสถานการณ์หรือการวางแผนล่วงหน้าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งผู้บริหารต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ (1) เมตตา คือ ความรักความปรารถนาดีของผู้บริหาร (2) กรุณา คือ ความสงสาร กิริยาที่แสดงออกถึงความปรารถนา (3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นได้ดี (4) อุเบกขา คือ ความวางเฉย เป็นกิริยาที่วางใจเป็นกลางต่อบุคคลทั้งหลายในองค์กร

2) ด้านบุคลิกภาพ ควรมีลักษณะที่เข้าถึงได้ง่าย มีความประพฤติดี มีความมั่นใจ รู้เท่าทันเทคโนโลยี มีมารยาท มีทัศนคติที่ดี และรอบรู้ในกฎหมาย และมีแนวคิดและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมได้ตามสถานการณ์ ในทุกยุค ประกอบไปด้วย (1) ภาวะผู้นำ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำจะต้องกล้าเปลี่ยนแปลงมุมมองของตนเอง โดยเริ่มจากการมองตนเองและประเมินการกระทำของตนเองอย่างตรงไปตรงมา และมุมมองทางความคิดจะเปิดกว้าง เมื่อผู้นำมีความกล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก และพยายามรับมือกับสถานการณ์นั้น พร้อม ๆ กับการจัดการกับอารมณ์และความท้าทายที่เกิดขึ้นในยุค New Normal ที่เป็นชีวิตวิถีใหม่ และ (2) ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในหน่วยงาน ผู้บริหารต้องรู้จักการสร้างวัฒนธรรมขององค์กร ให้ทุกคนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กร สร้างความรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จด้วยดี ผู้นำที่สามารถ walk the talk เป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นคุณค่าของงานที่ทำและมีแรงบันดาลใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับตัวเอง องค์กร และสังคม ซึ่งต้อง (1) เข้าใจตนเอง: รู้ว่าอะไรคือจุดอ่อน จุดแข็ง ควรจะปรับแก้จุดอ่อนอย่างไรให้ดีขึ้น ควรจะใช้จุดแข็งของตนให้เป็นประโยชน์อย่างไร ข้อดี ข้อเสีย เป็นต้น (2) เข้าใจผู้อื่น: เมื่อเรารู้จักตนเองอย่างดีแล้ว เราก็ควรที่จะเรียนรู้การรู้จักผู้อื่นด้วยเช่นกัน การเรียนรู้ยัง

หมายถึงการใส่ใจ การรู้จักความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็งของผู้อื่น เป็นต้น และ (3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล: ควรที่จะเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. รูปแบบด้านกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ยุค New Normal ควรบริหารจัดการดังนี้ (1) วางแผนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง (2) รับฟังปัญหาของครู ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน (3) ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้กับการสอนนักเรียน ผู้บริหารต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริง ให้ประสบความสำเร็จ 2) ด้านคุณภาพของผู้เรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณตามเกณฑ์การคิดวิเคราะห์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนารายการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร ยังมีการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอีกด้วย เช่นการเรียนออนไลน์ มีทั้งหมด 5 รูปแบบ ได้แก่ ออนไซต์ (On-site) เรียนที่โรงเรียน โดยมีมาตรการเฝ้าระวังตามประกาศของ ศบค. ออนแอร์ (On-air) เรียนผ่าน DLTV ออนดีมานด์ (On-demand) เรียนผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ออนไลน์ (On-line) เรียนผ่านอินเทอร์เน็ต และออนแฮนด์ (On-hand) เรียนที่บ้านด้วยเอกสาร โดยสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนในรูปแบบผสมผสาน

3. รูปแบบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตร และสามารถพัฒนางานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียน ควรจัดให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระบวนการบริหารและการจัดการเป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพ โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแล สอดคล้องกับสวุมล ราชชนบรีบาล ได้ศีกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง ได้มีการเผยแพร่หลักการและนโยบายเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย มีรูปแบบกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษา 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วย ระบบกำกับ และระบบตรวจสอบ รูปแบบ

ที่ 2 มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 1 มีการเน้นที่การพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การประกันคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ รูปแบบที่ 3 มีการกำหนดกรอบแนวคิดเป็นขั้นตอน แบ่งกระบวนการออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรของสถาบัน ระยะที่ 2 จัดตั้งสภาวิชาการขึ้นเป็นองค์กรหลักที่ดูแลเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการตั้งคณะกรรมการอำนวยการการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ประสานงานนโยบาย ระยะที่ 3 การนำนโยบายสู่แนวปฏิบัติ ระยะที่ 4 การปรับปรุงระบบ ระยะที่ 5 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ นอกจากนี้พบว่า สถาบันมีวิธีดำเนินงานในการจัดประชุมชี้แจงนโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบัน จัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพของสถาบัน จัดตั้งหน่วยงาน/คณะ/และผู้รับผิดชอบ จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพ กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา และนำนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับภาควิชา และกำหนดดัชนีบ่งชี้คุณภาพของมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค ด้านความคิดเห็นของผู้บริหาร และอาจารย์ต่อวิธีดำเนินการควบคุมคุณภาพในหน่วยงาน พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อวิธีดำเนินงานด้านหลักสูตรมากที่สุด ส่วนอีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ ด้านห้องสมุด และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านการวิจัย และด้านบริการวิชาการ ให้ความสำคัญ อยู่ในระดับมากองค์ความรู้จากการวิจัย (สุวิมล ราชธนบริบาล, 2541)

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal ดังนี้ โดยสรุปเป็น “DAV MODEL” ดังแสดงในภาพนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารต้องบริหารจัดการให้ผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร มีความก้าวหน้าทางวิชาการและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การเรียนออนไลน์ มีทั้งหมด 5 รูปแบบ ได้แก่ ออนไลน์ (On-site) เรียนที่โรงเรียน โดยมีมาตรการเฝ้าระวังตามประกาศของ ศบค. ออนไลน์ (On-air) เรียนผ่าน DLTV ออนไลน์ (On-demand) เรียนผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ออนไลน์ (On-line) เรียนผ่านอินเทอร์เน็ต และออนแฮนด์

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรสร้างความเข้มแข็งต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับสถานศึกษา โดยการเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

1.3 สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละเขตให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการศึกษาการพัฒนาแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในยุค New Normal แต่ละด้าน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ด้านที่มีการดำเนินงานในระดับที่ต่ำสุด ควรเพิ่ม PDCA เข้ามาช่วย เป็นต้น

2.2 ด้านที่มีการดำเนินงานในระดับที่ต่ำรองลงมา ควรเพิ่ม PDCA เข้ามาช่วย เป็นต้น

2.3 ด้านที่มีการดำเนินงานในระดับที่ต่ำลำดับต่อมา และการผนวกระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในตัวแปรอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่าง เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน

3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น สภาพบริบทของพื้นที่ที่ตั้งของสถานศึกษา และปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอื่น

3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น ภาวะผู้นำทางด้านวิชาการ ภาวะผู้นำด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 พร้อมกฎกระทรวง. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 พร้อมกฎกระทรวง. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ).
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2540). ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุดาวรรณ เต็มเปี่ยม. (2553). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิมล ราชธนบริบาล. (2541). การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1***
**THE GUIDELINE OF EFFECTIVENESS ON THE BUDGETING MANAGEMENT
PERFORMANCE OF SCHOOLS UNDER THE NONGKHAI PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1**

สังวาล ขาวเหนือ

Sangwan Chaonuea

สิทธิชัย สอนสุกี

Sittichai Sonsupee

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: sungwan@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 302 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.971 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการตรวจสอบภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านการตรวจสอบภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา ภาพรวม มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.053 โดยลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.063 รองลงมาคือ ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.059 แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาระเบียบวิธีปฏิบัติการบริหารงบประมาณ ตลอดจนการตั้งงบประมาณประจำปี เพื่อให้มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการในแต่ละปีการศึกษา ควรวางแผนงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาคุณภาพประจำปี ตลอดจนมีการ

* Received: 26 June 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 27 December 2023

วางแผนงบประมาณทั้งในระยะยาว และระยะสั้น และควรรายงานการใช้จ่ายเงินต่อหน่วยงานต่อหน่วยงาน
ต้นสังกัด รายงานแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณทั้งเงินอุดหนุนและเงินสถานศึกษา เพื่อสร้างความโปร่งใส
ในการบริหารงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารงบประมาณ, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to investigate the necessity needs for the effective budget management of schools and to explore the guidelines for the effective budget management of schools under the Nong Khai Primary Education Service Area Office 1. This study was descriptive research and the sample groups used in this research were 302 administrators and teachers under the Nong Khai Primary Education Service Area Office 1, selected by stratified random sampling method. The instruments used in this research were a questionnaire which had a confidence value of 0.971 and a semi-structured interview.

The findings of the research found that the actual condition on effective budget management of educational institutions was overall at a high level. When considering the average value for each aspect, it was found that the internal audit had the highest average; however, the financial management had the lowest average. The desired condition on effective budget management of educational institutions was at the highest level. When considering the average value for each aspect, it was found that the internal audit had the highest average; nonetheless, the financial management had the lowest average. The overall needs index for the effective budget management of educational institutions had a $PNI_{Modified}$ value of 0.053, with the highest needs in order. The costing calculation of activities had a $PNI_{Modified}$ value of 0.063, followed by the procurement system organization aspect with a $PNI_{Modified}$ value of 0.063.

The guidelines for the effective budget management of schools under the Nong Khai Primary Education Service Area Office 1 were as follow: school administrators should study the budget management practices as well as setting up an annual budget plan to have sufficient budget to manage each academic year. The annual budget should be planned in accordance with the strategic plan. Moreover, the annual budget plan should be both long-term and short-term and report the use of budget for both subsidies and educational institutions for transparency in managing budgets on a regular basis.

Keywords: necessity needs, budget management, schools

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในระยะยาว ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เพื่อให้การศึกษาเป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนต่อสังคมในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศให้ดำรงอยู่ในภาวะสังคมโลกที่แข่งขันอย่างรุนแรงเช่นในปัจจุบัน จึงควรจะเปลี่ยนกระแสดูแลการศึกษาใหม่ให้ เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ให้เกิดผลผลิตขึ้นในวง การศึกษา แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผลผลิตใหม่ ๆ ที่เกิดจาก ความคิดสติปัญญาวิธีการของการศึกษานั้น ๆ ให้มีลักษณะคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์คิดผลิตภัณฑ์และ คิดรับผิดชอบ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2558)

พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ทำให้งบประมาณของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา ความสามารถของผู้บริหาร ถ้าสถานศึกษาขนาดเล็ก งานงบประมาณย่อมมี น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่หรือในสถานศึกษาที่มีบุคลากรจำนวนมาก ทรัพยากรงบประมาณตลอดจน องค์ประกอบอื่น ๆ ก็มีมากขึ้น ยังมีวิธีการที่เป็นระบบและซับซ้อนมากขึ้น แต่ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ขนาดใดก็ตาม ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่องานงบประมาณของสถานศึกษาด้วยกัน (ธิดารัตน์ คงบุญ, 2554) มีการกำหนดให้สถานศึกษาในทุกเขตพื้นที่ดำเนินการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตาม แนวทางการจัดการทางการเงิน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงบประมาณ ด้านการคำนวณต้นทุน ผลผลิต ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัด ด้านการบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ ด้านการบริหาร สินทรัพย์ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน และด้านการตรวจสอบภายใน (ธีระ รุญเจริญ, 2550) โดยมีแนวคิดที่สำคัญคือ 1) ใช้กระบวนการงบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรงบประมาณให้ เกิดผลสำเร็จตามนโยบาย 2) คำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) มอบความ คล่องตัวในการจัดทำและบริหารงบประมาณให้กับผู้บริหารงบประมาณในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของสถานศึกษานั้น จากอดีตการบริหารจัดการด้านงบประมาณจะได้รับการจัดสรร และบริหารจัดการตามนโยบายของส่วนกลางเป็นหลัก แต่เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ประกาศและมีผลบังคับใช้ ส่งผลให้สถานศึกษาต้องทำ การบริการจัดการเรื่องงบประมาณเอง จากที่เคยต้องรับนโยบายจากส่วนกลางมาปฏิบัติ กลายมา เป็นต้องทำการบริหารจัดการเอง กระบวนการของการบริหารจัดการงบประมาณสำหรับสถานศึกษาต่าง ๆ

ที่จะต้องมีความพร้อมในการพัฒนามาตรฐานบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามขอบข่ายภารกิจ 7 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ 2) การบริหารสินทรัพย์ 3) การวางแผนงบประมาณ 4) การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ 5) การตรวจสอบภายใน 6) การคำนวณต้นทุนผลการผลิต 7) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารงานภายใต้การบริหารจัดการที่เน้นโรงเรียนเป็นฐานตามโครงสร้าง การกระจายอำนาจ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จำเป็นต้องใช้ระบบการจัดสรรงบประมาณที่ทันสมัยและเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้โรงเรียนดำเนินการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการบริหารงบประมาณ จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษาที่จะทำให้การปฏิบัติงานและการจัดการของหน่วยงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ผลการดำเนินงานของกลุ่มงานการเงินและสินทรัพย์ และหน่วยตรวจสอบภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ที่ผ่านมายังพบปัญหาในภาพรวมของสถานศึกษาในสังกัด กล่าวคือ สถานศึกษามีปัญหาในการบริหารงบประมาณไม่ถูกต้องตามระเบียบ ได้แก่ ไม่มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี เอกสารหลักฐานการจ่ายไม่ครบ ไม่ถูกต้อง การจัดทำทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณ มีการรายงานเงินคงเหลือประจำวันไม่ถูกต้องและไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการจัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินและบัญชีพัสดุ หรือมีการบันทึกบัญชีโดยไม่มีหลักฐานการจ่ายหรือมีหลักฐานการจ่ายแต่ไม่สมบูรณ์ มีการรับเงินแล้วไม่ออกใบเสร็จรับเงิน มีการเก็บเงินสดไว้เกินอำนาจการเก็บรักษาเงิน อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแนวทางการบริหารงบประมาณ ที่จะส่งผลให้กระบวนการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพและป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำแนวทางมาใช้ในการบริหารงานงบประมาณ เพื่อก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

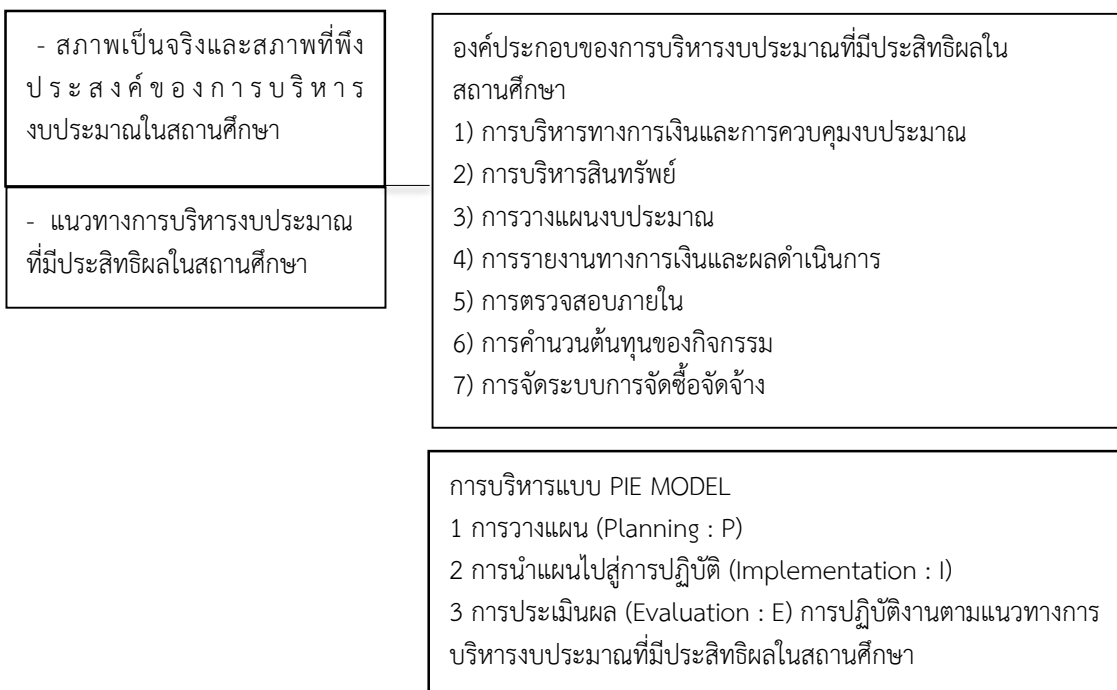

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 112 คน และครู จำนวน 190 คน รวมทั้งสิ้น 302 คน ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซี มอร์แกน (Krejcie, 1970)

และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 แสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruences Index : IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระดับระหว่าง 0.60-1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971

ซึ่งมี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Individual Interview) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) มาหาค่าความต้องการจำเป็น Priority Need Index (PNI_{Modified}) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนจะนำมาจัดอันดับความสำคัญความคาดหวัง

ระยะที่ 2 นำข้อมูลจากระยะที่ 1 มากร่างแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเสริมพลังของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) โดยเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูล ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

ตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

แนวทางการบริหาร	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ด้านการวางแผนงบประมาณ	4.39	0.53	มาก	4.61	0.45	มากที่สุด	0.050	5
2. ด้านการบริหารการเงิน	4.46	0.54	มาก	4.66	0.45	มากที่สุด	0.045	6
3. ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง	4.38	0.59	มาก	4.64	0.47	มากที่สุด	0.059	2
4. ด้านการบริหารสินทรัพย์	4.33	0.61	มาก	4.56	0.49	มากที่สุด	0.051	4
5. ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม	4.26	0.62	มาก	4.53	0.51	มากที่สุด	0.063	1
6. ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน	4.36	0.61	มาก	4.59	0.48	มากที่สุด	0.053	3

แนวทางการบริหาร	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
7. ด้านการตรวจสอบภายใน	4.49	0.53	มาก	4.68	0.44	มากที่สุด	0.042	7
เฉลี่ยรวม	4.38	0.52	มาก	4.61	0.43	มากที่สุด	0.053	-

จากตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ในภาพรวม พบว่า

สภาพที่เป็นจริงการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการตรวจสอบภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการบริหารการเงิน และด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการตรวจสอบภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การบริหารการเงิน และการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม ตามลำดับ

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา ภาพรวม มีค่า $PNI_{Modified}$ 0.053 โดยลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.063 รองลงมาคือ ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.059 การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.053 การบริหารสินทรัพย์ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.051 การวางแผนงบประมาณ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.050 การบริหารการเงิน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.045 และการตรวจสอบภายใน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.042 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1) ด้านการวางแผนงบประมาณ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.043 ถึง 0.062 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ลำดับที่ 2 คือ จัดทำข้อมูลสารสนเทศการประมาณการค่าใช้จ่ายล่วงหน้าอย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ลำดับที่ 3 จัดทำตัวชี้วัดผลงานที่สำคัญ และมอบหมายงานผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน

2) ด้านการบริหารการเงิน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.037 ถึง 0.055 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ บริหารงบประมาณภายในวงเงินของแผนงาน/โครงการ ลำดับที่ 2 คือ จัดทำรายงานประจำปี

และนำผลการดำเนินการมาใช้ในการปรับปรุงการวางแผนปฏิบัติการใช้จ่าย ลำดับที่ 3 ดำเนินการตรวจสอบการเงินและการควบคุมงบประมาณสม่ำเสมอ

3) ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.038 ถึง 0.063 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ ทำทะเบียนคุณสมบัติสินทรัพย์ดำเนินการตรวจสอบประเมินราคาสินทรัพย์ คำนวณค่าเสื่อมราคา และจำหน่ายสินทรัพย์ ลำดับที่ 2 คือ วิเคราะห์กิจกรรมในการคำนวณต้นทุนในทรัพย์สินทรัพย์ตามความต้องการ ลำดับที่ 3 ใช้สินทรัพย์ให้เหมาะสมตรงตามประเภทการใช้งาน จัดทำคู่มือการใช้งานในทรัพย์สินทรัพย์แต่ละประเภท

4) ด้านการบริหารสินทรัพย์ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.038 ถึง 0.063 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ ทำทะเบียนคุณสมบัติสินทรัพย์ดำเนินการตรวจสอบประเมินราคาสินทรัพย์ คำนวณค่าเสื่อมราคา และจำหน่ายสินทรัพย์ ลำดับที่ 2 คือ วิเคราะห์กิจกรรมในการคำนวณต้นทุนในทรัพย์สินทรัพย์ตามความต้องการ ลำดับที่ 3 ใช้สินทรัพย์ให้เหมาะสมตรงตามประเภทการใช้งาน จัดทำคู่มือการใช้งานในทรัพย์สินทรัพย์แต่ละประเภท

5) ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.050 ถึง 0.080 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ ดำเนินการใช้ผลของข้อมูลด้านต้นทุน ในการเปรียบเทียบระดับของต้นทุนในช่วงเวลาต่างๆ อย่างชัดเจน ลำดับที่ 2 คือ วิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิต ลำดับที่ 3 ใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต้นทุนในการตัดสินใจ และการวางแผนการดำเนินกิจกรรม

6) ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.043 ถึง 0.058 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุดมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ จัดประชุมร่วมกันพิจารณาข้อมูลเพื่อเสนอแนะจุดเด่น จุดด้อย หรือประโยชน์และข้อบกพร่องของการดำเนินงานร่วมกัน ลำดับที่ 2 คือ นำผลการประเมินจากปีที่ผ่านมาใช้ในการวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน ลำดับที่ 3 สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจและสร้างเครื่องมือ เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน

7) ด้านการตรวจสอบภายใน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.028 ถึง 0.060 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 ระดมความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์และวางแผนใช้งบประมาณร่วมกัน ลำดับที่ 2 คือ สรุปและประเมินผลการใช้งบประมาณผลการดำเนินงานประสิทธิภาพลุ่มค่ากับงบประมาณ ลำดับที่ 3 จัดทำรายงานประจำปีและรายงานต่อสาธารณะ อย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารควรจะต้องศึกษา และให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษา การตั้งแผนงบประมาณประจำปี ที่จะพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน จะต้องเพียงพอในการบริหารจัดการในแต่ละปีการศึกษา

2.2 ผู้บริหารควรมอบหมาย การวางแผนงบประมาณประจำปี แต่ละงบประมาณ ต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาคุณภาพประจำปี และแผนงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียน ควรมีการวางแผนทั้งในระยะยาว และระยะสั้น

2.3 ผู้บริหารควรรายงานการใช้จ่ายเงินต่อหน่วยงานต้นสังกัด และรายงานแผนการใช้จ่ายงบประมาณต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งทำให้การทำงานมีความโปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งเงินอุดหนุน และเงินรายได้สถานศึกษา

2.4 ผู้บริหารควรมีเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ทำให้การบริหารงบประมาณมีความชัดเจนมากขึ้น

2.5 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในระบบระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ การพิจารณาด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ในกระบวนการดังกล่าว และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และถูกระเบียบแบบแผน เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ

2.6 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการสินทรัพย์ที่มีอยู่ หรือพัฒนาเพิ่มขึ้น ผู้บริหารควรจัดระเบียบ และลงทะเบียไว้ให้ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การบริหารงานภายในโรงเรียนเกิดประโยชน์แก่ครู นักเรียน และชุมชนด้วย

2.7 ผู้บริหารควรมีการวางแผนงบประมาณ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในแต่ละปี ตามแผนงานโครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้ และติดตามแผนการดำเนินงาน และวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปีการศึกษา

2.8 ผู้บริหารควรติดตามแผนงบประมาณประจำปี รายงานการใช้จ่ายเงินต่อหน่วยงานต้นสังกัด และนำข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา เสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการวางแผนการใช้งบประมาณประจำปี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ชุมชน โรงเรียน

2.9 ผู้บริหารควรเสนอหน่วยงานต้นสังกัดมีการตรวจสอบแผนงบประมาณการใช้จ่ายเงินของแต่ละสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทำให้การบริหารภายในโรงเรียนมีความถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบการบริหารงบประมาณ

2.10 ผู้บริหารควรให้ผู้รับผิดชอบการเงิน พัสตุ ติดตามการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง และรายงานแผนงาน ข้อเสนอแนะต่อต้นสังกัด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลความต้องการจำเป็นในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียดดังนี้

1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ทั้ง 7 ด้าน พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ย แนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาตามสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ย แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สภาพปัจจุบันต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ตามสภาพที่พึงประสงค์ในรายด้านทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการตรวจสอบภายใน มีการปฏิบัติมากกว่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับกมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก ได้กล่าวถึงการตรวจสอบภายในไว้ว่า การตรวจสอบภายใน (Internal Audit) เป็นการดำเนินการเพื่อให้มีการตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำงบประมาณไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรม พบว่า ควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่บัญชีของวิทยาลัย ดำเนินการโดยการนำชุดเอกสารการเบิกจ่ายจากงานการเงิน มาจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อตรวจสอบค่าใช้จ่ายเบื้องต้น เสนอให้ผู้อำนวยการทราบและจัดส่งคลังจังหวัด สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบการใช้งบประมาณต่อไป (กมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก, 2561) และสอดคล้องกับ Tham Sai Choy ได้กล่าวถึงการตรวจสอบภายใน เป็นกิจกรรมการให้หลักประกันอย่างเที่ยงธรรม และการให้คำปรึกษาอย่างเป็นอิสระ ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น การตรวจสอบภายในช่วยให้องค์กร บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การควบคุมและการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ (Tham Sai Choy, 2021) ซึ่งสอดคล้องกับผลสัมภาษณ์ว่า “... การตรวจสอบการบริหารงบประมาณในแต่ละปีการศึกษา มีความสำคัญ เพื่อให้ทราบจุดบกพร่อง และป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการบริหาร และควรมีผู้ตรวจสอบภายในได้มาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วย ...” (เอลวิส โคตรชมภู, 2565)

2) แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการปรับตัวและสามารถนำเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในระเบียบว่าด้วยจัดซื้อจัดจ้าง สอดคล้องกับวีระพงษ์ ก้านกิ้ง ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดทำแผนงบประมาณ แผนงาน/โครงการ ที่เชื่อมโยงกับผลผลิต และผลลัพธ์การจัดทำแผนการใช้งบประมาณ

ปฏิทินปฏิบัติงาน การประเมินแผนกลยุทธ์ และการรายงานการดำเนินโครงการ การจัดทำแผนระดมทรัพยากรของสถานศึกษา ขาดบุคลากรที่มีความรู้โดยตรงทางด้านการเงินการบัญชี และพัสดุบันทึกระบบบัญชีไม่เป็นปัจจุบันและทะเบียนคุมวัสดุครุภัณฑ์ไม่เป็นปัจจุบัน ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษา จัดอบรมและดำเนินการจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน/โครงการ ให้มีความเชื่อมโยงกันนโยบายของกระทรวงฯ ดำเนินการ จัดเตรียมประมาณการการใช้จ่ายงบประมาณล่วงหน้า แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ ประจำปีทุกสิ้นปีการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนระดมทรัพยากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว ควรแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจมาปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรมสัมมนา จัดทำเอกสาร หลักฐานทางการบัญชีให้สมบูรณ์ บันทึกบัญชีให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจทำด้านการพัสดุมาปฏิบัติหน้าที่ จัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินทุกประเภทให้ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน (วีระพงษ์ ก้านกิ่ง, 2560)

3) แนวทางทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ *ต้องมีกลยุทธ์ในการวางแผนพัฒนา ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม เสนอแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ต่อต้นสังกัด เพื่อให้มีการคำนวณต้นทุนของสถานศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้อง ถูกระเบียบของทางราชการ สอดคล้องกับพัชรินทร์ ยืนนาน ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนงบประมาณ ($\bar{X}=4.33$) และด้านการบริหารสินทรัพย์ ($\bar{X}=4.16$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตรวจสอบภายใน ($\bar{X}=4.07$) ด้านการรายงานทางการเงิน และผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.94$) การคำนวณต้นทุนผลผลิต ($\bar{X}=3.84$) ด้านที่มีปัญหาในระดับต่ำสุด ได้แก่ การจัดระบบการจัดซื้อ (พัชรินทร์ ยืนนาน, 2560)*

4) แนวทางทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ *การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างและวิธีปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการเงินและพัสดุ ผู้บริหารควรเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำคู่มือการดำเนินงานและแนวปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สอดคล้องกับ กมลวรรณ เขียวช่างเหล็ก ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของวิทยาลัยเทคนิค โพธาราม พบว่า ควรกำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่บัญชีของวิทยาลัย ดำเนินการโดยการนำชุดเอกสารการเบิกจ่ายจากงานการเงินมาจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อตรวจสอบค่าใช้จ่ายเบื้องต้น เสนอให้ผู้อำนวยการทราบและจัดส่งคลังจังหวัด สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบการใช้*

งบประมาณต่อไป (กมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก, 2561) และสอดคล้องกับ Tham Sai Choy ได้กล่าวถึงการตรวจสอบภายใน เป็นกิจกรรมการให้หลักประกันอย่างเที่ยงธรรม และการให้คำปรึกษาอย่างเป็นอิสระ ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อเพิ่มคุณค่าและปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น การตรวจสอบภายในช่วยให้องค์กร บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารความเสี่ยง การ ควบคุมและการกำกับดูแลอย่างเป็นระบบและเป็นระเบียบ (Tham Sai Choy, 2021)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบที่สำคัญทั้งจากการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ (Individual Interview) สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

ความต้องการจำเป็นในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ การคำนวณต้นทุนของกิจกรรม ลำดับที่ 2 คือ ด้านการจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ลำดับที่ 3 คือ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน ลำดับที่ 4 คือ การบริหารสินทรัพย์ ลำดับที่ 5 คือ การวางแผนงบประมาณ ลำดับที่ 6 การบริหารการเงิน และลำดับที่ 7 การตรวจสอบภายใน

2. แนวทางการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนวการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ประกอบไปด้วยแนวทางที่สำคัญดังนี้ 1) ผู้บริหารควรจะต้องศึกษา และให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษา การตั้งแผนงบประมาณประจำปี ที่จะพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน จะต้องเพียงพอในการบริหารจัดการในแต่ละปีการศึกษา 2) ผู้บริหารควรมอบหมาย การวางแผนงบประมาณประจำปี แต่ละงบประมาณ ต้องสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาคุณภาพประจำปี และแผนงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียน ควรมีการวางแผนทั้งในระยะยาว และระยะสั้น 3) ผู้บริหารควรรายงานการใช้จ่ายต่อหน่วยงานต้นสังกัด และรายงานแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งทำให้การทำงานมีความโปร่งใส ยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งเงินอุดหนุน และเงินสถานศึกษา 4) ผู้บริหารควรมีเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ แผนงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน ทำให้การบริหารงบประมาณมีความชัดเจนมากขึ้น 5) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในระบบระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ การพิจารณาด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมในกระบวนการดังกล่าว และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และถูกระเบียบแบบแผน เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ 6) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการ

บริหารจัดการสินทรัพย์ที่มีอยู่ หรือพัฒนาเพิ่มขึ้น ผู้บริหารควรจัดระเบียบ และลงทะเบียไว้ให้ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การบริหารงานภายในโรงเรียนเกิดประโยชน์แก่ครู นักเรียน และชุมชนด้วย 7) ผู้บริหารควรมีการวางแผนงบประมาณ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในแต่ละปี ตามแผนงาน โครงการที่ตั้งเป้าหมายไว้ และติดตามแผนการดำเนินงาน และวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรอบปีการศึกษา 8) ผู้บริหารควรติดตามแผนงบประมาณประจำปี รายงานการใช้จ่ายเงินต่อหน่วยงานต้นสังกัด และนำข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษา เสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการวางแผนการใช้งบประมาณประจำปี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ชุมชน โรงเรียน 9) ผู้บริหารควรเสนอหน่วยงานต้นสังกัดมีการตรวจสอบแผนงบประมาณการใช้จ่ายเงินของแต่ละสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทำให้การบริหารภายในโรงเรียนมีความถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบการบริหารงบประมาณ 10) ผู้บริหารควรให้ผู้รับผิดชอบการเงิน พัสตุ ติดตามการใช้จ่ายเงินอย่างถูกต้อง และรายงานแผนงาน ข้อเสนอแนะต่อต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวม พบว่า ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคายเขต 1 จะต้องมีการกลยุทธในการวางแผนพัฒนา ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม เสนอแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ต่อต้นสังกัด เพื่อให้มีการคำนวณต้นทุนของสถานศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้อง ถูกระเบียบของทางราชการ และทำให้บุคลากรทุกฝ่ายได้แนวทางในการนำไปปฏิบัติ

2. จากผลการวิจัยการพัฒนาการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาพบว่า ด้านการคำนวณต้นทุนของกิจกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำที่สุด ข้อที่ว่า สถานศึกษาจัดทำคู่มือการจัดซื้อจัดจ้างและวิธีปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในต้นทุนที่เหมาะสม ดังนั้น การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างและวิธีปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการเงินและพัสดุ ผู้บริหารควรเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำคู่มือการดำเนินงานและแนวปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ เชาว์ช่างเหล็ก. (2561). *แนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม*. รายงานศึกษาส่วนบุคคล การพัฒนาหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 8.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

- ธิดารัตน์ คงบุญ. (2554). ปัญหาและแนวทางการบริหารงบประมาณ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองปัตตานี. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา ยุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- ผดุงศรี โยคิน. (2565). *ข้าราชการครูโรงเรียนชุมชนบ้านถ่อน [บทสัมภาษณ์]*.
- พัชรินทร์ ยืนนาน. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงบประมาณในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2558). *ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ*. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ ก้านกิ่ง. (2560). *สภาพและประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22*. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2564). *รายงานประเมินตนเอง 2563*. หนองคาย : แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพมหานคร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610
- Tham Sai Choy. (2018). Powering Up Internal Audit for the Future. The Institute of Internal Auditors (IIA) International Conference 2018. Run on December 22, 2021 to <https://www.theiia.org/en>

ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิด
สร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4*

THE EFFECTS OF DESIGN THINKING PROCESS EXPERIENCE ON CREATIVE
THINKING AND TEAMWORK OF PRESCHOOL CHILDREN AT SCHOOLS
UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 4

ฉัตรพรรณ ภาณี

Chatrapun Phamee

อรุณี หรดาล

Arune Horadal

ทัศนีย์ ชาตไทย

Tassanee Chatthai

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

E-mail: nchatrapun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี จำนวน 16 คน จำนวน 1 ห้องเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนน้ำโสมประชาสรรค์ (อิรหม์โมอุปถัมภ์) จังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย คู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบเครื่องหมาย (Sign Test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการทำงานร่วมกันหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิง

* Received: 30 May 2023; Revised: 27 December 2023; Accepted: 28 December 2023

ออกแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .26 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .32 และด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .26

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, ความคิดสร้างสรรค์, การทำงานร่วมกัน, เด็กปฐมวัย

Abstract

The objective of this research was 1) to compare creative thinking scores of preschool children before and after organizing design thinking process experience. 2) to study the ability to teamwork of preschool children after organizing design thinking process experience. The sample comprised 16 preschool children, 5-6 years old, who were studying at the third kindergarten level during the second semester of the 2021 academic year at Nam Som Pra Cha San (Thi Ra Thum Mo U-Pa Tham) School in Udon Thani province, obtained by multi-stage sampling. The research instruments used were a guide to organizing movement and rhythm activities using design thinking to promote creative thinking and teamwork of preschool children, a preschool children creative thinking test, and a preschool children behavioral observation from teamwork. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and sign test.

The Research findings showed that 1) the post-experiment creative thinking scores of preschool children who get Design Thinking Process Experience, were significantly higher than their pre-experiment counterpart scores at the .05 level. 2) ability to teamwork of preschool children who get Design Thinking Process Experience at a high level ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = .26) when considering each aspect the membership of the groups ability to teamwork at a high level ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = .32) and the process of working in groups ability to teamwork at a high level ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = .26).

Keywords: Design Thinking Process, Creative thinking, Teamwork, Preschool children

บทนำ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และเป็นเรื่องที่คุณสอนจะต้องให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นทักษะหนึ่งที่คุณเรียนจะต้องมีในศตวรรษที่ 21 และยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดการขับเคลื่อนของประเทศไทยตามโมเดลไทยแลนด์ 4.0

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองของมนุษย์ในการมองเห็นมุมมองที่แตกต่างไปจากสิ่งเดิมที่เคยมีอยู่ เป็นการเชื่อมโยงจากสิ่งที่กำลังคิดไปสู่สิ่งอื่นได้อย่างหลากหลาย จนเกิดเป็นนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์หรือวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดประโยชน์สูงสุด (กมล โพธิ์เย็น, 2562)

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนที่จะให้ได้ผล ต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาอย่างรวดเร็ว สมองของเด็กวัย 3-6 ขวบ เจริญเติบโตถึงร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ (UNESCO-UNEP, 1983) เด็กปฐมวัยเริ่มรู้จักใช้ความคิด มีความเข้าใจเหตุผลง่าย ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการด้านสติปัญญาขั้นสูงต่อไป หากได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย จะช่วยพัฒนาด้านสติปัญญาโดยเฉพาะความคิดสร้างสรรค์ได้เร็วขึ้น (วิลาวรรณ พิมพ์สอน, 2560) สอดคล้องกับคำกล่าวของเยาพา เดชะคุปต์ ที่ว่า ช่วงแรกของชีวิตจนถึงวัย 6 ปี เป็นระยะที่เซลล์สมองเจริญสูงสุด การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ เด็กควรได้รับการส่งเสริมจินตนาการ และศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ (เยาพา เดชะคุปต์, 2542) ดังนั้น การสอนความคิดสร้างสรรค์ และการฝึกฝนให้เด็กสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นคุณภาพในตัวของเด็กให้มั่นใจ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (วนิช สุรารัตน์, 2547)

การจัดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูสามารถจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิด เรียนรู้การทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานเสร็จสมบูรณ์ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การจัดการเรียนการสอนในเด็กปฐมวัยหรือนักเรียนในวัยอนุบาล ควรนำกิจกรรมกลุ่มมาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แก่เด็กอนุบาลในทุก ๆ ด้าน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล, 2546) กระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เน้นการลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้จากการทดลอง จึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัยได้ เนื่องจากเด็กจะได้คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เน้นการลงมือปฏิบัติ และการเรียนรู้จากการทดลอง เพื่อให้สามารถพัฒนาความคิด และหาทางออกใหม่ที่ดีขึ้น โดยเริ่มจากการค้นหาความต้องการ การสร้างความคิด และการสร้างต้นแบบ โดยขั้นตอนการจัดประสบการณ์โดยกระบวนการคิดเชิงออกแบบดังกล่าว สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในด้านความคิดคล่องแคล่ว จากการค้นหาความต้องการ การเข้าใจปัญหา ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดยืดหยุ่น จากการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และความคิดละเอียดลออ จากการดำเนินการสร้างผลงานจากแนวทางที่กำหนดไว้

การจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ จำเป็นต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้อื่น เด็กช่วยกันเรียนรู้โดยฟังพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีกระบวนการทำงานกลุ่ม จึงเป็นการจัดประสบการณ์ที่สามารถส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันได้ เนื่องจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นพื้นฐานสำคัญที่ตอบสนองการใช้ทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของ

ผู้เรียน จากการระดมความคิดร่วมกันเป็นกลุ่ม ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดการหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้งานมีความแปลกใหม่ และบรรลุเป้าหมายมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ
- 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 16 คน จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนน้ำโสมประชาสรรค์ (อิทธิมนโมอุปถัมภ์) จังหวัดอุดรธานี

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที ระหว่างเวลา 09.00 - 09.20 น. ซึ่งไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 คู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย หลักการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ การจัดสภาพแวดล้อม ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ บทบาทครู บทบาทเด็ก การประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ มีขั้นตอนดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จากนั้น จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์และความเหมาะสม พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำ โดยปรับเนื้อเรื่องในขั้นตอนกิจกรรม และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย จากนั้น นำคู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5

ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60–1.00 ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับกิจกรรมในชั้นอนุบาลร่างกายให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องในชั้นกิจกรรม แล้วนำคู่มือการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองกับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมของกิจกรรมและเวลาในการจัดกิจกรรม จากการทดลอง 6 กิจกรรมปรากฏว่ากิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาตามที่กำหนด

2.2 แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นแบบทดสอบเชิงปฏิบัติเป็นรายบุคคล โดยให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายประกอบการตอบคำถามหรือตอบคำถามจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เมื่อเด็กตอบ ผู้ทดสอบประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะเขียนคำตอบลงบนกระดาษคำตอบของเด็กคนเดียวกัน แบบทดสอบมีทั้งหมด 10 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 วัดความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดริเริ่ม ประกอบด้วยข้อ 1–8 และตอนที่ 2 วัดความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ ประกอบด้วยข้อ 9–10 มีขั้นตอนดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ศึกษาแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของวินิซ สุธารัตน์ (วินิซ สุธารัตน์, 2547) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของTorrance (Torrance, E.P, 1962) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Guilford (Guilford J.P, 1967) แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดรูปแบบและวิธีการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จากนั้นดำเนินการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จากนั้นนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำโดยปรับข้อความ และเวลาในการทดสอบให้เหมาะกับเด็กปฐมวัย แล้วนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ภาษา และความถูกต้องตามหลักของการ วัดผลได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.40–0.80 ข้อที่ได้คะแนน 0.40 ที่ต้องปรับปรุง คือข้อ 7 เด็กจะเดินทางมาโรงเรียนด้วยวิธีใดได้บ้าง บอกคำตอบประกอบการแสดงท่าทางมาให้มากที่สุด จากนั้นปรับแก้แบบทดสอบข้อที่ 7 ถ้าเด็กจะไปเที่ยวทะเล เด็กจะเอาอะไรไปบ้าง บอกคำตอบประกอบการแสดงท่าทางมาให้มากที่สุด แล้วนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน และบันทึกคำตอบของตอนที่ 1 และตอนที่ 2 เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ นำผลการทดลองใช้แบบทดสอบทั้งฉบับมาหาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.71

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินการแสดงออกของเด็กเป็นรายบุคคลที่ปรากฏตามความเป็นจริง โดยผู้สังเกตประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยคนเดียวกัน ตามเกณฑ์การประเมิน 2

ด้าน 6 องค์ประกอบ แล้วนำผลมาตรวจสอบความสอดคล้องของการสังเกต มีขั้นตอนดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และศึกษาวิธีการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดรูปแบบและวิธีการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย จากนั้นดำเนินการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน แล้วนำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม พร้อมแก้ไขตามคำแนะนำโดยปรับภาษาให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย แล้วนำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ภาษาและความถูกต้องตามหลักของการวัดผลได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันที่ปรับปรุงตามข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับภาษาให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย แล้วนำไปทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน นำผลการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกต โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนทดลอง (Pretest) ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จำนวน 10 ข้อ โดยทดสอบเป็นรายบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน ผู้ทดสอบประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จะเขียนคำตอบลงบนกระดาษคำตอบของเด็กคนเดียวกัน ใช้เวลาในการทดสอบคนละ 12 นาที ทดสอบวันละ 3 - 4 คน รวม 5 วัน

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยกับกลุ่มตัวอย่าง รวม 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที ระหว่างเวลา 09.00 - 09.20 น.

3.3 ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่างเมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการทดลองด้วยวิธีเดียวกัน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 สถานศึกษาปิดทำการ จึงทดสอบเด็กหลังจัดกิจกรรมเสร็จแล้ว 10 วัน

3.4 สังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย 2 ด้าน 6 องค์ประกอบ ในช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมการเล่นเสรี โดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน ผู้สังเกตประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ทำการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยคนเดียวกัน จากนั้นตรวจสอบความสอดคล้องของผลการสังเกต โดยสังเกตวันละ 3 - 4 คน รวม 5 วัน แล้วสังเกตในลักษณะเดียวกันนี้ซ้ำอีก 2 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 3 ครั้ง

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 สถานศึกษาปิดทำการ จึงสังเกตพฤติกรรมเด็กหลังจัดกิจกรรมเสร็จแล้ว 38 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดประสบการณ์ โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยการใช้การทดสอบเครื่องหมาย (Sign Test)

4.2 ผลการศึกษาพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้มาเทียบกับคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่า r ที่คำนวณได้ $r = 0$ ค่าจากตาราง ณ ระดับนัยสำคัญ .05 และ $n = 16$ ค่า r ที่ได้ $r = 3$ ปรากฏว่าค่า r ที่คำนวณได้น้อยกว่าค่า r จากตาราง จึงปฏิเสธ H_0 นั่นคือ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบให้ผลแตกต่างกัน ตารางการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ความต่าง	เครื่องหมาย
1	54	94	40	+
2	38	88	50	+
3	78	119	41	+
4	67	98	31	+
5	57	86	29	+
6	70	102	32	+
7	62	97	35	+
8	57	91	34	+
9	75	104	29	+
10	57	93	36	+
11	72	110	38	+
12	55	81	26	+
13	73	98	25	+

คนที่	คะแนนก่อนการทดลอง	คะแนนหลังการทดลอง	ความต่าง	เครื่องหมาย
14	78	102	24	+
15	63	95	32	+
16	64	105	41	+
รวม	1,020	1,563	543	
เฉลี่ย	63.75	97.68	33.93	
เครื่องหมาย + มี 16 ค่า				
เครื่องหมาย - มี 0 ค่า				
จำนวนข้อมูลทั้งหมด (n) = 16 + 0 = 16				
ดังนั้น r = 0				

2. เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .32 และด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .26

ตารางคะแนนความสามารถในการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

พฤติกรรมการทำงานร่วมกัน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสามารถ
1. ด้านการเป็นสมาชิกของกลุ่ม			
1.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม	2.88	.34	มาก
1.2 การพึ่งพาอาศัยกันในการทำงาน	2.69	.48	มาก
1.3 การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย	2.81	.40	มาก
รวม	2.79	.32	มาก
2. ด้านกระบวนการทำงานกลุ่ม			
2.1 การวางแผนการทำงานร่วมกัน	2.44	.51	ปานกลาง
2.2 การให้ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม	3.00	.00	มาก
2.3 การตอบสนองกันทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา	2.81	.40	มาก
รวม	2.75	.26	มาก
รวมทั้ง 2 ด้าน	2.77	.26	มาก

อภิปรายผล

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เป็นเพราะผู้วิจัยได้นำหลักการและแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบทั้ง 3 ขั้นตอน คือ การค้นหาความต้องการ การสร้างความคิด และการสร้างต้นแบบ ในขั้นที่ 1 การค้นหาความต้องการ เป็นไปตามทฤษฎีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของ Burnette (Burnette, C, 2020) ในการตั้งเป้าหมายจากการที่ผู้วิจัยเสนอสถานการณ์ปัญหาที่ต้องการให้เด็กคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Maslow (วาทีนิ บรรจง, 2556) ที่กระตุ้นให้เด็กช่วยกันคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายที่สัมพันธ์กับความสนใจและมีความหมายกับเด็ก ทำให้เด็กกระตือรือร้น และอยากมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา ในขั้นที่ 2 การสร้างความคิด เป็นไปตามแนวคิดของ Gardner (Burnette, C, 2020) ในการเชื่อมโยงความสามารถทางสติปัญญา จากการที่ผู้วิจัยพยายามกระตุ้นให้เด็กช่วยกันระดมความคิด โดยการตั้งคำถามหรือประเด็นให้เด็กคิด รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กถามในสิ่งที่ไม่แน่ใจ ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เพื่อให้เด็กหาแนวทางต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ Rogers ที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้มีความปลอดภัยทางจิตและความเป็นอิสระทางจิต จากการยอมรับความสามารถและเคารพความคิดเห็นของเด็ก ให้อิสระแก่เด็กในการคิด ช่วยกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กช่วยกันในกลุ่ม โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (วาทีนิ บรรจง, 2556) และใช้หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance โดยการส่งเสริมให้เด็กถามและสนใจต่อคำถามของเด็ก แสดงให้เห็นว่าความคิดของเด็กมีคุณค่าสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (มิ่งขวัญ ภาคสัณไชย, 2551)

จากผลการระดมความคิดในขั้นตอนที่ 2 เด็กจะเริ่มเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ครูได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายให้เด็กเลือกมาใช้สร้างต้นแบบชิ้นงานในขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กในกลุ่มช่วยเหลือกัน ปรึกษาหารือกัน นำประสบการณ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ทำให้กระบวนการในการทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยของ Torrance โดยเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก ครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง (อารี พันธมณี, 2552) และใช้แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กของประพันธ์ศิริ สุเสารัจ ที่เชื่อว่าความสำเร็จในการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการส่งเสริมของครูในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างหลากหลาย สนับสนุนให้กำลังใจเด็กในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2553) อีกทั้งยังใช้แนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของสุคนธ์ สินธพานนท์ ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการใช้คำถามชนิดปลายเปิดที่ไม่มีคำตอบแน่นอนตายตัว ส่งเสริมให้เด็กคิดแก้ปัญหาใหม่ ๆ ยั่วยั่วให้เด็กหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในรูปแบบที่

แปลกใหม่ไปจากเดิม (สุนทร สันธพานนท์, 2551) สอดคล้องกับอารี พันธมณี ที่กล่าวว่า การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น เป็นการสอนให้ได้รู้จักคิดแสดงความรู้สึกละแวกแสดงออก (อารี พันธมณี, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกฤตา ไทยวงษ์ ที่ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดเชิงออกแบบ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ ตามแนวคิดเชิงออกแบบหลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ณัฐกฤตา ไทยวงษ์, 2560) และงานวิจัยของวาทีนิ บรรจง ที่ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบ พบว่า หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วาทีนิ บรรจง, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวรรณ พิมพ์สอน (2560) ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมการเล่นทราย ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมกิจกรรมการเล่นทราย มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วิลาวรรณ พิมพ์สอน, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของชมพูนุช สุขเกษม ได้ทำการศึกษาการจัดประสบการณ์การปั้นเป็นกลุ่มที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การปั้นโดยใช้กิจกรรมกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการทดลอง (ชมพูนุช สุขเกษม, 2554) สอดคล้องกับจำเนียร ภูละอินทร์ ที่ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จำเนียร ภูละอินทร์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของสงกรานต์ อนุสุเรนทร์ ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินกระดาษา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินกระดาษา มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สงกรานต์ อนุสุเรนทร์, 2556)

2) เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความสามารถในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก อภิปรายผลได้ ดังนี้

จากการที่ผู้วิจัยจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ ที่เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันทั้ง 3 ขั้นตอน รวมทั้งนำแนวทางในการสร้างการทำงานร่วมกันให้มีประสิทธิภาพสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของเนตร์พัฒนา ยาวีราช คือ การเสริมสร้างการรับรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มจากการสื่อสารที่ดี มีความเชื่อถือไว้วางใจกัน แก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างมีประสิทธิภาพ และสมาชิกในกลุ่มมีความพึงพอใจในผลงาน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2546) สอดคล้องกับทิตนา แหมมณี ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการทำงานร่วมกันว่า

เป็นการมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน และตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกโดยมีเป้าหมายร่วมกัน (ทิตินา แชมมณี, 2554) ซึ่ง Burnette กล่าวไว้ว่า การสอนการคิดเชิงออกแบบนั้น พื้นฐานที่สำคัญของการคิดเชิงออกแบบจะทำให้เกิดการสร้างแรงบันดาลใจ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความสนใจ และการใช้ทักษะความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งมีความท้าทาย และมุ่งเน้นการคิดริเริ่มหรือการคิดอย่างสร้างสรรค์ของผู้เรียนทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม (Burnette, C, 2020) สอดคล้องกับทิตินา แชมมณี ที่กล่าวว่า มนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างทางความคิด และสติปัญญา ความสามารถ ดังนั้น หากช่วยเหลือหรือทำงานร่วมกัน ย่อมทำให้เกิดความรอบคอบมากขึ้น ซึ่งการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ จำเป็นต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้อื่น เด็กช่วยกันเรียนรู้โดยพึ่งพากัน การทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มที่ดี มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีกระบวนการทำงานกลุ่ม การจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ จึงเป็นการจัดประสบการณ์ที่สามารถส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันได้ (ทิตินา แชมมณี, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Johnson and Johnson ที่เน้นให้เด็กช่วยกันในการเรียนรู้ มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ครูคอยกระตุ้นยั่วยุให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถตามจินตนาการของตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กได้นำเสนอผลงานของตนเอง ครูไม่นำผลงานของเด็กมาเปรียบเทียบกับ ให้แรงเสริมและให้กำลังใจกับเด็ก ยอมรับในความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก (ทิตินา แชมมณี, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับที่อรชума เพชรนาถ ได้ทำการศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังใช้ชุดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี 2) ผลการศึกษาความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยหลังใช้ชุดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรชума เพชรนาถ, 2556) และยุพารณ จันทสังข์ ที่ได้ทำการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยระหว่างได้รับการจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัย ระหว่างจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น (ยุพารณ จันทสังข์, 2555) นอกจากนี้อรณ สดใจ ได้ทำการศึกษาแนวโน้มพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัย โดยใช้การจัดกิจกรรมการทำหนังสือเล่มใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระหว่างได้รับการจัดกิจกรรมการทำหนังสือเล่มใหญ่ พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น (อรณ สดใจ, 2555)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้สถานศึกษาปิดทำการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดไปสู่เด็ก ๆ ส่งผลให้การสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมต้องล่าช้าออกไป 38 วัน ซึ่งผลการวิจัยที่พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีความสามารถในการเล่นร่วมกันอยู่ในระดับมาก อาจเป็นไปได้ที่จะมีตัวแปรแทรกซ้อนอันเนื่องมาจากการสังเกตพฤติกรรมที่ต้องเลื่อนออกไปจากที่กำหนดไว้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) เด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีความสามารถในการเล่นร่วมกันอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย ควรศึกษาวิธีการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบให้เข้าใจก่อนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสมกับวัย

2. ครูผู้สอนควรเพิ่มการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดีอีกวิธีหนึ่ง

3. ครูผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเวลาในการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบได้ โดยให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือหาแนวทางอื่นในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาถ้าเด็กยังมีความสนใจอยู่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิธีการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์-จิตใจ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ควรมีการศึกษการจัดประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในกิจกรรมอื่นที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษากิจกรรมอื่นเพื่อพัฒนาการคิดเชิงออกแบบ เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิ์เย็น. (2562). ความคิดสร้างสรรค์: พรสวรรค์ที่ครูควรสรรค์สร้างให้ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1), 9-27.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จำเนียร ภูละอินทร์. (2556). ผลการจัดกิจกรรมประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุเหลือใช้ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชมพูนุช สุขเกษม. (2554). ผลการจัดประสบการณ์การปั้นเป็นกลุ่มที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐกฤตา ไทยวงษ์. (2560). การศึกษาผลการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดเชิงออกแบบที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. *วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 16(1), 145-157.
- ทิตนา แคมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: นิชิน แอ็ดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). *14 วิธีสำหรับครูมืออาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2546). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กเพรส.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). *การพัฒนาการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิค พร้อมตั้ง.
- มิ่งขวัญ ภาคสัญไชย. (2551). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุและผลของความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขององค์กรสังคมชนบท กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา*, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพาภรณ์ จันทสังข์. (2555). ผลการจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการปฐมวัยศึกษา*, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- วนิช สุธารัตน์. (2547). *ความคิดและความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- วาทีนี้ บรรจง. (2556). ผลของการจัดประสบการณ์ศิลปะโดยบูรณาการแนวคิดเชิงออกแบบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาวรรณ พิมพ์สอน. (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเล่นทรายที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โรงเรียนชุมชนบ้านโคกล่าม จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สงกรานต์ อนุสรณ์. (2556). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดินกระดาศที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโรงเรียนชุมชนภูเรือ จังหวัดเลย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนันท์ สินธพานนท์. (2551). *พัฒนาทักษะการคิดพิชิตการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลื่องเชียง.
- อรชุนา เพชรนาถ. (2556). การพัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อาภรณ์ สุดใจ. (2555). การพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดกิจกรรมการทำหนังสือเล่มใหญ่ โรงเรียนชุมชนชนวนวิทยา จังหวัดชัยภูมิ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการปฐมวัยศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อารี พันธมณี. (2552). หน่วยที่ 9 การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านความคิดสร้างสรรค์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Burnette, C. (2005). *I design-seven ways of design thinking: A teaching resource*. Retrieved October 10, 2020, from <http://www.idesignthinking.com>.
- Guilford J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: Mcgraw-Hill.
- Torrance, E.P. (1962). *Guiding Creative Talent*. Englewood Cliff. New Jersey: Prentice Hall
- UNESCO-UNEP. (1983). Glossary of environmental education terms. *Paris: UNESCO*.

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู
ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสกลนคร*

VISIONARY LEADERSHIP OF THE ADMINISTRATORS AFFECTING
COMPETENCY OF 21ST CENTURY TEACHERS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAKON NAKHON.

ศรียา ทองนุ้ย

Sariya Thongnuy

สิทธิชัย สอนสุภี

Sittichai Sonsupee

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kean University, Thailand.

E-mail: sariyathongnuy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 331 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.973

ผลการศึกษาพบว่า 1) ศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาตนเอง รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อย

* Received: 30 June 2023; Revised: 21 December 2023; Accepted: 24 December 2023

ที่สุดคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ 3) ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การสื่อสารวิสัยทัศน์, การเป็นแบบอย่างที่ดี, การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการสร้างวิสัยทัศน์ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ร้อยละ 81.7 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, สมรรถนะครู, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study teacher competency in the 21st century in schools under the Sakon Nakhon Secondary Education Service Area Office. 2) to study the visionary leadership of school administrators under the Sakon Nakhon Secondary Education Service Area Office. 3) To analyze the relationship of visionary leadership of school administrators affecting teacher competency in the 21st century of educational institutions under the Sakon Nakhon Secondary Education Service Area Office. This research is a descriptive research. The sample group used in this research consisted of 331.

Research finding were as follows; 1) It was found that the 21st century teacher competency in educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon had a high average level. Second is morality and ethics in the teaching profession. The side with the least average value is research for student development. 2) A study of the visionary leadership of educational institute administrators under the Secondary Educational Service Area Office Sakon Nakhon, overall, it was found that the average was at a high level in all aspects When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the aspect of

creating a vision. Second is the implementation of the vision. The side with the least average value is vision communication. 3) The relationship of visionary leadership of school administrators and teacher competency in the 21st century was communicating, role model, implementing, formulating and predict 81.7 % of the 21st century teacher competency with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Visionary Leadership, Teacher competency, School administrators

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ และมีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้ที่มีนวัตกรรมการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ผลการเรียนรู้ที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เน้นให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะสำคัญที่ใช้ในการดำรงชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ครูคือผู้ที่มีส่วนที่สำคัญที่สุดในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ ซึ่ง Prasertcharoensuk, T ได้ศึกษาการจัดองค์ประกอบของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จริยธรรมและความซื่อสัตย์ การสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา ภาวะผู้นำการบริหารสู่ยุควิถีใหม่ เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานมาสู่การใช้ดิจิทัล และการเชื่อมโยงกับการสร้างความสามารถที่จะใช้ในอนาคต (Prasertcharoensuk, T. Somprachb, K. and Ngangc, T, 2015) การมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ทั้งการสร้างวิสัยทัศน์ การสื่อสารวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้คณะครูมีจิตวิญญาณเกิดแรงบันดาลใจในการคิดเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรม เปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (นพรินทร์ สุบินรัตน์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม, 2561) ดังนั้น การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูในยุคศตวรรษที่ 21 โดยต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในการมองภาพและกำหนดทิศทางการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ เป็นภาวะที่ผู้นำมองถึงภาพขององค์กรในอนาคตเพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์เป็นภาวะผู้นำรูปแบบใหม่ ทำให้สามารถดำเนินงานไปสู่ทางที่ถูกต้อง โดยมีการเชื่อมโยงวิสัยทัศน์สู่เป้าหมายที่วางไว้ เน้นการมองภาพของงานอย่างมีจินตนาการ และสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม รวมถึงการมองอนาคตต้องอาศัยการจินตนาการที่กว้างไกล เพื่อให้เกิดความสำเร็จแก่สถานศึกษา (ธีรยุทธ รอดสูงเนิน, สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ และพัชรา วาณิชชิน, 2561) สอดคล้องกับสุชนา โกมลวานิช พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหาร จะต้องมีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลได้ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำจะต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรในยุคดิจิทัล เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (สุชนา โกมลวานิช และสิทธิชัย สอนสุภี, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร กำหนดพันธกิจในด้านการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียน ให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 และมีเป้าหมายให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครระยะ 5 ปี (2561-2565) พบจุดอ่อนคือ นักเรียนขาดทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และครูมีภาระงานนอกจากการสอนมากเกินไป จากสภาพปัญหาแสดงให้เห็นถึงปัญหาของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีความสำคัญในการมองภาพโอกาสที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการกำหนดทิศทางการศึกษา และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงศักยภาพความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน โดยอาศัยภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในยุคปัจจุบันที่ควรเป็น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในช่วงเวลานี้ นับได้ว่าเป็นบทบาทที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

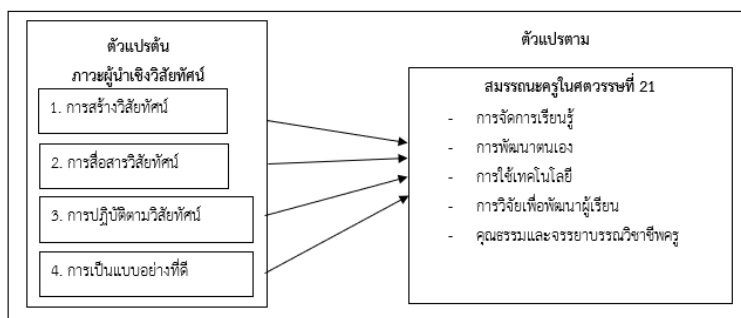
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร จำนวน 2,270 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 86 คน และครูจำนวน 245 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 331 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ สอดคล้องตามแนวคิดของ Leonard, L และนพรินทร์ สุบินรัตน์ ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การสื่อสารวิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี (Leonard, L , 2008; นพรินทร์ สุบินรัตน์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม, 2561) ตัวแปรตาม คือ สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร สอดคล้องกับแนวคิดของชานนทร์ สุภายอง และนเรศ ปุบุตรชา (ชานนทร์ สุภายอง วันเพ็ญ นันทะศรี และพรเทพ เสถียร นพแก้ว, 2564; นเรศ ปุบุตรชา วลีนิภา ฉลากบาง วาโร เฟิงส์สวัสดิ์ และพรเทพ เสถียรนพแก้ว, 2561))แสดงเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruences Index : IOC) จากการสอบถามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระดับระหว่าง 0.80-1.00 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 จำแนกแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม, แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 5 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้ การศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 และการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และสถิติสมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.37 รองลงมาคือด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ

วิชาชีพครู ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.30 ดังแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

ด้าน	องค์ประกอบสมรรถนะครู ในศตวรรษที่ 21	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การ แปลผล
1	การจัดการเรียนรู้	4.31	0.583	มาก
2	การพัฒนาตนเอง	4.37	0.587	มาก
3	การใช้เทคโนโลยี	4.34	0.591	มาก
4	การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.30	0.643	มาก
5	คุณธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.36	0.631	มาก
ภาพรวม		4.34	0.530	มาก

2. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสกลนคร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.41 รองลงมาคือด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 ส่วนด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 4.37 ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้าน	องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1	การสร้างวิสัยทัศน์	4.41	0.557	มาก
2	การสื่อสารวิสัยทัศน์	4.37	0.619	มาก
3	การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.40	0.604	มาก
4	การเป็นแบบอย่างที่ดี	4.39	0.602	มาก
ภาพรวม		4.39	0.549	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพหุคูณด้วยกัน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับมาก โดยค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.707- 0.855 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.798 - 0.852 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (r) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (Y)

ตัวแปรพยากรณ์	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(Y)
การสร้างวิสัยทัศน์ (X ₁)	1.000				
การสื่อสารวิสัยทัศน์ (X ₂)	0.833**	1.000			
การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (X ₃)	0.769**	0.855**	1.000		
การเป็นแบบอย่างที่ดี (X ₄)	0.707**	0.815**	0.813**	1.000	
สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 (Y)	0.798**	0.852**	0.848**	0.830**	1.000

** p < .01

4. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่การสื่อสารวิสัยทัศน์ (X₂) การเป็นแบบอย่างที่ดี (X₄) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (X₃) และการสร้างวิสัยทัศน์ (X₁) สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ร้อยละ 81.7 มีค่าสัมประสิทธิ์อำนาจพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ร้อยละ 81.7 ($R^2 = 0.817$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	P-values
	b	S.E.	B		
ค่าคงที่	0.497	0.106	-	4.710	0.000
การสื่อสารวิสัยทัศน์ (X ₂)	0.177	0.049	0.207	3.618	0.000
การเป็นแบบอย่างที่ดี (X ₄)	0.257	0.039	0.291	6.583	0.000
การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (X ₃)	0.241	0.044	0.275	5.480	0.000
การสร้างวิสัยทัศน์ (X ₁)	0.198	0.042	0.208	4.770	0.000
R=0.904, $R^2=0.817$, Adjusted $R^2=0.815$, S.E.=0.228, F=364.899					

$$* p < .05$$

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า การสื่อสารวิสัยทัศน์ (X_2) การเป็นแบบอย่างที่ดี (X_4) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (X_3) และการสร้างวิสัยทัศน์ (X_1) ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.000$) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.177, 0.257, 0.241 และ 0.198 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบดังนี้ $Y = 0.497 + 0.177(X_2) + 0.257(X_4) + 0.241(X_3) + 0.198(X_1)$

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน โดยพิจารณาจากค่าเบต้า (Beta) พบว่า การสื่อสารวิสัยทัศน์ (X_2) มีค่าเบต้าเท่ากับ 0.207 รองลงมาคือ การเป็นแบบอย่างที่ดี (X_4) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (X_3) และการสร้างวิสัยทัศน์ (X_1) โดยค่าเบต้าเท่ากับ 0.291, 0.275 และ 0.208 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Z_y = 0.207(ZX_2) + 0.291(ZX_4) + 0.275(ZX_3) + 0.208(ZX_1)$

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ เพราะในสภาพปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว จึงทำให้ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษามีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาข้อมูลและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีทั้งต่อครูและนักเรียน จึงทำให้ด้านการพัฒนาตนเองของครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับดารกา บุญกาญจน์ ศึกษาเรื่อง ความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ควรพัฒนาครูให้มีลักษณะนิสัยเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลาและตลอดชีวิตเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูอย่างสม่ำเสมอ ควรส่งเสริมให้ครูมีทักษะและความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาตนเองให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ควรพัฒนาให้ครูมีความสามารถในการพัฒนาตนเองในด้านความรู้เนื้อหาวิชา และวิธีการจัดการเรียนการสอนการมีภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ (ดารกา บุญกาญจน์, 2563) สอดคล้องกับภัทรพร เกษสังข์ ได้ศึกษาสมรรถนะและการประเมิน

ความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจังหวัดเลย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนครูมีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาผู้เรียน ครูพัฒนาและแก้ปัญหา คุณภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิจัย ดังนั้น องค์ประกอบของสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องให้ความสำคัญอีกด้านหนึ่งคือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนครูต้องวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาการเรียน การสอน ออกแบบการวิจัยอย่างเป็นระบบแบบแผนที่เชื่อถือได้ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยและสรุป ผลการวิจัย แล้วนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทรพร เกษสังข์, 2562)

2. จากผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ เพราะจุดเริ่มต้นของการบริหารคือการกำหนดทิศทางของโรงเรียนให้บุคลากรร่วมกันดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายให้บรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังจำที่จะต้องเผยแพร่วิสัยทัศน์โดยการสื่อสารหรือถ่ายทอดให้บุคลากร มีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจน มีการให้รางวัล โบนัส จูงใจให้บุคลากรร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม (สุภาพร โสภโณทัย, 2559) สอดคล้องกับแนวคิดของนิกัญชลา ล้นเหลือ ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การเผยแพร่วิสัยทัศน์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการเผยแพร่วิสัยทัศน์ในสถานศึกษา ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควรจะเป็น และการให้ความสำคัญในการเผยแพร่วิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ยังขาดความชัดเจน ดังนั้นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่ต้องให้ความสำคัญอีกด้านหนึ่งคือ ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ ผู้บริหารจะต้องสื่อสารถ่ายทอดวิสัยทัศน์ขององค์การลงสู่ผู้ปฏิบัติ และการโน้มน้าวจูงใจให้บุคลากรยึดมั่นและร่วมสานต่อวิสัยทัศน์ขององค์การให้ประสบความสำเร็จ (นิกัญชลา ล้นเหลือ, 2554)

3. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า ด้านการสร้างวิสัยทัศน์

ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ทุกด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 81.7 แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารคือสิ่งที่ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสู่ครูได้อย่างชัดเจน การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมไปถึงการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของการเป็นพลโลก ผู้บริหารกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารระหว่างบุคลากรเพื่อให้ครูระดมความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับกฤษฎาภรณ์ นาชัย ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (กฤษฎาภรณ์ นาชัย, 2560)

นอกจากนี้ การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม ในการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาครูก้าวหน้าในยุคศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยสอดคล้องกับนพรินทร์ สุบินรัตน์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางตัวอย่างเหมาะสม (นพรินทร์ สุบินรัตน์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม, 2561)

นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติได้จริง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมบุคลากร การส่งเสริมการทำงานของครูอย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับอรพรรณ หันแกลง ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า การปฏิบัติตนตามวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมกันวิเคราะห์ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ระหว่างวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย สร้างแรงกระตุ้นภายในของบุคลากรได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน (อรพรรณ หันแกลง, 2563)

นอกจากนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมร่วมกัน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยสอดคล้องกับ Sunarto et al. ได้ศึกษาสมรรถนะ และวินัยในการทำงานของครูตามรูปแบบความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยมุฮัมมาดียะห์ เซเตียบูตี ปามูลัง พบว่า การทำงานที่มีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารส่งผลต่อ

ความสามารถและวินัยในการทำงานปฏิบัติงานของครู (Sunarto, A. Tanjung, A. and Ellesia, N, 2020)

สรุปผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ คือภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ และสามารถพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้เรียงลำดับจากตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และด้านการสร้างวิสัยทัศน์ตามลำดับ

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนของครูอย่างเป็นระบบและชัดเจน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารถ่ายทอดวิสัยทัศน์ขององค์การลงสู่ผู้ปฏิบัติ และการโน้มน้าวใจให้บุคลากรยึดมั่นและร่วมสานต่อวิสัยทัศน์ขององค์การให้ประสบความสำเร็จ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
2. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยาภรณ์ นาชัย. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนพนัสนิคม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชานนทร์ สุกายอง วันเพ็ญ นันทะศรี และพรเทพ เสถียร นพเก้า. (2564). *องค์ประกอบสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติครั้งที่ 8.*
- ดาราภา บุญกาญจน์. (2563). ความต้องการพัฒนาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขต 3 พระใหญ่เขื่อนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 4(3), 345-357.
- ธีรยุทธ รอสุงเนิน, สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ และพัชรา วาณิชวสิน. (2561). รูปแบบสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 17(1), 145-154.
- นพรินทร์ สุบินรัตน์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผล ของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 19. *อินทนิลทักษิณสาร*, 13(ฉบับพิเศษ), 67-82.
- นเรศ ปุบุตรชา วลนิกา ฉลากบาง วาโร เฟ่งสวส์ดี และพรเทพ เสถียรนพเก้า. (2561). สมรรถนะครูกับคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 Teachers' Competencies and Students' Quality in the 21st Century. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 12(2), 255-268.

- นิกัญชลาลันเหลือ. (2554). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรพร เกษสังข์. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ของครูคณิตศาสตร์ จังหวัดเลย. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 38 (104), 25-38.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). “แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579”. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532>.
- สุชญา โคมลวานิช และสิทธิชัย สอนสุภี. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 9(2), 162-170.
- สุภาพร โสภโณทัย. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 (เชียงราย-พะเยา). *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 2(3), 9-17.
- อรพรรณ หันแกลง. (2563). การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Leonard, L. (2008). Conditions Fostering Organizational Learning In School. *Educational Administration Quarterly*, 32(4), 243-276.
- Prasertcharoensuk, T. Somprachb, K. and Ngangc, T. (2015). Influence of Teacher Competency Factors and Students’ Life Skills on Learning Achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186. 566-572.
- Sunarto, A. Tanjung, A. and Ellesia, N. (2020). Teacher Performance Based on The Visionary Leadership Style of School, Competency and Work Discipline (Study at Muhammadiyah Setiabudi Pamulang College). *Journal of Research in Business, Economics and Education*, 2(4). 1046-1052.

ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูใน
สถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร*

RELATIONSHIP BETWEEN THE ROLES OF ADMINISTRATORS AND THE
PERFORMANCE STANDARDS OF TEACHERS IN SCHOOLS IN THE SOUTHERN
KRUNGTHON GROUP, BANGKOK

พัฒนรพี ภูมิพันธุ์

Pathraphi Phumphan

นิษฐ์ลีนี กู้ประเสริฐ

Nitsinee Kuprasert

มหาวิทยาลัยธนบุรี

Thonburi University, Thailand.

E-mail: pathrapee.aeaw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาระดับของมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้ประชากร จำนวน 2,965 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 353 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามเขต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารตามแนวคิดของมินท์เบิร์ก กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู โดยใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบทบาทเชิงตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่

* Received: 18 November 2023; Revised: 23 December 2023; Accepted: 24 December 2023

ด้านบทบาทเชิงสารสนเทศ ส่วนด้านบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร, มาตรฐานการปฏิบัติงานของครู, สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

The purposes of this research are to 1) study the level of the roles of administrators in schools in the Southern Krungthon Group, Bangkok, 2) investigate the level of performance standards of teachers in schools in the Southern Krungthon Group, Bangkok, and 3) examine the relationship between the roles of administrators and the performance standards of teachers in schools in the Southern Krungthon Group, Bangkok. This descriptive research using a population of 2,965 people recruited administrators and teachers in schools as the units of analysis, with a sample of 353 individuals, selected through stratified random sampling based on districts. The research tools include a questionnaire regarding the roles of administrators by Mintzberg's ideas and the performance standards of teachers based on the Professional Standards. Reliability value is 0.95. Statistical analyses involve frequencies, percentages, means, standard deviations (S.D.), and Pearson Product-Moment Correlation Coefficients.

The findings are as follows: 1) the overall roles of administrators in the Southern Krungthon Group, Bangkok, are at a high level, with decision-making roles having the highest mean, followed by information-related roles, and interpersonal roles having the lowest. 2) The overall performance standards of teachers in schools in the Southern Krungthon Group, Bangkok, are at a high level, with the highest mean in the area of fulfilling teaching duties, followed by relationship with parents and community, and the

lowest in managing learning activities. 3) There is a significant positive relationship between administrators' roles and teachers' performance standards in schools in the Southern Krungthon Group, Bangkok, at a statistical significance level of .01

Keywords: Roles of administrators, Performance standards of teachers, Schools under Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตน ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ฉบับที่ 12 เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม พัฒนาคอนในทุกระดับและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคอนในทุกระดับและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม อโภชนา มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิด ที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นตัวแทนขององค์กร เป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร มีความรับผิดชอบ สร้าง

ความสัมพันธ์ภายในและภายนอกองค์การ ตลอดจนวางแผนในการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่ง มินท์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่าผู้บริหารจะมีบทบาทออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ (Mintzberg, Henry, 2013)

การปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูนั้น จะเป็นการกำหนดหน้าที่ของครูที่จะต้องส่งเสริมการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยครูปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2562 ประกอบด้วยมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ และในด้านที่ 3 ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ปัญหาจากผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ในผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้ ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัดทุกวิชา เมื่อเปรียบเทียบกับสังกัดอื่น ๆ พบว่า ต่ำกว่าสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ผลการสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและระดับจังหวัดทุกวิชา เมื่อเปรียบเทียบกับสังกัดอื่น ๆ พบว่า โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าสังกัดอื่น ๆ และผลการสอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและระดับจังหวัดทุกวิชา (สำนักการศึกษา, 2563)

จากความสำคัญของปัญหาการปฏิบัติงานของครูที่เกิดขึ้น การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ ผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่ หลากหลาย เช่น วลีษฐ์พล รอบจังหวัด (วลีษฐ์พล รอบจังหวัด, 2562) และชาติชาย ศรีจันทร์ดี (ชาติชาย ศรีจันทร์ดี, 2556) นั่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของ ผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติของครู เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงว่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของ ผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาและการปฏิบัติงานของครูให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับของบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาระดับของมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)
- 2) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 70 โรงเรียน แบ่งเป็นจำนวนผู้บริหาร 187 คน และครูจำนวน 2,788 คน รวมทั้งหมด 2,965 คน
- 3) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูของสถานศึกษาในกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2565 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane กำหนดความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 353 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นจำแนกตามเขต โดยแบ่งออกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 45 คน และครูผู้สอน 308 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย
- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คำนวณดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item Objective Congruence) มีค่าระหว่าง 0.80 – 1.00 และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
- 5) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสต์ Best (Best, John W, 1970) และค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เทียบตามเกณฑ์ของ Hinkle, William & Stephen (Hinkle, D.E, William, W. and Stephen G. J, 1998)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 61.47 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 53.54 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 78.19 มีประสบการณ์ในการทำงาน 16-20 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 34.84 และมีตำแหน่ง ครู จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25

ตอนที่ 2 การศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับบทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. บทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.14	0.52	มาก	3
2. บทบาทเชิงสารสนเทศ	4.15	0.45	มาก	2
3. บทบาทเชิงตัดสินใจ	4.16	0.45	มาก	1
รวม	4.15	0.41	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15, S.D. = 0.41$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่าด้านบทบาทเชิงตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.16, S.D. = 0.45$) รองลงมาได้แก่ ด้านบทบาทเชิงสารสนเทศ ($\bar{x} = 4.15, S.D. = 0.45$) ส่วนด้านบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.14, S.D. = 0.52$)

ตอนที่ 3 การศึกษาระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

มาตรฐานการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู	4.32	0.57	มาก	1
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	4.22	0.44	มาก	3
3. ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.24	0.45	มาก	2
รวม	4.25	0.41	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25, S.D. = 0.41$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.57$) รองลงมาได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{x} = 4.24, S.D. = 0.45$) ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.22, S.D. = 0.44$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ($n = 353$)

บทบาทของผู้บริหาร	มาตรฐานการปฏิบัติงานของครู			
	ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู (Y_1)	ด้านการจัดการเรียนรู้ (Y_2)	ด้านความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครองและชุมชน(Y_3)	มาตรฐานการปฏิบัติงาน ของครู (Y_{tt})
บทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_1)	0.640**	0.521**	0.499**	0.633**
บทบาทเชิงสารสนเทศ (X_2)	0.582**	0.639**	0.602**	0.707**
บทบาทเชิงตัดสินใจ (X_3)	0.632**	0.705**	0.588**	0.751**
บทบาทของผู้บริหาร (X_{tt})	0.701**	0.706**	0.639**	0.791**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหาร (X_H) กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู (Y_H) โดยภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.791^{**} อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน

เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้บริหารรายด้าน ($X_1 - X_3$) พบว่า มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู (Y_H) อยู่ในระดับสูง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านบทบาทเชิงสารสนเทศ (X_2) และบทบาทเชิงตัดสินใจ (X_3) ส่วนบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_1) มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู (Y_H) อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_H) กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูรายด้าน ($Y_1 - Y_3$) พบว่า มีความสัมพันธ์กันทั้งหมด 3 คู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ บทบาทของผู้บริหาร (X_H) กับด้านการจัดการเรียนรู้ (Y_2) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อยู่ในระดับสูง ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู (Y_1) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (Y_3) ความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้บริหารรายด้าน ($X_1 - X_3$) กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูรายด้าน ($Y_1 - Y_3$) พบว่า มีความสัมพันธ์กันทั้งหมด 3 คู่ โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ บทบาทเชิงตัดสินใจ (X_3) กับด้านการจัดการเรียนรู้ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.705^{**} อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อันดับแรก ด้านบทบาทเชิงตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านบทบาทเชิงสารสนเทศ และด้านบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามารถอภิปรายรายด้านได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านบทบาทเชิงตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและโอกาสให้กับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดลำดับของการปฏิบัติโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา

มอบหมายงานตามพันธกิจให้กับบุคลากร สามารถในการแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้งที่ขัดขวางการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ใช้ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา อย่างคุ้มค่าและทั่วถึง มีการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ ให้กับบุคลากรเป็นอย่างดี และเป็นผู้เจรจาต่อรองกับองค์กรภายนอก เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่นำมาใช้พัฒนาสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐชนันท์ รุจิราภรสิทธิ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทด้านการตัดสินใจ และบทบาทด้านสารสนเทศ (ณัฐชนันท์ รุจิราภรสิทธิ์, 2556)

1.2 ด้านบทบาทเชิงสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากผู้บริหารมีการการรับ – ส่งข้อมูลข่าวสารให้กับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อดำเนินการอย่างรวดเร็วและติดตามผล นำข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดภาระงานให้กับบุคลากร และมีการเผยแพร่ข่าวสารไปยังภายนอก โดยมีการกลั่นกรองข้อมูลอย่างถูกต้องและรวดเร็ว สามารถสร้างความเชื่อมั่นในการรายงานให้แก่บุคลากรและบุคลากรภายนอก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวชิษฐ์พล รอบจังหวัด ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทด้านสารสนเทศ และบทบาทด้านการตัดสินใจ (วชิษฐ์พล รอบจังหวัด, 2562)

1.3 ด้านบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากผู้บริหารได้กำหนดและดำเนินงานตามแผนเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร มีการส่งเสริมให้มีการเผยแพร่กิจกรรมที่มีคุณค่า สร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหารด้วยกัน และมีการพัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ริญญาภัทร์ สุภาศิริชนานนท์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และในด้านกลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทในการเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ

บทบาทเป็นผู้นำ และบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก (ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์, 2563)

2. จากผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ อันดับแรก ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการจัดการ เรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามารถอภิปรายรายด้านได้ ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูใน สถานศึกษากลุ่มกรุงธนใต้ สังกัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตนเองอย่างอยู่เสมอ มีการส่งเสริมความ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้ ผู้เรียน ครูได้มีการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการอบรมด้าน เทคโนโลยีอยู่ตลอด สอดคล้องกับผลการวิจัยของชัยญานุช คงเมือง ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการ ปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยด้านที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่ครู มีค่าเฉลี่ยสูง ที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านที่ 3 ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ (ชัยญานุช คงเมือง, 2562)

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากครูได้มีการวางแผนพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาในทุก ๆ ปี รวมทั้งมีโครงการที่ทำให้ครูได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ มีการอบรมครูอย่าง ต่อเนื่อง ทำให้ครูบูรณาการความรู้และศาสตร์การสอน ในการวางแผนจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีการนำระบบเทคโนโลยีมาช่วยในการสอนของครู ทำให้ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างเป็นระบบ ลดภาระงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณวิสาข์ รัตนพันธ์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานของข้าราชการครู อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ตามลำดับ (วรรณวิสาข์ รัตนพันธ์, 2564)

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากครูได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา เช่น การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับวัดที่อยู่ใกล้สถานศึกษา ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมชุมชน ส่งเสริมกีฬาชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานักเรียน และได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของกมลชนก ศรีสุตา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (กมลชนก ศรีสุตา, 2564)

3. จากผลการวิจัยบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ซึ่งได้กำหนดว่า บทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารมีคุณภาพในการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีการวางแผนในการดำเนินงาน รับฟังข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดภาระงานสร้างความเชื่อมั่นในการรายงานให้แก่บุคลากรและบุคลากรภายนอก แก้ไขปัญหาที่ขัดขวางการปฏิบัติงานของครู ร่วมมีการสนับสนุน ทรัพยากรมาพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ ทำให้การปฏิบัติงานของครูเป็นไปอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของงานวิจัยของชาติชาย ศรีจันทร์ดี ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู 2556 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชาติชาย ศรีจันทร์ดี, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า 1) บทบาทของผู้บริหาร กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน 2) มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา กลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) บทบาทของผู้บริหาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ดังนั้นผู้บริหารควรเป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ควรมีการส่งเสริมประสิทธิภาพ และเผยแพร่กิจกรรมที่มีคุณค่าในสถานศึกษา พัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) มาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ควรมีการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำสื่อการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์

3) จากการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารด้านบทบาทเชิงตัดสินใจกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูด้านการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดลำดับของการปฏิบัติโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและโอกาสอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่บุคลากร สามารถแก้ไขปัญหาด้านความขัดแย้งหรือปัญหาอื่น ๆ ที่ขัดขวางการปฏิบัติงาน สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ ให้แก่บุคลากรและสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำมาศึกษาในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรมีการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารโดยเฉพาะด้านบทบาทเชิงสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 2) ควรมีการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านด้านการจัดการเรียนรู้
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์พัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ศรีสุตา. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกับประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชัยญาณุช คงเมือง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. ใน *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาติชาย ศรีจันทร์ดี. (2556). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2556. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐชานันท์ รุจิราภรณ์สิทธิ์. (2556). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนพิเศษ 68 ง. หน้า 18 (20 มีนาคม 2562).

- ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์. (2563). บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- วรรณวิสาข์ รัตนพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.*
- วชิษฐ์พล รอบจังหวัด. (2562). บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สำนักการศึกษา. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 พ.ศ. (2564-2569).* กรุงเทพมหานคร : ส่วนนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Best, John W. (1970). *Research in Education.* New Jersey : Prentice-Hall Inc.
- Hinkle, D.E, William, W. and Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences.* (4thed). New York : Houghton Mifflin.
- Mintzberg, Henry. (2013). *Simply Managing: What Managers Do and Can Do Better.* New York : Harper and Row.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis.* New York : Harper.

**ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1***
**STRATEGIC LEADERSHIP AFFECTING HIGH PERFORMANCE ORGANIZATION
OF SCHOOL UNDER NONGKHAI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1**

อภิสิทธิ์ เทียงคุณ

Aphisit Thiangkhun

สิทธิชัย สอนสุภี

Sittichai Sonsupee

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kean University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: aphisitth@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และ 3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 302 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ 2) องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการให้ความสำคัญผู้รับบริการ และ 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1) และด้านการควบคุมกลยุทธ์

* Received: 25 December 2023; Revised: 28 December 2023; Accepted: 28 December 2023

(X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้ร้อยละ 79.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ $Zy' = 0.413(ZX_3) + 0.344(ZX_1) + 0.206(ZX_4)$

คำสำคัญ: องค์กรสมรรถนะสูง, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study of the high-performance organization of the education institution under Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1, 2) to study of the strategic leadership of school administrator under Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1, and 3) Study of the strategic leadership affecting the high-Performance organization of the education institution under Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1. This was the casual research. The research samples consisted of 302 school administrators and teachers which were selected by using stratified random sampling method. The instrument used in this research was a questionnaire and the reliability of the questionnaire was 0.987. The statistics for data analysis were mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

Research findings were as follows; 1) Overview of the strategic leadership of school administrator indicated a high level of performance. The highest performance was Creating an effective organizational culture, 2) Overview of high-performance organization of the education institution indicated a high level of performance. the highest performance was focuses on service user, and 3) The strategic leadership of school administrator affect and predict 79.5% of high-performance organization of the education institution with statistical significance at the .05 level. These could be formed as the regression equations of standardized score as follows; $Zy' = 0.413(ZX_3) + 0.344(ZX_1) + 0.206(ZX_4)$

Keyword: High Performance Organization, Strategic Leadership, School Administrator

บทนำ

ระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากมายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่

เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา เป็นกลไกหลักในพัฒนาคุณภาพการศึกษา องค์กรสมรรถนะสูงจะทำให้องค์กรสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้ องค์กรสมรรถนะสูงสามารถแข่งขันและส่งมอบการบริการให้กับลูกค้าได้อย่างมีคุณภาพท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างมั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564) สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลงานที่สูงด้วย (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2551) เป็นองค์กรที่มีแผนรองรับกับสภาวะต่าง ๆ อย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่สามารถกระทบต่อการทำงานจากรอบด้านทุกมุมมอง ทำให้สามารถปฏิบัติการกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเวลา และคุณภาพของผลงานดีเยี่ยม เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และองค์กรนั้นต้องมีระบบการบริหารจัดการภายในที่ดี มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความผูกพันมั่นคงต่อองค์กร มุ่งมั่นต่อความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร จึงจะเป็นองค์กรที่มีศักยภาพการทำงานสูงและเกิดความยั่งยืนในการทำงานระยะยาว (วรารณ ทรัพย์รวงทอง, 2564) การกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนจะสัมฤทธิ์ผลได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญในการที่จะจูงใจให้เพื่อนร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า ทักษะการบริหารงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของผู้บริหาร อันเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญที่จะผลักดันให้การดำเนินการขององค์กรไปสู่เป้าหมายและประสบผลสำเร็จ (Blanchard, 2007)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ คือ มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ในสถานศึกษา (กนกอร สมปราชญ์, 2562) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโดยมุ่งเน้นความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง ชักนำ จูงใจ หรือมีอิทธิพลต่อสมาชิกเพื่อให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้นำต้องนำมาใช้เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คือ ทักษะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (วรารณ เทียมสุวรรณ, 2562) และองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ 2) การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร 3) การบริหารทรัพยากรในองค์กร และ 4) การมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมและการควบคุมองค์การอย่างสมดุล (Hitt, M. A., Hoskisson, R. E., & Ireland, R. D, 2007)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการ จำนวน 157 โรงเรียน จากรายงานแผนปฏิบัติการประจำปี 2563 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐาน ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ทุกรายวิชา เนื่องจากสภาพบริบทของแต่ละโรงเรียน และความรู้ ความสามารถของตัวนักเรียนที่แตกต่างกัน กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนมีการใช้นวัตกรรมน้อย มีดำเนินการประเมิน โครงการตามนโยบายมากเกินไป ทำให้ครูมีเวลาสอนน้อยลง ครูขาดการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา ตนเอง ข้อจำกัดที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนประเมินผล นักเรียนหลังสอนไม่ต่อเนื่อง ทำให้ขาดการแก้ปัญหา และพัฒนาตามสาเหตุ สถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการนิเทศ ครูและบุคลากรยังขาดความเข้าใจในเรื่องการนิเทศ ประโยชน์ของการนิเทศ ตลอดจนขาดความไว้วางใจผู้นิเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และองค์กรสมรรถนะสูงของ สถานศึกษา และศึกษาว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านใดที่จะส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จะเกิดประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

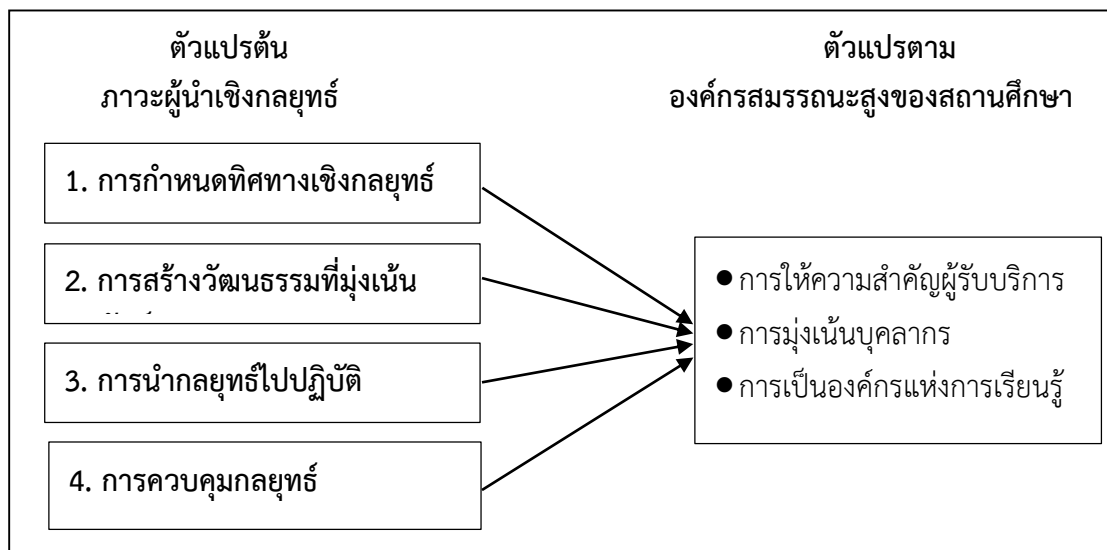
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสาเหตุ (Causal Research) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 157 โรงเรียน จำนวน 1,412 คน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 168 คน และข้าราชการครูจำนวน 1,244 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D.

W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) และใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ (1) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (2) การสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ (4) การควบคุมกลยุทธ์ 2) ตัวแปรตาม คือ องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา แสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient: α) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.987 โดยแบบสอบถามจำแนกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา ขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามการดำเนินงานที่เป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้ 1) การศึกษาองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา และ 2) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.36 โดยด้านการให้ความสำคัญผู้รับบริการ ค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.38 รองลงมา คือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร และด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา

องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. การให้ความสำคัญผู้รับบริการ	4.38	0.49	มาก
2. การมุ่งเน้นบุคลากร	4.35	0.49	มาก
3. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	4.35	0.52	มาก
รวม	4.36	0.47	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.30 โดยด้านการสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.37 รองลงมาคือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และด้านการควบคุมกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.24 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.26	0.46	มาก
2. การสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์	4.37	0.53	มาก
3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.32	0.57	มาก
4. การควบคุมกลยุทธ์	4.24	0.56	มาก
รวม	4.30	0.49	มาก

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Coefficient ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.715 – 0.839 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.790 – 0.851 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (X) กับองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา (Y)

ตัวแปรพยากรณ์	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(Y)
การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X ₁)	1.000				
การสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (X ₂)	0.776**	1.000			
การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X ₃)	0.775**	0.839**	1.000		
การควบคุมกลยุทธ์ (X ₄)	0.715**	0.771**	0.828**	1.000	
องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา (Y)	0.812**	0.790**	0.851**	0.794**	1.000

**p < .01

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3 ด้าน ได้แก่ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X₃) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X₁) และการควบคุมกลยุทธ์ (X₄) สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาได้ร้อยละ 79.5 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรืออำนาจพยากรณ์ $R^2 = 0.795$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 4

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X₃) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X₁) และการควบคุมกลยุทธ์ (X₄) ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = 0.001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.338, 0.351 และ 0.173 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y' = 0.0671 + 0.338(X_3) + 0.351(X_1) + 0.173(X_4)$$

เมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.413 รองลงมาคือ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1) และการควบคุมกลยุทธ์ (X_4) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.344, 0.206 ตามลำดับ แสดงสมการถดถอยในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Zy' = 0.413(ZX_3) + 0.344(ZX_1) + 0.206(ZX_4)$$

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	P-values
	b	S.E.	B		
ค่าคงที่	0.671	0.116	-	5.778	0.001**
ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3)	0.338	0.043	0.413	7.804	0.001**
การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1)	0.351	0.043	0.344	8.102	0.001**
การควบคุมกลยุทธ์ (X_4)	0.173	0.040	0.206	4.315	0.001**
R = 0.891, R ² = 0.795, Adjusted R ² = 0.792, S.E. = 0.21383, F = 384.124					

**p < .05

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมผู้บริหารและครูในสังกัดให้ได้รับการพัฒนา มีทักษะที่เหมาะสมและมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ พร้อมทั้งส่งเสริมสถานศึกษาให้มีระบบการบริหารจัดการองค์กร ตามมาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการมีส่วนร่วม และเป็นหน่วยงานที่มีความทันสมัย ยืดหยุ่น คล่องตัวสูง พร้อมทั้งจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของบุษยา วิจารณ์ ที่กล่าวว่า การกระทำของผู้นำต่อไปนี้มีผลต่อการสร้างรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร คือ 1) การสร้างหรือกำหนดนโยบายใหม่ ๆ ขององค์กร 2) การเชื่อมโยงแผนกลยุทธ์และโครงสร้างขององค์กรเข้ากับวัฒนธรรมการทำงาน 3) การจัดให้สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน

เป็นการแสดงออกของวัฒนธรรมองค์กร 4) การกำหนดรางวัลหรือสิ่งจูงใจพนักงาน และ 5) การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผู้นำคาดหวังให้ผู้ตามปฏิบัติ (บุษยา วีรกุล, 2558) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พงษ์ธร หนูฤทธิ์ และสุรัชย์ สิกขาบัณฑิต ที่พบว่า การที่สถานศึกษาเป็นองค์กรภาครัฐ การปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาจึงต้องยึดแนวนโยบาย ระเบียบและแนวปฏิบัติของทางราชการเป็นสำคัญ การอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกฎ ระเบียบ กติกาการอยู่ร่วมกัน เพื่อกำหนดให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การปฏิบัติงานรวมถึงค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และการรับรู้ของครูเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (พงษ์ธร หนูฤทธิ์ และสุรัชย์ สิกขาบัณฑิต, 2563)

ด้านการควบคุมกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีนโยบายด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา มีมาตรการให้สถานศึกษาจัดทำระบบนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานในสถานศึกษาทั้งในระบบออนไลน์และนิเทศเชิงคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของกนกอร สมปราชญ์ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจะสามารถตรวจสอบและประเมินความสำเร็จของกลยุทธ์ได้ต้องมีวิธีการ ดังนี้ 1) การวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง 2) การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐานที่กำหนด และ 3) การแก้ไขหรือปรับปรุงสิ่งที่ผิดพลาด หรือเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน (กนกอร สมปราชญ์, 2562)

2. องค์กรสมรรถสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้ความสำคัญผู้รับบริการ อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีนโยบายส่งเสริมการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานเสมอ และผู้เรียนได้รับการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ และอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital Device) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้อย่างเหมาะสม เพียงพอ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของ Blanchard ที่ชี้ให้เห็นว่าการใส่ใจผู้รับบริการอยู่เสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในอุตสาหกรรมใด องค์กรที่มีสมรรถนะสูงจะต้องเข้าใจว่าลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็นใคร และรู้ว่าจะวัดผลลัพธ์ความพึงพอใจของลูกค้าได้อย่างไร สามารถสร้างผลลัพธ์ได้โดดเด่นกว่าองค์กรอื่น และสิ่งที่องค์กรเหล่านี้ไม่เหมือนใครก็คือ วิธีที่องค์กรให้ความสนใจในผลลัพธ์ โดยสามารถค้นหาผลลัพธ์เหล่านี้ได้จากมุมมองของลูกค้านั่นเอง (Blanchard, 2007) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมคิด สกกุลสถาปัตย์ พบว่า ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการให้บริการทางการศึกษา (สมคิด สกกุลสถาปัตย์, 2562)

ด้านการมุ่งเน้นบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนสื่อการสอน และสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระหว่างกัน ผ่านระบบดิจิทัลที่เชื่อมโยงความก้าวหน้าทางวิชาชีพ มีการส่งเสริม สนับสนุน ยกย่องเชิดชูเกียรติเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ รวมทั้งนำผลงานไปใช้เพื่อความเจริญก้าวหน้าในสายงานวิชาชีพได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรพิษฐ์ ลิขิตายน พบว่า หากขาดบุคลากรที่มีมาเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนนโยบายแล้ว ย่อมไม่อาจทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น บุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดอีกประการหนึ่งขององค์กรในการบริหารจัดการองค์กรที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่วางไว้ (วรพิษฐ์ ลิขิตายน, 2560)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอีกหนึ่งด้าน คือ ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีนโยบายสร้างและขยายเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู ด้วยกระบวนการ PLC ภายใต้การวิจัยเป็นฐาน อีกทั้งยังส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของตนเองตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียน สามารถสร้างสังคมฐานความรู้ของตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของอังศุมาลิน กุลฉวะ และสมใจ ภูมิพันธุ์ พบว่า การสนับสนุนการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาตนเอง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น สนใจแสวงหาความรู้ และนำนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น (อังศุมาลิน กุลฉวะ และ สมใจ ภูมิพันธุ์, 2561)

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการควบคุมกลยุทธ์ สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้ร้อยละ 79.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการที่จะทำให้องค์กรราชการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น ความสามารถในการบริหารเชิงกลยุทธ์ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อน (พสุ เดชะรินทร์ และคณะ, 2549) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phipps & Burbach พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในภาคส่วนที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร (Phipps, K.A. and Burbach, M.E, 2010)

ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีอำนาจในการพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.413 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สถานศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาครอบคลุมการบริหารงานทั้ง 4 ฝ่าย มีระบบข้อมูลสารสนเทศ (Big Data Technology) ที่สามารถใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ มีการสร้าง

ความร่วมมือกับองค์กรปกครองระดับท้องถิ่น ภาคเอกชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติงาน และทบทวนพัฒนาแผนงานอยู่เสมอ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของกนกอร สมปราษฎ์ กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและดำเนินงาน เพื่อให้กลยุทธ์เกิดประโยชน์แก่องค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยมุ่งเน้นไปที่การดำเนินงานภายในหรือระบบปฏิบัติงานภายในองค์กร (กนกอร สมปราษฎ์, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของอังศุมาลิน กุลฉะ และสมใจ ภูมิพันธ์ พบว่า ภาวะผู้นำด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ดีที่สุด (อังศุมาลิน กุลฉะ และ สมใจ ภูมิพันธ์, 2561) ดังนั้น การที่หน่วยงานราชการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น ความสามารถในการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อน (พสุ เดชะรินทร์ และคณะ, 2549) (พสุ เดชะรินทร์ และคณะ, 2549)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีอำนาจในการพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูง ของสถานศึกษารองลงมา คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.344 ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา และสามารถกำหนดกลยุทธ์เป็นทิศทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย สามารถคาดเดาและกำหนดอนาคตที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hitt, Ireland & Hoskisson กล่าวว่า การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์นั้น ผู้นำจะต้องมีการคิดเชิงกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยทักษะด้านความคิด ความเข้าใจในระดับสูง ที่เป็นการคิดที่มองปัญหาแบบองค์รวม พิจารณาปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งหมด เพื่อค้นหาและสร้างแบบแผนที่จะนำไปสู่การพัฒนาภารกิจ หรือการแก้ปัญหาในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย (Hitt, M. A., Hoskisson, R. E., & Ireland, R. D., 2007) สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิศรา หงษา และสุรศักดิ์ ชะมารัมย์ พบว่า ปัจจัยด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (นิศรา หงษา และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีอำนาจในการพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาต่ำสุด คือ ด้านการควบคุมกลยุทธ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปแบบของคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ 0.206 อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการดำเนินการวัดผลการปฏิบัติได้ตรงตามความเป็นจริง และสะท้อนผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการสรุปผลการปฏิบัติงานและนำผลการปฏิบัติงานจริง เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลายรูปแบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสธิพร เชาว์ชัย พบว่า ด้านการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนได้ดีที่สุด ซึ่งหากผู้บริหารมีการติดตาม ควบคุม

การดำเนินงานตามแนวทางกลยุทธ์ที่วางไว้ และมีการประเมินความสำเร็จเทียบกับตัวบ่งชี้ที่กำหนด ย่อมทำให้ผู้บริหารสามารถประเมินสถานการณ์ได้ว่า ควรปรับปรุงหรือต่อยอดแนวทางการบริหารงาน วิชาการอย่างไร ให้บรรลุความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (สกริพร เชาว์นชัย, 2564) และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิศรา หงษา และสุรศักดิ์ ชะมารัมย์ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดตั้งควบคุม องค์การให้สมดุลมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (นิศรา หงษา และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งด้าน ที่ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ซึ่งในวิจัยครั้งนี้ ภาวะ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1) การนำกลยุทธ์ ไปปฏิบัติ (X_3) และการควบคุมกลยุทธ์ (X_4) สามารถส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยทุกด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา และสามารถพยากรณ์องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาได้ เรียงลำดับจากตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด คือ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X_1) และการควบคุมกลยุทธ์ (X_4) ตามลำดับ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ด้านการควบคุมกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ ความสำคัญต่อกระบวนการวัดการปฏิบัติงานที่ได้มีการวางแผนไว้ ให้ตรงตามสภาพจริงและสะท้อนผล อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการปฏิบัติงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์กลยุทธ์ของ องค์กร และนำผลการปฏิบัติงานมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ วิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิด การเบี่ยงเบนดังกล่าวแล้วนำมาวางแผนพัฒนาเพื่อปรับปรุงสถานศึกษา

2. องค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ด้านการมุ่งเน้นบุคลากรและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการปฏิบัติต่ำสุด ดังนั้น สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรมีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้ผู้บริหารใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เช่น ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาศึกษาหาความรู้จากโรงเรียนที่มีผล การปฏิบัติที่เป็นเลิศ สนับสนุนให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูร่วมกับ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการสร้างแรงจูงใจและ

ขวัญกำลังใจให้ครูได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ หรือมีตำแหน่งที่สูงขึ้น

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการควบคุมกลยุทธ์ ส่งผลต่อองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 3 ด้านนี้ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของตนเอง หรือนำไปขยายผลให้กับครูและบุคลากร อันนำไปสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎณ์. (2562). *ภาวะผู้นำกับคุณภาพสถานศึกษา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิศรา หงษา และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กร: การก้าวเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 7(2), 94-79.
- นิสตากร เวชยานนท์. (2551). *มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กราฟิโก ซิสเต็มส์ จำกัด.
- บุษยา วีรกุล. (2558). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมและพัฒนาเอกสารวิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- พงษ์ธร หนูฤทธิ์ และสุรัชย์ ลีขาบบัณฑิต. (2563). วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 10(1), 249-259.
- พสุ เดชะรินทร์ และคณะ. (2549). *การพัฒนาการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิชั่น พรินท์ แอนด์มิเดีย จำกัด.
- วรพิชญ์ ลิขิตายน. (2560). การบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสระบุรีให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(1), 179-189.
- วรวรรษ เทียมสุวรรณ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(2), 219-231.
- วราภรณ์ ทรัพย์รวงทอง. (2564). การพัฒนารูปแบบความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 26(1), 44-52.

- สกริพร เชาว์นชัย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(3), 374-384.
- สมคิด สกุลสถาปต์. (2562). การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่องค์กรสมรรถนะสูงโดยใช้พลังร่วมเป็นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 7(1), 207-223.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. หนองคาย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2551). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารการเปลี่ยนแปลง*. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.cad.go.th>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค จำกัด.
- อังศุมาลิน กุลฉะ และ สมใจ ภูมิพันธุ์. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 9(2), 60-67. Blanchard. (2007). *Leading at a Higher Level: Blanchard on Leadership and Creating High Performing Organizations*. United States : Prentice Hall.Canada: Nelson Education Ltd.
- Hitt, M. A., Hoskisson, R. E.,& Ireland, R. D. (2007). *Management of strategy: Concept and cases*. Mason, OH : Thomson South-Western.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3), 608.
- Phipps, K.A. and Burbach, M.E. (2010). Strategic Leadership in the Nonprofit Sector: Opportunities for Research. *Journal of Behavioral and Applied Management*, 11, 137-154.

การสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาหนองคาย*

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING CAPABILITY
ASSESSMENT FORM FOR MATTAYOMSUKSA 3 STUDENTS UNDER
NONGKHAI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

นิชตา อังกูรอัชมา

Nichata Angkuraatcha

พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ

Patcharin Chompuwiset

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: kru.narmmm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หาคุณภาพของแบบวัด ตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัด หาเกณฑ์ปกติของแบบวัด และเพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 600 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งเป็นแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปรนัย สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.969 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.008 ค่าดัชนี NFI

* Received: 30 May 2023; Revised: 27 December 2023; Accepted: 27 December 2023

เท่ากับ 0.976 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง มีค่าเท่ากับ 0.970 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด มีค่าเท่ากับ 0.470 แสดงว่า แบบวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และเกณฑ์ปกติของแบบวัดมีคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ T_{35} - T_{65} โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ T_{50} อยู่ที่คะแนนดิบ 19 คะแนน

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, แบบวัด, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The purposes of this research include to develop the mathematical problem solving capability assessment form, to evaluate the quality of the mathematical problem solving capability assessment form, to investigate the structural elements of the mathematical problem solving capability assessment form, to determine the norms of the mathematical problem solving capability assessment form, and to develop a manual for the mathematical problem solving capability assessment form. The sampling group consisted of 600 Mattayomsuksa 3 students studying in the first semester, academic year 2021, under the Secondary Educational Service Area Office in Nong Khai, chosen with the Multi-stage Random Sampling Method. The research tool was the mathematical problem solving capability assessment form which contains a test with multiple choices. The mathematical tools were percentage, mean, identification of Concept, confirmatory Factor Analysis, item Difficulty, discrimination power, and Kuder-Richardson Method of Reliability.

The results are as follows: The mathematical problem solving capability assessment form for Mattayomsuksa 3 students was developed using 30 questions. The evaluation of the quality of the mathematical problem solving capability assessment form indicated the value of Identification of Concept between 0.60-1.00, with Item Difficulty equaling to 0.23-0.80, and Overall Reliability equaling 0.81. The investigation of the structural elements of the mathematical problem solving capability assessment form using Confirmatory Factor Analysis showed the GFI equaling 0.969, the CFI index equaling 0.997, the RMR index equaling 0.008, the NFI equaling 0.976. For the Construct Reliability, equals 0.970, and the Average Variance Extracted equals 0.47. This indicated that the assessment has Construct Validity. The norms of the structural elements of the mathematical problem solving capability assessment form had normal standard t-score from T_{35} - T_{65} , with normal standard t-score T_{50} at the raw score of 19.

Keywords: The mathematical problem solving capability, Assessment form, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2579) เป็นฉบับปัจจุบัน ซึ่งมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาค ในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นผลมาจากการศึกษาสถานการณ์และบริบทแวดล้อม ที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ อันได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดด ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร 3) ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 : ความต้องการกำลังคนยุค 4.0 และ 4) สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก รวมถึงการศึกษาผลการพัฒนาการศึกษาของประเทศในปีที่ผ่านมา จนเกิดกรอบแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้ กรอบที่ 1 วิสัยทัศน์ คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 กรอบที่ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา กรอบที่ 3 เป้าหมาย ประกอบด้วย การเข้าถึงการศึกษา (Access) ความเท่าเทียม (Equity) คุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) และกรอบที่ 4 ผลลัพธ์สุดท้าย คือ เด็กไทย : 3Rs 8Cs (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ก้าวหน้า และพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ อย่างรวดเร็ว การศึกษาของผู้เรียนเองจำเป็นต้องปรับปรุง พัฒนา มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทาย มองทุกอุปสรรคปัญหาเป็นโจทย์ที่ต้องเรียนรู้และแก้ไข เชื่อมโยงความรู้จากอดีตสู่ปัจจุบันเท่าทันกับยุคสมัย ซึ่งทักษะที่จำเป็นของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหาได้ (Critical thinking and Problem Solving) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะ 3Rs 8Cs ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหาได้ เป็นกระบวนการคิดที่ใช้เหตุใช้ผลพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ โดยการศึกษาข้อมูล หลักฐาน แยกแยะข้อมูลว่าข้อมูลใดคือข้อเท็จจริง ข้อมูลใดคือความคิดเห็น ตลอดจนพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล แล้วตั้งสมมติฐานเพื่อหาสาเหตุของปัญหา และ

สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะนำไปสู่การคิดตัดสินใจอย่างรอบคอบ เพื่อให้เห็นว่าเรื่องใดควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

กระบวนการคิดที่ใช้เหตุใช้ผลนั้น จะสอดคล้องกับกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการที่สรุปข้อเท็จจริงได้อย่างเที่ยงตรง โดยอาศัยข้อมูลมาประกอบ ซึ่งต้องสร้างข้อคาดเดาค้นหาวิธีการ ศึกษาหาความรู้ การทดลอง เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหานั้น ๆ แต่สิ่งที่กล่าวมานี้ยังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กไทยเป็นอย่างมาก และกล่าวได้ว่าเด็กไทยขาดกระบวนการคิด อันจะเห็นได้จากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพ หรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้ และทักษะในชีวิตจริง มากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน แต่ผลการประเมิน PISA 2018 ชี้ให้เห็นถึงนักเรียนไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ทั้งด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงมีความสนใจที่จะสร้างแบบวัดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวัดและประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวัดและประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาคุณภาพของนักเรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ผลของการวัดและประเมินยังนำไปใช้เป็นข้อมูล สำหรับตัดสินใจความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนได้อีกด้วย และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้สร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังมีจำนวนไม่มากนัก หากมีการวัดและประเมินดังกล่าว จะทำให้ได้ข้อมูลมาช่วยในการแก้ไขและส่งเสริมการเรียนของนักเรียนได้ถูกต้องและตรงจุด ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างแบบวัด หากคุณภาพ และจัดทำคู่มือของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาแบบวัดสามารถในแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อหาเกณฑ์ปกติของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยแบ่งกระบวนการดำเนินงานออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 31 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 4,067 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2564)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 600 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 90 นาที การให้คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เตรียมแบบวัดในรูปแบบ online วางแผนดำเนินการสอบ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง

3.3 ก่อนดำเนินการสอบ ชี้แจงนักเรียนให้เข้าใจจุดประสงค์ในการวัด และประโยชน์ที่ได้รับจากการวัดอย่างชัดเจน และอธิบายวิธีการทำแบบวัดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

3.4 นำแบบวัดไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.4.1 การ Try Out กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนก

3.4.2 นำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ปรับปรุงไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 600 คน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และหาค่าความเชื่อมั่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบวัดการคิดแก้ปัญหา

4.2 วิเคราะห์ค่าความยากของแบบวัด สัดส่วนของจำนวนผู้ตอบข้อนั้นถูกต้องกับจำนวนผู้ตอบข้อนั้นทั้งหมด

4.3 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัด โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Point biserial correlation เนื่องจากแบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นแบบวัดสถานการณ์ที่มีการให้คะแนนเป็น 1, 0

4.4 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20

4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างตัวแปร เพื่อตรวจสอบ ความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ ถ้าการทดสอบค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 แสดงว่าเมทริกซ์ สหสัมพันธ์ที่ไม่ได้เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และค่าดัชนี KMO (Keiser-Meyer-Olin measure of sampling adequacy) ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 และเข้าใกล้ 1 ข้อมูลจึงเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.6 การวิเคราะห์ตรวจสอบองค์ประกอบโครงสร้าง (CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.6.1 ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร ด้วยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum

Likelihood Estimates หรือ ML) เพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานที่กำหนดและ มีค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์ตามภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ณัฐพล แยมสะอาด, 2551)

4.6.1.1 ค่าไคสแควร์ (Chi-Square : χ^2) เป็นค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืน ระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าไคสแควร์มีค่าสูงมากและมี นัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือ อีกนัยหนึ่งก็คือโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานยังไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัย จะต้องดำเนินการปรับโมเดลต่อไป จนค่าไคสแควร์ มีค่าต่ำและไม่มีความสำคัญทางสถิติจึงแสดงว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.6.1.2 ดัชนีความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และดัชนีความกลมกลืน ที่ปรับแก้ GFI ด้วยค่าระดับชั้นความอิสระ (Adjust Goodness of Fit Index: AGFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อนปรับและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ค่าดัชนี GFI และ AGFI ควรค่าสูงกว่า 0.90

4.6.1.3 ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) แสดงขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี SRMR ที่มีค่าต่ำกว่า 0.05

4.6.1.4 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เป็นค่าสถิติจากข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าไคสแควร์ ว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงนั้น ไม่สอดคล้องกับความจริงและเมื่อเพิ่มจำนวนพารามิเตอร์อิสระแล้ว ค่าสถิติมีค่าลดลงเนื่องจากค่าสถิตินี้ขึ้นอยู่กับประชากรและชั้นความเป็นอิสระ RMSEA ควรค่าต่ำกว่า 0.05 หรือไม่เกิน 0.08 ซึ่งแสดงว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถของบุคคลต่อ สถานการณ์ที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์และต้องการคำตอบโดยที่ยังไม่รู้วิธีการหรือขั้นตอนที่จะได้คำตอบของสถานการณ์นั้น โดยผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดกับตัวชี้วัด (IOC) จำนวน 5 ท่าน พบว่า แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวนทั้งหมด 60 ข้อ ผ่านเกณฑ์จำนวน 30 ข้อ

2. หาคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

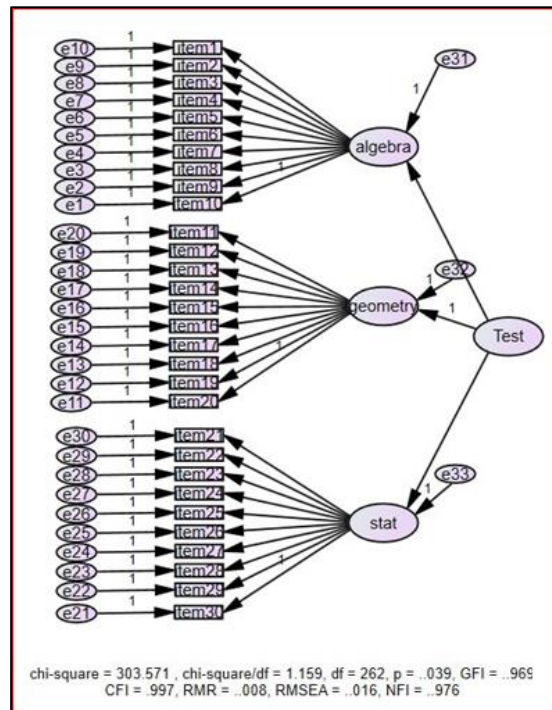
2.1 ผลการวิเคราะห์หาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

ผู้วิจัยนำข้อคำถามของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น ไป try out กับนักเรียน จำนวน 100 คน แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 30 ข้อ พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.60

2.2 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR_{20}) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มี จำนวนทั้งสิ้น 30 ข้อ ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ เท่ากับ 28.56 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR_{20}) เท่ากับ 0.81 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณภาพผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดสามารถนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

3. ตรวจสอบองค์ประกอบโครงสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการวิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบไปด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ พบว่า ข้อคำถามมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.85 ถึง 0.67 โดยข้อคำถามคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดคือ item27 กับ item30 ส่วนข้อคำถามคู่ที่มีความสัมพันธ์ สูงที่สุดคือ item3 กับ item8 และค่า Bartlett's test of sphericity มีค่าเท่ากับ 0.901 ซึ่งมีค่าความ น่าจะเป็นเท่ากับ 0.000 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และค่า KMO (Keiser-Meyer-Olin measure of sampling adequacy) มีค่าเท่ากับ 12656.888 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามแต่ละข้อสัมพันธ์กัน และ เหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ (Factor loading) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.341 ถึง 1.090 ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า S.E. มีค่าอยู่ระหว่าง 0.050 ถึง 0.086 ค่า t มีค่าอยู่ระหว่าง 8.833 ถึง 20.975 และมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง มีค่า อยู่ระหว่าง 0.116 ถึง 0.671 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบแบบวัด ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 303.571 ค่าองศาอิสระมีค่าเท่ากับ 262 ค่าความน่าจะเป็นมีค่าเท่ากับ 0.039 ค่าดัชนี GFI มีค่า เท่ากับ 0.969 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.997 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.008 ค่าดัชนี RMSEA มีค่า เท่ากับ 0.016 ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.976 p_c มีค่าเท่ากับ 0.970 p_v มีค่าเท่ากับ 0.470 จาก ค่าสถิติแสดงให้เห็นว่าโมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 model องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. หาเกณฑ์ปกติของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า เกณฑ์ปกติของแบบวัดมีช่วงคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ 35 ถึง 65 โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 50 อยู่ที่คะแนนดิบ 19 คะแนน

5. สร้างคู่มือการใช้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์หาความสอดคล้อง ผลการวิเคราะห์หาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน และจากการตรวจสอบองค์ประกอบโครงสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากแบบวัด จำนวน 60 ข้อ คัดเลือกให้เหลือแบบวัดจำนวน 30 ข้อที่มีคุณภาพ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 สาระ คือ พีชคณิต (ข้อที่ 1-10) เรขาคณิต (ข้อที่ 11-15) และสถิติและความน่าจะเป็น (ข้อที่ 21-30) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้คู่มือแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ที่เสร็จสมบูรณ์

อภิปรายผล

จากการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทำให้ได้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วย 3 สารระ ได้แก่ พีชคณิต เรขาคณิต และสถิติและความน่าจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา คัดวิเคราะห์วางแผนแก้ปัญหา และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 3)

2. ผลการหาคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์จำนวน 5 คน ซึ่งสอดคล้องกับบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ ที่กล่าวว่า การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาควรมีอย่างน้อย 3 คน ทั้งนี้ แบบวัดมีข้อคำถามในแต่ละสาระผ่านเกณฑ์การพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า แบบวัดนี้มีความสามารถในการวัดที่สอดคล้องตรงตามเนื้อหานั้นจริง ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหานี้ (นัฐพร ต้อจันตา, 2552) จึงสอดคล้องกับการสร้างแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งเป็นการหาคุณภาพของแบบวัดในส่วนของความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (วาสนา ไกรแก้ว, 2556)

2.2 ความยาก ผลการวิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า มีความยากอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.80 ซึ่งค่าความยากที่ได้จะอยู่ในระดับค่อนข้างง่ายถึงค่อนข้างยาก แสดงให้เห็นว่าแบบวัดมีระดับความยากที่กระจายตั้งแต่ค่อนข้างง่าย ปานกลาง ไปจนถึงค่อนข้างยาก ซึ่งสอดคล้องกับเตือนใจ เกตุษา และสุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ ที่แปลความหมายระดับความยากของข้อสอบไว้ว่า 0.81 - 1.00 เป็นข้อสอบที่ง่ายมาก 0.61 - 0.80 เป็นข้อสอบค่อนข้างง่าย 0.41 - 0.60 เป็นข้อสอบที่ง่ายพอเหมาะ 0.21 - 0.40 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก 0.00 - 0.20 เป็นข้อสอบที่ยากมาก (เตือนใจ เกตุษา, สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, 2551)

2.3 อำนาจจำแนก ผลการวิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า มีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.60 ซึ่งค่าความอำนาจจำแนกที่ได้จะอยู่ในระดับพอใช้ถึงดีมาก แสดงให้เห็นว่าแบบวัดสามารถจำแนกผู้สอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับปราณี หล้าเบญญะ ที่แปลความหมายระดับความยากของข้อสอบไว้ว่า 0.60 - 1.00 อำนาจจำแนกดีมาก 0.40 - 0.59 อำนาจจำแนกดี 0.20 - 0.39 อำนาจจำแนกพอใช้ (ปราณี หล้าเบญญะ, 2559)

2.4 ความเชื่อมั่น ผลการวิเคราะห์แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 ค่าความเชื่อมั่นที่ได้แสดงให้เห็นว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นอยู่ในเกณฑ์สูง เป็นไปตามเกณฑ์ที่ว่า ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.71 – 0.90 ถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง (นัฐพร ต้อจันตา, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์มีความเชื่อมั่น 0.821 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นสูง (อรรถนีย์ ชูช่วยสุวรรณ, 2552)

3. ผลการตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์อยู่ระหว่าง 0.341 ถึง 1.09 ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า S.E. อยู่ระหว่าง 0.050 ถึง 0.086 ค่า t อยู่ระหว่าง 8.833 ถึง 20.975 และมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง อยู่ระหว่าง 0.116 ถึง 0.671 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 303.571 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 262 ค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.039 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.969 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.008 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.016 ค่าดัชนี NFI เท่ากับ 0.976 p_c มีค่าเท่ากับ 0.97 p_v มีค่าเท่ากับ 0.47 ทำให้ไม่เดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ฉบับนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้การศึกษาข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จากทฤษฎี หลักสูตร หรืองานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน ทำให้ได้แบบวัดที่มีความเชื่อถือได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ศิริชัย กาญจนวาสี กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยหลักฐานที่แสดงนั้นเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูล หากโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูล จะบ่งชี้ถึงโมเดลองค์ประกอบที่ศึกษาเป็นหลักฐานสำหรับยืนยันองค์ประกอบคุณลักษณะที่วัด จากหลักฐานดังกล่าว จึงแสดงถึงความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

4. ผลการหาเกณฑ์ปกติของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติในรูปแบบคะแนนมาตรฐานที่ปกติ โดยนำผลคะแนนจากแบบวัดมาสร้างเป็นเกณฑ์ปกติ ซึ่งเป็นเกณฑ์ท้องถิ่น สร้างขึ้นเพื่อใช้เปรียบเทียบคะแนนแบบวัดจากคะแนนดิบให้เป็นหน่วยเดียวกัน และเมื่อมีผู้นำแบบวัดไปใช้ ก็สามารถนำคะแนนดิบที่ได้ไปแปลความหมายได้อย่างถูกต้อง และเป็นประโยชน์ในการนำผลคะแนนที่ได้ไปแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งแบบวัดมีช่วงคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ 35 ถึง 65 สามารถแปลผลคะแนนได้ ดังนี้ คะแนนดิบ 30 มีความสามารถสูง และมีคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 65 คะแนนดิบตั้งแต่ 23 ถึง 29 มีความสามารถค่อนข้างสูง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ 55 ถึง 64 คะแนนดิบตั้งแต่ 15 ถึง 22 มีความสามารถปานกลาง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ 45 ถึง 54

คะแนนดิบตั้งแต่ 7 ถึง 14 มีความสามารถค่อนข้างต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ 35 ถึง 44
คะแนนดิบตั้งแต่ 0 ถึง 6 มีความสามารถต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ 34 ลงมา

โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 50 เท่ากับคะแนน 19 คะแนน ซึ่งส่วนมากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.50 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามขนาดโรงเรียน ซึ่งอาจมีความสามารถ ประสบการณ์ หรือมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังนั้น การนำหาเกณฑ์ปกติไปใช้ ควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียน เขตพื้นที่ อำเภอ หรือจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับศศิธร เวียงอินทร์ ที่กล่าวว่า การนำเกณฑ์ปกติที่สร้างขึ้นไปใช้ควรเป็นนักเรียนจังหวัดร้อยเอ็ดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีความสามารถและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่หาเกณฑ์ปกติเท่านั้น เพราะถ้าเป็นกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความสามารถและวัฒนธรรมแตกต่างกันจากนี้แล้ว เกณฑ์ปกติก็จะแตกต่างกันไปด้วย (ศศิธร เวียงอินทร์, 2547)

5. ผลการสร้างคู่มือการใช้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อวัดความสามารถของบุคคลต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ และต้องการคำตอบโดยที่ยังไม่รู้วิธีการหรือขั้นตอนที่จะได้คำตอบของสถานการณ์นั้น จำนวน 30 ข้อ 3 สาระ ซึ่งรวบรวมเนื้อหาที่จะบอกแนวปฏิบัติเพื่อใช้ประกอบการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจรายละเอียดได้มากขึ้น ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการสร้างแบบวัด นิยามศัพท์เฉพาะ ลักษณะของแบบวัด โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัด คุณภาพของแบบวัด เวลาที่ใช้ในการดำเนินการวัด วิธีดำเนินการวัด เกณฑ์การตรวจให้คะแนน และการแปลความหมายคะแนนของแบบวัด องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลทำให้ผู้ใช้แบบวัดเกิดความเข้าใจ สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแบบวัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าการสร้างคู่มือจากนักการศึกษาหลายท่าน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ ได้แก่ สาระพีชคณิต สาระเรขาคณิต และสาระสถิติและความน่าจะเป็น
2. คุณภาพของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.23 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.60 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.81
3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.341 ถึง 1.09 ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่า S.E. อยู่ระหว่าง 0.050 ถึง 0.086 ค่า t ระหว่าง 8.833 ถึง 20.975 และมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง อยู่ระหว่าง 0.116 ถึง 0.671 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัด พบว่า มีค่าไค-สแควร์เท่ากับ 303.571 ค่าองศาอิสระ เท่ากับ 262 ค่าความน่าจะเป็น

เท่ากับ 0.039 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.969 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.997 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.008 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.016 ค่าดัชนี NFI เท่ากับ 0.976 p_c มีค่าเท่ากับ 0.97 p_v มีค่าเท่ากับ 0.47 แสดงว่า แบบวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

4. เกณฑ์ปกติของแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ $T_{35} - T_{65}$ โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ T_{50} อยู่ที่คะแนนดิบ 19 คะแนน

5. คู่มือการใช้แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบวัด นิยามศัพท์เฉพาะ ลักษณะของแบบวัด โครงสร้างเนื้อหาของแบบวัด คุณภาพของแบบวัด เวลาที่ใช้ในการดำเนินการวัด วิธีดำเนินการวัด เกณฑ์การตรวจให้คะแนน และการแปลความหมายคะแนนของแบบวัด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ฉบับนี้ ใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย เมื่อผู้สนใจจะนำแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไปใช้กับนักเรียนที่สังกัดหน่วยงานอื่นควรมีการสร้างเกณฑ์ปกติใหม่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดความสามารถด้านอื่น ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในด้านนั้น ๆ ซึ่งจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2544). *หลักสถิติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล แยมสะอาด. (2551). การศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา 2 กรุงเทพมหานคร. ใน *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เตือนใจ เกตุษา, สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2551). *การประเมินผลการศึกษา = Educational evaluation*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นัฐพร ตื้อจันทา. (2552). การสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี หล้าเบญจเส. (2559). *การหาคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

- วาสนา ไกรแก้ว. (2556). การสร้างแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง เซต สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน *ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา*.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิธร เวียงอินทร์. (2547). การพัฒนาแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ใน
ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดผลทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *ผลการ
ประเมิน PISA 2018 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและหลักสูตร
แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร.
- อรรถนีย์ ชูช่วยสุวรรณ. (2552). การพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิต
ศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน *ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การวัดผลการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนา
เป็นศาสนาประจำชาติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*

STUDENTS' OPINIONS ON BUDDHISM COMMANDMENT AS THE NATIONAL
RELIGION IN THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND

ปิยพรดี ทองดี

Piyaponwadee Thongdee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya University RoiEt Buddhist College, Thailand.

E-mail: 6341702011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารณียธรรม 6 และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณและระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 301 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 172 คน และระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน และนักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 3 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์หลักสารณียธรรม 6 กับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อย ($R=0.027^{**}$) ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยภาพรวมอยู่ใน

* Received: 18 December 2023; Revised: 28 December 2023; Accepted: 29 December 2023

ระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) แนวทางในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐไทยจะต้องตัดสินใจกระทำการต่อศาสนาอื่น ๆ โดยการที่รัฐไทยควรเคารพเสรีภาพทางศาสนา และไม่อาจเข้าไปจำกัดการแสดงออกเรื่องจิตใจของมนุษย์โดยสภาพได้

คำสำคัญ: หลักสารานียธรรม 6, ความคิดเห็น, รัฐธรรมนูญ

Abstract

The purposes of this study were 1.To study the opinion of students about the enactment of Buddhism being the national religion through constitution of the kingdom Thailand. 2. To study the correlation between Saranee Dharma 6 principle and the opinion of students about the enactment of Buddhism being the national religion through constitution of the kingdom Thailand. 3. To analyze problems, obstacles, and suggestions in enacting Buddhism as the state religion in the Constitution of the Kingdom of Thailand. This study used Mixed Methods Research which were quantitative research methods which were 1) The population were Graduate Studies students at Roi et Rajabhat University, academic year 2021, 301 people. 2) The sample used Yamane's formula. The sample size was 172 people. And qualitative research methods which were 3 Buddhist scholars, 3 political scholars, and 3 jurisprudent scholars.

The results found that the correlation between Saranee Dharma 6 principle and the opinion of students about Buddhism commandment as the national religion in the Constitution of the Kingdom of Thailand, The overall was in quite slight positive correlation. ($R=.027^{**}$) The opinion level of students about Buddhism commandment as the national religion in the Constitution of the Kingdom of Thailand. The overall opinion level was in high rating scale ($\bar{X} = 4.06$). In addition, The processes of Buddhism commandment as the national religion in the Constitution of the Kingdom of Thailand will affect to Other Religious Experiences. The religious liberty of other religious must not against the civic duty due to personal ties according to the traditional in the present. The liberty should not be restricted by provisions and education organizing of the

Buddhist temple should be inherited through the tradition in Thai society. Thai state should respect religious liberties and not be able to restrict human soul expression.

Keywords: Saranee Dharma 6 principle, Opinion, Constitution

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยทั้งกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ มีความสนใจเรื่องการมีศาสนาประจำชาติเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่การเกิดรัฐประหารเมื่อ 9 กันยายน 2549 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ประกาศให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้พระสงฆ์และชาวพุทธกลุ่มหนึ่งได้เรียกร้องและบีบบังคับในเชิงจิตวิทยา ชักจูงโน้มน้าวให้บัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงด้านประวัติศาสตร์ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ก่อให้เกิดการถกเถียงในประเด็นดังกล่าวเป็นวงกว้าง แม้แต่ในหมู่ชาวพุทธเองก็ปรากฏกลุ่มที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ส่วนคนไทยที่นับถือศาสนาอื่นก็เกรงว่าจะถูกสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติตามหลักศาสนกิจของตน จนห่วงเกรงกันว่าอาจเป็นสาเหตุของการแตกแยกระหว่างศาสนา (สมภารพรมทา, 2549)

ข้อความตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 มาตรา 7 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” และมาตรา 67 บัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกัน มิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย” ปัญหาที่ปรากฏในข้อความดังกล่าว จึงได้มีผู้ขยายความที่แตกต่างจากวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ตามที่บทบัญญัติได้กำหนดไว้เป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดปัญหาการถกเถียงในประเด็นนี้เป็นวงกว้างและคุุเดือดร้อนตามลำดับ ในประเด็นของการเรียกร้องให้มีศาสนาประจำชาติไทย และการมีซึ่งสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา ตามมาตรา 31 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือ

ศีลธรรมอันดีของประชาชน” (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการพิจารณาว่า ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประเทศไทยเหมาะสมหรือสมควรกับการบัญญัติให้มีศาสนาประจำชาติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่อย่างไร

อันเนื่องมาจากประเทศไทยมิได้ใช้แนวคิดการแยกศาสนาออกจากการเมืองการปกครองอย่างเด็ดขาดเหมือนอย่างประเทศตะวันตก แต่ใช้หลักคิดอย่างวิถีพุทธเป็นกุศโลบายในทางนโยบาย ในการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญในปีพุทธศักราช 2560 จึงมิได้บัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ โดยให้เหตุผลสำคัญโดยสรุป 2 ประการ (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 2564) คือ ประการแรกในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่บังคับให้ทุกคนต้องใช้วัฒนธรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลที่จะเลือกใช้วัฒนธรรม ตามความเชื่อที่ทุกคนอยู่อย่างเสมอภาคกัน โดยไม่มีใครถือสิทธิ์เหนือกว่าใคร ประการที่สอง ข้อพิจารณาด้านศาสนาพุทธตามคำสอนของพระพุทธองค์ การมีพระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่คู่กับประเทศไทยนานแค่ไหนนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การเข้าถึงและเข้าใจหลักศาสนาตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและนำไปปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติรัฐประหารการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2557 ได้ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2550 ต้องถูกยกเลิกไป การร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ ได้นำกระแสการเรียกร้องให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติกลับมาอีกครั้ง แต่การเรียกร้องครั้งนี้เป็นเพียงการเรียกร้องของชาวพุทธศาสนิกชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่สังคมไทยยังมีคนศาสนาอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย การวิจัยฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาให้ทราบถึงเหตุและผลของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาและเป็นศาสนิกชนที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” ได้ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ การใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 301 คน (กลุ่มงานทะเบียนนักศึกษา สำนักวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2564) และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 5% (Taro Yamane, 1973) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 172 คน ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ 5 คน ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือ (try out) จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่น .899 จึงดำเนินการขอหนังสือนำติดต่oprสานงานแจกแบบสอบถามและรับคืนมาตรวจสอบประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบารค

2. ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน และนักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์ จากนั้นจึงสังเคราะห์สร้างรูปแบบที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านเมตตากายกรรม ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านเมตตามโนกรรม ด้านสาธารณโภคिता ด้านศีลสามัญญตา ด้านทิวฐิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือ ด้านประสพการณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ถัดมาคือ ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ถัดมาคือ ด้านการแสดงออกทางด้านความรู้สึก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) ถัดมาคือ ด้านความเชื่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) ถัดมาคือ ด้านความคิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) และด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างหลักสารณียธรรม 6 กับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัจจัยหลักสารณียธรรม 6 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ เชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อย ($R=.027^{**}$)

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3.1 ปัญหา และอุปสรรคในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ ศาสนาอื่นอาจจะไม่ยอมรับและอาจถูกผู้คนในสังคมแบ่งแยกไม่เข้าพวก ความคิดเห็นของคนในชาติไม่ตรงกัน คนในสังคมยังคงขาดเสรีภาพทางความคิด ความแตกต่างทางด้านการให้คุณค่าทางศาสนา อาจทำให้ความคิดเห็นในการปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกัน อาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานได้ ผู้นำที่เป็นตัวแทนนำเสนอเป็นกฎหมาย ยังขาดการฝึกปฏิบัติธรรมเลย ไม่ให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร คนนับถือพุทธที่ดีมีมาก แต่พวกมือถือสาปากถือศีลก็มีไม่น้อย การปฏิบัติศาสนกิจของผู้นับถือศาสนาอื่นอาจมีอุปสรรค การถูกปฏิบัติและการรับผลประโยชน์ในองค์กรอาจไม่เท่าเทียม มีความย้อนแย้งกับหลักคำสอนในการกระทำต่าง ๆ ตามสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ และ เป็นภัยต่อความมั่นคงต่อชาติ

3.2 ข้อเสนอแนะในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากปัญหาและอุปสรรคข้างต้น ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ คือ การปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคม ต้องมีความเมตตา มองโลกในแง่ดี การแสดงออกต้องให้อยู่ในจารีตประเพณี ภายใต้อิทธิพลของศีลและสมาธิ ต้องอยู่ภายใต้ศีลที่รักษา และกฎหมายของบ้านเมือง เป็นผลดีกับการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เสรีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญที่สุดของไทย เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ศาสนาพุทธหรือศาสนาใดก็ตาม ไม่จำเป็นต้องถูกบัญญัติเป็นศาสนาหลักประจำชาติ ความเชื่อมากมายเกินไป ควรคิดวิเคราะห์แยกแยะ ทุกอย่างบนโลกล้วนมีแต่ผลประโยชน์ ศาสนาพุทธควรให้เสรีภาพมากที่สุด ควรคำนึงถึงความเสี่ยงและประโยชน์ของส่วนรวม ในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐไทยจำเป็นต้องมีความเมตตาต่อศาสนาอื่น สิทธิพื้นฐาน การนับถือศาสนาเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละบุคคล ต้องยึดหลักของความจริงของมนุษย์ สถานการณ์ในสังคมยังน่าเป็นห่วง ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะเป็นปัญหาของมนุษยชาติ ควรสร้างเครือข่ายองค์กรทางพุทธ ไม่ช่วงชิงของส่วนรวมมาเป็นของตน ถ้าการบัญญัตินำมาซึ่งความแตกแยก ก็ควรเว้นไว้ก่อน

3.3 ผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามหลักสารานุกรม 6

1. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสารานุกรม 6 ด้านเมตตากายกรรม

- 1) รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ก่อนข้างจะเปิดกว้างให้อิสระและเสรีภาพในการนับถือศาสนาพอสมควร (อรุณี สันติวิจิตร, 2565)
- 2) อิสลามจะมีเรื่องการประกอบพิธีฮัจญ์ ศาสนาพุทธก็ยังมีวันสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นวันหยุดตามปฏิทิน (วันชาติ ชาลววิจิตร, 2565)
- 3) เราเป็นประเทศที่ค่อนข้างกว้าง มีหลายเชื้อชาติ ชาติพันธุ์หลากหลาย (พิมพ์ศักดิ์ นิลผาย, 2565)
- 4) การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาไม่ได้ตายตัว ไม่ได้ผสมรวมกัน คำสอนพระพุทธเจ้าจะมีอันเดียวคือพระไตรปิฎกเท่านั้น (วันชาติ ชาลววิจิตร, 2565)

5) คำว่า ศาสนาประจำชาติ เมื่อนานไปอาจจะหมายถึง การที่รัฐบังคับให้ทุกคนเชื่อว่าตนเป็นพุทธ แต่ก็ยังหลงเหลือคนที่นับถือศาสนาอื่นในประเทศอยู่ด้วย ซึ่งเขาจะทำยังไงต่อไปนั่นคือคำถามที่น่าสนใจและน่าติดตาม (ณรุจน์ วศินปิยมงคล, 2565)

6) คนนับถือศาสนาพุทธบางส่วน ยังไงก็ต้องมีการต่อต้านและอาจเห็นด้วยว่าไม่ควรจะเป็นศาสนาเดียว ควรจะเป็นศาสนาหลายศาสนา สิทธิหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญที่เข้าใจง่าย ก็คือ ให้รัฐสนับสนุนส่งเสริม แต่ไม่เชิงว่าบังคับให้เป็นศาสนาหลักคือศาสนาหนึ่งเดียวที่ประชาชนทุกคนของประเทศต้องนับถือ (ตรีเนตร สาระพงษ์, 2565)

2. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตาวจีกรรม

1) ตั้งแต่เกิดมาแรกเริ่มสัมผัสตาโลก หากพ่อแม่เป็นพุทธในเอกสาร เกี่ยวกับตัวทารกก็ระบุชัดเจนว่าจะต้องเป็นพุทธ โดยที่ไม่มีโอกาสจะให้เลือกด้วยซ้ำ หากอ้างถึงหลักสิทธิเสรีภาพในระดับสากลแล้ว เมื่อบุคคลบรรลุนิติภาวะหรือสามารถตัดสินใจได้เองแล้ว ก็สามารถตัดสินใจเลือกนับถือศาสนาได้เองโดยปราศจากการขัดขวางจากทุกด้าน (ชยธร ไชยวิเศษ, 2565)

2) ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้นำประเทศด้วย เช่น หากผู้นำประเทศตัดสินใจทำอะไรสักอย่างในอนาคต ก็ย่อมเกิดผลกระทบอย่างแน่นอน องค์กรที่ชัดเจนเหมือนที่พบในบางองค์กรทางศาสนาสามารถสนับสนุนได้ว่า ถ้าเกิดว่ารัฐไทยสนับสนุนให้บรรจุจริง ๆ ถ้าผูกขาดโดยพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว การเผยแผ่ศาสนาของศาสนาอื่นจะไม่เปิดกว้าง สิ่งเหล่านี้ประสพการณ์ดี ๆ ถูกจำกัดแน่นอน (ธรรมรัตน์ สินธุเดช, 2565)

3) ธรรมชาติสร้างให้เรามีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว สีมดม ภาษา ฉะนั้นการจะมายึดติดแค่สิ่งเดียวเป็นสิ่งที่เราคิดเอาเองว่ามันเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด อาจจะถูกต้องสำหรับตัวเรา แต่สำหรับคนอื่นเขาอาจจะไม่ถูกต้อง และความยุติธรรมใช้ไม่ได้ด้วยซ้ำ มันจึงไม่เป็นสิ่งที่สิ่งดีงาม (เกศินี ศรีวงศ์ษา, 2565)

3. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตามโนกรรม

1) ถ้ารัฐไทยบังคับได้ก็สั่งบังคับไป แต่ไม่ควรเป็นภัยต่อศาสนาอื่น และจุดสำคัญคือในประเทศไทยเองอย่าลืมนับถือผีอยู่ เพราะคนในประเทศต่างคนต่างคิดต่างความเชื่อ (ชยธร ไชยวิเศษ, 2565)

2) การบวชเรียนเป็นมหาเปรียญ เป็นศึกษาเกี่ยวกับการแปลภาษาในอดีตกาล เรียนรู้ว่ากว่าจะมาเป็นศาสนา กว่าจะบัญญัติกฎข้อแต่ละอย่าง มันต้องผ่านกระบวนการวิธีการเกิดขึ้นของศาสนา

พุทธนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ต้องการให้บูชาสิ่งของหรือรูปปั้น ตามหลักศาสนาคือการนับถือคำสอนของพระพุทธเจ้า และท่านต้องการให้เชื่อมั่นในพระองค์และตัวของผู้ที่นับถือในตัวท่านเอง การมีรูปปั้นนั้นเกิดจากความกลัว เราเชื่อว่าการบูชาความกลัวคือสิ่งที่จะมาลบล้างความกลัว แล้วจะทำให้เราปลอดภัยจากความกลัวตรงนั้น เพราะเรื่องความรู้สึกความเชื่อมั่นเกิดขึ้นจากความรู้สึกภายในจิตใจของแต่ละบุคคล (พิมลศักดิ์ นิลผาย, 2565)

4. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสารานุกรม 6 ด้านสาธารณโภคิตา

1) ทางศาสนามันต้องเป็นไปในรูปแบบนั้นรูปแบบนี้ โดยมันเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมอยู่แล้ว และมีการบัญญัติศาสนาขึ้นมา “พระสงฆ์” ก็อาจกลายเป็นอาชีพหนึ่งไปเลยก็ได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่ออย่างหนัก (ณรุจน์ วศินปิยมงคล, 2565)

2) สิ่งเหล่านี้มันอาจจะไปบ่อเกิดแห่งการทำลายศาสนาพุทธและศาสนาอื่นในประเทศอีกด้วย บางทีมันส่งผลกระทบในเรื่องอดีตขึ้นมา โดยที่ที่เราไม่ได้รับรู้อะไรเลยด้วยซ้ำ (ตรีเนตร สารพะพงษ์, 2565)

3) หากศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติจริง ๆ จะมีการผูกขาดเกิดขึ้นแน่นอน แต่ในปัจจุบันยังไม่เป็นศาสนาประจำชาติ ก็ยังถูกบรรจุลงในแบบเรียนแบบสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายวิชาพุทธศาสนาอยู่ด้วย ซึ่งเราต้องมองอีกในทางในสังคมนี้มีทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ฯลฯ กลุ่มนี้จะมีคนนับถือเป็นจำนวนมากเช่นกัน แต่ก็ไม่ได้มากเท่าพุทธ แต่เขาก็ก็นับถือในบทเรียน ถือว่าเป็นวิชาเฉพาะ ยังเป็นแค่รายละเอียดคร่าว ๆ ในหมวดหนึ่งในรายวิชาสังคมศึกษา หากต่อไปมีศาสนาประจำชาติ ความเหลื่อมล้ำก็มากกว่านี้ การจำกัดอะไรต่าง ๆ ก็จะมีมากกว่านี้จริง ๆ (พิริยา พิทยาวัฒน์ชัย, 2565)

5. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสารานุกรม 6 ด้านศีลสามัญญตา

1) หากในด้านกฎหมายหรือข้อบังคับอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการบัญญัติศาสนาจะส่งผลกระทบต่อถึงการปฏิบัติต่อศาสนาอื่น ๆ แน่นอน โดยรวมคือไม่เห็นด้วย เนื่องจากจุดมุ่งหมายของทั้งสองอย่างนี้แตกต่างกัน (ชยธร ไชยวิเศษ, 2565)

2) หากมีคนทำกระทำผิดกฎหมาย แล้วรัฐไทยนำ 2 สิ่งนี้มาตัดสินร่วมกันระหว่างหลักศาสนากับกระบวนการยุติธรรม ก็จะเกิดความขัดแย้งกัน จากมุมมองที่ต่างกันนั้น จะก่อให้เกิดการแตกแยก เช่น ผู้ตัดสินบางคนเห็นด้วยกับหลักธรรมคำสอนศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฯลฯ และบางคน

ยึดหลักกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมา ซึ่งไม่อาจตัดสินไปทิศทางเดียวกันได้ จึงสมควรแยกไปเลยสำหรับการปกครองส่วนหนึ่ง ศาสนาก็อีกส่วนหนึ่ง (ตรีเนตร สารพงษ์, 2565)

3) หากเอามาปนเปกันไปก็เกิดเหตุการณ์สรุปว่า ถ้าใครเถียงชนะคนนั้นก็ได้อำนาจอีก ซึ่งมันก็ไม่ยุติธรรมหรือไม่ก็ให้การตัดสินอยู่คนละฝั่ง (วันชาติ ชาญวิจิตร, 2565)

4) หากพระสงฆ์ทำผิดหลักธรรมทางศาสนา ก็ให้คณะปกครองสงฆ์พิจารณาตัดสิน แต่หากบุคคลธรรมดากระทำผิดต่อหลักกฎหมายบ้านเมือง ก็ให้กระบวนการหน่วยงานยุติธรรมเป็นผู้ดำเนินการ (อรุณี สันฐิตวิณัย, 2565)

5) คำสอนทางศาสนาพุทธบางทีมันอาจจะผิดเพี้ยนมาแต่เดิมแล้วด้วยซ้ำ จากการสังคายนาหลายรอบ มีนิกาย มีลัทธิความเชื่อต่างกันไป ถึงจะเป็นพุทธก็ตาม (ธรรมรัตน์ สินธุเดช, 2565)

6) การเรียกร้องที่ขาดหลักสิทธิมนุษยชน ครอบงำมุมมองใหม่ ๆ ที่ไม่ได้ยึดถือแบบเดิม สมัยนี้เขาไม่ยึดติดความเชื่อเดิม ๆ กัน เรื่องความเชื่อเป็นเรื่องที่เกิดจากส่วนตัว เชื่อว่ามันเกิดจากประสบการณ์และการได้สัมผัสของแต่ละบุคคล (เกศินี ศรีวงศ์ษา, 2565)

7) เราอาจจะเคยเจอประสบการณ์ที่มันไม่ดีต่อจิตใจร้ายแรง แต่เราไปขอกับต้นไม้ให้สิ่งนั้นจะกลายเป็นดี ซึ่งมันอาจจะเป็นการกระทำของเรา แต่เรายังคิดว่าต้นไม้จะช่วย เราก็จะเชื่อลัทธิบูชาต้นไม้หรือธรรมชาติ ซึ่งมันเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะอย่าลืมว่าการเกิดขึ้นของศาสนาหรือลัทธิความเชื่อต่าง ๆ เกิดมาจากความกลัวของมนุษย์ (ชยธร ไชยวิเศษ, 2565)

6. สรุปผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์หลักสารานุกรม 6 ด้านทฤษฎีสัมมัญญา

1) ก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามาในประเทศไทย ก็มีศาสนาอื่นเข้ามาเผยแพร่อยู่ก่อนแล้ว และศาสนาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันก็ยังมีผลกระทบ เช่น ศาสนาอื่นพยายามต่อต้านศาสนาอิสลาม ต่างพยายามบุกรุกพื้นที่สภาพจิตใจ (ณรุจน์ วศินปิยมงคล, 2565)

2) การที่จะมีมติเห็นชอบร่วมกันระหว่างรัฐไทยและมหาเถรสมาคมที่จะบัญญัติพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาประจำชาติ เพราะศาสนาพุทธอยู่กับเรานานแสนนานแล้ว มีความน่าเชื่อถือสูง คำสั่งสอนก็อยู่ในพระไตรปิฎกที่ได้ร่ำเรียนมา อาจจะมีผิดเพี้ยนบ้างเล็กน้อย แม้เกิดการแตกแขนงขยายความตามหลักธรรมคำสอนไปก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นพุทธเช่นเดิม (อรุณี สันฐิตวิณัย, 2565)

3) อยากฝากกำลังให้กลุ่มผู้ที่ผลักดันหรือว่าเรียกร้องว่า อย่าไปยึดติดเยอะ ศาสนาพุทธอยู่ คู่คนไทยมานานและเป็นสิ่งที่ดำรงด้วยแล้ว ซาบซึ้งในรสพระธรรมก็เพียงพอแล้ว อยากให้เปิดกว้างทาง

ความเชื่อ และอย่ายึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพราะบางสิ่งบางอย่างที่เราคิดมันดีกับเราก็จริง แต่อย่าลืมความยุติธรรมต่อคนอื่น ต้องถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหลักของสากล ฉะนั้นแล้ว เราจะเชื่อได้อย่างไรว่าการบัญญัติสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ควรทำ (ตรีเนตร สาระพงษ์, 2565)

อภิปรายผล

หลักสารานุกรม 6 กับระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านเมตตากายกรรม ด้านเมตตาวจีกรรม ด้านเมตตาโมหกรรม ด้านสาธารณโภคिता ด้านศีลสามัญญตา ด้านทวิญญสามัญญตา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านประสบการณ์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการแสดงออกทางด้านความรู้สึก ด้านความเชื่อ ด้านความคิด และด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อรัฐไทยบัญญัติพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาประจำชาติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ความคิดเห็นของนักศึกษาเห็นว่า รัฐไทยพึงคุ้มครองศาสนาพุทธเถรวาท และเปิดโอกาสให้ศาสนาอื่นปฏิบัติตามความเชื่อที่ไม่ขัดต่อเหตุผลของรัฐ และรัฐไทยต้องปฏิบัติต่อศาสนาอื่นอย่างเท่าเทียมและต้อง คำนึงถึงปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ที่ให้มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธิเสรีภาพกับการนับถือศาสนา อนึ่ง รัฐไทยควรเคารพเสรีภาพทางศาสนา และไม่อาจเข้าไปจำกัดการแสดงออกเรื่องจิตใจของมนุษย์โดยสภาพได้ และการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางศาสนาอื่นนอกเหนือจากศาสนาพุทธ ถือว่าไม่เป็นการขัดต่อเสรีภาพในการกระทำการ อย่างไรก็ตาม รัฐไทยมิได้อยู่ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ แต่พระสงฆ์เท่านั้นคือผู้นำจิตใจด้านจิตวิญญาณ และรัฐไทยจำเป็นต้องเป็นกลางทางศาสนา อันเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนาเป็นความรู้สึนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจมนุษย์ ทั้งนี้ พระพุทธศาสนาพึงเข้าไปมีบทบาทกับภาครัฐเสมอ อันเนื่องมาจากพระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชและคณะสงฆ์ พึงถูกจัดตั้งโดยรัฐไทย และพระสงฆ์พึงได้รับค่าตอบแทนเป็นนิตยภัตเผยแพร่ศาสนา ด้วยเหตุนี้ เสรีภาพจึงไม่ควรอยู่ภายใต้ข้อจำกัดข้อบทบัญญัติ และการจัดการศึกษารูปแบบวัดควรจะสืบทอดต่อไป โดยอาศัยจารีตประเพณีในสังคมไทย และเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น ๆ ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์กับหน้าที่พลเมือง อันเนื่องมาจากความผูกพันส่วนตัวตามประเพณี ยังคงปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งรัฐควรจัดตั้งหน่วยงานทางราชการ เพื่อควบคุมดูแลให้แก่พระสงฆ์ โดยที่รัฐไทยจะไม่แยกพุทธจักรออกจากการปกครองและความเข้มแข็งของชาติ ต้องมีอำนาจเด็ดขาดเหนือศาสนจักร โดยที่เสรีภาพทางศาสนาเป็นเสรีภาพปัจเจก

บุคคล อย่างไรก็ตาม รัฐไทยจำเป็นต้องแยกศาสนาออกจากการเมือง และองค์กรศาสนาหรือกลุ่มศาสนาพึงได้รับการดูแลจากรัฐ อีกทั้งต้องพึงพิจารณาการศึกษาในรูปแบบปรียัติธรรม และรัฐไทยพึงพิจารณาการพัฒนาจิตใจจากคำสอนทางศาสนาพุทธเป็นสำคัญ อนึ่ง รัฐไทยพึงเอื้อผลประโยชน์ให้แก่คณะสงฆ์ไทยและการศึกษาในรูปแบบปรียัติธรรม จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของศาสนาอื่น ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของรัฐไทย ความเชื่อทางศาสนาพุทธเป็นเจตจำนงตามวิถีทางถือว่าเป็นการอนุรักษ์นิยม เนื่องจากการสร้างศาสนทายาทแก่ฝ่ายพุทธจักร ถือเป็นประโยชน์ต่อเสรีภาพทางศาสนา แต่মনุชนัยทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในทางความคิดและมโนธรรม ถึงกระนั้น พระมหากษัตริย์และผู้สืบสันตติวงศ์ทรงเป็นพุทธมามกะ และมหาเถรสมาคมพึงมีอำนาจตามกฎหมายของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภณัฐ บัวกลาง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อ” (ศุภณัฐ บัวกลาง, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอาทร เจริญคัมภีร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เสรีภาพทางศาสนากับการใช้อำนาจรัฐในการจัดการการศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกบาลี” (อาทร เจริญคัมภีร์, 2559) พร้อมทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอัมรินทร์ สุขสมัย ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องกาลาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย” (อัมรินทร์ สุขสมัย, 2554) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสังคมไทย” (พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ), 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การบัญญัติฯ จะส่งผลกระทบต่อประสพการณ์ที่ตึงตางทางด้านศาสนาอื่น โดยการที่เสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น ๆ ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์กับหน้าที่พลเมืองอันเนื่องมาจากความผูกพันส่วนตัวตามประเพณียังคงปรากฏให้เห็นจนถึงปัจจุบัน เสรีภาพไม่ควรอยู่ภายใต้ข้อจำกัด ข้อบทบัญญัติและการจัดการศึกษารูปแบบวัด ควรจะสืบทอดต่อไปโดยอาศัยจารีตประเพณีในสังคมไทย ทั้งนี้ รัฐไทยจะต้องตัดสินใจระทำการต่อศาสนาอื่น ๆ โดยการที่รัฐไทยควรเคารพเสรีภาพทางศาสนาและไม่อาจเข้าไปจำกัดการแสดงออกเรื่องจิตใจของมนุษย์โดยสภาพได้

ข้อเสนอแนะ

1) ส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาประจำชาติ และขั้นตอนการบัญญัติข้อบังคับหรือกฎหมายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อย่างถ่องแท้และทั่วถึง

2) ส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนตระหนักถึงเสรีภาพทางศาสนากับการใช้อำนาจอธิปไตย และเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมอันพึงจะนำไปสู่หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความรักใคร่ปรองดองกันในสังคม

3) การนำหลักสารณียธรรม 6 ใช้ในเรื่องการแสดงออกหรือการแสดงความคิดเห็น ให้พึงระลึกถึงกัน ให้ความเคารพกัน ช่วยเหลือกัน สามัคคีพร้อมเพรียงกัน และตระหนักถึงความเสมอภาคกันทางความคิดและการเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อความปรารถนาดีต่อกัน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานทะเบียนนักศึกษา สำนักวิชาการและประมวลผล มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2564). ข้อมูลจากแบบรายงานจำนวนนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564. (อวดสำเนา). เกศินี ศรีวงศ์ษา. (19 มกราคม 2565). ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน. (2559). สรุปร่างรัฐธรรมนูญ: กรธ. ไม่เขียน “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ” แต่สั่งรัฐสนับสนุนเฉพาะพุทธเถรวาท. เรียกใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2564 จาก <http://ilaw.or.th/node/4080>.
- ชยธร ไชยวิเศษ. (20 มกราคม 2565). ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ณรุจน์ วศินปิยมงคล. (20 มกราคม 2565). ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ตรีเนตร สารพงษ์. (20 มกราคม 2565). ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ธรรมรัตน์ สันธเดช. (20 มกราคม 2565). ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)

- พระธวัชชัย ญาณธโร (ศิริสุขชัยวุฒิ). (2554). ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีเกี่ยวกับการเกิดในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับสังคมไทย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมลศักดิ์ นิลผาย. (20 มกราคม 2565). *ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- พิริยา พิทยาวัฒนชัย. (19 มกราคม 2565). *ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- วันชาติ ชาญวิจิตร. (19 มกราคม 2565). *ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ศุภณัฐ บัวกลาง. (2559). ความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อ. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมภาร พรหมทา. (2549). *ศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- อรุณี สันติวิเศษชัย. (19 มกราคม 2565). *ความคิดเห็นที่มีต่อการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (นางสาวปิยพรวดี ทองดี, ผู้สัมภาษณ์)
- อัมรินทร์ สุขสมัย. (2554). การศึกษาอิทธิพลและคุณค่าของความเชื่อเรื่องคาถาที่มีต่อสังคมชาวพุทธไทย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อาทร เจริญคัมภีร์. (2559). เสรีภาพทางศาสนากับการใช้อำนาจรัฐในการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rdEd). New York : Harper and Row Publications.

สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
ของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1*

STATE OF AND GUIDELINES FOR DEVELOPING DRUG ADDICT
REHABILITATION OF THE BANGKOK PROBATION OFFICE 1

อำนาจ ชุมทอง

Amnat Kumthong

ธีรวุฒิ นิลเพชร

Theeravut Ninphet

เสกสรรค์ เครือคำ

Seksan Khruakham

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จังหวัดนครปฐม

Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom Province, Thailand.

E-mail: 190156amnat@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบัน แม้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แต่ยังไม่สามารถจะยุติปัญหาได้เท่าที่ควร และยังมีจำนวนผู้เสพเพิ่มมากขึ้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 2) เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 3) เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 13 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา ประกอบกับการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า สถานที่บำบัดไม่เหมาะสม ไม่เฉพาะเจาะจงในการรักษา ประกอบกับกำลังพลที่มีจำนวนจำกัด ทำให้ภาระงานมากเกินไป และสมรรถนะของบุคลากรไม่ตรงกับลักษณะงาน ทำให้การปฏิบัติงานไม่เต็มศักยภาพ

*Received: 27 May 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 25 December 2023

ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการฟื้นฟู พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีแนวโน้มกลับไปเสพยาได้ ปัจจัยด้านขั้นตอนที่มีระยะเวลาจำกัด แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 พบว่า ต้องส่งเสริมให้เปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่หรือสภาพสังคมใหม่ ที่ให้โอกาสและมีการเพิ่มสมรรถนะของบุคลากรให้ตรงกับลักษณะงาน และสนับสนุนนโยบายด้านการสร้างอาชีพ รวมทั้งการปรับปรุงกระบวนการบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ปัญหาผู้ติดยาเสพติด, แนวทางพัฒนาผู้ติดยาเสพติด, การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

Abstract

Under current drug epidemic issues, even with drug addiction rehabilitation, they have been still unable to be resolved as they should, while the number of drug users also continues to rise. The objectives of this research were 1) to investigate the state of drug addict rehabilitation problem, 2) to study conditional factors affecting the efficiency of drug addict rehabilitation, and 3) to identify the guidelines for improving the efficiency of drug addict rehabilitation of the Bangkok Probation Office 1. This study used qualitative research. Data were collected from in-depth interviews from 13 key informants using a purposive sampling through interview form. The data were analyzed using descriptive narratives and content analysis.

The major findings indicated that state of drug addict rehabilitation problem included inappropriate and unspecific rehabilitation site for treatment as well as restricted manpower, leading to workload; unrelated competency of personnel to the work nature, causing failure to achieve their full potential at work. In terms of conditional factors affecting the efficiency of drug addict rehabilitation, environmental factor was important factor that make drug addicts more likely to relapse into drug use. Procedural factor resulted from limited period of time. Guidelines for increasing the efficiency of rehabilitation for drug addicts from Bangkok Probation Office 1 found that it is necessary to promote changing to a new environment or new social conditions that provide

opportunities and increasing the competency of personnel to match the nature of work and supporting career creation policies, including cooperating to improve the rehabilitation process in more suitable and effective manner.

Keywords: Drug addiction problems, Drug addiction development guidelines, Drug addiction rehabilitation

บทนำ

ยาเสพติดเป็น “ภัยคุกคามที่ก่อกวนทรัพยากรมนุษย์ และบ่อนทำลายประเทศชาติ” เป็นเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ยากต่อการแก้ไขหรือป้องกัน นับวันจะทวีความรุนแรงและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ หากไม่มีการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาก็จะมีบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่จะตกเป็นทาสของยาเสพติด แม้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะออกมาทำหน้าที่ป้องกัน ปราบปราม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะยุติปัญหาได้ ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชาติ และเป็นภาระด้านงบประมาณของประเทศในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด รัฐบาลจึงได้กำหนดแนวทางและเป้าหมายที่จะช่วยในการแก้ปัญหายาเสพติด โดยการวางมาตรการป้องกันไม่ให้มีผู้ผลิตและผู้ขาย ตลอดจนให้การช่วยเหลือผู้ที่เลิกยาเสพติดให้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข คือการไม่ได้รับโอกาส ทำให้ช่องทางการกลับมาเป็นคนดีของสังคมปิดแคบลง คนเหล่านี้ต้องได้รับการบำบัดเยียวยาที่เหมาะสม ให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม ตลอดจนการบูรณาการแก้ไขปัญหายาเสพติดพร้อมกับเฝ้าระวังไม่ให้ยาเสพติดกลับมาเป็นปัญหาของชาติอย่างยั่งยืน (กรมคุมประพฤติ, 2549)

การฟื้นฟูฯ ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายผู้เสพต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด จากนั้นนโยบายดังกล่าวถือว่าผู้เสพมิใช่อาชญากร จึงต้องได้รับการบำบัดรักษา จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดขึ้น เพื่อการบำบัดอาการติดยาเสพติดของผู้เสพได้กว้างขวางและครอบคลุม โดยถือว่าผู้เสพตามกฎหมายจะต้องได้รับการฟื้นฟูให้หายขาดจากการติดยาเสพติด โดยหลักการและเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า “โดยที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในปัจจุบันมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผู้เสพยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่ง มิใช่อาชญากรปกติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำให้

กว้างขวาง โดยจำเป็นต้องมีการขยายขอบเขตของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมไปถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติดจำนวนเล็กน้อยด้วย นอกจากนี้ เนื่องจากบุคคลซึ่งติดหรือเสพยาเสพติดมีจำนวนมาก จึงควรขยายสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การเสพยาเสพติด และสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะนอกจากมีหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมแล้ว ยังมีหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีขีดความสามารถเข้ามาร่วมในการตรวจพิสูจน์การเสพ หรือการติดยาเสพติดและการฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคคลดังกล่าว เช่น สถานที่ของหน่วยงานในราชการทหาร เขต อำเภอ สถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานอื่น ซึ่งสมควรรวมทรัพยากรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น” (สัญญา จตุหงษ์, 2559)

การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เป็นการดำเนินการร่วมกันในลักษณะพหุภาคี โดยมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการแพทย์ และกรมสุขภาพจิต เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 กรมคุมประพฤติได้ดำเนินนโยบายตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 โดยมุ่งเน้นเป็นการบำบัดมากกว่าการลงโทษ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม เป็นการเน้นแก้ไขให้โอกาสผู้หลงผิดได้กลับตัวกลับใจ และยังส่งเสริมการเรียนรู้สอนทักษะวิชาชีพให้แก่ผู้กระทำผิดอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาผู้ติดยาเสพติดนับวันแต่จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการนำเอาระบบการบังคับบำบัดมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด แต่ขาดความเข้มงวดและจริงจัง จำนวนผู้เสพหลายรายไม่ใส่ใจในกระบวนการบำบัด หลบหนีการบำบัด ทำให้การบำบัดไม่เกิดผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย สอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษายาเสพติดของสำนักงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2562 – มีนาคม 2563 พบว่า ผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดจำนวน 147,377 คน และกลับเข้าไปบำบัดซ้ำจำนวน 9,142 คนคิดเป็นร้อยละ 6.20 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2565)

สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกรมคุมประพฤติ ที่ตอบสนองนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จากการดำเนินการที่ผ่านมา ทำให้ทราบว่าจำนวนผู้เสพยาเสพติดมีปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติคดีฟื้นฟูฯ ของสำนักงานฯ ในปีงบประมาณ 2563 พบว่า มีคดีฟื้นฟูฯ สูงถึง 500 คดี

(ระบบสารสนเทศกรมคุมประพฤติ, 2564) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของระบบบังคับบำบัดรักษา ได้แก่ ความร่วมมือของพลังอาสาสมัครคุมประพฤติ ชุมชน ครอบครัว เครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่มีจิตอาสาในการร่วมมือในทุกกระบวนการของการบำบัดรักษา การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย การแบ่งประเภทของผู้เสพยาเสพติดที่มีความชัดเจน ช่วยให้การบำบัดรักษาได้ถูกต้องเหมาะสม ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการบำบัดรักษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการดำเนินการดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1
3. เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งจะใช้รูปแบบการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นปัญหาจากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ 1) สภาพปัญหาในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมาจากปัจจัยการบริหารภายในและภายนอก 2) ปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 3) แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัย และเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเชิงลบต่อกลุ่มตัวอย่างโดยมิได้เจตนา จึงกำหนดแนวทางการศึกษาด้านจริยธรรมในการวิจัยไว้ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารเพื่อยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและมอบให้แก่กลุ่มตัวอย่างเพื่อพิจารณาเข้าร่วม ให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ พร้อมกับชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยให้ทราบก่อน และอธิบายให้เข้าใจ เปิดโอกาสให้ซักถามและให้เวลาสำหรับการตัดสินใจ แล้วจึงให้ยินยอมเพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นไปด้วยความเข้าใจเต็มใจและสมัครใจ

2) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงสถานะของผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง โดยจะมีการสร้างบรรยากาศในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความผ่อนคลาย เน้นการพูดคุยกันด้วยความเป็นกันเอง และจะไม่แสดงท่าทางข่มขู่หรือวางตัวให้เหนือกว่ากลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและมีการเปิดเผยอย่างเต็มที่

3) ผู้วิจัยเน้นการวางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสิน ไม่แสดงความคิดเห็นว่าสิ่งใดถูกหรือผิด เน้นการสอบถามเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเต็มที่

4) ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตัวอย่างว่าข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้ จะไม่ใช่ไปในทางซึ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลเสื่อมเสีย

5) ข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อนำเสนอในงานวิจัยนี้ ตามที่ได้แจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ก่อนการสัมภาษณ์เท่านั้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้บริหารกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และกลุ่มผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเชิงคุณภาพ จะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 13 คน โดยเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม และมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1) กลุ่มผู้บริหาร โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้บริหารของกรมคุมประพฤติ ที่มีอำนาจหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจำนวน 2 คน

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 2 ปี โดยสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 คน คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการตรวจพิสูจน์ จำนวน 2 คน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการฟื้นฟู จำนวน 2 คน นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 1 คน นักจิตวิทยา จำนวน 1 คน และพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 1 คน

3) กลุ่มผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่เคยเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมาแล้ว 2 ครั้งขึ้นไป โดยสัมภาษณ์จากผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจำนวน 4 คน ประกอบด้วยแบบควบคุมตัวจำนวน 2 คน และแบบไม่ควบคุมตัว 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จำนวน 13 ชุด โดยชุดคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการวิจัยทางเอกสาร จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบปัญหาในงานวิจัยนี้ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นขั้นตอนได้ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เมื่อกำหนดกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่ต้องการศึกษาตามกรอบแนวคิดการวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยจะสร้างแบบสัมภาษณ์ตามลักษณะดังต่อไปนี้
 - 2.1 แบบสัมภาษณ์ใช้คำถามแบบปลายเปิด (Open-ended)
 - 2.2 ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ให้อยู่ในลักษณะของการถามนำ
 - 2.3 แบบสัมภาษณ์ไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่อยากตอบหรืออับอาย
 - 2.4 ไม่สร้างแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการคำตอบในทางวิชาการมากเกินไป
3. เมื่อแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสร็จสมบูรณ์ ให้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบเบื้องต้นในส่วนของความตรงตามเนื้อหา ตลอดจนสำนวนภาษาในการสื่อความหมาย
4. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านระเบียบวิธีวิจัยสถิติ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการภาครัฐ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัย

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้
6. นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย บทความ วารสารวิชาการ และวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)
 - 2.1 ผู้วิจัยประสานเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและกำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
 - 2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกเสียง โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อน (Key Informants)
 - 2.3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์แยกแยะประเด็นสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อสรุปเพื่อตอบคำถามในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. สภาพปัญหาในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า ก่อนมีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 สำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 ปฏิบัติหน้าที่ภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามปกติ และระหว่างมีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กลุ่มการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและกลุ่มงานอื่นที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนไปบางส่วน เช่น การสลับกันมาทำงานที่สำนักงานกับการทำงานที่บ้าน (Work from Home : WFH) เป็นต้น รวมถึง

สถานที่บำบัดยังไม่เหมาะสม ไม่เฉพาะเจาะจงในการรักษา ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะด้านการฟื้นฟู และยังพบว่า เจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ผู้ปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ภารกิจของแต่ละหน่วยมีจำนวนมาก ประกอบกับมีผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้น มากเรื่อย ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่มีภาระความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น (กมลพร กัลยาณมิตร, 2559) อีกทั้งประสบปัญหาด้านงบประมาณที่มีข้อจำกัด ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และบุคลากรด้านการบำบัดรักษามีอยู่ ก็ไม่เพียงพอ รวมถึงค่าใช้จ่ายของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและของครอบครัว และที่สำคัญยังพบว่า คณะอนุกรรมการไม่ได้วินิจฉัยตามข้อเท็จจริง ส่วนใหญ่แล้วบางรายเคยมีประวัติหลายครั้งหรือเข้ารับบริการฟื้นฟูฯ มาแล้วหลายครั้ง หรือบางรายอาจเคยเข้ารับการฟื้นฟูฯ แบบควบคุมตัวเข้มงวดมาแล้ว รูปแบบยังแฝงไปด้วยความไม่สมัครใจ มิใช่เข้าใจว่าตนเองป่วยและต้องเข้ารับการรักษา ไม่มีการสนับสนุนหรือเสริมศักยภาพของกระบวนการศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำระบบเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานคุมประพฤติ จึงต้องมีการอบรมให้เจ้าหน้าที่

2. ปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมนับเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดฯ จะมีแนวโน้มให้กลับไปเสพยาซ้ำได้ ทั้งมีปัจจัยด้านกำลังพลจากปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและระยะเวลาที่จำกัดในการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานคุมประพฤติ ต้องรับผิดชอบต่อภารกิจงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้โอกาสในการศึกษาต่อและมีงานทำ ไม่ปล่อยให้มีความว่างมาก ตลอดจนนโยบายในการแก้ปัญหาการติดยาเสพติดของหน่วยงาน ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน

3. แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1 พบว่า

ด้านสถานที่ ต้องส่งเสริมให้เปลี่ยนที่อยู่ใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่หรือสภาพสังคมใหม่ที่ให้โอกาสผู้เคยติดยาเสพติด เพื่อให้เขาได้กลับตัวเป็นคนใหม่ที่ดีขึ้น

ด้านกำลังพล ต้องมีการเพิ่มสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรให้ตรงกับลักษณะงาน (Job Description) และต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ทักษะและคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ด้านขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลา ต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานให้ชัดเจน ใช้รูปแบบการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดที่เป็นมาตรฐาน ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง มีการพัฒนาปรับระบบอาสาสมัครคุมประพฤติ เพื่อยกระดับอาสาสมัครคุมประพฤติให้เป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น

ด้านนโยบาย ควรมีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศต้องต่อเนื่อง และมีความชัดเจน เร่งรัดการพัฒนาระบบการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง นโยบายด้านการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ที่มั่นคง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของพื้นที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณเพื่อประกอบอาชีพและรายได้ ด้านการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดต้องให้ความสำคัญในด้านมาตรฐานการจำแนก คัดกรอง มาตรฐานการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดที่เหมาะสม มาตรฐานและวิธีการติดตามผู้ป่วยที่มีผลต่อความสำเร็จ สามารถหยุดได้เลิกได้ ไม่กลับไปเสพซ้ำ และกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและกระตุ้นให้สังคม ชุมชน เปิดใจยอมรับผู้ผ่านการบำบัดฯ ได้มีโอกาสแก้ไขตนเอง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. สภาพปัญหาในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1) ด้านสถานที่

(1) สภาพปัญหาในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรณีสถานที่บำบัดยังไม่เหมาะสม ไม่เฉพาะเจาะจงในการรักษา ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะด้านการฟื้นฟู สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา ฤทธิ์ศรี และศุภลักษณ์ จันทาญ (2560) พบว่า การบูรณาการทุกภาคส่วนร่วมกับการใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งผลดีต่อการบำบัดฟื้นฟู ในขณะที่ผู้เสพอยู่ในสถานศึกษา โดยไม่กระทบต่อเวลาเรียน นักเรียนสามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมแบบปกติสุขโดยไม่พึ่งพายาเสพติด (นิตยา ฤทธิ์ศรี, ศุภลักษณ์ จันทาญ, 2560)

(2) พลังจากครอบครัว คนในชุมชน เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดมีกำลังใจที่เข้มแข็งได้ แต่เนื่องจากคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมยังมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังดูแลได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งจะประกอบไปด้วยหลัก 4 ข้อ ดังนี้ 1) ครอบครัว/ญาติ/อสม./บุคคลที่พบเหตุ สามารถเฝ้าระวัง คอยควบคุมพฤติกรรม ประสานและส่งต่อข้อมูล 2) แกนนำ/ผู้นำชุมชน/เจ้าหน้าที่/ตำรวจ

ลงเยี่ยมบ้านให้กำลังใจ 3) เขต/หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสวัสดิการต่าง ๆ 4) ประชาชนทั่วไป ร่วมเผื่อระวัง ประสานและส่งต่อข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ปัญหาด้านกำลังพล จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/ศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร ผู้ปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ภารกิจของแต่ละหน่วยมีจำนวนมาก ประกอบกับมีผู้เสพยาเสพติดเพิ่มขึ้นมากเรื่อย ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีภาระความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น เนื่องจากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคน ต้องรับผิดชอบงานหลากหลายด้าน ทั้งการทำคดีและลงข้อมูลในระบบให้เป็นปัจจุบันที่สุด จึงทำให้การควบคุมดูแลผู้รับการฟื้นฟูยาเสพติดทำได้ไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร สอดคล้องกับการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9 The 9th STOU National Research Conference พบว่า พนักงานคุมประพฤติดีมีภาวะเครียดมีสาเหตุมาจากปริมาณงานที่มาก ไม่สมดุลกับ อัตรากำลัง (ฉลองชัย บุญโรจน์, นีรนาท แสนสา,และจิรสุข สุขสวัสดิ์, 2562)

2. ปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1) ปัญหาด้านสถานที่ พบว่า สิ่งแวดล้อม นับเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดฯ หากยังคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบเดิม มีเพื่อนที่คบยังเสพยาเสพติด จะมีแนวโน้มกลับไปเสพยาซ้ำได้

2) ปัจจัยด้านกำลังพล

(1) ปัญหาจากปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และระยะเวลาที่จำกัดในการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานคุมประพฤติต้องรับผิดชอบต่อภารกิจงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนั้น ยังมีปัญหาการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างของกรมคุมประพฤติ ภายใต้ภาวะที่ปริมาณงานล้นมือ จะทำให้พนักงานคุมประพฤติ เกิดความเครียด

(2) สมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรที่มีอยู่ยังไม่ตรงกับลักษณะงาน (Job Description) ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ทักษะและคุณลักษณะด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและเกิดประสิทธิภาพ

3) ด้านขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลา

การพัฒนาปรับระบบอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อยกระดับอาสาสมัครคุมประพฤติให้เป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการเพิ่มปริมาณอาสาสมัครคุมประพฤติให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ทักษะ ในการทำงานคุมประพฤติ

3. แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1

1) ด้านสถานที่ องค์ประกอบสำคัญสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดฯ คือการป้องกันหรือปรับเปลี่ยนสถานที่พักอาศัยหรือสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพราะหากพวกเขายังคงอยู่ในสถานที่เดิมหรือสิ่งแวดล้อมแบบเดิม มีเพื่อนที่ยังเสพยาเสพติดไปมาหาสู่กัน จะมีแนวโน้มให้กลับไปเสพยาซ้ำได้ ส่วนผู้บำบัดที่ไม่ได้กลับไปคบกับเพื่อนกลุ่มเดิมหรือได้เปลี่ยนไปอยู่ในสังคมที่ให้โอกาสเขากลับตัวเป็นคนใหม่ จะมีแนวโน้มเลิกยาเสพติดได้

2) ด้านกำลังพล พบว่าสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรยังไม่ตรงกับลักษณะงาน (Job Description) ดังนั้น ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่และนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานทางทุกภาคส่วน จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรบุคคลอยู่เสมอ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและเกิดประสิทธิภาพ

3) ด้านขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลา ต้องมีการพัฒนาปรับระบบอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อยกระดับอาสาสมัครคุมประพฤติให้เป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการเพิ่มปริมาณอาสาสมัครคุมประพฤติให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้ทักษะอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัญหาของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า สถานที่บำบัดยังไม่เหมาะสม ไม่เฉพาะเจาะจงในการรักษา ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะและยังขาดพลังจากครอบครัว คนในชุมชนที่คอยช่วยผู้ติดยาเสพติด โดยสามารถมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังดูแล อีกทั้งยังมีกำลังพลที่จำกัดในการปฏิบัติงาน ในส่วนของปัจจัยเงื่อนไขที่กระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินการฟื้นฟู พบว่า สิ่งแวดล้อม นับเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดฯ หากพวกเขายังคงอยู่ใน

สิ่งแวดล้อมแบบเดิม ย่อมกลับไปเสพยาเสพติดเช่นเดิม และในส่วนแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟู พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้บำบัดไม่กลับไปคบกับเพื่อนกลุ่มเดิม หรือให้อยู่ในสังคมใหม่ ๆ และยังต้องเสริมสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรจัดอบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพสำหรับผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูควรจัดให้มีการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้สนใจ และมีความประสงค์จะต่อยอดอาชีพที่ทำอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดความชำนาญในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ และให้มีการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการประกอบอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ สำหรับผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูด้วยตนเอง เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่บุคคลอื่นเป็นแรงผลักดันในสำคัญที่จะไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างถาวร แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพ สำหรับพนักงานคุมประพฤติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทำงานกันแบบมีส่วนร่วม ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน การแก้ไข และการติดตาม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาการประสานงานระหว่าง หน่วยงาน เกี่ยวกับบำบัดรักษาการติดยาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2559). แรงจูงใจ 2 ปัจจัย พลังสู่ความสำเร็จ. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(3), 177-182.
- กรมคุมประพฤติ. (2549). *คู่มือการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม.
- ฉลองชัย บุญโรจน์, นีรนารถ แสนสาและจิรสุข สุขสวัสดิ์. (2562). ประสบการณ์ทางด้านจิตใจในการทำงานอย่างมีความสุขของพนักงานบริษัทในองค์กรแห่งหนึ่ง. *การประชุมเสนอผลงานวิจัย*

ระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 9 The 9th STOU National Research Conference. ครั้งที่ 9, 659-670.

นิตยา ฤทธิ์ศรี, ศุภลักษณ์ จันทาญ. (2560). การพัฒนารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดแบบบูรณาการในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม*, 17(1), 61-65.

ระบบสารสนเทศกรมคุมประพฤติ. (2564). ปริมาณคดีฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในปี 2563 ของสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤษภาคม 2564 จาก https://dopis.probatation.go.th:8181/main/Login_input.do.

สัญญา จตุหงษ์. (2559). ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเสพยาเสพติดซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด: กรณีศึกษาสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). ป.ป.ส. สรุปผลงานด้านการบำบัดรักษายาเสพติด 9 เดือน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/86B5x>.

การศึกษาและเปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานีบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการ
ตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

STUDY AND COMPARISON OF COMPOSITIONS IN GAS STATION INFLUENCE
DECISION OF CUSTOMERS IN BANKOK AND ITS SUBURB

วีระพจน์ วงษ์วัฒนา

Weeraphot Wongwattana

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management, Thailand.

E-mail: Weerapochanawon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานีบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการสถานีบริการน้ำมันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสถานีบริการน้ำมันในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และ 3) เพื่อศึกษากลยุทธ์ของผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันในการพัฒนาสถานีบริการน้ำมันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ที่ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน และการสกัดองค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก เทคนิคย่อย Principle Component Analysis, PCA และหมุนแกนแบบ Promax

ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในสถานีบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการโดยมี 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ศูนย์ให้บริการและความสะอาดภายในสถานีบริการ 2) ศูนย์บริการอาหารและของฝาก 3) ศูนย์ให้บริการธุรกรรมและขนส่ง 4) ความเป็นสถานีบริการน้ำมัน 5) สถานที่สูบบุหรี่ 6) ร้านกาแฟ ผลการพัฒนารูปแบบสถานีบริการน้ำมันในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคคาดหวังองค์ประกอบขั้นต่ำภายในสถานีบริการ

* Received: 30 May 2023; Revised: 21 December 2023; Accepted: 24 December 2023

น้ำมัน ดังต่อไปนี้ ความเป็นสถานบริการน้ำมัน ร้านกาแฟ ร้านอาหาร สำหรับสินค้าและบริการอื่น ๆ คือ สิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังให้มีในสถานบริการน้ำมันเพื่อตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ในปัจจุบันได้ ผลการศึกษา กลยุทธ์ของผู้ประกอบการสถานบริการน้ำมันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค พบว่า ผู้ประกอบการสถานบริการน้ำมันส่วนใหญ่ตระหนักถึงความต้องการของผู้บริโภค จึงมีกลยุทธ์ในการที่จะเพิ่มธุรกิจ Non-Oil เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

คำสำคัญ: การศึกษาและเปรียบเทียบ, การตัดสินใจ, การใช้บริการสถานบริการน้ำมัน, ผู้บริโภค

Abstract

This research article's objectives were; 1) to study and compare the compositions in gas stations that affect the decision of consumers in using the service of gas stations in Bangkok and its suburb, 2) to develop a gas station model in the future to meet the demand, and 3) to study the strategies of gas station operators in the development of gas stations to meet the needs of consumers. This was a quantitative research. The study sample was divided into 2 groups; 400 people who used gas stations in Bangkok and its suburb, and component extraction by principal component analysis, Principle Component Analysis, PCA, and Promax rotation.

The results of the study and comparison of the elements in gas stations that affect consumers' decision to use gas station services in Bangkok and surrounding areas found that consumers place importance on the elements in gas stations that affect their decision making with 6 main components as follows; 1) service centers and convenience within service stations, 2) food and souvenir service centers, 3) service centers transaction and transportation, 4) gas station status, 5) smoking place, 6) coffee shop. The results of developing future gas station models to meet consumer needs found that consumers expect the following minimum elements within a gas station as follows; a gas station, a coffee shop, a restaurant, and other products and services are what consumers expect to have in gas stations to respond to today's lifestyles. The results of the study of strategies of gas station operators to meet consumer needs found that most gas station

operators are aware of consumer needs. Therefore, there is a strategy to increase the Non-Oil business to meet the needs of consumers.

Keywords: Study and comparison, decision making, use of gas station services, consumers

บทนำ

จากการวิเคราะห์สภาวะการณ์ในปัจจุบันสำหรับตลาดค้าปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง จะเห็นได้ว่าการแข่งขันที่สูงมาก ซึ่งถือว่าเป็นสภาพการแข่งขันแบบ Red Ocean โดยมีคู่แข่งในตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในธุรกิจดังกล่าว จะต้องมีการลงทุนที่สูงแต่ผลกำไรต่อหน่วยต่ำ นอกจากนี้ สินค้าที่แต่ละบริษัทมีการนำเสนอต่อลูกค้าก็ไม่แตกต่างกันมาก และยังเป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ ดังนั้น บริษัทต่าง ๆ จึงต้องมีกลยุทธ์ในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ หรือเพิ่มความสะดวกสบายในการให้บริการในสถานีบริการน้ำมันกับลูกค้า เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน (Napphakkhamon Thammananthakul, 2562)

ในประเทศไทยมีบริษัทน้ำมันรายใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงหลายราย เช่น ปตท. เซลล์ เอสโซ่ เชฟรอน และบางจาก ซึ่งครองส่วนแบ่งทางการตลาดในธุรกิจค้าน้ำมันสำเร็จรูปถึงร้อยละ 78 ของตลาดทั้งหมด โดยจากข้อมูลของกรมธุรกิจพลังงาน เผยถึงส่วนแบ่งการตลาดค้าปลีกน้ำมันสำเร็จรูปของผู้ค้าน้ำมัน ช่วง 8 เดือน (ม.ค.-ส.ค.) ของปี 2562 พบว่า กลุ่มผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ 5 ราย ได้แก่ โออาร์, เอสโซ่, บางจาก, เซลล์ และ เชฟรอน (ไทย) มีส่วนแบ่งการตลาดรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 78 ซึ่งบริษัท ปตท.น้ำมัน และการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือโออาร์ ยังครองมาร์เก็ตแชร์สูงสุดอันดับ 1 ในสัดส่วนร้อยละ 36.1 รองลงมาอันดับ 2 ได้แก่ เอสโซ่ ร้อยละ 10.9 อันดับ 3 บางจาก ร้อยละ 10.8 อันดับ 4 เซลล์ ร้อยละ 8.8 และอันดับ 5 เชฟรอน (ไทย) ร้อยละ 6.2 ขณะที่กลุ่มผู้ค้าน้ำมันรายย่อยมีส่วนแบ่งการตลาด รวมกันประมาณร้อยละ 27.2 เมื่อจำแนกตามประเภทพบว่า โออาร์ครองสัดส่วนการขาย แก๊สโซฮอล์ ออกเทน 91 อันดับ 1 ที่ร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ เอสโซ่ ร้อยละ 13.7 แก๊สโซฮอล์ออกเทน 95 อันดับ 1 ได้แก่โออาร์ ร้อยละ 35.2 รองลงมาคือเอสโซ่ ร้อยละ 15.5 E20 อันดับ 1 คือโออาร์ ร้อยละ 41.7 รองลงมาคือบางจาก ร้อยละ 17.5 ดีเซลหมุนเร็ว และธรรมดา อันดับ 1 คือโออาร์ ร้อยละ 31.2 รองลงมาคือเอสโซ่ ร้อยละ 13.7 และดีเซลหมุนเร็ว

(เกรตพิเศษ) ซึ่งเป็นตลาดที่มีค่าการตลาดสูงผู้ครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดอันดับ 1 คือ เชลล์ ร้อยละ 80.5 (ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2564)

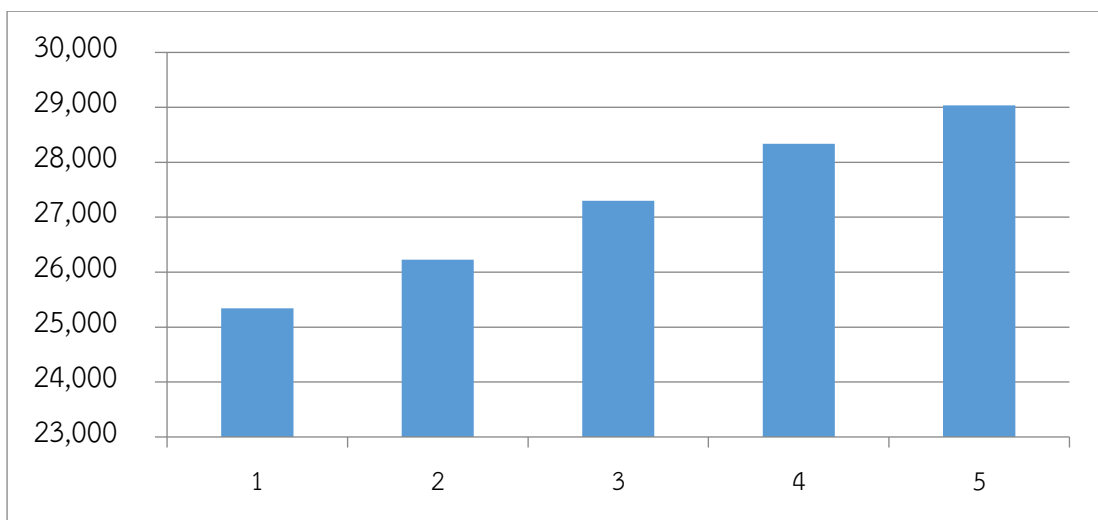
สำหรับสถิติความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศช่วง 8 เดือนแรกของปี 2562 นี้ (ม.ค.-ส.ค. 2562) พบว่า การใช้น้ำมันสำเร็จรูปมีปริมาณ 38,551 ล้านลิตร เฉลี่ยวันละ 158.6 ล้านลิตร หรือ 997,585 บาร์เรลต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 87.2 ของน้ำมันสำเร็จรูปที่ผลิตได้ในประเทศ โดยการจำหน่ายในประเทศเพิ่มขึ้น 2.2 ล้านลิตร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ซึ่งเป็นผลมาจากยอดการใช้ที่เพิ่มขึ้นทั้งในกลุ่มน้ำมันเบนซินเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 ดีเซลเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 และก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.2 ด้านความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศเฉพาะเดือน ส.ค.ปี 2562 นี้ พบว่า มีปริมาณรวม 4,789 ล้านลิตร เฉลี่ยวันละ 154.5 ล้านลิตร หรือ 971,676 บาร์เรลต่อวัน โดยกลุ่มน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว, น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว ปี 20, น้ำมันดีเซลพื้นฐาน) มีความต้องการใช้สูงสุด วันละ 63.7 ล้านลิตร หรือร้อยละ 41.2 รองลงมา ได้แก่ ก๊าซปิโตรเลียมเหลว วันละ 18.2 ล้านลิตร หรือร้อยละ 21.9, กลุ่มน้ำมันเบนซิน วันละ 32.3 ล้านลิตร หรือร้อยละ 20.9, กลุ่มน้ำมันอากาศยาน วันละ 19 ล้านลิตร หรือร้อยละ 12.3 และน้ำมันเตาวันละ 5.7 ล้านลิตร หรือร้อยละ 3.7 ส่วนน้ำมันก๊าด วันละ 0.02 ล้านลิตร (ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2564)

จากข้อมูลของส่วนแบ่งการตลาดในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับ 30 ปีที่แล้ว จะพบว่า สัดส่วนการตลาดมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือปัจจุบัน ปตท., บางจากและแบรินด์ไทยอื่น ๆ มีสัดส่วนการตลาดมากขึ้น โดยมีสัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ 70 ขณะที่แบรนด์ต่างชาติ เช่น เชลล์, เอสโซ่, เชฟรอน และอื่น ๆ มีสัดส่วนเพียงแค่อ้อยละ 30 จะเห็นได้ว่า สัดส่วนของปั้มน้ำมันของผู้ให้บริการแต่ละแบรนด์ มีการเพิ่มขึ้นทุกปีโดยภาพรวม หากเปรียบเทียบปี 2560 เทียบปี 2559 จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.1 ปี 2561 เทียบปี 2560 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 และปี 2562 เทียบปี 2561 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.46 โดยในปัจจุบันสถานีบริการน้ำมัน ปตท. มีจำนวนสถานีมากที่สุดคือ 2,077 สาขา และรองลงมา คือ สถานีบริการน้ำมัน PTG คือ 1,953 สถานี และอันดับ 3 คือ บางจาก 1,185 สถานี ขณะที่สถานีบริการน้ำมันแบรนด์ต่างชาติอย่างเชลล์ มีจำนวนสถานี 529 สถานี, เอสโซ่ 615 สถานี และเชฟรอน 366 สถานี ซึ่งทั้ง 3 แบรนด์ต่างชาติ มีสถานีบริการน้ำมันรวมกันเพียงแค่ 1,510 สถานีเท่านั้น แต่หากพิจารณาจำนวนสถานีบริการน้ำมันทั้งหมดทั่วประเทศ รวมถึงสถานีบริการน้ำมันอิสระพบว่ามีรวมกันทั้งสิ้น 29,035 สถานี (กรมธุรกิจพลังงาน, 2562) แสดงดังตาราง 1.1

ตาราง 1 แสดงจำนวนสถานีบริการน้ำมันในประเทศไทย

ปี	2558	2559	2560	2561	2562	หมายเหตุ
จำนวนสถานีบริการทั้งหมด	25,343	26,226	27,300	28,338	29,035	
อัตราการเพิ่มขึ้น		3.48%	4.10%	3.80%	2.46%	

ภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนสถานีบริการน้ำมันในปี 2558 – 2562 (กรมธุรกิจพลังงาน, 2562)

จากตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนสถานีบริการน้ำมันและ ภาพที่ 1 กราฟแสดงจำนวนสถานีบริการน้ำมันในปี 2558 - 2562 จะเห็นได้ว่า การแข่งขันในธุรกิจน้ำมันปัจจุบันมีการแข่งขันที่สูงมาก โดยมีผู้ให้บริการในธุรกิจค้าปลีกน้ำมันทั้งภายใต้แบรนด์ทั้งไทยและต่างชาติ หรือเป็นแบรนด์อิสระ ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นทุกปี ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานีบริการน้ำมันว่า สถานีบริการน้ำมันควรจะมียู่อประกอบใดบ้างที่จะทำให้การผู้บริโภคตัดสินใจในการเข้าใช้บริการ ในอดีตจนถึงปี 2545 สถานีบริการน้ำมันจะมีขนาดเล็ก และรายได้หลักจะมาจากการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สถานีบริการน้ำมันของแต่ละแบรนด์มีขนาดที่ใหญ่ขึ้น มีธุรกิจเสริมต่าง ๆ มากมายในสถานีบริการน้ำมัน ที่เรียกว่า Non-Oil และรายได้จาก Non-Oil ก็มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปี ผู้ให้บริการน้ำมันในแต่ละแบรนด์มีการแสวงหาพันธมิตรมากขึ้น และตั้งเป้าในการเติบโตทางธุรกิจ Non-Oil มากขึ้นด้วยเช่นกัน

ดังนั้น เพื่อให้เราสามารถแข่งขันได้แต่ละสถานบริการน้ำมัน จึงมีการปรับปรุงการให้บริการโดยรวมให้สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้า เพื่อให้ธุรกิจได้สร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแต่ละบริษัทพยายามสร้างความแตกต่างให้กับตัวเอง ทั้งในด้านผลิตภัณฑ์หลัก อย่างน้ำมันและบริการด้านอื่น ๆ แข่งขันประกอบไปด้วย เนื่องจากถ้าบริษัทไหนมีความพร้อมหรือสามารถตอบสนองความต้องการได้มากกว่า ก็จะสามารถดึงดูดลูกค้าไปเป็นของตนเองได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญ และองค์ประกอบใดที่จะสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจปัจจุบัน ดังนั้นการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากกับผู้ประกอบการสถานบริการน้ำมันรวมถึงผู้บริโภคที่จะได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบสถานบริการน้ำมันในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ของผู้ประกอบการสถานบริการน้ำมัน ในการพัฒนาสถานบริการน้ำมัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดต่าง ๆ การศึกษาเพื่อสำรวจองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากข้อมูลโดยตรงเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน โดยเริ่มจากข้อมูลจากประชากรตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจำนวนหนึ่ง แล้ววิเคราะห์หาข้อสรุปหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านยี่ห้อน้ำมัน
2. คุณภาพผลิตภัณฑ์ (เกี่ยวกับน้ำมัน) ในสถานบริการ
3. ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานบริการน้ำมัน
4. ธุรกิจเสริมในสถานบริการน้ำมัน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยมี 3 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อยืนยันองค์ประกอบ ดำเนินการโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลององค์ประกอบในการตัดสินใจเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูล โดยใช้สถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) (สุภมาส อังสุโชติ และคณะ, 2554) โดยวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการสถานบริการน้ำมันในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 21

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย การดำเนินการสรุปนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะสรุปผลและนำเสนอองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ลูกค้าที่เข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยสามารถแจกแจงได้ ดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 400 คน
2. อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป
3. สถานบริการที่ใช้ในการทำวิจัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาและเปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการอธิบายและการทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามที่มีคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 400 ชุด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยรายงานผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) และวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน

(Inferential Statistics) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์จำแนกเป็น 2 เรื่องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดกรุงเทพมหานคร รองลงมาคือ จังหวัดนนทบุรี อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26-33 ปี รองลงมาคืออยู่ในช่วง 34-40 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัว/เดือน 15,001-30,000 บาท รองลงมาอยู่ระหว่าง 30,001-45,000 บาท การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ พนักงานบริษัทเอกชน รองลงมา คือ ทำงานอิสระ และธุรกิจส่วนตัว มีลักษณะที่พักอาศัย เป็นบ้านเดี่ยว/บ้านแฝด รองลงมาคือ ทาวน์โฮม/ทาวน์เฮ้าส์ พาหนะส่วนใหญ่คือ รถเก๋ง รองลงมาคือ รถ SUV และรถกระบะตามลำดับ สถานะของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ โสด รองลงมาคือ สมรส และหย่าร้าง/แยกกันอยู่ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่มีบุตร/ธิดา

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันแบ่งออกเป็นด้านความถี่และช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ด้านการเข้าใช้บริการซ้ำในสถานบริการน้ำมัน ด้านพฤติกรรมในการเลือกตัดสินใจเข้าใช้สถานบริการน้ำมัน ด้านจำนวนเงินที่ใช้ในสถานบริการน้ำมัน และวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้สถานบริการน้ำมัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านความถี่และช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นจำนวนร้อยละ 57.9 รองลงมาคือ 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 27 โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมีการเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมกับตนเองในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน โดยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักจะเข้าใช้บริการในช่วงเวลา 17:01-21:00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังเลิกงาน รองลงมาคือช่วงเวลา 05:01-09:00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนไปทำงาน ซึ่งทั้งสองช่วงเวลาจะเป็นเวลาที่ผู้บริโภคสะดวกในการเข้าใช้บริการ

2.2 ด้านการเข้าใช้บริการซ้ำในสถานบริการน้ำมัน พบว่า ผู้บริโภคมักจะมีพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันที่ตนเองคุ้นเคย หรือ การใช้บริการซ้ำ โดยปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเข้าใช้บริการซ้ำในสถานบริการน้ำมันมี ดังนี้ ห้างน้ำสะอาด ยี่ห้อน้ำมัน คุณภาพน้ำมัน เข้าใช้บริการร้านสะดวกซื้อ ที่จอดรถสะดวกและเพียงพอ มีร้านค้าในสถานบริการน้ำมันให้บริการมากมาย

2.3. ด้านจำนวนเงินที่ผู้บริโภควางจ่ายเมื่อเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน จะแบ่งเป็น 2 ส่วน

2.3.1. ค่าใช้จ่ายในการเติมน้ำมัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักใช้เงินในการเติมน้ำมัน 801-1000 บาท ซึ่งผู้บริโภคกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ใช้รถยนต์ รถกระบะ เป็นต้น

2.3.2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเติมน้ำมัน จะเป็นค่าใช้จ่ายทั่วไปที่ผู้บริโภควางจ่ายเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น ใช้บริการในร้านสะดวกซื้อ ใช้บริการร้านกาแฟ เป็นต้น

2.4. ด้านวัตถุประสงค์หลักในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภค ในกรณีที่มิใช่สถานบริการที่ผู้บริโภควางจ่ายเข้าใช้บริการเป็นประจำ พบว่า วัตถุประสงค์หลักของผู้บริโภคในการเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมันคือ เติมน้ำมัน รองลงมาคือการเข้าร้านสะดวกซื้อ ใช้บริการห้องน้ำ ใช้บริการร้านกาแฟ และใช้บริการตู้ ATM ตามลำดับ

การวิเคราะห์องค์ประกอบสถานบริการน้ำมัน พบว่า ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 1 ศูนย์ให้บริการและความสะดวกภายในสถานบริการ ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภควางต้องการให้มีในสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วย 10 ประเภท ได้แก่ 1) จุดให้บริการรถแท็กซี่ 2) สถานรับเลี้ยงเด็ก (รายชั่วโมง/รายวัน) 3) บริการรับฝากรถยนต์ (รายชั่วโมง/ค้างคืน) 4) ท่านต้องการให้มีโรงแรมราคาประหยัด ร้านนวด-สปา และ 6 Pet Shop 7) Co-Working Space 8) ห้องอาบน้ำ ชาย/หญิง ที่สะอาด 9) มี Fitness 10) และ Kid Zone

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 2 ศูนย์บริการอาหารและของฝาก ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภควางต้องการให้มีในสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วย 8 ประเภท ได้แก่ 1) Food Center 2) ร้านอาหารที่มีที่นั่ง 3) จุดจอดรถจักรยานที่ปลอดภัย 4) ชุมขายสินค้าและบริการ 5) ร้านขายของฝาก 6) ร้านประดับยนต์ 7) Car Care และ 8) ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 3 ศูนย์ให้บริการธุรกรรมและการขนส่ง ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภควางต้องการให้มีในสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วย 6 ประเภท ได้แก่ 1) ศูนย์ราชการขนาดเล็ก 2) ธนาคารสาขาย่อย 3) ต้องการให้สถานบริการน้ำมันเป็นลักษณะของ Community Mall ร้านส่งพัสดุด่วน 5) ร้านตัดผม 6) ร้านขายล็อตเตอรี่

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 4 ความเป็นสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภควางต้องการให้มีในสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วย 4 ประเภท ได้แก่ 1) สถานบริการน้ำมันมีที่จอดรถที่กว้างขวางและเพียงพอ 2) มีห้องน้ำที่สะอาดและมีคุณภาพสูง (3) ต้องการให้สถานบริการน้ำมันมีขนาดใหญ่ 4) มีร้านสะดวกซื้อ

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 5 สถานที่ให้บริการสูบบุหรี่

องค์ประกอบภายในสถานบริการกลุ่มที่ 6 ร้านกาแฟ ซึ่งหมายถึงร้านกาแฟที่มีหย่อม

อภิปรายผล

ในส่วนของการอภิปรายผลงานวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค ที่ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ภาพรวมของธุรกิจสถานบริการน้ำมันในประเทศไทย

สำหรับภาพรวมของธุรกิจสถานบริการน้ำมันในประเทศไทย มีรูปแบบในการบริหารสถานบริการน้ำมันแบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้ COCO คือบริษัทเป็นเจ้าของเอง และบริหารสถานบริการน้ำมันเอง, DODO เป็นลักษณะของ Franchise โดยผู้ประกอบการลงทุนเองและบริหารสถานบริการน้ำมันเอง และ CODO โดยบริษัทเป็นเจ้าของและจ้างผู้ประกอบการมาบริหารสถานบริการน้ำมัน (เลิศพงศ์ ลาภชีวะสิทธิ์, 2564) ซึ่งในอดีต สถานบริการน้ำมันส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของ COCO มากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนสถานบริการทั้งหมด แต่ปัจจุบัน บริษัทน้ำมันส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำธุรกิจ โดยพยายามลดสัดส่วนของสถานบริการน้ำมันแบบ COCO ให้น้อยกว่าร้อยละ 50 โดยพยายามเพิ่มสัดส่วนของรูปแบบการบริหารแบบ DODO และ CODO มากขึ้น ซึ่งรูปแบบการบริหารแบบนี้จะนิยมใช้มากขึ้น เช่น PTTOR, เอสโซ่ และ เชลล์ เป็นต้น สำหรับประเภทของน้ำมันเชื้อเพลิงที่จำหน่ายในสถานบริการน้ำมันในประเทศไทย จะสอดคล้องกับนโยบายหลักของรัฐบาล กล่าวคือ ประเภทของน้ำมันเชื้อเพลิงแบ่งเป็น 2 ประเภทหลักคือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องยนต์เบนซิน และน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องยนต์ดีเซล ซึ่งถูกกำหนดมาตรฐานโดยรัฐบาล โดยในแต่ละสถานบริการน้ำมันทั่วไปจะมีประเภทของน้ำมันเชื้อเพลิงให้บริการเหมือนกัน แต่คุณภาพของน้ำมันแต่ละประเภทของแต่ละยี่ห้อ อาจมีคุณภาพที่แตกต่างกันไปในเรื่องของประสิทธิภาพน้ำมันที่บริษัทน้ำมันแต่ละแห่งจะมีสูตรของน้ำมันที่แตกต่างกันไป โดยน้ำมันที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นพิเศษของแต่ละยี่ห้อ ก็จะมีราคาที่สูงกว่าน้ำมันที่เป็นมาตรฐานทั่วไป นอกจากนี้ โครงสร้างของราคาขายปลีกน้ำมันในประเทศไทย จะถูกกำหนดโดยรัฐบาล (กระทรวงพลังงาน สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2562) ผ่านบริษัท PTTOR ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันที่ถือหุ้นใหญ่โดยรัฐบาล และมีส่วนแบ่งการตลาดสูงที่สุดในประเทศไทยคือ ร้อยละ 36.1 และมีจำนวนสถานบริการน้ำมันมากที่สุดในอันดับ 2 คือ 2,077 สาขา

(กรมธุรกิจพลังงาน, 2562) ซึ่งบริษัทน้ำมันหรือผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ก็จะมีในราคาของ PTTOR เป็นราคามาตรฐาน ซึ่งราคาน้ำมันของประเทศไทยในแต่ละภูมิภาคจะมีราคาที่ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับระยะทางและค่าขนส่งในภูมิภาคนั้น ๆ

2. แนวคิดในการดำเนินธุรกิจของสถานีสาน้ำมันในปัจจุบัน

2.1. ส่วนแบ่งทางการตลาดของสถานีสาน้ำมัน ส่วนแบ่งในทางการตลาดของสถานีสาน้ำมัน หากมองภาพรวมจะมีผลต่อผู้ประกอบการรายย่อยในการเลือกแบรนด์น้ำมันในการร่วมทำธุรกิจ เนื่องจากแบรนด์น้ำมันที่เป็นแบรนด์หลัก จะมีส่วนแบ่งการตลาดที่สูง ส่งผลให้มีสาขาของสถานีสาน้ำมันที่ครอบคลุมในทุกทำเลที่สำคัญ เช่น PTTOR มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 36.1 เอสโซ่มีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 10.9 และบางจากมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 10.8 เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคสะดวกต่อการเข้าถึงบริการได้ง่าย มีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในการเข้าใช้บริการ (ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2564)

2.2. รูปแบบและองค์ประกอบของสถานีสาน้ำมันแต่ละยี่ห้อ สำหรับด้านรูปแบบและองค์ประกอบของสถานีสาน้ำมันของแบรนด์น้ำมันแต่ละแบรนด์ จะมีรูปแบบของกลยุทธ์ทางธุรกิจที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของทำเลที่ตั้ง ขนาดของสถานีสาน้ำมัน องค์ประกอบของสถานีสาน้ำมัน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสถานีสาน้ำมัน บริษัทน้ำมันแต่ละยี่ห้ออาจมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกลุ่มของลูกค้าหลักของแต่ละบริษัท จากภาพรวมของการวิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการในสถานีสาน้ำมันได้ เป็น 6 กลุ่มหลักดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศูนย์ให้บริการและความสะดวกภายในสถานีสาน้ำมัน ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการให้มีในสถานีสาน้ำมัน เช่น จุดให้บริการรถแท็กซี่ สถานะรับเลี้ยงเด็ก บริการรับฝากรถยนต์ โรงแรมราคาประหยัด เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ในกลุ่มนี้เป็นองค์ประกอบที่ยังไม่ค่อยมีในสถานีสาน้ำมัน แต่เป็นสิ่งผู้บริโภคคาดหวังว่า ต้องการให้มีองค์ประกอบเหล่านี้ในสถานีสาน้ำมันเพื่อตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคในยุคนี้

กลุ่มที่ 2 ศูนย์บริการอาหารและของฝาก ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการ เช่น ร้านอาหารที่มียี่ห้อ ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด ร้านขายของฝาก เป็นต้น ซึ่งสำหรับกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ผู้บริโภคคาดหวังว่าจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในสถานีสาน้ำมัน เนื่องจากผู้บริโภคคาดหวังถึงความสะดวกในการเข้าใช้บริการ ซึ่งในปัจจุบันสถานีสาน้ำมันยี่ห้อต่าง ๆ เริ่มมีการกำหนดรูปแบบสถานีสาน้ำมันให้รองรับกับการให้บริการร้านอาหารและของฝากมากขึ้น

กลุ่มที่ 3 ศูนย์ให้บริการธุรกรรมและการขนส่ง ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการ เช่น ธนาคาร สาขาย่อย ศูนย์ขนส่งพัสดุ เป็นต้น กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีแพร่หลายในสถานบริการน้ำมัน โดยไม่ได้จัดว่าเป็นกลุ่มของบริการหลักที่จำเป็น แต่จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคคาดหวังที่จะให้มีศูนย์การให้บริการธุรกรรมและการขนส่งมากขึ้นในสถานบริการน้ำมัน

กลุ่มที่ 4 ความเป็นสถานบริการน้ำมัน ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลักคือ สถานบริการน้ำมันมีขนาดใหญ่ มีที่จอดรถเพียงพอ มีห้องน้ำที่สะอาดและมีร้านสะดวกซื้อ ซึ่งกลุ่มนี้จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มนี้กลายเป็นความคาดหวังของผู้บริโภคที่อยากต้องการให้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับสถานบริการน้ำมันทั่วไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานของสถานบริการน้ำมันที่จะส่งผลต่อการเข้าใช้บริการของสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภค

กลุ่มที่ 5 สถานที่ให้บริการสูบบุหรี่ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคคาดหวังว่าสถานบริการน้ำมันทุกแห่ง ควรจัดสถานที่ให้บริการสูบบุหรี่กับผู้บริโภคอย่างเหมาะสมและปลอดภัย โดยไม่รบกวนผู้บริโภครื่น ๆ

กลุ่มที่ 6 ร้านกาแฟ จากผลการวิจัย พบว่า ร้านกาแฟจัดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริโภคต้องการให้มีในสถานบริการน้ำมัน

2.3. ธุรกิจ Non-Oil ของสถานบริการน้ำมันแต่ละยี่ห้อ จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ต้องการให้สถานบริการน้ำมันมีธุรกิจ Non-Oil ภายในสถานบริการน้ำมัน ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีสถานบริการน้ำมันที่มักเข้าใช้บริการเป็นประจำ ซึ่งสถานบริการน้ำมันที่ผู้บริโภคมักจะเข้าใช้บริการซ้ำส่วนใหญ่จะเป็นสถานบริการที่เป็นทางผ่านไปทำงานหรือกลับบ้าน และมีธุรกิจ Non-Oil ให้บริการภายในสถานี ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายและก่อให้เกิดพฤติกรรมการเข้าใช้บริการซ้ำ แต่ในกรณีที่ไม่ใช่สถานบริการน้ำมันที่เข้าใช้เป็นประจำ ผู้บริโภคมักจะตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานบริการที่มีขนาดใหญ่และมีธุรกิจ Non-Oil มากมายให้บริการในสถานบริการนั้น ๆ ซึ่งการเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมันอาจไม่ได้รวมถึงการเติมน้ำมัน แต่เป็นการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันเท่านั้น

จากผลการอภิปรายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันในปัจจุบัน จะเป็นองค์ประกอบข้อที่ 4, 5 และ 6 ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในสถานบริการน้ำมัน สำหรับองค์ประกอบข้อที่ 1, 2 และ 3 จะเป็นความคาดหวังของผู้บริโภคที่อยากจะให้สิ่งเหล่านี้มีในสถานบริการน้ำมันซึ่งปัจจุบันเริ่มมีในสถานบริการน้ำมันมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สรุปได้ว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมัน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยมักจะเข้าใช้บริการในสถานบริการน้ำมันใกล้บ้านหรือทางผ่าน และมักมีพฤติกรรมในการใช้บริการซ้ำและมักจะเข้าใช้บริการในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับตนเอง โดยสถานบริการน้ำมันที่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้บริการส่วนใหญ่จะมีธุรกิจ Non-Oil หลายประเภทในในสถานบริการนั้น และมีพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการอื่น ๆ ในสถานบริการน้ำมันนอกเหนือจากการเติมน้ำมัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคาดหวังขั้นต่ำสำหรับการเข้าใช้บริการดังนี้ 1. สถานบริการน้ำมันมีขนาดใหญ่ มีที่จอดรถสะดวกสบาย 2. มีร้านสะดวกซื้อ 3. มีร้านกาแฟที่มีหยีห่อ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามคาดหวังว่าสถานบริการน้ำมันจะมีธุรกิจ Non-Oil ที่มากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ของคนยุคปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

1. การนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค ในการพัฒนาธุรกิจ ผู้ประกอบการสามารถสร้างกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยอาศัยองค์ประกอบภายในสถานบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย สร้างการรับรู้ ความพึงพอใจ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

1.1. ความเป็นสถานบริการน้ำมัน ซึ่งถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่สำคัญต่อผู้บริโภค ที่ผู้บริโภคมองว่าสถานบริการน้ำมันอย่างน้อยต้องมีมาตรฐานแบบนี้ นั่นคือ ที่จอดรถเพียงพอ สถานบริการน้ำมันมีขนาดใหญ่ มีห้องน้ำสะอาด และมีร้านสะดวกซื้อ

1.2. ธุรกิจ Non-Oil ปัจจุบันผู้บริโภคมีรูปแบบไลฟ์สไตล์ที่แตกต่างจากเดิม ผู้บริโภคต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น การเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมันถือเป็นเรื่องที่ยากสำหรับผู้บริโภค เนื่องจากตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในการใช้บริการต่างได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสถานบริการน้ำมันส่วนใหญ่มักมีที่จอดรถที่เพียงพอ ง่ายต่อการเข้าถึงการบริการ

1.3. การพัฒนารูปแบบสถานบริการน้ำมันให้มีลักษณะเป็น Community Mall ขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้บริโภค ซึ่งในปัจจุบันสถานบริการน้ำมันหลายแห่งมีรูปแบบธุรกิจเป็น Community Mall แล้วเช่นกัน

2. การเสนอแนะหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่องการทำวิจัยในอนาคต

2.1. ควรขยายขอบเขตงานวิจัยให้กว้างขึ้น โดยอาจเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมของผู้ที่ใช้บริการสถานีน้ำมัน

2.2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทศนคติของลูกค้า ความจงรักภักดี ประสิทธิภาพในการเข้าใช้บริการ และความไว้วางใจของผู้บริโภคมาวิเคราะห์ด้วย รวมถึงปัจจัยภายนอกเพิ่มเติม เพื่อหากลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

2.3. การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมประเภทของสถานีบริการน้ำมัน NGV และ LPG เพื่อให้ได้รูปแบบขององค์ประกอบในสถานีบริการในแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

2.4. ควรทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและเพื่อความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ ความพึงพอใจ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมธุรกิจพลังงาน. (2562). ข้อมูลสถิติ. ข้อมูลสถานีบริการ 2558-2562. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.doeb.go.th/2017/#/article/statistic>
- กระทรวงพลังงาน. สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2557). Price Structure of Petroleum Product. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก <https://1th.me/DQsZm>
- เลิศพงศ์ ลาภชีวะสิทธิ์. (2558). โอกาสและการปรับตัวของธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในภาวะราคาน้ำมันตกต่ำ. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2564 จาก <https://1th.me/kc5we>
- ศูนย์ข่าวพลังงาน. (2562). โออาร์ ทิ้งห่างเอสโซ่ครองแชมป์ส่วนแบ่งตลาดน้ำมันสูงสุด 8 เดือนแรก ปี 62. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2564 จาก <https://1th.me/46Vsx>.
- สุภมาส อังสุโชติ และคณะ. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมีนคณาการพิมพ์.
- Naphakhamon Thammananthakul. (2561). มาศึกษาธุรกิจของ PTTOR กันเถอะ. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2562 จาก <https://1th.me/VG9pH>.

แนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการ
สหกรณ์ออมทรัพย์ครูตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542*

SOLUTION GUIDELINES OF USING LEGAL POWER OF THE TEACHER'S
SAVING CO-OPERATIVE COMMITTEE ACCORDING TO THE
COOPERATIVES ACT B.E.2542

อภิญญา พิเภก

Apinya Pipek

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Apinya.pi@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครู กลไกทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลสหกรณ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจตามกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่เหมาะสม ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร ประเภท หนังสือ บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ประกอบระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา ภายหลังจากมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ยังมีระบบกฎหมายที่ไม่ครอบคลุม มีช่องว่างทางกฎหมาย ทำให้เอื้อต่อการทุจริต โดยคณะกรรมการดำเนินการอาจใช้อำนาจ แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวก อีกทั้งมีกลไกในการกำกับดูแลของหน่วยงาน ที่มีทักษะความรู้เรื่องการบริหารทางการเงินไม่เชี่ยวชาญเพียงพอ ดังนั้นจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เพื่ออุดช่องว่างปัญหาการทุจริตระหว่างคณะกรรมการดำเนินการ รวมทั้งควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษในกรณีที่คณะกรรมการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนายทะเบียน และจัดให้มีหน่วยงานในการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินและการบริหารงานสหกรณ์ อีกทั้งควรนำแนวคิดเกี่ยวกับนโยบาย 5c's ซึ่งเป็นหลักในการวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์มาใช้ ในการกำหนดวงดชำระ

* Received: 29 November 2023; Revised: 24 December 2023; Accepted: 25 December 2023

วงเงินกู้ และการควบคุมหลักประกัน ควรกำหนดกรอบการปฏิบัติให้อยู่ในรูปของกฎหมายมากกว่าการกำหนดเป็นเพียงแนวปฏิบัติทั่วไป เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการเห็นถึงความสำคัญในการกำกับดูแลสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพและความมั่นคงมากกว่า เพื่อผลประโยชน์ของพรรคพวก

คำสำคัญ: กฎหมาย, สหกรณ์, นายทะเบียนสหกรณ์, สหกรณ์ออมทรัพย์ครู, คณะกรรมการดำเนินการ

Abstract

This research aims to study the theory of the legitimate power of the Teacher Savings Cooperative Committee, the mechanism controlling and cooperative governance in Thailand compared to international law, and to find the proper solution to solve the problem of the overuse of the legitimate power in Teacher Savings Cooperative Committee. Data is collected from textbooks, academic articles, dissertations, theses, dissertations, various research papers, and related laws.

The results found that, after using the Cooperatives Act B.E. 2542, there was a gap in Thailand's Teacher Savings Cooperative Committee law, yielding corruption. The officers used their power and their companions to earn the benefit. Furthermore, the agency's financial management is insufficiently understood. Therefore, it is considered that Cooperatives Act B.E. 2542 should be amended. To solve the corruption problems among the cooperative committee, there should also be amendments to the penalties in cases where the committee fails to comply with the registrar's orders. There should be an agency that supervises Teacher's Cooperative Savings, which has expertise in finance and cooperative administration and has adapted the 5C's policy, the principles of credit analysis of commercial banks, to use in determining repayment periods, loan limits, and controlling collateral. The practice framework should be set in the form of rules rather than just general guidelines. So, the cooperative committee realized the importance of governing cooperatives saving for greater efficiency than stability for the benefit of the companion.

Keywords: Law, Cooperatives, Cooperatives Registrar, Teacher Savings Cooperative, Teacher Savings Cooperative Committee.

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้แนวคิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มคนหรือหมู่คณะเดียวกัน (รังสรรค์ ปิติปัญญา, 2557) โดยการรวบรวมเงินทุนจากเงินเดือนหรือรายได้ของสมาชิกซึ่งเป็นข้าราชการครู หรือบุคลากรทางการศึกษาฝากเป็นทุนเรือนหุ้น เพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ตามหลักการของสหกรณ์ โดยมีฐานะเป็นนิติบุคคล ประเภทสหกรณ์ ดำเนินกิจการภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีกฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกฎหมายหลักที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลสหกรณ์ทุกประเภทในประเทศไทย แต่ในช่วงระยะ 5-6 ปี ที่ผ่านมานี้ มักจะปรากฏปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตของสหกรณ์หลายแห่ง และมูลค่าความเสียหายเป็นตัวเงินจำนวนหลายล้านบาท โดยการทุจริตเกิดขึ้นจากการกระทำของคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่ายจัดการของสหกรณ์ และมีแนวโน้มที่จะปรากฏให้เห็นเพิ่มมากขึ้น จึงมีประเด็นปัญหาตามมาว่า เหตุใดคณะกรรมการหรือฝ่ายจัดการของสหกรณ์ จึงสามารถกระทำการทุจริตเงินสหกรณ์ได้โดยง่าย และอาจมีการทุจริตที่ไม่ปรากฏว่าขัดต่อหลักกฎหมาย แต่ก็ทำให้เสื่อมเสียผลประโยชน์แก่สมาชิกสหกรณ์ได้เช่นเดียวกัน ในลักษณะที่เป็นการทุจริตในเชิงนโยบาย หรือการออกระเบียบ ข้อบังคับ ที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมากเกินไป

แม้ว่าการดำเนินกิจการสหกรณ์ในประเทศไทยในปัจจุบัน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้กรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งเป็นกรมที่ดูแล ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือสหกรณ์ทั่วประเทศ ให้อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ นอกจากนี้ ยังมีกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ คอยตรวจสอบความเคลื่อนไหวบัญชีต่าง ๆ ของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันมิให้เกิดการทุจริต หรือยักยอกเงินของสมาชิกไป อย่างไรก็ดี แม้จะมีทั้งสองกรมคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ก็ยังมีการโกงเงินสหกรณ์อยู่ เช่น ในปี 2556 สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น ถูกประธานกรรมการดำเนินการของสหกรณ์กับพรรคพวกร่วมกันฉ้อโกง และยักยอกเงิน รวมกว่า หนึ่ง หมื่นล้านบาท (คอลัมน์หมายเลข 7, 2565) โดยนับว่าเป็นการทุจริตสหกรณ์ที่มีความเสียหายมากที่สุดเท่าที่มีการก่อตั้งระบบสหกรณ์มา ภายหลังจากนั้นก็มีการปรากฏให้เห็นตามหน้าข่าวหนังสือพิมพ์อีกหลายคดีเกี่ยวกับการทุจริตสหกรณ์อีกมากมาย ซึ่งเกือบทั้งหมดมาจากการกระทำร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการ หรือผู้จัดการ และเมื่อเทียบกับธนาคาร หรือธุรกิจประกันภัยต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นองค์กรธุรกิจทางการเงินเช่นเดียวกัน กลับพบว่าการทุจริตน้อยกว่าสหกรณ์ ยิ่งไปกว่านั้นยังพบว่า สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์มักจะมีปัญหาการทุจริตมากที่สุด เนื่องจากเป็นสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์การดำเนินการช่วยเหลือสมาชิกในลักษณะการให้กู้ยืมเงิน ให้สมาชิกนำไปใช้ในการดำรงชีพ หรือดำเนินการตามวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยสมาชิกต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราใกล้เคียงกับธนาคาร ทำให้มีเงินหมุนเวียนในระบบสหกรณ์ออมทรัพย์มากกว่าประเภทอื่น จึงปรากฏปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งเกิดจากคณะกรรมการดำเนินการที่เป็นข้าราชการหรือบุคลากรในสังกัด ขาดความรู้และทักษะในการบริหารงานทางการเงิน ทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการเกี่ยวกับการปล่อยสินเชื่อ การจัดการหนี้

การติดตามหนี้ และอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อำนาจหรือดุลพินิจของคณะกรรมการไม่เป็นไปโดยโปร่งใส โดยจากการศึกษาข้อมูลพบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นสหกรณ์ที่มีสัดส่วนมาก โดยการจัดประเภทสหกรณ์ขนาดใหญ่ ที่มีทุนดำเนินการมากกว่าห้าพันล้านบาท พบว่า มีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูจำนวน 67 สหกรณ์ จาก 147 สหกรณ์หรือคิดเป็นร้อยละ 45.57 (นายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2565) ทั้งนี้ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู ปรากฏคดีตัวอย่างคดีโกงเงินสมาชิกหลายสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น โดยการกระทำของอดีตผู้จัดการสหกรณ์ ยักยอกเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่นเป็นจำนวนถึง 431 ล้านบาท (มติชนออนไลน์, 2565) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูแม่ฮ่องสอน ถูกเจ้าหน้าที่ประจำสหกรณ์ยักยอกเงินสมาชิกกว่า 5 ล้านบาท (แนวหน้าออนไลน์, 2565) และล่าสุด สหกรณ์ออมทรัพย์ครูปัตตานีถูกทุจริตเงิน จากเจ้าหน้าที่สหกรณ์และผู้บริหารมูลค่าความเสียหายกว่า 50 ล้านบาท (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) ซึ่งกรณีเหล่านี้สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพในการกำกับดูแลสหกรณ์และกฎหมายที่ใช้ในบังคับ ว่ายังมีช่องโหว่จนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิดโดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้โดยง่าย

จากการศึกษารูปแบบและลักษณะพฤติกรรมของเครือข่ายกลุ่มอิทธิพล ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู พบว่า เครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลมีรูปแบบและลักษณะพฤติกรรมที่ใช้ในการกระทำการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็นไปอย่างไรไม่เป็นระบบและเป็นระบบ โดยพบว่า การทุจริตคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูในปัจจุบัน ที่ปรากฏให้เห็นอยู่เนือง ๆ มีการใช้อำนาจหรือหน้าที่ในตำแหน่งไปในทางที่มีขอบด้วยกฎหมายหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพื่อมิให้ถูกลงโทษได้ด้วย วิธีการที่หลากหลาย เช่น นื้อฉล นื้อโกง ยักยอก เรียก รับสินบน หรือข่มขู่กรรโชกโดยทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเอง พรรคพวก กล่าวคือ พฤติการณ์ของ “การทุจริตคอร์รัปชัน” โดยมีแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เครือข่ายกลุ่มอิทธิพล (Influential Group Networks) 2. การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ (Organized Corruption) และ 3. การทุจริตคอร์รัปชันอย่างไม่เป็นระบบ (Chaotic Corruption) หรือการทุจริตคอร์รัปชันอย่างง่าย (Simple Corruption) (เพิ่ม หลวงแก้ว และฉัตรชัย รือหาร, 2564)

ดังนั้น การศึกษาวิจัยฉบับนี้ จึงทำการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่ไม่เหมาะสม ไม่โปร่งใส อันเป็นสาเหตุของการทุจริต รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับการกำกับดูแลสหกรณ์ของนายทะเบียนสหกรณ์ รวมตลอดถึงปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครู
2. เพื่อศึกษากลไกทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลสหกรณ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อได้แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา จำนวน 6 เล่ม บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมจำนวน 11 ฉบับ ตลอดจนรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาจากแนวคำพิพากษา ของศาลนับตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมาที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการดำเนินการและนายทะเบียนสหกรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการ กลไกทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลสหกรณ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ ข้อปัญหาที่ค้นพบจากการศึกษารวมรวบเอกสาร และแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจตามกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ นั้นพบประเด็นดังนี้

แนวคิดและหลักการในการบริหารงานสหกรณ์ จากการศึกษาปัจจุบันระบบสหกรณ์ในประเทศไทย ได้นำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารจัดการสำหรับบ้านเมืององค์กร สังคม สถาบัน หรือธุรกิจ โดยการเน้นความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบและการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นที่จะสร้างสภาวะยุติธรรมและความเท่าเทียม มาพร้อมกับคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรฐานความสุจริตและจริยธรรม อันประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาปรับใช้ในการบริหารงานสหกรณ์ ผสมเข้ากับหลักการสหกรณ์ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่ทุกประเภทสหกรณ์ควรปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าทางสหกรณ์เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญรวม 7 ข้อ (รังสรรค์ ปิติปัญญา, 2557) ทั้งในเรื่องการเป็นสมาชิกโดยสมัครใจและเปิดกว้าง การควบคุมโดยสมาชิกตามแนวประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การปกครองตนเองและความเป็นอิสระ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม

แม้ว่าจะมีแนวคิดและหลักการดังกล่าว แต่ก็ยังพบปัญหาในการบริหารงานหลายประการ เนื่องจากกฎหมายที่มีสภาพบังคับยังมีข้อบกพร่องอยู่

ปัญหาการบริหารงานโดยเอื้อผลประโยชน์ตนเองหรือกลุ่มบุคคล จากการศึกษารวบรวมข้อมูลพบว่า ลักษณะการเอื้อประโยชน์ดังกล่าว เข้าข่ายการทุจริตในลักษณะการทุจริตคอร์รัปชันอย่างไม่เป็นระบบ (Chaotic Corruption) กล่าวคือ เป็นการใช้อิทธิพลหรือช่องทางในตำแหน่งกรรมการที่ตนเองมีอำนาจในตำแหน่งแล้ว แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง (To Make Wrongful Profit) เช่น กรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลราชธานี ที่คณะกรรมการซื้อที่ดินเพื่อสร้างสำนักงานที่ซื้อที่ดินแพงกว่าความเป็นจริงมาก (บ้านเมือง, 2565) เรื่องที่เรียกว่าเป็นการเอาเงินทองจากส่วนต่างของราคาซื้อขายจริง นอกจากนี้ คดีแชร์ลือตเตอร์ ที่หลายสหกรณ์ได้ดำเนินการนอกขอบวัตถุประสงค์ และก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงิน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตสหกรณ์ตามทฤษฎี Triangle Fraud ของ Dr. Ronald R. Cressey และทฤษฎี Four-Sided Diamond Fraud ของ David T. Wolfe and Dana R. Hermanson และทฤษฎี GONE Theory ของ Leonard J. Brook (ผู้ตรวจบัญชีสหกรณ์, 2566) พบว่า มีปัจจัยหนึ่งที่ตรงกันในทุกทฤษฎี คือ Opportunity หรือโอกาส เนื่องจากมีช่องว่างทางกฎหมาย ข้อบังคับหรือระเบียบทำให้เอื้ออำนวยต่อการทุจริตและมีเงินเป็นสิ่งที่ล่อตาล่อใจ เปิดโอกาสที่จะฉกฉวยผลประโยชน์ เนื่องจากความบกพร่องหรือจุดอ่อนของระบบงาน และใช้ช่องว่างจากข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศหรือคำสั่ง ที่มีช่องว่างสร้างผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ในอำนาจหน้าที่ รวมถึงความไว้วางใจของสมาชิก มาใช้ให้เป็นประโยชน์ของตนเองและพรรคพวก จนเกิดเป็นคดีความมากมาย

นอกจากนี้ ปัญหาจากการกำหนดคุณสมบัติในการเป็นคณะกรรมการดำเนิน โดยจากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสหกรณ์ตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการจะมีฐานะเป็นผู้แทนสหกรณ์ในการดำเนินกิจการกับบุคคลภายนอกตามมาตรา 51 การทำหน้าที่จะต้องปฏิบัติและดำเนินการภายใต้วิธีการและหลักการของสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือบรรดาสมาชิกเป็นสำคัญ (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) โดยทั้งนี้ การปฏิบัติใด ๆ ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งมีกำหนดไว้ในมาตรา 51/1 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการของสหกรณ์ได้ปรากฏอยู่ในมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) และกฎกระทรวงการดำเนินงานและการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน พ.ศ. 2564 หมวด 2 ข้อ 8 และข้อ 9 ซึ่งตามมาตรา 52 ในพระราชบัญญัติสหกรณ์นั้น และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจำนวน 2 ครั้งในปี 2553 และปี 2562 ส่วนบทบัญญัติตามกฎหมายกระทรวงฯ นั้น มีการกำหนดคุณสมบัติต้องห้ามของกรรมการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กำหนดให้สหกรณ์ต้องมีกรรมการซึ่งมีคุณวุฒิด้านการเงินการบัญชี อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติตามกฎหมายกระทรวงจะพบว่า การกำหนดให้

กรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูต้องมีวุฒิการศึกษาด้านการเงิน การบัญชี หรือเศรษฐศาสตร์ เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่มาจากสมาชิก ซึ่งมีอาชีพเป็นครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ที่จบมาจากสายวิชาชีพครูตามหลักสูตรต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ที่จะมาเป็นกรรมการโดยส่วนใหญ่ จึงเลือกที่จะฝึกอบรมหลักสูตรตามที่คณะกรรมการพัฒนาการแห่งชาติกำหนด ซึ่งจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ยังไม่พบแกนกลางของหลักสูตรว่าจะต้องผ่านการอบรมกี่ครั้ง หรือต้องอบรมอย่างน้อยกี่ชั่วโมง หรือต้องมีความต่อเนื่องในการฝึกอบรมอย่างไร รวมถึงไม่ได้กล่าวถึงเกณฑ์การผ่านการฝึกอบรม ทำให้แม้ว่าจะมีการออกกฎกระทรวงเพิ่มเติมคุณสมบัติดังกล่าว ก็อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากการอบรมไม่มีความต่อเนื่องและชัดเจน เพราะการที่จะทำให้กรรมการคนหนึ่งมีความรู้ความสามารถหรือทักษะทางด้านการเงินการบัญชีและเศรษฐศาสตร์ได้นั้น จะต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า สหกรณ์ในประเทศไทยมีคุณภาพก้าวหน้าติดอันดับต้น ๆ ของโลกเป็นต้นแบบที่สำคัญของการส่งเสริมพัฒนาระบบในสหกรณ์ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยมีการบริหารงานจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ ยึดหลักการทำงานตามหลักสหกรณ์สากล ทำให้สหกรณ์ในประเทศไทยมีคุณภาพ โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตร เป็นสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จมาก ในด้านการบริหารและการดำเนินกิจการสหกรณ์ในประเทศไทยมีอยู่ทุกระดับ จะมีการดำเนินธุรกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเครือข่ายสหกรณ์ด้วยกันที่อยู่ต่างระดับกันอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีคณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในการบริหารสหกรณ์ในระดับสูงกว่า จะมีหน้าที่ในการให้ความรู้แก่สหกรณ์ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า โดยรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน (ปรนาคินท์ กตัญญูตานนท์ และคณะ, 2560)

กลไกในการบริหารงานของหน่วยงานในประเทศไทยพบว่า หน่วยงานที่กำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ปัจจุบันในประเทศไทย มีหน่วยงานที่กำกับดูแลสหกรณ์อยู่ 2 หน่วยงาน ได้แก่ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงาน ขึ้นตรงต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีหน้าที่ต้องกำกับดูแลและส่งเสริมสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภท (ภูมิ จันทชุม, 2558) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน ซึ่งการกำกับดูแลอาจขาดความเชี่ยวชาญ เนื่องจากหน่วยงานหลักที่กำกับดูแลสหกรณ์อย่างเช่นกรมส่งเสริมสหกรณ์ ไม่ได้มีความรู้เรื่องการบริหารทางด้านการเงินและการลงทุน สะท้อนได้จากปัญหาการทุจริตสหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิตยูเนียนในประเทศไทย ตามแนวคำพิพากษาที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ยกตัวอย่างแนวคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดที่ อ.346/2565 ซึ่งศาลปกครองได้พิพากษาให้ กรณีการให้สมาชิกสามารถถอนหุ้นบางส่วนได้อย่างมีเงื่อนไข ซึ่งเป็นช่องทางให้สมาชิกหยุดการออมเงิน ว่าเป็นการขัดต่อหลักการของกิจการสหกรณ์ ที่มุ่งหมายให้สมาชิกออมเงินของตนไว้อย่างมั่นคง และคุ้มครองทุนของสหกรณ์ให้มีเสถียรภาพทางการเงิน โดยก่อนหน้าที่จะมีคำพิพากษา นายทะเบียนสหกรณ์ได้มีการออก ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกำหนดรายการในข้อบังคับเกี่ยวกับการจ่ายคืนค่าหุ้นบางส่วนระหว่างเป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ พ.ศ. 2565 ซึ่งทำให้สมาชิกสามารถถอนหุ้นได้ สะท้อนให้เห็นว่า นายทะเบียนสหกรณ์ออกระเบียบมาโดยขัด

กับหลักการสำคัญของสหกรณ์ ยังไม่มีความชำนาญ ในการบังคับใช้ข้อกฎหมายสหกรณ์ ซึ่งปัจจุบันมีการยังเลิกระเบียบดังกล่าวแล้ว

อภิปรายผล

ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการใช้อำนาจตามกฎหมายของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยขออภิปรายผลเพื่อแก้ไขและปรับปรุงปัญหาในการใช้อำนาจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ครูตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายสหกรณ์และการดำเนินการกำกับดูแลสหกรณ์ตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการดำเนินการในการบริหารงานสหกรณ์ ควรมีการอุดช่องว่างทางกฎหมาย โดยอุดช่องว่างปัญหาของการทุจริต โดยการสมคบคิดกันระหว่างคณะกรรมการดำเนินการได้นั้น ระบบการควบคุมภายในและระบบสารสนเทศ ควรมีการเพิ่มความรัดกุมมากยิ่งขึ้น เริ่มจากระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ดี สามารถตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน สามารถรวบรวมข้อมูลและนำเสนอรายงานทางการเงินได้อย่างครบถ้วน และต้องมีการออกเป็นระเบียบและข้อบังคับให้ถือปฏิบัติแก่บุคลากรทุกฝ่าย หากฝ่ายใดมีการฝ่าฝืนต้องกำหนดบทลงโทษที่แรงพอที่จะไม่เป็นแรงจูงใจให้กล้ากระทำความผิด และควรกำหนดคุณสมบัติของกรรมการในส่วนของการผ่านการอบรม โดยควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนในกฎหมายระดับกฎกระทรวง โดยผู้วิจัยเห็นว่า ควรกำหนดให้ผู้ให้ได้รับเลือกเป็นกรรมการ จะต้องได้รับการอบรมและต้องผ่านบททดสอบความรู้ความสามารถด้านการบริหารงานและทางการเงิน ซึ่งจัดโดยองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงินโดยควรกำหนดไว้ในกฎกระทรวงเกี่ยวกับหลักสูตรในการอบรม ก็ควรเป็นการเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการของสหกรณ์ การลงทุน การคำนวณผลตอบแทน และการบริหารความเสี่ยง ประเภทและลักษณะของหลักทรัพย์ การลงทุนในการบริหารความเสี่ยง การจัดทำงบการเงินและการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ในเบื้องต้น ตลอดจนต้องมีการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตและเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของการเป็นกรรมการสหกรณ์ โดยหลักสูตรดังกล่าวควรกำหนดระยะเวลาของหลักสูตรอย่างน้อย 3-6 เดือนหรือ 1 ปีแล้วแต่กรณี โดยขึ้นอยู่กับขนาดสินทรัพย์ของสหกรณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

โดยผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการของประเทศญี่ปุ่นที่ให้สหกรณ์ในระดับบนมาให้ความรู้แก่สหกรณ์ระดับล่าง (คัมภีร์ นับแสง, 2556) ในการบริหารจัดการสหกรณ์ แต่เนื่องจากสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ในประเทศไทยในประเทศไทย ยังมีระบบกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมเพียงพอ การให้ความรู้จึงควรมาจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเท่านั้น อีกทั้งการกำหนดให้มีการทดสอบความรู้ ก่อนการฝึกอบรมจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ของคณะกรรมการได้ดียิ่งขึ้น มากกว่าการเข้าร่วมเพียงอย่างเดียว

2) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้บังคับและการหน่วยงานกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ ปัจจุบันในประเทศไทยมีเพียง 2 หน่วยงาน คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็น

หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ในบริบทของการกำกับดูแลสหกรณ์ภาคออมทรัพย์ ซึ่งถือเป็นองค์กรหรือสถาบันการเงิน หน่วยงานหลักที่กำกับดูแลสหกรณ์อย่างเช่นกรมส่งเสริมสหกรณ์ ไม่ได้มีความรู้เรื่องการบริหารทางการเงินและการลงทุน ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตของสหกรณ์ภาคออมทรัพย์เกิดขึ้นมากมาย และมีมูลค่าความเสียหายนับหลายล้านบาท เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกำกับการกำกับดูแลสหกรณ์ในภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรนำแบบอย่างของประเทศอังกฤษที่ได้แบ่งหน่วยงานในการกำกับดูแลสหกรณ์เป็น 2 หน่วยงานหลักคือ the Prudential regulation authority (PRA) ซึ่งทำหน้าที่พิจารณาเรื่องความมั่นคงของระบบการเงินโดยรวม และ financial conduct authority (FCA) ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องในทางปฏิบัติหรือการประกอบธุรกิจของผู้ได้รับอนุญาตโดยเฉพาะ

โดยควรเพิ่มหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ให้มีฐานะเป็นกรมเทียบเท่ากับกรมส่งเสริมสหกรณ์ และให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายทางการเงินแก่สหกรณ์ รวมถึงตรวจสอบและกำกับดูแลทางการเงินอื่น ๆ ของสหกรณ์เท่านั้น

3) ปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ไม่เหมาะสมในการออกระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ ปัจจุบันพบว่า ในประเทศไทยนั้น การกำหนดวงดชำระหนี้ การกำหนดประเภทเงินกู้ การกำหนดวงเงินกู้ และการควบคุมหลักประกัน ถูกกำหนดไว้ในฐานะที่เป็นคำแนะนำของนายทะเบียนหรือคู่มือปฏิบัติเท่านั้น ทำให้คณะกรรมการดำเนินการใช้ดุลพินิจในการให้เงินกู้แก่สมาชิกที่ไม่เหมาะสม เช่น ปลดปล่อยเงินกู้โดยไม่พิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกหรือไม่มีการควบคุมหลักประกันเงินกู้ เป็นต้น ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องการกำหนดวงดชำระหนี้ การกำหนดประเภทเงินกู้ การกำหนดวงเงินกู้ และการควบคุมหลักประกัน เพื่อให้มีสภาพบังคับได้ นอกจากนี้ สหกรณ์ในประเทศไทยควรนำหลักการเกี่ยวกับการแบ่งแยกกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลสหกรณ์ตามประเภทของสหกรณ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละสหกรณ์ เหมือนประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น

4) เนื่องจากการบริหารงานของสหกรณ์จะมีหน่วยงานของรัฐ นั่นก็คือกรมส่งเสริมสหกรณ์ผู้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลและถ่วงดุลอำนาจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งพระราชบัญญัติสหกรณ์พุทธศักราช 2542 มาตรา 21 มีหลักว่า กรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กรรมการผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำให้สหกรณ์เกิดความเสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้

โดยบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ให้อำนาจสมาชิกในการดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับนี้อาจมองว่า เมื่อเกิดความเสียหายกับสหกรณ์ ก็เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในการสอดส่องดูแลและแก้ไขปัญหา และนายทะเบียนสหกรณ์เองก็สามารถทราบข้อเท็จจริง หรือให้สหกรณ์แจ้งข้อเท็จจริงทุกอย่างตามกระบวนการในกฎหมายได้

แต่ในความเป็นจริง ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล จะพบว่าลักษณะการทุจริตหรือการกระทำความผิดของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ จะมีการทุจริตโดยแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่และมีลักษณะสมคบคิดร่วมกัน ดังนั้น การจะตรวจสอบหาข้อเท็จจริงโดยผ่านทางนายทะเบียนสหกรณ์อาจเป็นวิธีการที่ล่าช้า เนื่องจากไม่มีขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน โดยอาจส่งผลกระทบต่ออายุความในการฟ้องคดี หากแต่การรับข้อมูลหรือข้อเท็จจริงจากสมาชิกในสหกรณ์ซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกัน อาจทำให้ทราบข้อมูลการทุจริตได้อย่างรวดเร็วกว่า อีกทั้งตามหลักการของสหกรณ์ที่กำหนดให้สมาชิกทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันตามหลักประชาธิปไตย จึงควรให้สมาชิกสามารถร้องทุกข์และดำเนินคดีแทนสหกรณ์ด้วย และเมื่อพิจารณาประกอบหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดนิยามของคำว่า ผู้เสียหายไว้ว่า ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจกระทำการแทนได้ ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่สหกรณ์ได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็นมาจากการกระทำของคณะกรรมการผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ สมาชิกย่อมถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายตามนิยามของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์เกี่ยวกับสิทธิในการร้องทุกข์และฟ้องของสมาชิกสหกรณ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สหกรณ์ คือคณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการทางสังคมและเศรษฐกิจโดยยึดหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นหนึ่งในสหกรณ์จากทั้งหมด 7 ประเภท ซึ่งมีลักษณะเป็นสถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีลูกค้าหรือที่เรียกว่า สมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออม และให้กู้ยืมเงินเมื่อเกิดความจำเป็นในการส่งเสริมการออม สมาชิกก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ย ซึ่งค่อนข้างสูงกว่าของธนาคารพาณิชย์ โดยในประเทศไทยนั้น รัฐบาลหรือฝ่ายปกครองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมดูแลพัฒนาสหกรณ์ ภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 สหกรณ์จึงเป็นนิติบุคคลที่ไม่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานเหมือนกับนิติบุคคลประเภทอื่น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักการที่ดีเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและสังคม อีกทั้งยังมีหน่วยงานของภาครัฐในการกำกับดูแล แต่ก็ยังพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากฝ่ายบริหารงานซึ่งอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ทำให้องค์กรขาดความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์สหกรณ์ในระยะหลังมีแนวโน้มไปในทิศทางที่เสื่อมเสีย

2. เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2542 มีช่องว่างทางกฎหมาย เช่น กรณีการกำหนดคุณสมบัติในการเป็นคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงิน การบัญชีและเศรษฐศาสตร์ แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดหลักสูตรให้มีความต่อเนื่อง ทำให้แม้ว่ากำหนดกฎหมายขึ้นมา ก็อาจไม่มี

ประสิทธิภาพ ทำให้กรรมการที่บริหารงานสหกรณ์ ยังเป็นผู้ไม่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเท่าที่ควร การบริหารงานจึงอาจเป็นไปได้ด้วยความหละหลวม และอาจเกิดผลเสียต่อสหกรณ์ในระยะยาวได้ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการให้สิทธิและอำนาจของสมาชิกสหกรณ์ โดยพบว่า ปัญหาหลักคือ สมาชิกไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีในฐานะผู้เสียหายแทนสหกรณ์ได้ เนื่องจากกฎหมายปัจจุบัน เปิดโอกาสให้เฉพาะคณะกรรมการหรือนายทะเบียนสหกรณ์เท่านั้น ที่มีสิทธิในการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์เมื่อสหกรณ์เกิดความเสียหายขึ้น สมาชิกในฐานะผู้ถือหุ้นหรือในบางกรณีอาจเป็นผู้เสียหายโดยตรง จากการถูกยักยอกเงิน ไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าและการรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ครบถ้วนได้ และเมื่อพิจารณาตามตัวบทกฎหมายในปัจจุบันพบว่า ยังมีประเด็นที่ควรแก้ไขเพิ่มเติมในกรณีฝ่าฝืนคำสั่งนายทะเบียนตามมาตรา 20 ที่กำหนดว่า ถ้าที่ประชุมใหญ่หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ลงมติ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายข้อบังคับระเบียบของสหกรณ์ระเบียบของนายทะเบียนสหกรณ์ ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือโรงงานทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งยับยั้งหรือเพิกถอนมตินั้นได้ พบว่า ในปัจจุบันกรณีที่มีการฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าว ยังไม่พบบทลงโทษ ทำให้อาจเกิดกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการใช้ดุลพินิจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนายทะเบียน และก่อให้เกิดความเสียหายกับสหกรณ์ได้

3. ควรเพิ่มบทลงโทษเพื่อเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของคณะกรรมการไปอีกทาง กับประเด็นสำคัญที่สหกรณ์ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข จากการศึกษาและวิจัยเปรียบเทียบกับสหกรณ์ในต่างประเทศ พบว่า สหกรณ์ในต่างประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่นจะมีลักษณะเด่นคือ มีหน่วยงานในการกำกับดูแลสหกรณ์โดยเฉพาะ เช่น ในประเทศอังกฤษมีหน่วยงานในการกำกับดูแลสหกรณ์ถึง 2 หน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านความมั่นคงทางด้านระบบทางการเงินและหน่วยงานที่พิจารณาในเรื่องการประกอบธุรกิจ และในประเทศญี่ปุ่นก็แบ่งแยกหน่วยงานในการกำกับดูแลตามประเภทของสหกรณ์ ทำให้มีการกำกับดูแลที่ครอบคลุมและทั่วถึง และเกิดปัญหาน้อยกว่าสหกรณ์ของไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สหกรณ์ไทยควรมีการแบ่งแยกหน่วยงานในการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ ที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงินและกฎหมายสหกรณ์ เพื่อเป็นการควบคุมการใช้อำนาจในการออกระเบียบทางการเงินของคณะกรรมการ และกำกับดูแลธุรกิจการเงินของสหกรณ์ให้อยู่ในกรอบและวิธีการที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

กฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2564 ควรต้อง

1) เพิ่มหลักสูตรในการอบรมเพิ่มความรู้ของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ให้มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และให้มีการทดสอบความรู้ในการผ่านการอบรม เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงานสหกรณ์

2) ควรเพิ่มบทลงโทษในพระราชบัญญัติสหกรณ์พุทธศักราช 2542 ซึ่งเกี่ยวข้องการใช้อำนาจของนายทะเบียนในการสั่งยับยั้งหรือเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ

สหกรณ์ โดยในมาตรา 20 ได้กำหนดให้อำนาจทั้งนายทะเบียนสหกรณ์และรองนายทะเบียนสหกรณ์สามารถออกคำสั่งยับยั้งหรือเพิกถอนที่มติประชุมใหญ่หรือที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการได้ แต่ไม่ปรากฏบทบัญญัติว่า หากกรณีที่สหกรณ์ฝ่าฝืนจะมีบทกำหนดโทษอย่างไร ดังนั้น เพื่อให้การใช้อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 20 เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการกำกับดูแลสหกรณ์ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรเพิ่มหรือกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย โดยเพิ่มเติมไว้ในหมวด 10 บทกำหนดโทษแห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้มีบทลงโทษเช่นเดียวกันกับผู้ฝ่าฝืนคำสั่งนายทะเบียนตามมาตรา 22 คือให้ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 100,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

3) เนื่องจากหน่วยงานที่กำกับดูแลสหกรณ์ในประเทศไทย มีเพียงกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ที่ต้องกำกับดูแลสหกรณ์ทุกประเภท ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทมีบริบทและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็นสถาบันการเงินและมีทุนดำเนินการค่อนข้างสูง จึงเห็นควรเพิ่มหน่วยงานในการกำกับดูแลที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงินและการสหกรณ์ ให้มีฐานะเป็นกรมเทียบเท่ากับกรมส่งเสริมสหกรณ์กำกับดูแลควบคู่กับกรมส่งเสริมสหกรณ์

4) การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 21 กรณีที่กรรมการผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดี ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดีหรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี มิได้บัญญัติให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นว่าให้ดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีได้ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว กำหนดให้ผู้ที่มีทุนเรือนหุ้นหรือผู้ถือหุ้นในสหกรณ์นั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) และมาตรา 5 (3) และมีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือฟ้องผู้กระทำความผิดนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)

เอกสารอ้างอิง

- คอลัมน์หมายเลข 7. (2565). 9 ปี คดีสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่นฯ ความสูญเสียที่ยังเรียกคืนไม่ได้. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://news.ch7.com/detail/543561>.
- คัมภีร์ นับแสง. (2556). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสหกรณ์ในประเทศไทย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2564). ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์เรื่องสหกรณ์ขนาดใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 14 ตุลาคม 2565 จาก www.cad.go.th/ewt_news.php?nid=30847.
- แนวหน้าออนไลน์. (2565). ฉาวอีกแล้ว! จนท.สหกรณ์ออมทรัพย์ครูในแม่ฮ่องสอนยักยอกเงินสมาชิกกว่า 5 ล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/Aopcn>
- บ้านเมือง. (2565). ศาลปกครองสูงสุดสั่งยกฟ้องสหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุบลฯ คดีจัดซื้อที่ดินราคาแพงเกินจริง. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/SeVWB>.
- ปรนาคินทร์ กตัญญูตานนท์ และคณะ. (2560). การศึกษาหลักเกณฑ์สากลและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสหกรณ์เพื่อการพัฒนากฎหมายสหกรณ์ของไทย. ใน *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง*. กระทรวงการคลัง.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2565). ลือสะพัด! สหกรณ์ออมทรัพย์ครูปัตตานีสู้เงินในระบบกว่า 50 ล้านบาทตรวจสอบพบเรื่องจริง. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/SeVWB>
- ผู้ตรวจบัญชีสหกรณ์. (2559). ผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันและตรวจสอบการทุจริต ในสหกรณ์ได้อย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2566 จาก www.cad.go.th/ewt_news.php?nid=30847.
- พระราชบัญญัติสหกรณ์. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 30 หน้า 13 (23 เมษายน 2542).
- พระราชบัญญัติสหกรณ์. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 26 ก หน้า 4 (21 เมษายน 2553).
- พระราชบัญญัติสหกรณ์. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 34 ก หน้า 32 (20 มีนาคม 2562).
- เพิ่ม หลวงแก้ว และฉัตรชัย รือหาร. (2564). มาตรการทางกฎหมายอาญาในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของกลุ่มเครือข่ายอิทธิพล ในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 8(2), 173-183.
- ภูมิ จันทชุม. (2558). ปัญหาการพัฒนาสหกรณ์ในระบบกฎหมายไทย. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มติชนออนไลน์. (2565). ปปง.ยึดทรัพย์ ‘เอกราช ช่างเหลา’ และพวก คดียักยอกเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/cPn9u>

รังสรรค์ ปิติปัญญา. (2557). *สหกรณ์ออมทรัพย์: เครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.

การกระจายอำนาจทางการปกครองสู่ท้องถิ่นกับปัญหาการจัดโครงสร้างงาน
ของรัฐ กรณีศึกษาการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ*

DECENTRALIZATION OF ADMINISTRATIVE POWER TO LOCALITIES
AND THE PROBLEM OF GOVERNMENT STRUCTURE A CASE STUDY OF
HEALTH DECENTRALIZATION

กรณิศ สอนชัย

Koranid Sonchai

เพ็ญ หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

ภิชญา จงอุดมการณ์

Peachaya Jongudomkarn

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Koranid.s@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ศึกษาและหาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์จากเอกสารและการสังเคราะห์รวบรวมข้อมูลที่เป็นภาพรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ตั้งแต่มีการถ่ายโอนสถานีนอนมายไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจหรือการถ่ายโอนอำนาจด้านสุขภาพ ถือเป็นจุดเปลี่ยน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแล

* Received: 17 December 2023; Revised: 22 December 2023; Accepted: 22 December 2023

สุขภาพของประชาชน เมื่อถ่ายโอนไปแล้ว เกิดมีประเด็นปัญหาขึ้นในการบริหารจัดการหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพการบริหารงานบุคคลและปัญหาระบบการบริหารงบประมาณภายในองค์กรใหม่ที่ถ่ายโอนไป รวมถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานบุคคลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอนามัย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้มีความชัดเจน ด้วยการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ในเรื่องของตำแหน่งความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนผู้ใช้บริการ เพื่อให้การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จากกระทรวงสาธารณสุขไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บรรลุตามแผนการกระจายอำนาจงานบริการด้านสาธารณสุข

คำสำคัญ: การกระจายอำนาจ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research article The objective is to study theoretical concepts regarding decentralization to local organizations and state administrative structures. By studying the case of decentralization in health. Study and analyze the decentralization of power to local organizations and the problems of state administrative structure. By studying the case of decentralization in health. Study and find guidelines and suggestions regarding the decentralization of power to local organizations and the problems of state administrative structure, by studying the case of decentralization in health. This research is qualitative. The research method is by analyzing documents and observing the data as a whole.

The results of the study found that Since the transfer of health centers to local administrative organizations by the law on decentralization to local administrative organizations especially decentralization or transfer of power in health. It is considered a turning point. Using a participatory process for public health care Once transferred Several management issues arose. Whether it is the status of personnel management and problems with the budget management system within the new organization being

transferred including related legal regulations. Therefore, it is suggested that There should be a human resource management structure system in the sub-district health promotion hospital and health department. and Subdistrict Health Promoting Hospital To be clear by issuing rules, regulations, and regulations regarding positions, career advancement, and local government organizations. Knowledge and understanding must be created for administrators of local government organizations as well as citizens who use services. to transfer the subdistrict health promotion hospital From the Ministry of Public Health to the local government organization Achieve the plan to decentralize public health services.

Keywords: Decentralization, Subdistrict Health Promoting Hospital, local government organization

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพ รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การกระจายอำนาจด้านสุขภาพให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ของตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ได้ สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การขับเคลื่อนและภายใต้ในแนวความคิดของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ที่มีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการเรียนรู้และพัฒนางานวิจัยต่าง ๆ ควบคู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ในเรื่อง “การสังเคราะห์และข้อเสนอ ที่ออกแบบมาในเชิงนโยบาย และการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้กับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด” (อิชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชาและคณะ, 2564) การขับเคลื่อนเชิงนโยบายได้ และยังสามารถส่งผลให้เกิดการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เรื่อง “ประกาศหลักเกณฑ์และ

ขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้แก่องค์กรปกครองส่วนจังหวัด” (ราชกิจจานุเบกษา, 2564)

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ประเทศไทยได้จัดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) ซึ่งแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงควบคุมบังคับบัญชาและควบคุมกำกับดูแล โดยความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น รูปแบบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับพื้นฐานของประเทศ การปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของรัฐบาลส่วนกลาง ที่ไม่สามารถดูแลประชาชนทั่วประเทศได้ทั่วถึง การปกครองท้องถิ่นยังมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกในการกระจายทรัพยากรการพัฒนาของรัฐไปสู่ชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่และมีอำนาจในการบริหารจัดการตนเอง

การกระจายอำนาจให้การบริการสาธารณสุข ถือว่าเป็นนโยบายสำคัญของชาติ และมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้ มาตรา 82 รัฐจะต้องส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง โดยมีหลักการสำคัญ คือ การบริหารราชการส่วนกลางที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านสุขภาพนั้น และกระทรวงสาธารณสุขจะต้องกระจายอำนาจการบริการด้านสาธารณสุขและทรัพยากรไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุขจะต้องจัดตั้งหน่วยงานเพื่อสนับสนุนและพัฒนาการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานระดับนโยบาย เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับในการถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุขให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการนำร่องการถ่ายโอนอนามัย จำนวน 22 แห่ง ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 19 แห่งในพื้นที่ 16 จังหวัด (จรรยา

พร ศรีศัลักษณ์, 2555) การรับรู้ถึงสถานการณ์และเงื่อนไขการดำเนินการ ตลอดจนประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการถ่ายโอนครั้งนี้ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพสู่ท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง การกระจายอำนาจด้านบริการสาธารณสุขในรูปแบบการถ่ายโอนอานามย์ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการพัฒนาระบบสุขภาพ ที่ต้องใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพประชาชน ซึ่งเมื่อมีการถ่ายโอนไปแล้ว ประชาชนจะยังคงต้องได้รับบริการที่มีคุณภาพเท่าเดิมหรือมากกว่าเดิม ทั้งบริการปฐมภูมิและบริการทั่วไป ตามมาตรฐานบริการสาธารณสุข และต้องมีตัวชี้วัดการทำงานที่ชัดเจน การบริการสาธารณสุขต้องมีตัวชี้วัดในการติดตาม และมีแผนกระจายอำนาจเป็นกรอบในการดำเนินงาน รวมถึงมีการสนับสนุนกองทุนสุขภาพตำบล เพื่อนำมาเสริมการทำงาน และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเน้นคุณค่าและเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยความสำเร็จของการถ่ายโอนที่น่าติดตามก็คือ 1) ความพร้อมของผู้นำ 2) การบูรณาการเพื่อเชื่อมต่อการดำเนินงาน 3) การสื่อสารแนวทางปฏิบัติ 4) ระบบการสนับสนุนการดำเนินงาน และหลังจากการถ่ายโอนไปแล้ว ควรมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ โดยมีองค์ความรู้จากงานวิจัยมาสนับสนุน รวมไปถึงการรับรองคุณภาพโดยสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) (สรพ.) ในเรื่องของมาตรฐานคุณภาพการให้บริการ การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงเป็นก้าวสำคัญของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ และเป็นจุดร่วมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานท้องถิ่น ในการดูแลสุขภาพประชาชน ซึ่งการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น คือ การปฏิรูปภาครัฐและการเปลี่ยน Mindset ของการพัฒนาอย่างแท้จริง

ปัญหาความไม่ชัดเจนของโครงสร้างบริหารงานขององค์กรของรัฐ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรส่วนกลางเข้าไม่ถึงปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ว่าท้องถิ่นนี้มีปัญหาหรือความต้องการอย่างไร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพสู่องค์กรส่วนท้องถิ่น ที่ทำให้การกระจายอำนาจด้านสุขภาพไปสู่องค์กรส่วนท้องถิ่นไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

จากแนวความคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกระจายอำนาจให้บริการด้านสาธารณสุขเป็นนโยบายและวาระสำคัญของชาติ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายโอนสถานอานามย์ไปยังองค์กรส่วนท้องถิ่น เมื่อถึงจุดเปลี่ยนของการพัฒนาระบบสุขภาพต้องใช้

กระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของประชาชน กระบวนการถ่ายโอน การสื่อสารมีความสำคัญต่อการสร้างสมดุลในหัวใจ เรื่องเป้าหมาย ประโยชน์กระบวนการถ่ายโอน

ปัญหาความไม่ชัดเจนของโครงสร้างบริหารงานของรัฐ คือแต่เดิมรัฐรับงานมาจากเบื้องบนที่เดียว อาจทำให้รัฐเข้าไม่ถึงปัญหาของแต่ละท้องถิ่นว่าท้องถิ่นนี้มีปัญหาอย่างไรบ้าง ดังนั้น จึงอยากให้ท้องถิ่นเป็นผู้คิดเสนอหรือแสดงความคิดเห็น ว่าแต่ละท้องถิ่นนี้มีปัญหาอย่างไรที่ควรแก้ไขเพิ่มเติม เพราะท้องถิ่นจะเข้าใจปัญหาในพื้นที่ของตนเอง หลังจากแต่เดิมที่สั่งการมาจากเบื้องบนหรือรัฐนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจด้านสุขภาพจากส่วนกลางไปสู่การปกครองสู่ท้องถิ่น ว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดโครงสร้างงานของรัฐหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ
3. เพื่อศึกษาและหาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้า (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ประกอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักของการกระจายทางปกครองสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 2534 ซึ่งเป็นโครงสร้างการบริหารงานระดับประเทศ ตลอดจนรวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจด้านสุขภาพจากถ่ายโอนสถานีนอนมัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจตาม พ.ร.บ. การกระจายอำนาจ กรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพปัญหาที่ผู้วิจัยพบ คือการถ่ายโอนอำนาจในกิจการที่เป็นสาธารณะให้กับท้องถิ่นนั้นมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายโอนด้านสุขภาพ คือ สถานภาพและระบบการบริหารงานบุคคล ระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ มีการกระจายอำนาจด้วยการถ่ายโอน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้ไปอยู่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คือ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองอันสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยเพื่อประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ทั้งนี้ เพื่อการได้พัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเอง ด้วยการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตน ถ้าความสำเร็จของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ คือการทำให้หน่วยงานในท้องถิ่นสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด ภายใต้ความมีธรรมาภิบาล การถ่ายโอน รพ.สต. ให้อยู่ภายใต้ภารกิจของ อบจ. ก็ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะไปสู่เป้าหมาย โดยกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) ยังคงมีบทบาทและหน้าที่ในการควบคุมมาตรฐานการให้บริการสุขภาพ เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ดังนั้น จึงจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นกับโครงสร้างการบริหารงานของรัฐ โดยศึกษากรณีการกระจายอำนาจด้านสุขภาพเพิ่มเติม

การกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นเจ้าของหน่วยงานที่จะถ่ายโอน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การบริหาร การจัดการด้านต่าง ๆ จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ย่อมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำประเด็นต่าง ๆ มารวมเพื่อพิจารณาควบคู่กันไปกับประเด็นหลักในการกระจายอำนาจ ประเด็นที่เด่นชัดที่สุดคืออำนาจบางกรณีต้องถูกตัดออกไปจากกระทรวงสาธารณสุข เมื่อเกิดกระบวนการกระจายอำนาจสู่เขตสุขภาพใหม่ นั้นหมายถึงจะต้องมีหน่วยงานสังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท, อบต.) เข้ามารับผิดชอบกระบวนการบริหารจัดการและดำเนินการ ซึ่งจะก่อให้เกิดระบบและกระบวนการที่ซับซ้อนด้านการใช้อำนาจบริหารมากขึ้น เพื่อให้การกระจายอำนาจให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงสาธารณสุขจะต้องไม่ถูกลดหรือตัดทอนอำนาจประเด็นที่สำคัญลงไป มีนักวิจัยและนักวิชาการด้านนโยบายสาธารณสุขได้ให้ข้อเสนอแนะ ให้กระทรวงสาธารณสุขยังคงทำหน้าที่เป็นผู้วางแผนนโยบาย (Policy Maker) และขับเคลื่อน (Mobilizer) นโยบายระดับชาติ ดูแลจัดสรรทรัพยากร ควบคุมกำกับ และรักษาความเป็นธรรมทางสุขภาพและหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขในฐานะของผู้มีความรู้

ความเชี่ยวชาญเชิงวิชาการที่เฉพาะด้าน ควรทำหน้าที่ในการสนับสนุนทางวิชาการ การกำหนดนโยบาย การปฏิบัติและการควบคุม กำกับติดตามการดำเนินงาน (วินัย ลี สมิตีและคณะ, 2553)

การกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขของประเทศไทย ผ่านกระบวนการมาแล้วมากกว่าสิบกว่าปี แต่ความคืบหน้ายังไม่เป็นที่พอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอยู่ที่ความพร้อมของหน่วยงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเป็นด้านบุคลากรของสาธารณสุขที่เกิดความไม่มั่นใจ วิตกกังวลในความมั่นคงในหน้าที่ และหน่วยงานที่จะรับโอนเช่นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี ก็วิตกกังวล ยังไม่มั่นใจในศักยภาพของตนที่จะรับดูแลภารกิจด้านสาธารณสุขของประชาชนในภาพรวม เนื่องจากงานด้านสาธารณสุข การจัดการด้านสาธารณสุข หรือสุขภาพนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญ ประเภทประสบการณ์เฉพาะสาขาวิชาชีพ จากความเป็นจริงแล้ว องค์กรการปกครองท้องถิ่น (อปท, อบต) มีความพร้อมด้านงบประมาณสนับสนุน แต่ขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารทางการแพทย์และการสาธารณสุข การถ่ายโอนที่ผ่านมา (สถำนีอนามัย) นำร่องไปบ้างแล้ว แต่ยังพบว่ามีปัญหาภายหลังจากการถ่ายโอนที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการประสานงานกับหน่วยบริการ ปัญหาด้านข้อระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากผลสำรวจความเป็นของประชาชนที่มีต่อการถ่ายโอนด้านสุขภาพพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นคุณภาพของการให้บริการนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่อย่างใด

การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับทุกฝ่ายที่เห็นตรงกันว่า การกระจายอำนาจมิใช่เป้าหมาย หากแต่เป็นเครื่องมือที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ “สุขภาพอนามัยที่ดีขึ้นทั่วทุกพื้นที่” ทุกท้องถิ่น และยอมรับว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้ จะมีการกระจายอำนาจได้มาเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม สถานการณ์และเงื่อนไขของแต่ละประเทศ โดยความรับผิดชอบของรัฐบาลไม่ลดลงและประชาชนต้องมีส่วนร่วม (จรวัยพร ศรีศศลักษณ์, 2555)

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ ในเรื่องปัญหาการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จากกระทรวงสาธารณสุขไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า สาเหตุที่ทำให้การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จากกระทรวงสาธารณสุขไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เสร็จเรียบร้อยตามแผนการกระจายอำนาจงานบริการด้านสาธารณสุขและทรัพยากรจากกระทรวงสาธารณสุขให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณสุขนั้น เป็นนโยบายและวาระสำคัญของชาติ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยหลักการคืองานบริหารราชการ ส่วนกลาง โดยกระทรวงสาธารณสุขต้องกระจายอำนาจงานบริการด้านสาธารณสุขและทรัพยากรไปยัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การถ่ายโอน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสิ่งที่จำเป็นที่รัฐจะต้อง กระจายความรับผิดชอบไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาร่วม รับผิดชอบในการบริหารจัดการเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง แต่จากการศึกษาพบว่า การกระจายอำนาจ ให้บริการด้านสุขภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่บรรลุผลเท่าที่ควร อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยที่ สำคัญหลายประการ ดังนี้

1. การจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานบุคคลในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอนามัย และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาการถ่ายโอนบุคคลมายัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในเรื่องความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและขวัญกำลังใจของ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อันส่งผลถึงการให้บริการแก่ประชาชนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริการสุขภาพที่ ประชาชนต้องได้รับบริการอย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานการให้บริการนั้นย่อมไม่ต่างจากเดิม ระบบ กำลังคนด้านสุขภาพ การจัดการกำลังคน ความก้าวหน้า อัตราค่าจ้าง จะต้องไม่น้อยกว่าเดิม ซึ่งส่วนหนึ่ง อาจต้องมีการจัดทาระเบียบรองรับเพิ่มเติมในการโอนย้ายสังกัดของเจ้าหน้าที่ให้เกิดความชัดเจน

2. การให้บริการแก่ประชาชนพบว่า ระบบข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพยังไม่ชัดเจน ยังไม่มีการ จัดทำระบบฐานข้อมูลที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถส่งต่อข้อมูลกันได้ ยังไม่มีระบบการเข้าถึงยาและ เทคโนโลยีที่จำเป็น ยังไม่มีการบริหารจัดการระหว่าง CUP และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอย่าง เหมาะสม ยังไม่มีระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพหรือแผนปฏิบัติการในช่วงเปลี่ยนผ่าน ยังไม่มีรูปแบบ การเบิกจ่ายเงิน ที่ชัดเจนและเหมาะสมไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ภายใต้สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัด และยังไม่มีการเก็บข้อมูลต้นทุนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมถึงรูปแบบ การจ่ายระบบธรรมาภิบาลที่ชัดเจน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการหางบประมาณในการจ้างเจ้าหน้าที่ รายได้ มีไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และเวชภัณฑ์ งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลไม่เพียงพอ การ จัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานมีขีดจำกัด ในการจ้างเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุข

4. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการรับโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จึงไม่ได้จัดทำแผนรับโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลไว้

5. การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชน ผู้ใช้บริการยังมีน้อย ทำให้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนให้ความสนใจในการบริหารจัดการและการใช้บริการของประชาชนยังน้อยอยู่มาก ประชาชนที่เคยใช้บริการของโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข อย่างไรก็ตามยังคงไปใช้บริการเช่นเดิมทำให้โรงพยาบาลเหล่านั้นมีประชาชนไปใช้บริการอย่างหนาแน่น

สอดคล้องกับเยาวมालย์ เสือแสงทอง และราไฟ แก้ววิเชียร ศึกษาเรื่อง “5 ปี ของการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขปี 2550-2555” พบว่า 1) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรเป็นฝ่ายเดินหน้าดำเนินการสนับสนุนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงแรก 2) กลไกการขับเคลื่อนการกระจายอำนาจ ไม่ได้เป็นไปตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 3) ด้านกำลังคนสาธารณสุข ราชการส่วนกลาง ควรส่งเสริมและศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาว โดยประเด็นที่บุคลากรถ่ายโอนเกษียณราชการไป อัตราและเงินเดือนจะตัดตามตัว ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำกำลังคนทดแทนด้วยงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเอง อาจจะมีผลกระทบกรณีที่รายได้ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มาก และมีกรอบกำลังคนไม่เกินร้อยละ 40 สาเหตุดังกล่าว เพราะคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเตรียมการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กระตุ้นและผลักดันให้กระทรวงสาธารณสุขถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (เยาวมालย์ เสือแสงทอง และราไฟ แก้ววิเชียร, 2555)

ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีนโยบายรับโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สาเหตุดังกล่าวพบว่า แบบแผนกระบวนการทางการเมืองของการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล แบบการเมืองนำ คือ การถ่ายโอนสถานีนามัไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง มีความขัดแย้งทางการเมืองค่อนข้างชัดเจน มีการโจมตีกันระหว่างผู้นำชุมชนในระดับที่รุนแรงและต่อเนื่อง แกนนำชุมชนจะมีการเลือกฝ่ายที่ชัดเจน ผู้นำท้องถิ่นมักเป็นผู้มีอิทธิพลในการใช้นโยบายหรือผลงานในการหาคะแนนเสียงให้กับกลุ่มของตน สาเหตุเพราะผู้บริหาร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้นำองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมและดำเนินการรับการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลจากกระทรวงสาธารณสุข (เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2552)

การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณสุขเป็นนโยบายและวาระสำคัญของชาติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 โดยหลักการคืองานบริหารราชการส่วนกลาง โดยกระทรวงสาธารณสุขต้องกระจายอำนาจงานบริการด้านสาธารณสุขและทรัพยากรไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบประเด็นปัญหาสำคัญ คือ

1. สาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และบุคลากรสังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ไม่ต้องการถ่ายโอนจากกระทรวงสาธารณสุขไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สมัครเข้ารับการประเมินความพร้อมตามหลักการประเมินความพร้อม จึงไม่มีความชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือไม่ต้องการรับการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

3. นายก อบจ. มอบอำนาจให้กับหัวหน้าหน่วยบริการสาธารณสุขในเรื่องที่สามารถดำเนินการได้ตามระเบียบกฎหมาย เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานและเป็นการกระจายอำนาจ ทำให้ทำงานได้รวดเร็วขึ้นก่อนถ่ายโอน อบจ. ต้องเปิดกรอบรองรับลูกจ้าง พ.ต.ส. เพื่อผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของ อบจ.โดยให้ได้รับโอนมาเข้ากรอบตำแหน่งพนักงานจ้างตามภารกิจหรือพนักงานจ้างทั่วไปแล้ว แต่คุณสมบัติของแต่ละคนซึ่งสวัสดิการต่าง ๆ ก็จะเป็นไปตามระเบียบบริหารงานบุคคลของ อบจ.ต่อไป

4. ปัจจุบันมีระเบียบเงินบำรุงใช้สำหรับท้องถิ่น หากถ่ายโอนมา อบจ. อาจมีการปรับปรุงระเบียบเพื่อให้เข้ากับการปฏิบัติงานของ อบจ. ซึ่งงบประมาณเมื่อถ่ายโอนมา อบจ. อบจ. สามารถตั้งงบประมาณสันทัดได้ ส่วนการใช้เงินก็ดำเนินการตามระเบียบ ด้านระบบบริการ เมื่อถ่ายโอนมา อบจ. รพ.สต. ต่าง ๆ จะสามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ซึ่งสามารถสนับสนุนรถยนต์ เครื่องมือแพทย์ อาคารสำนักงาน และอื่น ๆ ที่จำเป็น ซึ่งจะเป็นการทำให้บริการประชาชนได้ดี รวดเร็ว มากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา การกระจายอำนาจทางการปกครองสู่ท้องถิ่นกับปัญหาการจัดโครงสร้างงานของรัฐ กรณีศึกษาการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการให้บริการสาธารณสุขเป็นนโยบายและวาระสำคัญของชาติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยหลักการคืองานบริหารราชการส่วนกลาง โดยกระทรวงสาธารณสุขต้องกระจายอำนาจงานบริการด้านสาธารณสุขและทรัพยากรไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง นายก อบจ. มอบอำนาจให้กับหัวหน้าหน่วยบริการสาธารณสุขในเรื่องที่สามารถดำเนินการได้ตามระเบียบกฎหมาย เพื่อลดขั้นตอนในการทำงาน เรื่องของระเบียบเงินบำรุงใช้สำหรับท้องถิ่น หากถ่ายโอนมา อบจ. อาจมีการปรับปรุงระเบียบเพื่อให้เข้ากับการปฏิบัติงานของ อบจ. เมื่อโอนมาแล้วตำแหน่งหรือสวัสดิการต่าง ๆ ก็ให้เป็นไปตามระเบียบบริหารงานบุคคลของ อบจ.

สาเหตุที่ทำให้การถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพประจำตำบล จากกระทรวงสาธารณสุขไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เสร็จเรียบร้อยตามแผน ไม่เสร็จเรียบร้อย เรียงตามลำดับระดับความสำคัญของสาเหตุจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการจ้าง บุคลากร รายได้มีไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และเวชภัณฑ์งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลไม่เพียงพอ การจัดหางบประมาณเพิ่มเติมเพื่อใช้สำหรับการดำเนินงานมีขีดจำกัดในการจ้างบุคลากรด้านสาธารณสุขสาเหตุ 2) บุคลากรสังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลมีความกังวลใจเกี่ยวกับความมั่นคงของตำแหน่งงานของตน อัตรากำลังระยะยาวที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรไว้รองรับบำเหน็จบำนาญความก้าวหน้าเกี่ยวกับตำแหน่งงานของตนความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมสำหรับจ้างบุคลากรด้านสาธารณสุข สวัสดิการที่ได้รับจากการปฏิบัติงานความพอเพียงของงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับจ้างบุคลากรด้านสาธารณสุข รายได้ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน ผลตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน ความซ้ำซ้อนของตำแหน่งงาน 3) เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีกิจกรรมส่งเสริมเตรียมการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ไม่ผลักดันให้กระทรวงสาธารณสุขถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด ไม่กระตุ้นให้กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลในช่วงเวลาที่

กฎหมายกำหนด และ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีนโยบายรับโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและให้การสนับสนุนรายได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เวชภัณฑ์และค่าใช้จ่ายในการบริหารงานบุคคลด้านสาธารณสุข

2. กระทรวงสาธารณสุข ควรชี้แจงให้บุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลทราบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการประเมินความพร้อม มีความชัดเจนในการกำหนดตำแหน่งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบสายการบังคับบัญชา และกรอบอัตรากำลังที่จัดสรรไว้รองรับบุคลากรโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล รวมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพออย่างเป็นรูปธรรม

3. คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญผลักดันและสนับสนุนอย่างจริงจัง พร้อมทั้งจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นให้กระทรวงสาธารณสุขถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอย่างต่อเนื่อง

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายในการรับโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลที่มีความชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับแผน การดำเนินการ การจัดสรรอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่งหน้าที่สายการบังคับบัญชา รวมถึงการสอบถามความเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า ควรเปรียบเทียบประเด็นมาตรการทางกฎหมายของ ดำเนินการตามนโยบายการบริหารท้องถิ่นของประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จรรยาพร ศรีศัลลักษณ์. (2555). Mind the gap สู่ความเป็นธรรมด้านสุขภาพการถ่ายโอนสถานีนอนามัย
สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารระบบวิจัยสาธารณสุข*, 3(1), 2555.
- ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชาและคณะ. (2564). *โครงการสังเคราะห์ข้อเสนอและออกแบบเชิงนโยบายการ
ถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).
- เยาวมาลย์เสื่อแสงทอง และรำไพ แก้ววิเชียร. (2555). 5 ปี ของการถ่ายโอนโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพประจำตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลการกระจายอำนาจด้าน
สาธารณสุขปี 2550-2555. *วารสารระบบวิจัยสาธารณสุข*, 6(1), 86-99.
- ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2564). เรื่อง หลักเกณฑ์
และขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจสถานีนอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินีและ
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม
138 ตอนพิเศษ 254 ง หน้า 14 (19 ตุลาคม 2564).
- วินัย ลี สมิตีและคณะ. (2553). บทบาทที่เหมาะสมของกระทรวงสาธารณสุขภายใต้การกระจาย
อำนาจด้านสาธารณสุข. ใน *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยท้องถิ่นในประเทศไทย*.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2552). การบวนการทางการเมืองในการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขการถ่ายโอน
สถานีนอนามัย. ใน *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์*

THE DEVELOPMENT OF PRAMOTHAI LEARNING RESOURCE IN ROI ET TO ADD VALUE ACCORDING TO THE CREATIVE ECONOMY CONCEPT

ธนวัฒน์ บุตรทองทิม

Thanawat Bootthongtim

ธวัชชัย ศิลปโชค

Thawatchai Sinlapachok

บพิตร คำหัน

Bopit Khaohan

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Roi Et Rajabhat University, Thailand.

E-mail: thanawat@reru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้หนังสือประโมทัยร่วมกับหลักสูตรในห้องเรียน 3) เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับเพิ่มมูลค่าหนังสือประโมทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องกับหนังสือประโมทัย คณะประกาศสามัคคี บ้านแต่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด รวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจ สัมภาษณ์และสังเกต ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม นำเสนอกระบวนการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาบรรยาย

หนังสือประโมทัย คณะประกาศสามัคคี เกิดขึ้นจากการพัฒนาของคณะบ้านแต่ ซึ่งช่วงเวลานั้นมีผู้นิยมหนังสือประโมทัยเป็นอย่างมาก จนถึง พ.ศ. 2505 คณะบ้านแต่ได้จัดตั้งกลุ่มนักแสดงเพิ่มขึ้น โดยใช้ชื่อคณะประกาศสามัคคี ต่อมาปี พ.ศ. 2529 นายนวล พลคาม หัวหน้าคณะขณะนั้นมีปัญหาด้านสุขภาพไม่สามารถเดินทางทำการแสดงได้ จึงได้มอบหมายให้นายสมร พลศักดิ์ ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะแสดงแทน ซึ่งนายสมร พลศักดิ์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนคนในชุมชนให้มีรายได้จากการแสดงหนังสือประโมทัย และเป็นผู้เผยแพร่การแสดงในโอกาสสำคัญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงเป็นครูภูมิปัญญาที่สอนกระบวนการสร้างหนังสือประโมทัย กลวิธีการเขียน บทเพลงและบทร้องให้แก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทาง ออกแบบสื่อการสอนในการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างดี นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ได้

* Received: 7 June 2023; Revised: 21 December 2023; Accepted: 21 December 2023

ออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากตัวหนังแสดง ได้แก่ แก้วที่ระลึกและถุงผ้า ลวดลายตัวหนังประโมทัย สามารถสร้างรายได้ให้กับหนังประโมทัย คณะประกาศสำนักคดีเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: หนังประโมทัย, ทูทางวัฒนธรรม, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were to: 1) investigate the process of conservation, inheritance and publication of Pramothai (Esan shadow puppet) in Roi Et 2) promote guidelines for the development of learning materials of Pramothai integrating with school curriculum in local area 3) create products via the creative economy concept. The purposive sample consisted of experts, practioners and people involved in the Pramothai, Prakard Samukki band at Ban Tae, Thawatburi, Roi Et province. The data was collected qualitatively using survey methods, participant observation, interview, reviewing documents, and a field study. Data was presented descriptively.

The Pramothai Prakard Samukki band was formed by development of Ban Tae which Pramothai was very popular during that period. In 1962, Ban Tae band assembled a group of actors called Prakard Samukki band. Afterwards, Mr. Nuan Polkam, the band leader, had health problem which cannot perform a show in 1986, so he assigned Mr. Samorn Pleesak as a band leader. Mr. Samorn Pleesak had taught and trained people in the community to have income from Pramothai performance. Moreover, he had a chance to show in important event s domestically and internationally. He was also a wisdom teacher to teach a process of Pramothai production, puppet methods, songs, songs for institutes to be methods for designing learning active materials effectively. Nonetheless, the designed product for enriching values according to creative economics from the puppet play included cups, bags with Pramothai patterns which can offer incomes for Pramothai.

Keywords: Pramothai, cultural capital, creative economics

บทนำ

การละเล่นแบบแสดงเงา (Shadow play) เป็นการละเล่นที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานและมี การเล่นแพร่หลาย การศึกษาประวัติความเป็นมาของการละเล่นแบบนี้ ปัจจุบันนักวิชาการยังหาข้อสรุป มิได้ อย่างไรก็ตาม พบว่า การละเล่นชนิดนี้มีแพร่หลายในเอเชียอาคเนย์และมีส่วนวัฒนธรรมของอินเดีย ร่วมอยู่ด้วย (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2522) หนังตะลุงหรือหนังเงา เป็นการแสดงที่ควบคู่กับพัฒนาการของ มนุษย์แหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ในโลกโบราณ เช่น กรีก อียิปต์ จีน และอินเดีย ล้วนปรากฏหลักฐาน

ของการแสดงประเพณีทั้งสิ้น หากกล่าวถึงเฉพาะอารยธรรมอินเดีย สันนิษฐานว่า มีการแสดงหนังเงา ในอินเดียมานานก่อนหน้าสมัยพุทธกาล ทั้งนี้ เพราะไว้ในพระไตรปิฎก หมายความว่าด้วยมหาศีล พระพุทธองค์ทรงห้ามพระภิกษุการละเล่นหลายอย่าง และหนึ่งในนั้นก็คือ “การชักเชิดเล่นเงา” การเล่นเงานี้มีที่มาจากการขับโคลงบูชาพระผู้เป็นเจ้าของอินเดียโบราณ หรือการบวงสรวงพระอิศวรในศาสนาพราหมณ์ โดยการตัดรูปหนังเป็นองค์แทนพระผู้เป็นเจ้าของปักษ์ไว้หน้าแท่นบูชา และเชิดหนังเพื่อแสดงการรับรู้พระผู้เป็นเจ้าของ ชาวอินเดียโบราณเรียกการแสดงหนังเงาว่า “ฉายานาฏกะ” แปลว่า เงาหรือโครงรูปแห่งละคร สันนิษฐานว่า การแสดงหนังเงาจากอินเดียแพร่กระจายสู่อาณาจักรต่าง ๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กว่า 1,900 ปี โดยเข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมของอารยธรรมอินเดียอื่น ๆ เช่น ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต กฎหมายพระมนุธรรมศาสตร์ แนวคิดเรื่องกษัตริย์คือสมมติเทพ เป็นต้น (สุริยา สมุทคุปต์และคณะ, 2535) จากการแพร่กระจายดังกล่าว จึงทำให้หนังประโมทัยมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมพื้นบ้านของหลากหลายพื้นที่เข้าด้วยกัน

หนังประโมทัยหรือในภาษาถิ่นอีสานเรียกว่า “หนังบังค้อ” เป็นการแสดงที่มีความหลากหลายของศาสตร์และศิลป์ เช่น ภาษา วรรณกรรม ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น ซึ่งการแสดงดังกล่าวบูรณาการผ่านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน พบมากในพื้นที่อุบลราชธานี ยโสธร และร้อยเอ็ด หนังประโมทัยมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น คือการนำเอาหมอลำกับหนังตะลุงมาผนวกเข้าด้วยกัน โดยที่ตัวเอก ตัวพระ ตัวนาง หรือตัวที่แสดงเป็นเจ้าพูดภาษากลาง ส่วนตัวตลก เหล่าเสนาอำมาตย์ พูดภาษาถิ่นอีสาน เรื่องที่นำมาแสดงเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น สังข์ศิลป์ชัย การะเกด ฝาแดงนางไอ่ ท้าวกำกาดำ รวมทั้งรามเกียรติ์ เป็นต้น คณะหนังประโมทัย คณะประกาศสามัคคี บ้านแต อำเภอรวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันมีนายสมร พลีศักดิ์ เป็นหัวหน้าคณะที่มีความสนใจในเรื่องของการแสดงรูปแบบนี้ จึงได้นำมาประยุกต์ปรับเปลี่ยน สร้างสรรค์การแสดงให้มีลักษณะประจำท้องถิ่นอีสาน ดำเนินบทโดยใช้วิธีการพากย์และบทเจรจาเป็นกลอนบทละคร นอกจากนี้ นายสมร พลีศักดิ์ ยังได้นำประสบการณ์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในด้านการแสดงหนังประโมทัย ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังใช้พื้นที่ในชุมชนดังกล่าวพัฒนาส่งเสริมนักแสดงหนังประโมทัยรุ่นใหม่มาอย่างต่อเนื่อง

หนังประโมทัย คณะประกาศสามัคคี ถือได้ว่าเป็นคณะที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมในภาคอีสาน ในหลายท้องที่ ทั้งนี้ ทางคณะได้มีการประยุกต์เอาเพลงพื้นบ้านอีสานประเภทหมอลำเข้ามาร่วมในการแสดง และยังนำเครื่องดนตรีสากลประเภท กลองชุด คีย์บอร์ด เบส และดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทแคน โหวด มาบรรเลงประกอบการแสดง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมชาวอีสาน ซึ่งส่วนใหญ่นิยมการฟังหมอลำ (สมร พลีศักดิ์, 2564) นอกจากนี้เครื่องดนตรีดังกล่าว ยังมีเครื่องดนตรีไทย ได้แก่ ระนาด ฉิ่ง ฉาบ และกลองตุ้มซึ่งมีลักษณะการตีคล้ายกับหน้าทับของกลองทัด มาเป็นเครื่องดนตรี ที่ส่วนใหญ่ใช้ประกอบการเชิดหนังก่อนจะเข้าสู่บทร้องและเจรจาของตัวละครฝ่ายพระ อีกทั้งหนังประโมทัยคณะประกาศสามัคคี ยังมีบทร้องในการดำเนินเรื่องที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะทำนอง

ของบทร้องนั้น เป็นทำนองที่มีความงดงามในเรื่องของการใช้ภาษา ที่สามารถโน้มน้าวอารมณ์ให้ผู้ชมเกิดความสนใจน่าติดตาม และเสริมให้ตัวละครในแต่ละตัวมีความโดดเด่นสมบทบาท (ธวัชชัย ศิลปโชค, 2554) แต่ในปัจจุบัน การแสดงหนังประโมทัยได้ถูกลดความสำคัญลงเป็นอย่างมาก คณะแสดงต่าง ๆ มีงานแสดงลดลง เนื่องจากการกระแสนิยมในการแสดงดนตรีรูปแบบใหม่มีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ในสถานการณ์ของโรคโควิด 19 ทำให้ในหลายพื้นที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่มีการรวมตัวของผู้คนในชุมชนได้ ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า หากสามารถพัฒนาหนังประโมทัยให้มีความหลากหลายทั้งด้านการวิชาการ และด้านเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจ นำทุนทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาต่อยอดการแสดงให้มีมูลค่าและคุณค่าเพิ่มในเชิงผลิตภัณฑ์ จะสามารถทำให้การแสดงหนังประโมทัยได้รับความสนใจผู้คนมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างฐานรายได้ให้กับชุมชนและเป็นการเพิ่มศักยภาพให้พื้นที่ในท้องถิ่นอีกด้วย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้หนังประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและบูรณาการด้านสื่อการสอน รวมถึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับหนังประโมทัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนังประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้หนังประโมทัยร่วมกับหลักสูตรในท้องถิ่น
3. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับเพิ่มมูลค่าหนังประโมทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยโดยศึกษาประวัติความเป็นมาต่าง ๆ ของหนังประโมทัย สร้างความเข้าใจสู่แนวทางการพัฒนาสื่อการสอนในท้องถิ่น เกิดการสืบทอดความรู้ในสถานศึกษาโดยผ่านแหล่งเรียนรู้หนังประโมทัย การศึกษารูปแบบลวดลายหนังประโมทัย ดนตรี วรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างมูลค่าผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดรายได้ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เพื่อวางกรอบแนวทางการวิจัย
2. ศึกษาพื้นที่หนังประโมทัยที่ทำการศึกษด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนาม
3. ถอดบทเรียนหนังประโมทัย คณะประกาศสำนักคัมภีรณาการสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน
4. พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้วยการสนทนากลุ่ม
5. เพิ่มมูลค่าให้ชุมชนและคณะหนังประโมทัยที่ทำการศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ คือ หนังสือประโมทัย คณะประกาศสำนักคดี บ้านแต อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคณะหนังสือประโมทัยที่มีผลงานต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ และเป็นคณะที่ได้ความนิยมในจังหวัดร้อยเอ็ด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วยผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้องกับหนังสือประโมทัย คณะประกาศสำนักคดี

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึก สัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม สอดแนมกลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมถึงออกแบบพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชน และสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสะท้อนองค์ความรู้ให้กับคณะหนังสือประโมทัยที่ทำการศึกษาค้นคว้า พัฒนาผลิตภัณฑ์กลับคืนสู่ชุมชน รวมถึงนำองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจด้วยกระบวนการอบรมจัดสัมมนา

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด แนวทางการจัดทำสื่อการสอน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับหนังสือประโมทัยโดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจะนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษากระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนังสือประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด

หนังสือประโมทัยอีสาน มีชื่อเรียกที่ต่างกันไป เช่น หนังสือปราโมทัย หนังสือประโมทัย หนังสือบักต้อหรือหนังสือบักป้องบักแก้ว สองชื่อหลังนี้มาจากชื่อของรูปตัวตลกเอกของเรื่อง การแสดงหนังสือประโมทัยเกิดขึ้นจากการแผ่ขยายวัฒนธรรมหนังตะลุงของภาคใต้ มายังพื้นที่ภาคอีสาน จากการที่คนอีสานเดินทางไปทำงานต่างถิ่น หรือค้าขายยังต่างถิ่น เช่น นายฮ้อยที่นำคณะต้อนวัวควายไปขายยังภาคกลาง และนำแรงงานอีสานไปรับจ้างทั่วไป ได้พบเห็นหนังตะลุงชอบจึงคิดนำมาดัดแปลงให้เข้ากับสิ่งที่ตนชอบคือ “หมอลำ” โดยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงจนเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่นั้นคือ การนำหมอลำกับหนังตะลุงมาแสดงรวมกัน (มนตรี โคตรคันหา, 2564) องค์ประกอบของการแสดงหนังสือประโมทัยที่สำคัญคือ ผู้เชิดตัวหนัง โรงและจอหนัง บทพากย์บทเจรจา ดนตรีประกอบ ตลอดจนแสงเสียงที่ใช้ในการแสดง นิยมแสดงเรื่อง รามเกียรติ์ แต่ต่อมาได้มีการประยุกต์นำวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานมาแสดงด้วย เช่น สังข์ศิลป์ชัย จำปาสดัน ท้าวท่ากาดำ ขุนนางอ้าว เป็นต้น การแสดงหนังสือประโมทัยเรื่องในวรรณคดีอีสานนั้น จะแสดงเหมือนหมอลำผสมหนังตะลุง คือ ตัวพระ แม้จะพากย์และเจรจาเป็นภาษาไทยกลาง แต่ก็สามารถร้องหมอลำได้ด้วย ตัวนาง เล่นแบบหมอลำเจรจาด้วยภาษาอีสาน การเล่นลักษณะนี้พบได้ทางจังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น ร้อยเอ็ด ยโสธร และอุบลราชธานี

หนังประโมทัย คณะประกาศสามัคคี เมื่อแรกเริ่มยังไม่มีคณะหนังประโมทัยบ้านแต่นั้น บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงมีการเล่นหนังประโมทัยมาก่อน ได้แก่ หนังประโมทัย บ้านหนองคู ตำบลธงธานี อำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ผู้สนใจรวมตัวกันจัดตั้งคณะและเชิญนายหนูชน ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะหนังประโมทัย บ้านหนองคู มาเป็นผู้ฝึกสอนให้ เมื่อปี พ.ศ. 2489 โดยครั้งนั้นได้ตั้งเป็นคณะหนังประโมทัยขึ้นในคณะบ้านแต โดยมอบให้นายหนู สุระเสน ซึ่งเป็นคนในบ้านแต เป็นหัวหน้าคณะ (สมร พลีศักดิ์, 2564) การเรียนในสมัยก่อนนั้นเป็นแบบฆาตกรรมหรือท่องจำกันมาด้วยปากเปล่า เป็นระบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะทำให้ลูกศิษย์จำได้ง่ายกว่าการเรียนเพลงแบบใช้ระบบโน้ต ซึ่งในสมัยก่อนมีความยุ่งยาก โดยครูผู้สอนจะปฏิบัติให้ดูก่อนจึงจะให้ลูกศิษย์ปฏิบัติตามครูผู้สอน การเรียนลักษณะนี้ยังเป็นการทำให้ลูกศิษย์เกิดแรงบันดาลใจในการเล่นดนตรีไทยอีกด้วย เพราะลูกศิษย์ได้เห็นเทคนิคการของครูผู้สอนด้วย (ธนวัฒน์ บุตรทองทิพย์, ธนวัฒน์ บุตรทองทิพย์ และอำนาจ งามะพันธ์, 2563) ภายหลังจากนั้นไม่นาน คณะหนังประโมทัยบ้านหนองคู ได้เลิกแสดงและยุบคณะตัวเองลง ขณะนั้นนายประกาศ กิณะเซ่ง พื้นเพเดิมเป็นคนในชุมชนแถววัดคุ้ม อำเภอมือแร่ร้อยเอ็ด เป็นสมาชิกของหนังประโมทัยบ้านหนองคู ได้มาร่วมกับคณะหนังประโมทัยบ้านแต และต่อมานายหนู สุระเสน หัวหน้าหนังประโมทัยบ้านแต ได้เสียชีวิตลง คณะจึงได้มอบให้นายประกาศ กิณะเซ่ง เป็นหัวหน้าคณะ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีคณานิยมหนังประโมทัยกันมาก ทำให้มีคนมาจ้างแสดงตามงานต่าง ๆ มากมาย และในปี พ.ศ. 2505 ทางคณะจึงได้ตั้งคณะขึ้นมาอีกหนึ่งคณะเรียกกันว่าวงเล็ก และใช้ชื่อว่า “คณะประกาศสามัคคี” โดยฝึกสอนให้ผู้ที่สนใจในขณะนั้น ส่วนมากจะเป็นวัยรุ่นอายุราว ๆ 21 - 23 ปี ส่วนวงใหญ่ส่วนมากจะเป็นผู้มีอายุมาก ต่อมานายประกาศได้เสียชีวิตลง วงใหญ่ในตอนนั้นจึงเหลือเพียง นายนวล พลคามและนายลาน บุตรโคตร จึงได้หารือกันเพื่อรวมกันกับวงเล็กและมอบหมายให้นายนวลขึ้นเป็นหัวหน้าคณะหนังประโมทัย (ธวัชชัย ศิลปโชค, 2554) ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2529 นายนวล พลคาม มีปัญหาทางด้านสุขภาพไม่สามารถเดินทางไปทำการแสดงตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ดังเดิม จึงแต่งตั้งมอบหมายให้นายสมร พลีศักดิ์ (ขณะนั้นมีอายุได้ 45 ปี) ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะหนังประโมทัย คณะประกาศสามัคคีแทนตน เนื่องจากเล็งเห็นว่านายสมร พลีศักดิ์ เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ ความเชี่ยวชาญด้านการแสดงหนังประโมทัย มีภาวะผู้นำสูงกว่าผู้อื่นในคณะ นายนวล พลคาม ตำแหน่งหัวหน้าคณะหนังประโมทัย จึงมีนายสมร พลีศักดิ์ เป็นผู้สืบทอดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยนายสมร พลีศักดิ์ เป็นนักแสดงที่เริ่มฝึกเรียนหนังประโมทัยในช่วงการก่อตั้งคณะประกาศสามัคคีในปี พ.ศ. 2505 เป็นหนึ่งในนักแสดงหลักของคณะ ทำหน้าที่เป็นคนพากย์และคนเชิดหนังหลักของคณะประกาศสามัคคีในช่วงเวลานั้น และได้เริ่มเรียนการแสดงหนังประโมทัยจากนายนวล พลคาม เป็นคนแรกซึ่งนายนวลนั้นเป็นนักแสดงผู้มีฝีมือการพากย์ การบรรเลงดนตรีและการเชิดหนังที่ถือได้ว่าอยู่ในระดับขั้นครูคนหนึ่ง ทำให้นายสมร พลีศักดิ์ ได้รับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังประโมทัยมาจากครูผู้มีฝีมือตั้งแต่เริ่มต้น ภายหลังจากที่นายสมร พลีศักดิ์ ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคณะหนังประโมทัยนั้นคณะประกาศสามัคคีได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ในช่วงนั้นคณะหนังประโมทัยมีสมาชิกในวงจำนวน 6 คน โดยแบ่งหน้าที่กัน คือ ตีกลอง 1 คน ตีระนาด 1 คน ตี

ถึง 1 คน เชิดตัวหนัง 3 คน ในช่วงปี พ.ศ. 2534 - 2535 การแสดงหมอลำในขณะนั้นได้เกิดหมอลำซึ่งประยุกต์มาจากหมอลำกลอน ซึ่งทางคณะหนังประมอทัยจึงได้พัฒนานำหมอลำซึ่งมาเพิ่มในการแสดง

ตลอดระยะเวลาการทำหน้าที่หัวหน้าคณะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นายสมร พลศักดิ์ ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีทางด้านศิลปวัฒนธรรม การแสดงหนังประมอทัยให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามาแล้วเป็นจำนวนหลายรุ่น ได้แก่ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงได้ตามต้นแบบการแสดงพื้นบ้านหนังประมอทัย ส่งผลให้หนังประมอทัยเป็นที่รู้จักแพร่หลายในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ทุนทางด้านวัฒนธรรมสู่ท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2552 นายสมร พลศักดิ์ ได้ถ่ายทอดการแสดงหนังประมอทัยให้กับคณะ ส.มะลิบ้านลาด ตำบลราชธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ทำให้ผู้คนในชุมชนนั้นได้ประกอบอาชีพ สามารถสร้างรายได้จากการแสดงหนังประมอทัยเป็นอาชีพได้ คณะหนังประมอทัยของนายสมร พลศักดิ์ ได้มีการรับเชิญจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนไปร่วมแสดงร่วมเป็นวิทยากรอบรมสาธิตอยู่เสมอ เกียรติประวัติอันสูงสุดของชีวิตคือการได้แสดงหนังประมอทัยต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เข้าร่วมแสดงในงานมหกรรมรามเกียรติ์ เมื่อปี พ.ศ. 2533 ณ หอประชุมศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2562 เข้าร่วมการแสดงมหรสพสมโภช เนื่องในโอกาสสมหามงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ได้ถูกรับเชิญจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ร่วมเดินทางแสดงเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมต่างประเทศ ในงานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้านสถาบันสมิธโซเนียน เรื่อง แม่น้ำโขง : เชื่อมสายใยวัฒนธรรม ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา (สมร พลศักดิ์, 2563)

รูปภาพที่ 1 นายสมร พลศักดิ์ หัวหน้าคณะหนังประมอทัย “ประกาศสามัคคี”

ที่มา : ธนวัฒน์ บุตรทองทิพย์, 2564

2) การส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้หนึ่งประมอทัยร่วมกับหลักสูตรในท้องถิ่น

หนึ่งประมอทัย นอกจากจะเป็นการแสดงที่สำคัญของท้องถิ่นเพื่อความบันเทิงในภาคอีสานแล้ว ปัจจุบัน ยังพบว่า มีการพัฒนาบูรณาการให้เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา สำหรับบทบาทที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้อีกประการหนึ่งของหนึ่งประมอทัยคณะประกาศสมาคมคือ การที่หัวหน้าคณะหนึ่งนั้นได้รับเกียรติให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมโดยใช้สื่อการแสดงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือ ในครั้งนี้ได้จัดการประชุมขึ้นในวันที่ 14 มกราคม 2554 ณ จังหวัดขอนแก่น โดยถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญเป็นอย่างมากที่ทางคณะกรรมการได้เล็งเห็นความสำคัญถึงบทบาทของศิลปินพื้นบ้าน ที่จะได้พัฒนาเพื่อยกระดับจิตใจประชาชน เพื่อให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมในระดับประเทศ (ธวัชชัย ศิลปโชค, 2554) โดยหนึ่งประมอทัยนั้นสามารถพัฒนารูปแบบสื่อต่าง ๆ ได้ตามยุคสมัย และสามารถเข้าถึงผู้คนได้ในทุกช่วงวัย ด้วยกลวิธีการบวนการสอนต่าง ๆ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการอบรมให้ความรู้กับนักศึกษาในหลักสูตร และได้นำแนวความรู้ไปบูรณาการกับหลักสูตรในสถานศึกษาท้องถิ่น บางสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ชมหนึ่งประมอทัย ซึ่งครูผู้สอนก็ได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นอกจากนี้ ยังให้นักเรียนมีโอกาสได้เชิดหุ่นหนึ่งประมอทัยด้วยตนเอง บางสถานศึกษาได้จัดทำสื่อทำมือเกี่ยวกับหนึ่งประมอทัยในรายวิชานาฏศิลป์ ซึ่งสร้างความสนุกและสอดแทรกความรู้ได้ โดยที่ผู้เรียนไม่มีความเบื่อหน่าย เป็นสื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์เพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ พัฒนาทักษะโดยเน้นกิจกรรมทางด้าน Active Learning สร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ยังฝึกทักษะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ช่วยพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยของผู้เรียนอีกด้วย

รูปภาพที่ 2 การอบรมด้านสื่อการสอนหนึ่งประมอทัย โดยนายสมร พลีศักดิ์

ที่มา : ธนวัฒน์ บุตรทองทิม, 2564

รูปภาพที่ 3 นักเรียนบ้านโนนแต่ชมการแสดงหนังประโมทัยในโรงเรียน
ที่มา : โรงเรียนบ้านโนนแต่, 2564

3) การออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับเพิ่มมูลค่าหนังประโมทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

หนังประโมทัยคณะประกาศสำนักคณินั้น จะแสดงเรื่องราวเกียรติเพียงเรื่องเดียว และตอนที่นิยมนำมาแสดงมากที่สุดก็คือ ตอนศึกไมยราพสะกดทัพ ซึ่งเป็นตอนที่ฝ่ายพระรามจะยกทัพออกไปรบกับฝ่ายทศกัณฐ์ เพื่อไปแย่งชิงเอาตัวนางสีดา ผู้ซึ่งเป็นมเหสีของพระรามนั้นกลับมาจากทศกัณฐ์ ก่อนเริ่มการแสดงนั้น จะมีการประกาศบอกเรื่องที่จะแสดงก่อนทุกครั้ง โดยมีตัวปลัดตั้งซึ่งเป็นโฆษกประจำคณะออกมาประกาศทักทายท่านผู้ชมเป็นภาษาใต้สำเนียงอีสาน หลังจากที่ปลัดตั้งออกมาประกาศเรื่องที่จะแสดงแล้ว ก็จะมีการปล่อยตัวนางระบำไปออกมาเต้นโชว์ คู่กับตัวตลกประจำคณะ ขณะที่มีการเต้นโชว์ของนางระบำไปนั้นก็จะมีการบรรเลงดนตรีประกอบ เป็นประเพลงลูกทุ่งหมอลำ การเต้นโชว์ของนางระบำไปนั้นจริง ๆ แล้วไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องที่จะแสดงแต่อย่างใด เนื่องจากปัจจุบันหมอลำซึ่งกำลังเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากในภาคอีสาน จึงทำให้ทางคณะได้ปรับปรุงรูปแบบการแสดงให้เป็นที่น่าติดตามชมมากยิ่งขึ้น (ธวัชชัย ศิลปโชค, 2554) จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้นำเสนอรูปแบบการสร้างสินค้าโดยให้มีลวดลายประกอบเป็นตัวหนังประโมทัย และได้ดำเนินการจัดทำแบบผลิตภัณฑ์สินค้าจำนวน 2 ชิ้น ได้แก่ กระเป๋าผ้าและแก้วกาแฟให้เป็นลวดลายการแสดงเรื่องราวเกียรติเพียงเรื่องเดียว เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีการแสดงจำนวนมากที่สุด

รูปภาพที่ 4 แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก
ที่มา : ธนวัฒน์ บุตรทองทิม, 2564

จากการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้าจำนวน 2 ชิ้น ได้แก่ แก้วกาแฟและถุงผ้า ผ่านแนวคิด
ทุนทางวัฒนธรรมของหนังประโมทัย คณะประกาศสำนักคดี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ
เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และนำมาผลิตเป็นสินค้าที่มีความสวยงามคงทน ราคาที่ต้นทุนต่ำ โดยกระเป๋าผ้าที่
มีลวดลายเฉพาะ สามารถจำหน่ายได้ใบละ 20 - 25 บาท โดยต้นทุนขึ้นกับจำนวนการสั่งผลิต และแก้ว
กาแฟมีราคา 80 - 100 บาท ซึ่งราคาต้นทุนดังกล่าวขึ้นกับจำนวนการผลิตเช่นกัน นอกจากนี้
กระบวนการผลิต ยังจำเป็นต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงในการผลิต จากการสอบถามร้านที่
รับผลิตแก้วกาแฟและถุงผ้าร้านภูมามซอร์ป ผู้ผลิตและจำหน่ายการสกรีนของที่ระลึก ทราบว่าอุปกรณ์
ในชุดการผลิตต้นทุน 20,000 - 30,000 บาท โดยจะสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงได้ ทั้งนี้ ไม่รวมกับ
แก้วหรือถุงผ้าที่นำมาสกรีน โดยหากมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว จะต้องมีความรู้ในการใช้โปรแกรมแต่ง
ภาพในระดับที่ดีด้วย

รูปภาพที่ 5 ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก
ที่มา : ธนวัฒน์ บุตรทองทิม, 2564

อภิปรายผล

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้หนึ่งประมอทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเพิ่มมูลค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยในภาคสนามเป็นหลักสำคัญ ผ่านกระบวนการสร้างแหล่งเรียนรู้หนึ่งประมอทัยในชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่ในการเรียนและเป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนึ่งประมอทัย การแนวทางพัฒนาสื่อการเรียนรู้หนึ่งประมอทัยร่วมกับหลักสูตรในท้องถิ่น และการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าหนึ่งประมอทัยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สอดคล้องกับศิริพร ชีปนวัฒนา กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้หมายถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศหรือแหล่งประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งยังสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้หนึ่งประมอทัยดังกล่าวนี้ ได้เป็นการสนับสนุนให้ผู้สนใจได้เข้ามาหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ด้านบทบาทหนึ่งประมอทัย คณะประกาศสำนักคดี มีการใช้ไหวพริบในเรื่องของบทเพลง บทกลอนและการเชิดตัวหนึ่ง (ศิริพร ชีปนวัฒนา, 2548) สอดคล้องกับวิชา เซวาร์ศิลป์ ได้ศึกษาทางด้านเกี่ยวกับดนตรีประกอบหนังตะลุงโดยสรุปว่า บทบาทของดนตรีหนังตะลุงมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ของทำนอง ลีลา อารมณ์ และความรู้สึกให้สอดคล้องกับบทตอนและสถานการณ์ของการแสดง โดยนักดนตรีจะต้องมีความรู้ในเรื่องกลอนหนังตะลุง เพื่อที่จะสามารถดัดแปลง ตัดทอน และการใส่อารมณ์ดนตรีที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ไหวพริบ ปฏิภาณหรือการ “ด้น” ทำนองดนตรี (วิชา เซวาร์ศิลป์, 2545) รวมถึงสอดคล้องกับชุมเดช เดชภิมล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องหนึ่งประมอทัย ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยสรุปองค์ประกอบหนึ่งประมอทัยซึ่งประกอบด้วย ตัวหนัง โรงหนัง ผู้เชิด บทพากย์ บทเจรจา ดนตรีประกอบตลอดจนแสงเสียงที่ใช้ในการแสดง (ชุมเดช เดชภิมล, 2531) นอกจากนี้สอดคล้องกับธวัชชัย ศิลป์โชค

ที่มีผลการวิจัยพบว่า เครื่องดนตรีและวงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบในการดำเนินเรื่อง ได้แก่ ระนาด กลองตุ้ม ฉิ่งและฉาบ ส่วนเครื่องดนตรีและวงดนตรีที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินเรื่องนั้น ได้แก่ แคน โหวด คีย์บอร์ด เบส และกลองชุด ซึ่งมีการบันทึกบทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการดำเนินเรื่องด้วยระบบ โน้ตสากล ได้แก่ เพลงออกฤๅษี เพลงปลัดต่อ และเพลงเชิด ส่วนเพลงที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องที่แสดงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเพลงลูกทุ่งหมอลำ โดยบรรเลงสลับกับการดำเนินเรื่อง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความ สนุกสนาน บำรุง และบทเจรจาตัดแปลงมาจากเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งหัวหน้าคณะคนแรกเป็นผู้เรียบเรียง บทร้องและบทเจรจาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมชาวอีสาน บทร้องของตัวพระและตัวยักษ์จะพูด เป็นภาษาไทยกลาง แต่ตัวตลกจะพูดเป็นภาษาถิ่นอีสาน โดยมักจะสอดแทรกมุขตลกให้เข้ายุคสมัย ตลอดทั้งเรื่อง ส่วนกลอนที่ใช้ในบทพากย์ส่วนมากหรือโดยทั่วไป จะเป็นกลอนแปดและกลอนหก คือ เป็นกลอนแปดที่อยู่ในรูปกลอนบทละคร แต่ไม่เคร่งครัดในแบบแผนเหมือนกลอนบทละครภาคกลาง (ธวัชชัย ศิลปโชค, 2554)

ในส่วนของการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมรายได้ โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมผ่านแนวคิดเศรษฐกิจ สร้างสรรค์นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการสร้างสินค้า โดยให้มีลวดลายประกอบเป็นตัวหนังประมอทัย มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคณะแสดงและของชุมชน โดยมีรูปแบบตัวหนังและข้อมูล พื้นที่ชุมชนในผลิตภัณฑ์นั้น ๆ สอดคล้องกับอมรรัตน์ อนันต์วรภาพงษ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยมุ่ง ศึกษาแนวทางและการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวหลักเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อสร้างขีด ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชน เพิ่มความหลากหลาย และสร้างผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงและใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบประเมินความพึงพอใจ การ สันทนากลุ่มย่อย การจัดเวทีประชาคม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการทำงานจากการมีส่วนร่วมที่ร่วมกันเสนอความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรจุภัณฑ์ กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ และกลุ่มผลิตสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด (อมรรัตน์ อนันต์วรภาพงษ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และลงพื้นที่ภาคสนามสถานที่ แหล่งข้อมูล โดยใช้กระบวนการสำรวจ สังเกต บันทึกเสียง บันทึกภาพและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง วางกรอบแนวทางการวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากนั้นได้ทำการศึกษาข้อมูลของ หนังสือประมอทัย คณะประกาศศาสมัคี ในด้านประวัติความเป็นมา การอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่หนังสือ ประมอทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กลไกด้านทุนทางวัฒนธรรมทุนต่าง ๆ มีการเผยแพร่ทั้งในระดับ

ชุมชน ระดับชาติและระดับนานาชาติสำคัญ ๆ เช่น การแสดงมหรสพสมโภช เนื่องในโอกาสสมหามงคล พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. 2562 พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 จัดโดย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร การแสดงเผยแพร่ด้าน ศิลปวัฒนธรรมต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2550 ในงานเทศกาลวิถีชีวิตชาวบ้าน จัดโดยสถาบันสมิธโซเนียน ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีนิสิต นักศึกษาทำการค้นคว้าวิจัย ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ทำให้นายสมร พลศักดิ์ เป็นที่รู้จักมาในแวดวงการศึกษามาโดยตลอด ซึ่งถือว่าเป็นผู้ต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมในทางวิชาการได้อย่างดียิ่ง

ด้านการพัฒนารูปแบบสื่อการสอน ปรากฏพบการนำหนังประโมทัยไปใช้ในการเรียนการสอน สำหรับโดยบูรณาการกับหลักสูตรในสถานศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาพื้นที่บ้านของตนเป็นแหล่ง เรียนรู้ แหล่งค้นคว้าภูมิปัญญาด้านการแสดงหนังประโมทัยสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้สนใจต่าง ๆ โดยสื่อที่ปรากฏมากที่สุดเป็นในด้านการจัดนิทรรศการ การสอนเชิดหุ่น การทำตัวหนังและนำมา แสดงเรื่องราวสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ การบันทึกการแสดงเพื่อใช้เป็นสื่อการสอนตามหน่วยงานที่มาขอ ข้อมูล นอกจากเป็นวิทยากรตามสถาบันการศึกษาที่ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรแล้ว ยังมีกลุ่มชาวบ้านซึ่ง อยู่คนละหมู่บ้านได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการแสดงหนังประโมทัย ได้ว่าจ้างให้ไปเป็นผู้ฝึกสอนการ แสดงหนังประโมทัยเพิ่มเติมด้วย

ด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดสินค้าผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่ม มูลค่าให้กับหนังประโมทัย ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากทรัพยากรท้องถิ่นในชุมชนที่เพื่อเพิ่ม รายได้นั้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการนำพลตลายของของตัวละครในหนังประโมทัยมา พัฒนาเป็นกระเป๋าผ้าและแก้ว โดยได้ความรู้จากการถอดบทเรียนการสร้างของที่ระลึกที่มีราคาต้นทุนต่ำ และใช้ประโยชน์ได้จริง รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์หนังประโมทัย คณะประกาศสมาคมศิโนลคำขึ้น นั้นไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย มีดังนี้

1) ผู้เกี่ยวข้องในระดับภาครัฐในระดับหน่วยงานพื้นที่ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่สำคัญในการจัดทำสินค้า เช่น เครื่องสกรีนแก้ว เครื่องเพนท์ วัสดุที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้กับกลุ่ม ผู้มีความสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพิ่มความหลากหลายและเพิ่มพื้นที่ในการแสดงสินค้า ต่าง ๆ ให้มากขึ้น

2) ควรมีการอบรมองค์ความรู้ให้แก่ผู้สนใจชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักและวางแผน หนังประโมทัยอันเป็นมรดกของชุมชน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในด้าน Soft power ทั้งในเชิงรายได้และเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป

3) ควรมีการพัฒนาสถานที่บริเวณบ้านของหนังประโมทัย คณะประกาศสมาคมศิโนลคำ ให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านการเอกสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

4) ผลสรุปจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหนังประโมทัยมีความชัดเจนด้านเนื้อหาขององค์ประกอบต่าง ได้แก่ การทำตัวหนัง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง คุณลักษณะทางดนตรี ขั้นตอนการแสดง อันจะเป็นแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดแก่ชนรุ่นหลัง สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชุมเดช เดชภิมล. (2531). หนังประโมทัยในจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ธนวัฒน์ บุตรทองทิม, อนุวัฒน์ บุตรทองทิม และอำนาจ ถามะพันธ์. (2563). กระบวนการจัดการเรียนและการพัฒนางานดนตรีไทยสู่ความเป็นเลิศ : กรณีศึกษาวงดนตรีไทยโรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช. *ผลงานวิจัยที่นำเสนอในที่ประชุมวิชาการ. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7. พฤษภาคม 2563*, นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ธวัชชัย ศิลปโชค. (2554). หนังประโมทัยคณะประกาศสมาคมคี บ้านแต่ ตำบลธวัชบุรี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *ศิลปกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนตรี โคตรคันทา. (2564). หนังประโมทัย : อัตลักษณ์อีสาน. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2564 จาก <https://www.isangate.com/new/khmer/20-art-culture/acting/156-pramo-tai.html>.
- วิชา เชาวศิลป์. (2545). การศึกษาดนตรีที่ใช้ประกอบการดำเนินเรื่องในหนังตะลุง. ใน *รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- ศิริพร ขิปนวัฒนา. (2548). *หลักการศึกษาและหลักสูตร*. เชียงใหม่ : สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมร พลศักดิ์. (2563). *แบบเสนอข้อมูลการพิจารณาศิลปินแห่งชาติ ประจำปี 2563*. ม.ป.ท.
- สมร พลศักดิ์. สัมภาษณ์. (7 พฤษภาคม 2564). ความเป็นมาของหนังประโมทัย คณะประกาศสมาคมคี. (นายธนวัฒน์ บุตรทองทิม, ผู้สัมภาษณ์)
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2522). *หนังตะลุง*. ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ร่วมกับมูลนิธิเอเชีย.
- สุริยา สมุทคุปต์และคณะ. (2535). *หนังประโมทัยของอีสาน : การแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2557). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัยและงานสร้างสรรค์ ราชชมงคลธัญบุรี*, 1(2), 126-151.

**ผลกระทบการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด
กรณียกเลิกกัญชาจากบัญชียาเสพติดให้โทษ ประเภท 5***
**EFFECTS OF AMENDING DRUG LAWS IN THE CASE OF CANCELLATION
OF CANNABIS PLANTS FROM THE LIST OF CATEGORY 5 DRUGS**

ยศวัฒน์ เนธิบุตร

Yotsawat Nethibut

เพ็ญ หลวงแก้ว

Perm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

Email: yotsawat.n@kkuemail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด กรณียกเลิกกัญชาจากบัญชียาเสพติดให้โทษ ประเภท 5 เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชาให้มีความเหมาะสมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยเอกสาร งานวิจัย บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า การแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ทำให้กัญชาที่มีทั้งส่วนที่เป็นยาเสพติดและส่วนที่ไม่ถือว่าเป็นยาเสพติด โดยที่ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 กำหนดให้ “สารสกัด” จากทุกส่วนของพืชกัญชาซึ่งเป็นพืชในสกุล Cannabis เป็นยาเสพติด ยกเว้น (1) สารสกัดจากพืชกัญชาที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล หรือสาร THC ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก หรือ (2) สารสกัดจากเมล็ดของพืชกัญชา ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นยาเสพติด ทั้งนี้ ต้องเป็นพืชกัญชาที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกภายในประเทศเท่านั้น หากเป็นกัญชาจากต่างประเทศที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะอนุญาต ย่อมถือว่าเป็นยาเสพติดทุกกรณี ทำให้ประชาชนเกิดเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า กัญชาเป็นสิ่งถูกกฎหมาย แล้วมีการนำกัญชาไปใช้เพื่อการนันทนาการ ในกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นเยาวชนอย่างแพร่หลาย และส่งผลกระทบต่อข้อผูกพันตามอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 ซึ่งอนุสัญญาทั้งสองฉบับยินยอมให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก

คำสำคัญ: ผลกระทบ, ยาเสพติด, ยาเสพติดให้โทษประเภท 5

* Received: 2 December 2023; Revised: 23 December 2023; Accepted: 23 December 2023

Abstract

This research article The objective is to study concepts, theories and research related to the impact of drug law amendments. In the case of canceling marijuana from the list of category 5 narcotics, to find suggestions and ways to improve the laws related to marijuana to be appropriate. This research is qualitative research. There are methods for conducting research on documents, research papers, articles, internet media, including various factors.

The research results found that In fact, the amendment to the law makes marijuana both a drug and a drug that is not considered a drug. The announcement of the Ministry of Public Health on specifying the names of narcotics in category 5, B.E. 2022, stipulates that "extracts" from all parts of the cannabis plant, which is a plant in the genus Cannabis, are narcotics, except for (1) extracts from Cannabis plants containing tetrahydrocannabinol or THC not more than 0.2 percent by weight or (2) extracts from cannabis plant seeds. Both of these cases are not considered drugs. They must only be marijuana plants that are allowed to be grown within the country. If it is marijuana from a foreign country that does not have specific laws allowing it It is considered a drug in every case. This has affected the public, creating a misunderstanding that marijuana is legal. Marijuana is used for recreational purposes. among students who are youths widely and affects the obligations under the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, and the Convention on Psychotropic Substances, 1971, both of which allow the use of cannabis for medical purposes. which Thailand is a member party

Keywords: effects, drugs, narcotics category 5

บทนำ

กัญชา (Cannabis) จัดเป็นพืชตระกูลที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท จึงได้มีกฎหมายกำกับควบคุมให้กัญชาเป็นพืชยาเสพติด อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 ซึ่งอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับนี้ ยินยอมให้ใช้กัญชาทางการแพทย์หรือวิทยาศาสตร์ได้ แต่รัฐบาลต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพ และการป้องกันการลักลอบค้าหรือจำหน่ายกัญชาโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งรัฐบาลต้องมีข้อกำหนดที่ชัดเจนในการอนุญาตให้ผลิต ปลุก หรือใช้กัญชาทางการแพทย์ที่จะต้องดำเนินการโดยมีระบบใบอนุญาต (Licensing System) เพื่อให้มั่นใจว่าตลาดกัญชาของรื้อนั้น ๆ จะไม่เกิดความต้องใช้ทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์ โดยประเทศภาคีสมาชิกจะต้องรายงานให้คณะกรรมการการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศทราบ

เกี่ยวกับการดำเนินการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่ผิดกฎหมาย (สวิตตา ธนวัฒน์, 2562) ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกตามอนุสัญญาดังกล่าว แต่พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มิได้กำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดประเภท 5 ดังเช่นพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อันเป็นกฎหมายยาเสพติดฉบับดั้งเดิมอีกต่อไป แต่ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) กรณีพืชกัญชา ได้แก่ “สารสกัด” จากทุกส่วนของพืชกัญชาซึ่งเป็นพืชในสกุล Cannabis ยกเว้นสารสกัด ดังต่อไปนี้ 1) สารสกัดที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (THC) ไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนักเฉพาะที่ได้รับอนุญาตให้สกัดจากพืชกัญชาหรือกัญชงที่ปลูกภายในประเทศ 2) สารสกัดจากเมล็ดของพืชกัญชาหรือกัญชง ที่ได้จากการปลูกภายในประเทศ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายหลักกับแนวทางการบังคับใช้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าวเกี่ยวกับพืชกัญชาดูเหมือนจะขัดแย้งกันในประเด็นปัญหาความเป็นยาเสพติดให้โทษของพืชกัญชา และผลกระทบดังกล่าวเป็นปัญหาในการควบคุมการใช้กัญชาและความเข้าใจสับสนของประชาชนว่า กัญชายังคงเป็นยาเสพติดหรือไม่

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพืชกัญชากรณีที่ไม่เป็นยาเสพติด อาจเป็นการขัดต่อหลักการของกฎหมายยาเสพติดระหว่างประเทศ เนื่องจากยังไม่มีประเทศใดในโลกที่ให้ “กัญชา” พ้นจากความเป็นยาเสพติด แม้แต่ประเทศที่อนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการได้ (สยามรัฐ นิวส์, 2565) หากกัญชา (ต้นกัญชา) ไม่ถือเป็นยาเสพติดประเภท 5 แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการใช้กัญชาไว้ แต่ก็ส่งผลทำให้มีการบริโภค การใช้หรือเสพกัญชาอย่างเสรีเพื่อนันทนาการ โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีการลักลอบกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายได้โดยง่าย และเป็นการควบคุมได้ยาก ซึ่งจะเป็นปัญหาด้านสังคมและสร้างผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพของประชาชน ผู้บริโภค เด็ก เยาวชนเป็นอย่างมาก และส่งผลเสียต่อสังคมไทยในระยะยาว

การศึกษาเรื่องผลกระทบการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด กรณียกเลิกกัญชาจากบัญชียาเสพติดให้โทษประเภท 5 หรือที่เรียกว่า “ปลดล็อกกัญชา” จากบัญชียาเสพติด ผลกระทบคือไม่ได้มีการรวบรวมตัวกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการใช้พืชกัญชาให้อยู่ในฉบับเดียวกัน แต่มีลักษณะของการออกประกาศของหน่วยงานต่าง ๆ ตามมาภายหลัง เพราะฉะนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชกัญชาจึงอยู่ในหลายฉบับ ทั้งในระดับที่เป็นพระราชบัญญัติและในระดับที่เป็นกฎหมายลำดับรองจำนวนมาก (ชัย สมรภูมิ และคณะ, 2023) อีกทั้งเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่ได้มาที่เดียว จึงทำให้เกิดความสับสนกับประชาชนในการใช้พืชกัญชาว่า อะไรที่ทำได้ หรืออะไรที่ทำได้ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลเพื่อคิดวิเคราะห์แก้ไข นำไปสู่การร่างกฎหมายและการประกาศใช้กฎหมาย ที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบออกมาในระดับพระราชบัญญัติ ที่รวบรวมหลายเรื่องของการใช้กัญชาเข้ามาอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวอย่างครอบคลุม มีการประกาศเผยแพร่เพื่อสร้าง

ความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชน และเมื่อมีตัวกฎหมายแล้ว ควรจัดทำคู่มือหรือประชาสัมพันธ์ว่าอะไรที่ทำได้หรือทำไม่ได้ในการใช้พิกัญญา ด้วยสื่อที่เข้าใจได้ง่ายผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือช่องทางอื่น ๆ ที่หลากหลาย ที่ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาได้ด้วยตนเอง

ปัจจุบันพิกัญญาฯยังไม่มีกฎหมายอนุญาตให้ใช้ที่ชัดเจน หรือกฎหมายการควบคุมที่ครอบคลุมเพียงพอ ประชาชนยังขาดความเข้าใจทั้งในข้อกำหนดและการมีไว้ในครอบครองหรือการใช้กัญญา เกิดปัญหาการแอบลักลอบใช้กัญญาเพื่อการนันทนาการ หรือการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์อื่น ๆ จึงมีปัญหที่ต้องแก้ไขเกี่ยวกับมาตรการควบคุมกัญญาภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยการออกกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเพื่อบังคับใช้เกี่ยวกับพิกัญญาโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับยาเสพติดประเภทกัญญา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลกระทบการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด กรณีการยกเลิกกัญญาจากบัญชียาเสพติดให้โทษ
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ไขผลกระทบหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคมเกี่ยวกับพิกัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสาร งานวิจัย บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ถึงผลกระทบหรือปัญหาเกี่ยวกับกัญญาทั้งในข้อกำหนดและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำมาศึกษาและวิเคราะห์สามารถทำให้ทราบถึงปัญหาและวิธีการแก้ไข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสาร งานวิจัย บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ถึงผลกระทบหรือปัญหาเกี่ยวกับกัญญาทั้งในข้อกำหนดและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำมาศึกษาและวิเคราะห์สามารถทำให้ทราบถึงปัญหาและวิธีการแก้ไข

ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปรับตัวและการเลือกดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยพัฒนาตัวเองให้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การจัดการความเครียด การมีคุณธรรมจริยธรรมและมนุษยสัมพันธ์ และการมีทักษะในการเข้าสังคม และการรู้จักประนีประนอม เพื่อปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

ทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเสพติดนั้น จะต้องเกิดจากตัวบุคคลที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดและผลกระทบซึ่งก็คือโทษของสารเสพติด เพื่อให้มีความตระหนักในตนเอง และเข้าใจผู้ใช้สารเสพติดการให้ออกาสผู้ที่เลิกละใช้สารเสพติด ดังนั้น การใช้ทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดมีแนวทางปฏิบัติได้ โดยการรู้จักคุณค่าในตัวเองและบุคคลรอบข้าง สร้างความเคารพตนเองและเกียรติภูมิของผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม การรู้จักพัฒนาความสามารถส่วนตัวที่มีอยู่และเตรียมพร้อมที่จะทำงานตามความถนัดความสามารถของตน รวมทั้งรู้จักช่องทางในการดำรงชีวิตอย่างสุจริต (นท ศิริกาญจน์, 2560)

1.2 ทฤษฎีที่ยึดหลักทางศีลธรรม (Moral model)

ทฤษฎีที่ยึดหลักทางศีลธรรม (Moral model) เป็นทฤษฎีที่มีมายาวนาน โดยได้รับอิทธิพลจากศาสนาที่มองว่าพฤติกรรมเสพติด เป็นความอ่อนแอทางจิตวิญญาณหรือศีลธรรมที่บกพร่องของตัวผู้เสพติด ปัจจุบันแม้ว่าทฤษฎีที่ยึดหลักทางศีลธรรมนี้จะไม่ได้รับการกล่าวถึงในทางวิชาการมากเท่าใดนัก หากแต่ยังส่งผลต่อทัศนคติของผู้ที่มีพฤติกรรมเสพติด และบุคคลรอบข้างผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว รวมถึงบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ในมุมมองกลุ่มบุคคลที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ จะมีท่าทีต่อพฤติกรรมเสพติดในเชิงตำหนิ ซึ่งนำไปสู่การออกกฎหมายที่เน้นการลงโทษต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมเสพติดมากกว่าให้การบำบัดรักษา หรือการถือว่าผู้เสพติดคือผู้ป่วยทางจิต

ข้อดีของทฤษฎีนี้คือเป็นทฤษฎีที่ชักนำให้ผู้ที่มีพฤติกรรมเสพติด ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และเน้นย้ำว่าทุกคนสามารถเลือกที่จะไม่ทำพฤติกรรมดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ทฤษฎีนี้ช่วยให้เข้าใจผลกระทบทางด้านจิตใจของการเสพติด ผู้ป่วยจะรู้สึกว่าเป็นคนผิดบาป เนื่องจากทำพฤติกรรมไปตามอารมณ์โดยขาดความยับยั้งชั่งใจ อย่างไรก็ตาม ข้อดีเช่นนี้ยังมีจุดอ่อนทำให้ผู้มีพฤติกรรมเสพติดขาดความเคารพนับถือตนเอง และกลับไปเสพติดซ้ำเพื่อประชดตนเอง ติดอยู่ในวังวนของพฤติกรรมเสพติดเช่นเดิมได้ ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพทางจิตวิญญาณ (spiritual recovery) และศาสนาบำบัด จึงมีส่วนช่วยให้ผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวเลิกยาเสพติดได้ (วนิดา รัตนสุมาวงศ์ และคณะ, 2561)

1.3 แนวคิดมายาคติเกี่ยวกับภัยชา

มายาคติ (Myth) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ เช่นเดียวกับความเชื่อของสังคมไทยที่มีต่อภัยชาผ่านจิตสำนึกและการรับรู้ผ่าน

ประสาทสัมผัสหรือสัญญาณ (Sign) ซึ่งสื่อถึงแนวคิดที่ผูกติดอยู่กับคุณค่าทางสังคม ความดีหรือความชั่ว ประวัติศาสตร์ของไทยในการใช้พืชกัญชาเป็นตำรับยาแพทย์แผนไทย มีหลักฐานว่าได้ใช้ประโยชน์จาก กัญชามานานแล้วหลายร้อยปี โดยปรากฏตัวอย่างในตำรับยาของ “ตำราพระโอสถพระนารายณ์” ซึ่งเป็นหลักฐานเก่าแก่ที่สุด เมื่อประมาณ 300 ปีก่อน มีการใช้กัญชาเป็นส่วนผสมในตำรับยาเพื่อถวาย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

การใช้ประโยชน์ของกัญชาจึงสร้างมายาคติขึ้นมาชุดหนึ่ง ในครั้งโบราณกาลถึงความเป็นพืชที่ใช้ เข้าตำรับยารักษาโรค ส่วนด้านพิษภัยของกัญชาถูกทำให้เป็นความหมายโดยนัยและทำความเข้าใจ โดยนัย (Connotation) ให้กลายเป็นความหมายโดยตรง (Denotation) ผ่านวาทกรรมเรื่องเล่าอันน่า กลัวของคนเสพกัญชา และมีผู้มิประสบการณ์จากการใช้กัญชา เรื่องเล่าเหล่านี้ไม่เคยเปิดพื้นที่ยื่นให้กับ คนที่เสพกัญชา เพราะหากเปิดเผยตัวออกมาจะผิดกฎหมาย และต้องโทษกฎหมายเกี่ยวกับกัญชา อดีต ที่ผ่านมา ความรู้เกี่ยวกับกัญชาจึงกระพริบผ่านเพียงด้านเดียว คือ ด้านกฎหมายและอำนาจรัฐเท่านั้น การ วิเคราะห์มายาคติจึงเป็นการวิเคราะห์ความหมายที่ได้เข้าไปพัวพันกับอำนาจ (Power) ของสถาบันต่าง ๆ ในสังคม (सानิตย์ แสงขาม และฉัตรวิรัช องค์กร, 2563)

1.4 แนวคิดการลดทอนความเป็นยาเสพติดของกัญชา

กัญชาถูกจัดให้เป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ด้วย เนื่องจากกัญชาเป็นพืชที่มีสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท และก่อให้เกิดการเสพติด ซึ่งเป็นโทษต่อ ร่างกายหลายประการ นโยบายการปราบปรามยาเสพติดที่เด็ดขาดของประเทศไทยเอง ก็เป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้การใช้ประโยชน์จากกัญชา ทั้งทางด้านการรักษาโรคและการวิจัยทางยาถูกปิดตายอย่าง สิ้นเชิง ในขณะที่หลายประเทศทั่วโลกมองเห็นคุณค่าในพืชกัญชา เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ โดยมิ การใช้นโยบายการลดทอนความเป็นอาชญากรรมให้แก่กัญชา และนำมาใช้ทางการแพทย์จนประสบ ความสำเร็จแล้ว

1.5 แนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับกัญชาในต่างประเทศ

1.5.1 ประเทศอูรุกวัย

ประเทศอูรุกวัยเป็นประเทศแรกที่มีกฎหมาย Ley No. 19.172 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 อนุญาตให้ ประชาชนสามารถใช้กัญชาเพื่อการบริโภคและเพื่อนันทนาการได้ ซึ่งก่อนที่จะมีกฎหมายดังกล่าว กัญชา ในประเทศอูรุกวัยถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายและมีโทษตามกฎหมายอาญาและกฎหมายยาเสพติด เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและสารออกฤทธิ์ทางจิต เพื่อกำจัดเครือข่ายค้ายาเสพติดและอาชญากรรมที่ เกี่ยวข้องกับยาเสพติด รัฐบาลอูรุกวัยจึงมีนโยบายให้มีการปลูกและการซื้อขายกัญชาอย่างถูกกฎหมาย ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ โดยได้ประกาศใช้บังคับกฎหมาย Ley No. 19.172 กำหนดมาตรการทาง กฎหมายในการควบคุมการปลูก และการใช้กัญชาอย่างชัดเจน ซึ่งก็ถือว่าประเทศอูรุกวัยประสบ ผลสัมฤทธิ์ในการแก้ไขปัญหากัญชาและการบังคับใช้กฎหมายกัญชาดังกล่าว (พลรัฐวัช วงษ์พิริยชัย, 2565)

1.5.2 ประเทศอิสราเอล

ประเทศอิสราเอลเป็นประเทศชั้นนำของโลกในการใช้กัญชาทางการแพทย์ มีระบบการใช้กัญชาทางการแพทย์ มีการกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติทางคลินิก และกำหนดข้อบ่งใช้เป็นที่ยอมรับในทางการแพทย์ และกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์กัญชา โดยมีการควบคุมตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางตลอดสายของห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การปลูก การผลิต การควบคุมความปลอดภัย และระบบการจ่ายยา ทั้งนี้รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและมีการสนับสนุนงบประมาณการวิจัย ทั้งการคิดค้นผลิตภัณฑ์และการปรับปรุงพัฒนาสายพันธุ์

1.5.3 ประเทศเยอรมนี

ในประเทศเยอรมนีการใช้กัญชาต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งสามารถซื้อกัญชาทางการแพทย์ได้ที่ร้านยา ทั้งในรูปแบบดอกกัญชาแห้ง สารสกัด น้ำมันกัญชา ปัญหาที่พบคือกัญชาทางการแพทย์ในเยอรมันราคาสูงมาก เนื่องจากต้องนำเข้าจากต่างประเทศ จึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ประกันสุขภาพที่ต้องใช้กัญชาเพื่อบำบัดโรค เนื่องจากบริษัทประกันสุขภาพมักไม่จ่ายค่ารักษาด้วยกัญชา และยังพบปัญหาที่สำคัญคือ การขาดแคลนกัญชาทางการแพทย์ แม้ผู้ป่วยชาวเยอรมันจะได้ใบสั่งยา แต่อาจจะไม่มียาใช้กินนานเป็นเดือน ด้วยความขาดแคลนนี้ ทำให้ผู้ป่วยส่วนใหญ่ยังคงเสี่ยงต่อการใช้กัญชาจากตลาดมืด

1.5.4 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีโครงสร้างการปกครองแบบสหพันธรัฐ และกำหนดอำนาจการปกครองออกเป็น 2 ระดับ คือ อำนาจของรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ โดยรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจและระบุความรับผิดชอบแก่รัฐบาลทั้ง 2 ระดับไว้อย่างชัดเจน โดยแต่ละมลรัฐสามารถออกกฎหมายขึ้นใช้ภายในขอบเขตของมลรัฐและอำนาจที่รัฐธรรมนูญได้ให้ไว้ ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของประชาชนแต่ละมลรัฐก็อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน กัญชาได้รับการบันทึกไว้ในเภสัชตำรับของสหรัฐอเมริกา แต่รัฐบาลกลางสหรัฐก็ไม่ได้รับรองการใช้กัญชาทางการแพทย์ให้ถูกกฎหมาย โดยยังกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดประเภท 1 ในพระราชบัญญัติควบคุมสารเสพติด ค.ศ. 1970 แม้ว่ากัญชาจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในหลายมลรัฐ แต่พบในปี 2018 มีถึง 33 มลรัฐที่อนุญาตให้กัญชาทางการแพทย์ได้ มลรัฐแรกที่อนุญาตคือ แคลิฟอร์เนีย ในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) (วีรยา ถาอูบชิต และนุศราพร เกษสมบูรณ์, 2564)

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลกระทบการแก้ไขกฎหมายยาเสพติด กรณีการยกเลิกกัญชาจากบัญชียาเสพติดให้โทษ

นับตั้งแต่ที่มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 (ราชกิจจานุเบกษา , 2564) และการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 กำหนดให้สารสกัดจากทุกส่วนของพืชกัญชาเป็นยาเสพติดประเภท 5 ยกเว้นสารสกัดที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) ไม่เกินร้อยละ 0.2

โดยน้ำหนัก เฉพาะที่ได้รับอนุญาตให้สกัดจากพืชกัญชาที่ปลูกภายในประเทศ หรือสารสกัดจากเมล็ดของพืชกัญชาที่ได้จากการปลูกภายในประเทศ เมื่อวิเคราะห์ตามบทนิยามความหมายยาเสพติดตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 กรณีกัญชวย่อมถือว่าเป็นยาเสพติดอยู่ในตัว ผลกระทบเมื่อกัญชามีทั้งส่วนที่เป็นยาเสพติดและส่วนที่ไม่ถือเป็นยาเสพติดตามกฎหมายฉบับนี้ เมื่อกฎหมายอันเป็นแม่บทหลักมิได้กำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดโดยสภาพปกติทั่วไป จึงมีผลกระทบดังนี้

2.1 ผลกระทบประเด็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับยาเสพติด

อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) (รับรองเมื่อ 30 มีนาคม ค.ศ. 1961 มีผลใช้บังคับ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1964) ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก มีรายละเอียดดังนี้ (1) “ยาเสพติดให้โทษที่ควบคุมภายใต้การอนุสัญญาฯ นี้ จำกัดการใช้สำหรับทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น” (Preamble) (2) กัญชา (Cannabis and Cannabis Resin) จัดให้อยู่ในตารางการควบคุมในบัญชี ประเภทที่ 1 และ 4 ของอนุสัญญาฯ (Yellow List-INCB) และ (3) ภาคีประเทศต้องกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันมิให้มีการนำใบของพืชกัญชาไปใช้ในทางที่ผิด หรือทำการค้าที่ผิดกฎหมาย (Article 28) เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดดังกล่าว และก่อนหน้าที่จะมีการแก้ไขกฎหมายประเทศไทย ได้มีการอนุญาตเกี่ยวกับพืชกัญชาอย่างกว้างขวาง มิได้จำกัดเฉพาะเพื่อการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ได้ขยายกรอบการอนุญาตไปถึงเรื่องการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรม และยังรวมถึงการอนุญาตให้มีการนำกัญชาติดตัวเข้ามาในหรือนอกราชอาณาจักร และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 (ราชกิจจานุเบกษา , 2565) กำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดเฉพาะที่เป็นสารสกัดของพืชกัญชาเท่านั้น กฎหมายจึงมีผลต่อความไม่สอดคล้องตามเงื่อนไขสากลระหว่างประเทศที่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นยาเสพติดของพืชกัญชา

2.2 ผลกระทบการควบคุมกำกับดูแลกัญชาภายในประเทศ

2.2.1 ผลกระทบนำกัญชาไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

การวางกฎ ติกรอบการใช้สารสกัดจากกัญชา เพื่อควบคุมการใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งในเรื่องการแพทย์ การวิจัย และการศึกษา จากข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น มีปัญหาที่ต้องแก้ไขในประเด็นข้อกฎหมายนับตั้งแต่กฎหมายควบคุมกัญชาในประเทศ แม้ร่างประกาศกระทรวงสาธารณสุข ได้ปลดกัญชารอกจากบัญชียาเสพติดแล้ว แต่ปัจจุบันพืชกัญชายังไม่มีกฎหมายอนุญาตให้ใช้ที่ชัดเจน หรือกฎหมายการควบคุมที่ครอบคลุมเพียงพอ ประชาชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายกัญชา และพืชกัญชายังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนเพียงพอหรือครอบคลุม (BBC NEWS ไทย, 2566) แม้ปัจจุบันมีการอนุญาตให้ปลูกกัญชาได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย แต่หลักเกณฑ์การควบคุมในรายละเอียดอื่น ๆ อาจเป็นเพียงข้อชี้แนะหรือคำเตือนการใช้กัญชาเท่านั้น ผลกระทบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

คือการนำกัญชาไปใช้นอกวัตถุประสงค์ที่เป็นการละเมิดต่อหลักเกณฑ์หรือเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย จึงประเด็นปัญหาหรือผลกระทบของกฎหมายที่ต้องหาทางแก้ไข

2.2.2 ผลกระทบการเป็นกัญชาเสรี

ปัญหาข้อกฎหมายยาเสพติดกับพืชกัญชาในประเทศไทย ยังแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไม่ได้ กฎหมายฉบับใหม่มีบทบัญญัติพยายามลดทอนความเป็นยาเสพติดของพืชกัญชาให้น้อยลงไป โดยคำนึง ประโยชน์อันเป็นคุณมากกว่าโทษ กฎหมายกำหนดส่วนที่เป็นสารสกัดกัญชาเกินร้อยละ 0.2 เป็นยาเสพติด กฎหมายเน้นที่การแปรรูปแล้วของกัญชาดิบเท่านั้น หรือเท่ากับว่าประชาชนสามารถผลิต ครอบครอง จำหน่ายได้อย่างเสรี เพียงแต่ต้องขออนุญาต โดยการลงทะเบียนในระบบ กรณีข้อเท็จจริง เช่นนี้ต้องถือเป็นการเปิดเสรีกัญชา กัญชาแม้มิใช่สารสกัดก็เป็นยาเสพติดได้ เช่น หากผู้ที่ใช้กัญชา บ่อย ๆ จากการสูบอาจเป็นผู้เสพติดได้ เทียบเคียงได้กับสินค้าเหล้าหรือบุหรี่ กฎหมายต้องแก้ไขปัญห ในเรื่องการใช้ประโยชน์ การมีการครอบครอง จำหน่าย เป็นต้น เป็นข้อยกเว้นลำดับรอง กรณีออก ประกาศให้กัญชาพ้นจากบัญชียาเสพติด ทำให้เข้าใจสับสนสภาพความเป็นยาเสพติด การจับกุม การ ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งประชาชนที่ยังสงสัยในประเด็นอันเป็น สารสำคัญตามที่กล่าวมา บทบัญญัติหลักควรกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติด เพื่อการควบคุมการ สื่อสารทำความเข้าใจ การบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ส่วนจะลดทอน ผ่อนผันการนำไปใช้การผลิต วิจัย จำหน่าย ควรกำหนดหลักเกณฑ์ตามมา ถึงจะเป็นการควบคุมที่เป็นระบบ กัญชา ยังคงถือเป็นยา เสพติด ในทุกประเทศ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ มีมาตรการควบคุมการปลูก การใช้ การผลิต การจำหน่าย อย่างเข้มงวด แม้แต่ประเทศที่ให้ใช้เพื่อนันทนาการ รัฐบาลทุกประเทศไม่มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้ ประชาชนปลูกกัญชา (ยกเว้นประเทศไทยที่ปลดกัญชาพ้นบัญชียาเสพติด แต่ขาดมาตรการควบคุมที่ ครอบคลุมรอบคอบเพียงพอ กัญชาเข้าข่ายเสรีให้ปลูกและเสพใช้ได้หากเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ แต่ มาตรการในทางปฏิบัติการกำกับควบคุมไม่มีรูปธรรมที่ชัดเจน เป็นแต่แนวทางที่กำหนดเท่านั้น) การเปิดช่องให้มีการนำกัญชามาใช้ในทางนันทนาการ กลุ่มองค์กรอาชญากรรมหลอกลวงยาเสพติด เช่น กัญชาอัดแท่ง ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายยาเสพติดอีกต่อไป (มิใช่สารสกัด) ซึ่งส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป

นับตั้งแต่มีการยกเลิกพืชกัญชาพ้นจากบัญชียาเสพติด ยกเว้นสารสกัดกัญชาที่มีค่า THC เกิน 0.2 % มีผลตั้งแต่ 9 มิถุนายน 2565 และยังมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องสมุนไพรรักษา (กัญชา) พ.ศ. 2565 ออกตามมา ใช้ควบคุมร่วมกับกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับ ระหว่างรอร่าง พระราชบัญญัติกัญชาที่เป็นกฎหมายควบคุมโดยตรง มีผลบังคับใช้ก็ตาม แต่ยังมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการ ปลูก การใช้ การจำหน่าย การแปรรูปได้อย่างเสรีหรือไม่ การยกเลิกดังกล่าว ไม่ส่งเสริมให้ใช้ในเชิง นันทนาการ จึงควรนิยามความเปลี่ยนแปลงของพืชกัญชา กัญชง ในห้วงเวลานี้ (วีระเดช คชเสนีย์, 2565) กัญชาในประเทศไทยยังมีกฎหมายควบคุมและยังไม่ได้อนุญาตให้ใช้กัญชาอย่างเสรี การใช้กัญชา เพื่อการนันทนาการบางกรณี อาจเข้าข่ายการกระทำผิดกฎหมายในลักษณะอื่นได้

อภิปรายผล

1. สถานะทางกฎหมายของกัญชานั้น จัดว่าเป็นประเด็นที่ตกอยู่ภายใต้การถกเถียงอยู่เสมอมา โดยแม้ว่าหลายประเทศในโลกนั้น จะอนุญาตให้ใช้กัญชาในการรักษาโรคหรือเพื่อการนันทนาการได้ ก็ยังปรากฏว่ามีอีกหลายประเทศที่ยังคงกำหนดให้กัญชา มีสถานะเป็นยาเสพติดให้โทษที่ผิดกฎหมาย และห้ามมิไว้ในครอบครอง ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกัญชา ซึ่งส่งผลให้สามารถใช้กัญชาเพื่อการวิจัยและบำบัดรักษาโรคได้ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด การแก้ไขกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้เกิดถกเถียงเพื่อเรียกร้องให้กัญชามีสถานะที่ขอบกฎหมายภายในประเทศไทย อีกด้วย อนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว ก็ได้ผ่อนคลายนโยบายความเป็นยาเสพติดของกัญชาด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศยังถือว่า กัญชายังคงเป็นยาเสพติดที่ต้องมีมาตรการควบคุมกำกับอยู่ ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกที่มีการผ่อนคลายนโยบายให้ใช้กัญชาได้ โดยเฉพาะเพื่อการแพทย์เป็นหลัก แต่ก็ยังมีบางประเทศที่อนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการ เสมือนเป็นการเปิดเสรีกัญชา ซึ่งอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1972 โดยได้กำหนดเงื่อนไขการปฏิบัติเกี่ยวกับกัญชาไว้ดังนี้

1) ยาเสพติดให้โทษที่ควบคุมภายใต้การอนุสัญญาฯ นี้ จำกัดการใช้สำหรับทางการแพทย์และทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น (Preamble)

2) กัญชา (Cannabis and Cannabis Resin) จัดให้อยู่ในตารางการควบคุมในบัญชี ประเภทที่ 1 และ 4 ของอนุสัญญาฯ (Yellow List-INCB)

3) ภาคิประเทศต้องกำหนดมาตรการควบคุมป้องกันมิให้มีการนำใบของพืชกัญชาไปใช้ในทางที่ผิด หรือทำการค้าที่ผิดกฎหมาย (Article 28) (นียดา เกียรติยิ่งอังสุลี, 2566)

2. กัญชาในอดีตที่ผ่านมา มีการกำหนดให้เป็นยาเสพติดในประเภท 5 หลายประเทศพยายามผลักดันให้มีการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น การที่จะกระทำเช่นนั้นได้จำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดภายในประเทศ หลายประเทศจึงมีการออกกฎหมายเพื่อรองรับการผ่อนคลายนโยบายความเป็นยาเสพติดของกัญชา และประเทศไทยก็เช่นกัน ได้มีการออกกฎหมายลำดับรองอนุญาตการปลูกและการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์จากพืชกัญชาเรื่อยมา ปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ควบคุมกัญชาอยู่พอสมควร กัญชามีทั้งส่วนที่เป็นยาเสพติดและส่วนที่ไม่ถือเป็นยาเสพติด จากคำจำกัดความ “สารสกัด” เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565 เจ้าหน้าที่ได้จับกุมยายวัย 70 ปี ปลูกกัญชา 1 ต้น เมื่อกัญชาไม่ใช่ยาเสพติดมาตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2564 แต่สิ่งที่จะเป็นยาเสพติดและเกี่ยวกับกัญชาคือสารสกัด ที่มีค่า THC เกิน 0.2 % แต่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจกลับมีความเห็นไม่ตรงกัน จึงจำเป็นที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุด ต้องประสานผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เข้าใจเรื่องนี้ให้ตรงกัน เพราะหากปล่อยให้เป็นแบบนี้ ทำให้คุณธรรมทางกฎหมาย และคุณค่าของกัญชา ถูกด้อยลงไปเพราะเหตุผลความไม่เข้าใจ หรือเพราะมีความต้องการบิดเบือนเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ (Today News ไทย, 2566) เป็นปัญหาในข้อเท็จจริงการควบคุม

กำกับกัญชา เพราะการที่จะทราบค่าปริมาณสารสกัดที่เป็นยาเสพติด จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องมืออุปกรณ์และผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งก็ได้แก่บุคลากรทางการแพทย์หรือสาธารณสุขเท่านั้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจโดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชน ได้แก่ ตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ ปปส. ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เพื่อปฏิบัติหน้าที่และบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพได้ จึงเป็นปัญหาผลกระทบอันเป็นอุปสรรคโดยเนื้อหาของกฎหมายดังกล่าว

3. พืชกัญชาถูกปลดจากบัญชียาเสพติดประเภท 5 โดยที่ไม่ได้มีการรวบรวมตัวกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการใช้พืชกัญชาให้อยู่ในฉบับเดียวกัน แต่มีลักษณะของการออกประกาศของหน่วยงานต่าง ๆ ตามมาภายหลัง เพราะฉะนั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พืชกัญชา จึงอยู่ในหลายฉบับทั้งในระดับที่เป็นพระราชบัญญัติและในระดับที่เป็นกฎหมายลำดับรองจำนวนมาก อีกทั้งเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ได้มาที่เดียว จึงทำให้เกิดความสับสนกับประชาชนในการใช้พืชกัญชาว่า อะไรที่ทำได้หรืออะไรที่ทำไม่ได้ การศึกษาทบทวนเอกสารราชการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข่าวเกี่ยวกับนโยบายกัญชาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนประเด็นปัญหาที่พบและข้อถกเถียงของสังคมไทยเกี่ยวกับพืชกัญชา นับตั้งแต่ที่มีการแก้ไขกฎหมายยาเสพติดเกี่ยวกับการยกเลิกกัญชา เป็นการเอื้อประโยชน์ด้านนันทนาการ ไม่ใช่การเพิ่มผลประโยชน์ทางการแพทย์ที่มีอยู่เดิม ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขประกาศมาตรการควบคุม คือ การห้ามสูบกัญชา และกัญชงให้ผู้อื่นรำคาญ และห้ามจำหน่ายกัญชาและกัญชงโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่มาตรการเหล่านี้ไม่เกิดผลบังคับใช้ ในทางปัจจุบันอยู่ระหว่างเสนอร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชง ที่เสนอเข้าสภาผู้แทนราษฎร แม้ระบุเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และเศรษฐกิจ แต่มีเนื้อหาอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อนันทนาการได้ มีการอนุญาตให้ปลูกและสูบกัญชาและกัญชงในครัวเรือนได้ และมีมาตรการควบคุมเชิงพาณิชย์เฉพาะดอกและยางกัญชาและกัญชง (บัณฑิต ศรีไพศาล และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

การกำหนดเงื่อนไขความเป็นยาเสพติดของกัญชาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 จำกัดไว้ที่ “สารสกัด” ผลที่ตามมาคือเกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายประเด็น นับตั้งแต่ประเด็นความเข้าใจของประชาชนที่ยังสับสนว่ากัญชาไม่ใช่นยาเสพติด หรือเป็นยาเสพติดที่ผิดกฎหมายอยู่ ประชาชนปลูกได้หรือยัง ประเด็นการบังคับใช้ทางอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับกัญชา หรือประเด็นการปลูกกัญชาเพื่อการประกอบอาชีพของวิสาหกิจชุมชนในหลายเรื่อง ยังมีประเด็นปลีกย่อยที่เป็นช่องว่าง เกิดคำถามตามมาอีกมากมาย ถึงผลกระทบที่อาจเป็นผลร้ายในการควบคุมกำกับดูแล และการรักษาความสงบเรียบร้อยของเจ้าหน้าที่รัฐ การผ่อนคลายเป็นกฎหมายดังกล่าว จะทำให้มีการแพร่หลายเกี่ยวกับการครอบครอง การใช้กัญชาเพื่อการนันทนาการไปสู่สังคม และเด็กและเยาวชนคือกลุ่มที่น่าเป็นห่วง เพราะกฎหมายอาจเป็นเพียงข้อห้ามปรามที่เขียนไว้เพื่อ

นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การคำนึงถึงหลักประกันความปลอดภัยของสังคม จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาควบคู่กันกับการบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับ ประเด็นทางกฎหมายที่เป็นผลกระทบยังหาทางแก้ไขไม่ได้ แม้ภายหลังจะได้มีการออกประกาศเพื่อควบคุมการใช้กัญชา แต่การไม่ปฏิบัติตามหรือการละเลยย่อมมีขึ้นได้โดยง่าย และปรากฏช่องว่างอีกมากมายที่ไม่สามารถควบคุมได้

กฎหมายกำหนดให้แยกแยะความยาเสพติดของกัญชาไว้ที่ “สารสกัด” ด้วยการวัดค่าของสารสกัดที่มีปริมาณสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol, THC) กรณีไม่เกินร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนักหรือสารสกัดจากเมล็ดของพืชกัญชา ที่ได้รับอนุญาตให้สกัดจากพืชกัญชาที่ปลูกภายในประเทศ ไม่ถือเป็นยาเสพติด หากสารสกัดมีปริมาณสาร THC เกินกว่าร้อยละ 0.2 และเป็นกรณีที่อยู่นอกเงื่อนไข ต้องถือว่าสารสกัดนั้นเป็นยาเสพติด เช่น เป็นสารสกัดกัญชาที่ไม่ได้รับอนุญาตให้สกัดหรือเป็นกัญชาที่ได้จากการปลูกภายนอกประเทศ เป็นต้น ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับพืชกัญชาในประเทศไทย ก็คือเรื่องของสารสกัดจากกัญชา ซึ่งการความเข้าใจและแยกแยะความเป็นยาเสพติดของกัญชาให้ออกในประชาชนคนทั่วไปนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก สำหรับผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัย หรือปฏิบัติงานทางเคมีวิทยาศาสตร์ไม่น่าจะมีปัญหา เพราะมีเครื่องมือตรวจสอบได้โดยตรง กฎหมายการควบคุมกัญชาด้วยตัวแปรสารสกัด จึงมีปัญหาทั้งการทำความเข้าใจแยกแยะและการใช้บังคับของกฎหมายให้มีประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ สารสกัดจากกัญชาควรเป็นการกำหนดเงื่อนไขในการควบคุมกัญชาในขั้นตอนของกระบวนการของผู้ผลิตสินค้าที่เกี่ยวข้องกับพืชกัญชา เพราะหน่วยผลิตย่อมจะมีการตรวจสอบมาตรฐานการผลิตให้ได้มาตรฐานตามที่รัฐกำหนด และเงื่อนไขการจำหน่ายของผู้ได้รับอนุญาตจากรัฐ ที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต ไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์กัญชาในปริมาณโดยรวมแล้ว มีสารสกัดเกินกว่าค่าที่กำหนดให้ผู้บริโภค กรณีนี้จะสามารถควบคุมกัญชาได้ดีกว่า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสรุปได้ว่า การแก้ไขกฎหมายยาเสพติดทำให้กัญชามีทั้งส่วนที่เป็นยาเสพติดและส่วนที่ไม่ถือว่าเป็นยาเสพติด โดยกำหนดค่าตัวแปรความเป็นยาเสพติดไว้ที่ “สารสกัด” ที่ได้จากพืชกัญชาที่มีปริมาณสาร THC เกินกว่าร้อยละ 0.2 แต่ประชาชนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสถานะของพืชกัญชาว่าถูกกฎหมาย มีใช่ยาเสพติดนำไปสู่การเสพหรือใช้กัญชาที่ผิดวัตถุประสงค์อย่างแพร่หลาย การแก้ไขกฎหมายยาเสพติดดังกล่าว มีผลกระทบต่อพันธสัญญาระหว่างประเทศที่ยังคงกำหนดให้พืชกัญชาโดยสถานะเป็นยาเสพติด และผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพืชกัญชาของเจ้าหน้าที่การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นอกจากนี้ กรณีพืชกัญชาไม่มีกฎหมายที่กำหนดมาตรการที่ครอบคลุมและรัฐบาลก็ไม่ได้มีนโยบายที่ชัดเจนและรัดกุม ในการควบคุมกัญชาอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

1. การแก้ปัญหาควรมีกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบ ในระดับพระราชบัญญัติที่รวบรวมหลายเรื่องของการใช้กัญชาเข้ามาอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวอย่างครอบคลุม
2. มีการประกาศเผยแพร่เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ควรจัดทำคู่มือหรือประชาสัมพันธ์ว่า อะไรทำได้หรือทำไม่ได้ในการใช้พืชกัญชา ด้วยสื่อที่เข้าใจได้ง่ายผ่านช่องทางเว็บไซต์หรือช่องทางอื่น ๆ
3. ควรจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อทำหน้าที่เฉพาะเพื่อควบคุมกัญชาภายในประเทศ หรือการแก้ไขปัญหาดีกทางหนึ่ง คือควรยกเลิกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับกัญชาซึ่งจะทำให้ประเทศไทยกลับสู่การใช้ประโยชน์กัญชาทางการแพทย์เช่นเดิม จากนั้น ควรประเมินความจำเป็นและความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม แล้วจึงออกแบบกฎหมายและมาตรการบังคับใช้ให้มีความรัดกุม

เอกสารอ้างอิง

- ชัย สมรภูมิ และคณะ. (2023). ปลดล็อกกัญชา : กฎหมายจากอดีตถึงปัจจุบัน. *วารสารการบริหารการปกครองและวัฒนธรรมท้องถิ่น*, 7(1), 285-302.
- นท ศิริกาญจน์. (2560). การศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดด้วยวิธีฉีดยาในจังหวัดปัตตานี. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิตดา เกียรติยิ่งอังสุลี. (2562). พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ การเมืองระดับโลก ประเทศ และชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/4pOvg>.
- บัณฑิต ศรไพศาล และคณะ. (2566). บทความพิเศษ ข้อเท็จจริงและบทวิเคราะห์นโยบายกัญชาของประเทศไทย: มุมมองด้านสาธารณสุข. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 32(2), 375-388.
- พลัฏฐวัช วงษ์พิริยชัย. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการปลูกและการใช้กัญชา : กรณีประเทศอูรูกวัย. *วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต*, 4(2), 36-48.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2565). เรื่อง ระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 35 ง (9 กุมภาพันธ์ 2565).
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก (8 พฤศจิกายน 2564).
- วนิดา รัตนสุมาวงศ์ และคณะ. (2561). ทฤษฎีของพฤติกรรมเสพติดและข้อถกเถียงที่มีในปัจจุบัน. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 63(3), 295-306.

- วีรยา ถาอุปชิต และนุศราพร เกษสมบุรณ์. (2564). นโยบายกัญชา : การวิเคราะห์เปรียบเทียบไทย สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน และอิสราเอล. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 13(1), 4-16.
- วีระเดช คชเสนีย์. (2565). “ปลดล็อกกัญชา” ไม่เท่ากับ “กัญชาเสรี” เน้นใช้ทางการแพทย์ – ต่อยอด เศรษฐกิจ. สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/naqy9>.
- สยามรัฐ นิวส์. (2565). นักกฎหมาย“จี”บักตู่-วิษณุ แก้ประกาศ สธ.คืนสถานะกัญชาเป็นยาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2565 จาก <https://siamrath.co.th/n/367013>.
- สวิตตา ธนวัฒน์. (2562). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมยืนยันการใช้ประโยชน์ของกัญชาในประเทศไทยเป็นไปตามหลักสากลโดยรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการใช้และควบคุมอย่างเข้มงวดในทุกขั้นตอน. เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2562 จาก <https://shorturl.asia/GbACZ>.
- सानิตย์ แสงขาม และฉัตรวิรุญษ์ องค์กรสิทธิ. (2563). มายาคติและความหมายเรื่องพืชกัญชาในสังคมไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(3), 193-206.
- BBC NEWS ไทย. (2565). กฎหมายอะไรใช้ควบคุมกัญชาในช่วงสุญญากาศและเพียงพอหรือไม่. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/n4Elv>.
- Today News ไทย. (2565). ศุภชัย จ่อहारีกอมธ.ตำรวจ-สธ.ปมปลดกัญชาออกจากยาเสพติดหลังยัยวัย 70 ปีถูกจับปลูกกัญชา 1 ต้น. เรียกใช้เมื่อ 13 กรกฎาคม 2566 จาก <https://workpointtoday.com/0marijuana-21/>.

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้เสพพืชเสพติด :
ศึกษาเฉพาะกรณีสารสกัดจากกัญชา*

LEGAL MEASURES FOR PUNISHING NAROTIC PLANT'S CONSUMPTION :
IN CASE OF CANNABIS EXTRACT

กมลวรรณ ไวยโรจน์

Kamonwan Vaiyarote

บัณฑิต ขวไยธา

Bandit Khwayota.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

KhonKaen University, NongKhai Campus, Thailand.

E-mail: vai.kamonwan@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับกฎหมายพืชเสพติด โดยศึกษาเกี่ยวกับพืชกัญชาด้านมาตรการทางกฎหมายที่ควบคุมการใช้สารสกัดจากกัญชาของประเทศไทย รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นหาข้อมูลจากเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า มาตรการทางกฎหมายประเทศไทยตามประมวลกฎหมายยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2564 มาตรา 29 (5) ได้ถอดกัญชาออกจากการเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 หากผู้ใดเสพ บริโภคหรือครอบครองพืชกัญชา ไม่ถือเป็นความผิดทางอาญา ยกเว้นสารสกัดจากกัญชาที่มีปริมาณสาร เตตระไฮโดรแคนนาบินอลสูงกว่า 0.2% ยังเป็นยาเสพติดประเภท 5 ผู้เสพยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ มีความรับผิดชอบทางอาญา โดยต้องโทษจำคุกและโทษปรับ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะความผิดและความเป็น อันตรายแล้ว การเสพยาเสพติดเป็นความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับยาเสพติด สารสกัดจากกัญชาไม่ได้รับการ ยืนยันว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอาชญากรรม ทั้งยังมีความเป็นอันตรายน้อยกว่าบุหรื (ยาสูบ) แอลกอฮอล์หรือยาเสพติดชนิดอื่น ด้านพันธะอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดแห่งสหประชาชาติ ไม่มี

* Received: 15 November 2023; Revised: 21 December 2023; Accepted: 22 December 2023

บทบัญญัติใดบังคับให้รัฐภาคีใช้โทษทางอาญากับความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับยาเสพติด สามารถใช้มาตรการอื่นลงโทษกับผู้เสพแทนได้ ทั้งนี้ โทษทางอาญาควรมีไว้สำหรับความผิดที่ร้ายแรงเท่านั้น และการยกเลิกโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเสพสารสกัดจากกัญชา พบว่า ไม่ขัดต่อพันธระบอบสัญญาแต่อย่างใด ผู้เขียนขอเสนอให้เปลี่ยนจากความผิดทางอาญาที่กำหนดโทษจำคุกเป็นเพียงโทษปรับ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การลงโทษ, ผู้เสพ , สารสกัดจากกัญชา

Abstract

This Journal aims to study theoretical concepts related to the law of addictive plants by focusing on information of marijuana plants or cannabis. To study legal measures those, control the use of cannabis extract in Thailand, foreign and international law. And this journal is Qualitative Research by Documentary.

According to a study under the announcement to use the Narcotics Code was enacted in B.E. 2564. In the section 29(5), cannabis is not designated as a type 5 of narcotic drug but Tetrahydrocannabinol which higher than 0.2% still drugs. If a person has consumed or possessed cannabis, it is not a criminal. This does not result in effective enforcement and considering the nature of crime and harm. Cannabis extract is not proven to be one of the causes of crime, it is less dangerous than cigarettes, alcohol or other type of narcotic drugs. According from The Convention of Narcotic does not exist any legal provision that obliged a state party to impose criminal penalties which if it is a minor offence of drugs. If it is appropriate, other methods might be imposed on addicts instead. The abolition of criminal penalties for cannabis extract is not a criminal offence. So, writer offered alternate between Imprisonment to Fine.

Keywords: Legal Measure, Punishment, Consumption, Cannabis Extract.

บทนำ

พืชเสพติดหรือ Narcotic Plant เป็นพืชที่ให้สารเสพติดอย่างหนึ่ง ตามนิยามของกฎหมาย หมายถึง ฝิ่น กัญชา กระต่อม เห็ดขี้ควาย เป็นต้น หากแบ่งตามแหล่งกำเนิดถือว่าเป็นยาเสพติดที่เกิดจากพืชที่เกิดอยู่ตามธรรมชาติ มิใช่จากการสังเคราะห์ด้วยกรรมวิธีทางเคมี กัญชา (Cannabis, Marijuana) จัดอยู่ในประเภท Soft Drug กัญชาให้สารออกฤทธิ์ที่มีชื่อเรียกว่าแคนนาบินอยด์ (cannabinoid) โดยสารที่พบเป็นหลักคือสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol) และแคนนาบิไดออล cannabidiol (CBD) สารในกลุ่มแคนนาบินอยด์ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เช่นเดียวกับสารไมทราจีนิน (mitragynine) ที่พบในกระต่อมที่เป็นสารออกฤทธิ์ช่วยในเรื่องของการแก้อาการเจ็บปวด นอนไม่หลับ รวมถึงรักษาโรคต่าง ๆ (ชาญชัย เอื้อชัยสกุล, 2565)

พืชเสพติดอย่างกัญชาเดิมที่เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ในทางการแพทย์ ภายหลังถูกควบคุมให้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย เริ่มแรกในพระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ. 2477 โดยหมายรวมถึงทุกส่วนของต้นกัญชา ที่เป็นสิ่งต้องห้ามมิให้ผู้ใดเสพหรือสูบกัญชา ประกอบกับการรับอิทธิพลจากการเข้าเป็นภาคีสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 ที่ทำให้ประเทศไทยได้จัดทำพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 ห้ามเสพ บริโภค หรือครอบครองทุกส่วนของกัญชาอย่างเด็ดขาด หากฝ่าฝืนจะต้องรับโทษจำคุกหรือปรับอาญา ด้วยข้อจำกัดนี้ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการเสพและครอบครองพืชกัญชาให้เป็นเรื่องผิดกฎหมายและมีการใช้มาตรการทางอาญา จัดการผู้กระทำความผิดเหล่านี้อย่างเข้มงวด ภายหลังปี พ.ศ. 2562 มีการยกเว้นโทษให้สำหรับผู้ที่ใช้กัญชาเพื่อใช้รักษาโรค ซึ่งอยู่ภายใต้การอนุญาตจากผู้ประกอบวิชาชีพ ปัญหาการเข้าถึงกัญชายังคงทำให้ผู้ที่มิได้รับอนุญาตส่วนมากเข้าถึงกัญชาผ่านทางตลาดมืด และถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญายูเรื่อมา จนกระทั่งมีการยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยประกาศใช้ประมวลยาเสพติด พ.ศ. 2564 แต่ทว่ามาตรา 29 (5) แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติดประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องระบุชื่อยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 พ.ศ. 2565 ไม่มีการกล่าวถึงต้นกัญชาว่าเป็นยาเสพติด ยกเว้นการเสพหรือครอบครองกัญชา ต้องรับโทษหากเป็นสารสกัดจากทุกส่วนของพืชกัญชาหรือสารสกัดที่สารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol) สูงกว่าร้อยละ 0.2% ยังเป็นความผิดทางอาญา ถ้าหากไม่ได้รับอนุญาตและเมล็ดไม่ได้ปลูกในประเทศ บทลงโทษเป็นไปตามประมวลกฎหมายยาเสพติดมาตรา 162

หากการบัญญัติกฎหมายโดยใช้เกณฑ์ความเป็นอันตรายของกัญชา หากใช้กลไกทางโทษอาญามาควบคุม ต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นอันตรายของสิ่งเสพติด โดยสภาพแล้วพืชเสพติดอย่าง

สารสกัดจากกัญชานั้น ไม่ได้ถูกจัดเป็นสารเสพติดที่มีความรุนแรงหากเทียบกับสุราหรือบุหรี่ ประกอบกับไม่มีงานวิชาการใดที่ยืนยันว่าการก่อกำเนิดของสารพิษสำคัญมาจากการเสพกัญชาหรือสารจากกัญชา (อริยพร โพธิ์ใส, 2565) ผลงานวิจัยจากประเทศอังกฤษได้จัดอันดับ 20 สารเสพติดจากการประเมินทางวิทยาศาสตร์จัดอันดับที่มีโทษต่อผู้ใช้และผู้อื่น พบพืชกัญชาที่มีความเป็นอันตรายต่ำกว่ายาสูบและแอลกอฮอล์ ผลที่ได้จากการศึกษาสิ่งเสพติดที่เป็นโทษต่อผู้ใช้มากที่สุด พบว่า อันดับที่ 1 คือ แอลกอฮอล์ โดยที่กัญชานั้นเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งสองสิ่งแล้ว กัญชามีโทษต่อและอันตรายต่อผู้อื่นน้อยกว่า นอกจากนั้น เมื่อบริโภคกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชาแล้ว ไม่ทำให้เกิดการเสพติดทางกายอันจะเข้าองค์ประกอบของคำว่ายาเสพติด (อภิรักษ์ อุ่นทินกร, 2565) การที่รัฐจะออกกฎหมายใดมาเพื่อควบคุม ย่อมต้องพิจารณาถึงผลของการลงโทษประกอบกับลักษณะความผิดที่ก่อ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น พฤติกรรมการยุ่งเกี่ยวกับสารสกัดจากกัญชา ที่ถือว่ามีประโยชน์ทางการแพทย์ต่อร่างกายผู้เสพ มากกว่าการใช้โทษเพื่อยับยั้งพฤติกรรมการเบี่ยงเบน และการกระทำที่ยุ่งเกี่ยวกับสารสกัดจากกัญชานั้น ไม่ได้ก่อความเป็นอันตรายต่อสังคม หรือต่อประชาชนหรือเศรษฐกิจอันจะต้องใช้โทษอาญา เนื่องจากมีเพียงผู้เสพหรือบริโภคสารสกัดจากกัญชาเท่านั้นเป็นเหยื่อ แม้มีปริมาณสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (THC) สูงกว่าร้อยละ 0.2 ย่อมไม่จำเป็นที่จำเป็นต้องนำโทษทางอาญามาใช้บังคับ หากบัญญัติให้ใช้โทษอาญาต่อไป นอกจากจะสร้างภาวะกฎหมายอาญาเพื่อ สร้างมลทินให้แก่ตัวผู้เสพแล้ว ยังสร้างผลร้ายต่อตัวผู้กระทำผิด แต่ไม่ได้ส่งผลให้เกิดการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกำหนดความผิดกรณีเสพพืชเสพติด โดยเจาะจงสำหรับความผิดฐานเสพกัญชา ที่รวมไปถึงสารสกัดที่มีเตตระไฮโดรแคนนาบินอล แม้เกินกว่าร้อยละ 0.2% ไม่ถือเป็นความผิดร้ายแรงที่จะต้องรับโทษทางอาญา สมควรให้ยกเลิกความผิดอาญาสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว โดยการยกเลิกไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และไม่เป็นการขัดต่อพันธะอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี โดยให้ใช้เป็นความผิดทางพินัยต้องรับโทษปรับทางพินัยแทน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพืชเสพติดโดยศึกษาเกี่ยวกับพืชกัญชา
- 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ควบคุมการใช้สารสกัดจากกัญชาของประเทศไทย รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเสพสารสกัดจากกัญชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Analysis) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ตำบกฎหมาย บทความ คำพิพากษา ของศาล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเสพสารสกัดจากกัญชา

ผลการวิจัย

ผลวิจัยพบว่า ยาเสพติด คือสารเคมีที่เมื่อเข้าสู่ร่างกายจะก่อให้เกิดการติดทางกายและใจ เกิดความต้องการเพิ่มขนาดของการใช้และมีอาการทรมานเมื่อไม่ได้บริโภค เป็นพิษภัยต่อร่างกายผู้เสพ โดยยาเสพติดหากแบ่งตามแหล่งกำเนิดแยกได้เป็น 1. ยาเสพติดที่เป็นสารสังเคราะห์ เช่น แอมเฟตามีน 2. ยาเสพติดที่เกิดตามธรรมชาติหรือพืชเสพติด พืชที่ให้สารเสพติด (Narcotic Plants) เช่น กัญชา กัญชง รวมถึงพืชที่ให้สารเสพติดบางส่วน (Stimulate Plants) เช่น กาแฟ ยาสูบ พืชกัญชามีกลุ่มสารที่เรียกว่าแคนนาบินอยด์ โดยในแคนนาบินอยด์มีสารสำคัญอย่างเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (Tetrahydrocannabinol) เป็นสารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทออกฤทธิ์กับระบบประสาทและสมองนำมาใช้ในทางการแพทย์ได้ อาทิ รับประทานปวด ใช้เป็นสารทดแทนแทนมอร์ฟิน กระตุ้นการอยากอาหาร ช่วยยับยั้งเซลล์มะเร็ง สามารถหยุดการใช้ได้โดยไม่มีอาการถอนยา

การกำหนดความผิดอาญาจำต้องให้ความสำคัญในการบัญญัติว่าลักษณะใดควรจะนำมาใช้เนื่องจากมีผลกระทบต่อเนื้อตัวร่างกาย สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ จึงต้องใช้เฉพาะกับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงและกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ตามกฎหมายเท่านั้น หากกำหนดความผิดอาญาเกินความจำเป็น ก็จะมีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคล ขัดกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และนำไปสู่การใช้กฎหมายอาญาเกินขอบเขต กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติรับรองการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการออกกฎหมายเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อย ทำให้รัฐต้องบัญญัติกฎหมายโดยที่จะไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน (ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม, 2564) รวมถึงการจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอันจะต้องโทษทาง

อาญานั้น ตามมาตรา 77 เป็นหลักการกำหนดโทษทางอาญาที่พอจะสรุปได้ว่า ต้องเป็นความผิดร้ายแรง ที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงของประเทศหรือกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง ซึ่งการ บังคับใช้กฎหมายต้องทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วน และเป็นการใช้โทษที่เหมาะสมกับความผิด แนวคิด การกำหนดความผิดอาญาตามทฤษฎีของ Nigel walker กฎหมายอาญาควรใช้กับการกระทำที่มีความ ชั่วร้าย หากไม่มีความชั่วร้ายก็ไม่สมควรลงโทษอาญา และอาชญากรนั้นควรได้รับโทษเท่ากับความ เสียหายที่เขาก่อให้เกิดแก่เหยื่อ อันเป็นไปตามหลักทฤษฎีการลงโทษที่ได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ซึ่งระหว่างสิ่งที่เลวร้ายสองสิ่งที่จำต้องเลือก โดยต้องเลือกสิ่งที่เลวร้ายน้อยที่สุดอัน สอดคล้องกับหลักทฤษฎีความจำเป็น (Principle Suitability) ทั้งการเสพยาเสพติดรวมถึงเสพสารสกัด จากกัญชา เป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ผิดแปลกไปสำหรับคนในสังคม ซึ่งบางสังคมถือเป็นเรื่องปกติ การกระทำที่เบี่ยงเบนนี้ โดยลักษณะไม่มีความชั่วร้ายในตัว ความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติดถูก กำหนดให้เป็นความผิด เพราะกฎหมายบอกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด (mala prohibita) เกิด จากข้อตกลงของคนในสังคม มิใช่การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอย่างร้ายแรงโดยตรง ตามหลักการทฤษฎี อาชญากรรมที่ไร้เหยื่อ (Victimless Crime) หรืออาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย เนื่องจากผู้เสพหรือ ติดยาเสพติดสมัครใจ ที่จะกระทำผิดทั้งที่รู้ว่าการเสพยาเสพติด เป็นการกระทำผิดกฎหมาย และส่งผล เสียต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ แต่ก็ยังเลือกปฏิบัติ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดจึงต้องรับผิดชอบผลจากการ กระทำของตนเอง (อริยพร โพธิ์ใส, 2565)

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับพืชเสพติดตามกฎหมายยาเสพติดของไทย ตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษพุทธศักราช 2522 กำหนดสถานะกัญชาไว้ว่า เป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 และ สารสกัดระเหยได้เรซินกัญชาในกัญชา ถูกควบคุมเป็นวัตถุออกฤทธิ์ประเภท 1 ที่ห้ามผู้ใดเสพหรือมีไว้ใน ครอบครองเพื่อเสพอย่างเด็ดขาด หากฝ่าฝืนมีโทษจำคุก และปรับทางอาญาโดยไม่มีข้อยกเว้น ทำให้ผู้ที่ เสพกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชา แม้จะใช้ประโยชน์ในการรักษาโรคหรือใช้ทางสันตนาการย่อมถูก จับดำเนินคดีและต้องโทษคุมขังเรื่อยมา จนกระทั่งมีการผ่อนคลายมาตรการยาเสพติด โดยยกเว้นให้ใช้ ยาเสพติดให้โทษอย่างกัญชาสำหรับใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ ผู้ที่เป็นผู้ป่วยต้องรับการรักษาภายใต้ การรับอนุญาตจากผู้ประกอบวิชาชีพเท่านั้น ที่จะได้รับยกเว้นโทษตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2562) ภายหลังจากการใช้มาตรการปราบปรามยาเสพติดแบบรุนแรง ไม่ได้ทำให้ปัญหายาเสพติดลดลงไป กลับเพิ่มจำนวนปริมาณคดีและการนำตัวผู้กระทำความผิดรายย่อย เช่น การเสพยาเสพติด เข้ากระบวนการอาญา ส่งผลเสียให้เกิดภาวะคดีล้นศาลคนล้นคุก ทำให้เกิดการตราพระราชบัญญัติให้ใช้

ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่ต้องการจะปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับยาเสพติดด้วยการลดทอนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เปลี่ยนมุมมองตามแนวคิดผู้เสพคือผู้ป่วยมิใช่อาชญากร อีกทั้งเพื่อรวบรวมกฎหมายที่แยกกันอยู่ในหลาย ๆ ฉบับเข้ารวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการนำหลักการโปรตุเกสโมเดล ที่ลดทอนความผิดอาญา (Decriminalization) สำหรับผู้กระทำความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ความหมายไว้ว่า คือการกระทำความผิดที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่ารวมถึงการเสพหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในปริมาณที่กำหนด พืชเสพติดจัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ซึ่งมาตรา 29 (5) ประกอบกับประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2565 แม้จะถอดกัญชาออกจากยาเสพติดควบคุม ทำให้กัญชารวมถึงทุกส่วนของกัญชาไม่เป็นยาเสพติด ส่วนช่อดอกกัญชาถูกจัดเป็นสมุนไพรควบคุม ยกเว้นกรณีสารสกัดจากกัญชาที่มีปริมาณสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอลหรือ THC สูงกว่า ร้อยละ 0.2 % ยังคงเป็นยาเสพติดให้โทษ (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) หากผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษ ตามประมวลกฎหมาย มาตรา 162 หากไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 107 ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท ทำให้การเสพสารสกัดจากกัญชาที่หากมีปริมาณสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอลสูงกว่าร้อยละ 0.2 เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด ซึ่งคำว่า เสพ หมายรวมถึง การกิน นิด บริโภค หรือการนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด และการจะตรวจพบต้องผ่านวิธีการทางวิทยาศาสตร์ด้วยเครื่องทดสอบทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น มาตรการทางกฎหมายนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชาแม้กฎหมายจะมีเจตนารมณ์ให้เข้าถึงกัญชาทางการแพทย์ โดยการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถใช้กัญชาได้อย่างเสรี แต่มีข้อจำกัดเช่นนี้ ย่อมทำให้สารสกัดจากกัญชาไม่มีโอกาสเข้าสู่ตลาดมืด เพราะผู้ต้องการใช้ไม่สามารถใช้งานได้อย่างถูกกฎหมาย

ในหลายประเทศมีการใช้นโยบายยาเสพติดด้วยการลดทอนความผิดอย่างการทำให้การเสพยาเสพติดถูกกฎหมาย หรือการลดการลงโทษจำคุกลง รวมถึงการลดอันตรายจากการใช้กฎหมายยาเสพติด สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเสพกัญชาของต่างประเทศนั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษากฎหมายของประเทศโปรตุเกส เป็นประเทศแรกเริ่มที่มีการนำนโยบายการลดทอนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drug Decriminalization) การเสพกัญชา ภายใต้ปริมาณที่กำหนดไม่เกิน 10 วัน ไม่จัดว่าเป็นความผิดอาญา มีการนำโทษทางปกครองมาใช้ ภายใต้กฎหมาย Decree Law 30/2000 มีแนวคิดยกเลิกความผิดอาญาสำหรับการเสพยาเสพติดเพื่อกำจัดมลทินในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้เสพ โดยการลงโทษปรับ การพักใช้หรือเพิกถอนใบประกอบวิชาชีพ (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2563) ประเทศอูรุกวัย เป็นประเทศที่เปิดให้

กัญชาสามารถใช้ได้ทั้งทางการแพทย์และสันทนาการ โดยไม่มีความผิดภายใต้กฎหมาย Ley No. 19.172 อนุญาตให้ประชาชนสามารถปลูกและใช้ประโยชน์จากกัญชาได้ภายใต้เงื่อนไขของรัฐ (พลรัฐวัช วงษ์พิริยชัย, 2565) ประเทศแคนาดาภายใต้ Cannabis Act 2018 กัญชาไม่จัดเป็นยาเสพติดตามกฎหมายพระราชบัญญัติยาเสพติด (Controlled Drug and Substance) นิยามเกี่ยวกับกัญชาว่า กัญชาหมายถึงทุกส่วนของพืชกัญชา พืชกัญชา หมายถึง พืชตระกูล cannabis ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยาม ในอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 นอกจากนี้ กฎหมายที่เกี่ยวกับกัญชาอีกฉบับหนึ่งอันเป็นกฎหมายรอง มีชื่อว่า Cannabis Regulation เพิ่มเติมในส่วนบทบัญญัติของคำนิยาม พืชตระกูลกัญชา ว่าหมายถึง กัญชาที่มีความความเข้มข้นสูง สารสกัดจากกัญชา (Cannabis Extract) น้ำมันกัญชาและสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล (tetrahydrocannabinol) และ Cannabidiol กฎหมายกัญชาของแคนาดา มีการนำแนวคิดการลดทอนความผิดอาญาสำหรับผู้เสพยาเสพติด อีกทั้งยังจำกัดปริมาณการครอบครองเพื่อเสพสันทนาการ โดยจำกัดกัญชาแห้งหรือสด 5 กรัม ของเหลวจากกัญชา 70 กรัม ความเข้มข้น (ปริมาณ THC) 0.25 กรัม/% เมล็ดพืชกัญชา 1 เมล็ด และกำหนดอายุผู้เสพไว้ว่าต้องอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งหากมีการครอบครองเกินปริมาณที่กำหนด จะมีโทษจำคุก ทั้งนี้ ไม่เกิน 5 ปี ซึ่งถ้าชำระค่าปรับครบถ้วนจะไม่มี การบันทึกประวัติการกระทำความผิด ประเทศสหรัฐอเมริกา กัญชามีสถานะผิดกฎหมาย แต่อนุญาตให้ใช้กัญชา ภายใต้กรอบกฎหมายอย่างมลรัฐโคโลราโด (Colorado) เป็นรัฐที่เปิดให้ประชาชนสามารถเสพกัญชาได้ ไม่ผิดกฎหมาย เนื่องมาจากว่าประชาชนเห็นว่ากัญชาส่งผลร้ายแรงต่อตัวผู้เสพน้อยกว่าความรุนแรงจากการสูบบุหรี่หรือการเสพสุรา ภายใต้การแก้ไขที่ 64 การใช้และการควบคุมกัญชา (Amendment 64 Use and Regulation of Marijuana) มลรัฐโคโลราโดมีกฎหมายที่เป็นกฎหมายหลักของพืชตระกูลกัญชาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของมลรัฐ (Colorado Constitution) ใน Section 14 และ 16 ซึ่งนอกจากรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมี Marijuana Regulation เป็นกฎหมายเฉพาะ (Amendment 64) กำหนดให้กัญชาสามารถใช้ประโยชน์เชิงสันทนาการได้ โดยไม่ต้องมีใบสั่งจากแพทย์ตามกฎหมาย Colorado Revised Statutes Title 18 Profession and Occupation Article 18 (อกินันท์ อุ่นทินกร , 2565) และกฎหมาย Uniform Controlled Substances Act of 1992 แบ่งประเภทของยาเสพติด ให้โทษออกเป็น 5 ประเภท แต่กัญชาไม่ได้จัดอยู่ในการแบ่งประเภทของยาเสพติด ให้โทษและได้รับการยกเว้นความผิดสำหรับการครอบครอง เสพ ใช้กัญชาและการมีไว้ครอบครองประเทศมาเลเซียตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (The Dangerous Drugs Act 1952) กัญชาถูกจัดอยู่ในตาราง 1 ของ

พระราชบัญญัตินี้ โดยกฎหมายหมายถึงทุกส่วนของกัญชา รวมถึงสารสกัดจากกัญชา บทกำหนดโทษผู้ที่มีไว้ในครอบครองกัญชามีโทษปรับไม่เกิน 20,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำและปรับ สำหรับผู้ที่ขายยาเสพติดในตาราง 1 รวมถึงกัญชา สารสกัดจากกัญชา ต้องระวางโทษตามปรับไม่เกิน 10,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำและปรับ ยกเว้นการมีหรือใช้ภายใต้คำแนะนำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือทันตแพทย์ขึ้นทะเบียนหรือสถานพยาบาล อีกฉบับหนึ่งคือพระราชบัญญัติยาพิษ (The Poisons Act 1952) กำหนดเกี่ยวกับวัตถุออกฤทธิ์และจิตประสาท ในประเภท 2 และ 3 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์และจิตประสาท มีการนำมาบัญญัติไว้ใน Group B part 1 กล่าวถึง กัญชาหมายถึง ส่วนของกัญชา ยางกัญชา รวมถึง สารสกัดจากกัญชา (ฉนวน กิติชนเดชาพล, 2556)

มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศศึกษาจากพันธะอนุสัญญาที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในส่วนที่เกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า ได้แก่ 1. อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ. 1961 และพิธีสารแก้ไขอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ระบุถึงกัญชา Cannabis ได้แก่ ยอด ดอกกัญชา ผลต้นกัญชา ต้นกัญชา ยางกัญชา จัดให้เป็นยาเสพติดในบัญชีที่ 1 การเสพเพื่อสันทนาการหรือการครอบครองยังไม่ได้รับการอนุญาต สำหรับบทกำหนดโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนตามมาตรา 36 และ มาตรา 38 นั้น มุ่งเอาผิดกับผู้ฝ่าฝืนลักษณะที่เป็นความผิดร้ายแรง เช่น การผลิต จำหน่าย ให้มีโทษทางอาญา แต่สำหรับผู้เสพหรือใช้ยาเสพติดในทางที่ผิด รวมถึงกัญชา สารจากกัญชา บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเพียงให้คำนึงถึงการดูแลรักษาหรือการใช้มาตรการอื่นที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสามารถนำผู้นั้นกลับเข้าสู่สังคมได้ ไม่มีข้อความใดบังคับให้ประเทศไทยใช้โทษทางอาญาที่ต้องจำคุกหรือปรับทางอาญาสำหรับผู้เสพสารเสพติดในทางที่ผิด 2. อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 มาตรา 1 ได้ระบุถึงกัญชาว่า เป็นพืชตระกูลแคนนาบิส ต้นกัญชา ช่อดอกกัญชาและสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทในบัญชี I ที่ระบุถึง Tetrahydrocannabinol อนุสัญญานี้มีอิทธิพลในการตราพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทของไทย โดยมีการกำหนดให้สารเตตระไฮโดรแคนนาบินอลที่พบในพืชกัญชาเป็นวัตถุออกฤทธิ์ประเภท 1 ที่ถูกควบคุม ซึ่งตามอนุสัญญา ค.ศ. 1971 ในบัญชีที่ I ด้านบทกำหนดโทษพิจารณาจากมาตรา 22 พบว่า หากมีการใช้ยาเสพติดในทางที่ฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญของประเทศภาคีอันเป็นความผิดขั้นรุนแรง จะถูกจำกัดเสรีภาพด้วยการจำคุก สำหรับการเสพกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชา นับว่าเป็นการกระทำความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับยาเสพติด อนุสัญญานี้ไม่บังคับว่าต้องลงโทษอาญาเท่านั้น ภาควิชาอาจใช้มาตรการอื่นลงโทษโดยควบคุมไปกับการฟื้นฟูให้เข้ากลับเข้าสู่สังคมได้ 3. อนุสัญญาว่าด้วย

การต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 สำหรับบทกำหนดโทษมาตรา 3 พบว่า ไม่มีการกล่าวถึงมาตรการในการลงโทษผู้ที่กระทำการเสพพืชเสพติด เพราะอนุสัญญานี้มุ่งหมายจะลดอุปสงค์ของสารเสพติด ที่ยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวลในเรื่องของสุขภาพและสวัสดิภาพของบุคคล โดยมีนโยบายในการลดอุปสงค์ด้วยการป้องกันการใช้สารเสพติดและลดผลกระทบที่จะเกิดอย่างร้ายแรงในการใช้สารเสพติดในทางที่ผิด

อภิปรายผล

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษผู้เสพพืชเสพติด หากพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกำหนดความผิดอาญา บทระวางโทษโดยหลักแล้วควรเป็นไปตามหลักความยุติธรรมที่ได้สัดส่วน (proportional justice) ซึ่งหมายความว่า โทษทางอาญาจะต้องได้สัดส่วนกับสภาพความร้ายแรงของความผิด การเสพสารสกัดจากกัญชาตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ไม่นับว่าเป็นความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กล่าวไว้ในมาตรา 77 ว่า ควรใช้โทษอาญาสำหรับความผิดที่ร้ายแรงประกอบกับทฤษฎีการลงโทษที่ได้สัดส่วนบทลงโทษของอาชญากรรม ควรเป็นความได้สัดส่วนอย่างแคบกับความผิดและผลเสียที่ก่อ โดยโทษที่ลงควรจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำผิดในทางที่เลวร้ายน้อยที่สุด (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2560) รวมไปถึงคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายที่ได้กล่าวไป มีการกล่าวถึงว่าหากมีมาตรการอื่นใดที่จะบังคับได้ ก็สมควรจะใช้มาตรการอื่นแทนโทษอาญา และต้องนำมาพิจารณาประกอบกับหลักความเป็นอันตรายหรือความเสียหายจากการเสพสารสกัดจากกัญชา สำหรับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเสพยาเสพติดนี้ คงมีเพียงผู้กระทำผิดเองที่เป็นเหยื่อแห่งอาชญากรรม เป็นไปตามทฤษฎี victimless crime รวมถึงแนวคิดว่าด้วยความเป็นอันตรายของยาเสพติด (หรือ Harm Reduction) บัญญัติให้รัฐควรเข้าไปแทรกแซงเสรีภาพในการกระทำของบุคคล ก็ต่อเมื่อเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับบุคคลภายนอก การนำโทษอาญามาใช้อาญาปราบปราม ไม่สามารถลดอันตรายจากการเกิดอาชญากรรมได้ เพราะความผิดลักษณะเช่นนี้มีเพียงผู้เสพเป็นผู้ได้รับความเสียหาย

ผลการศึกษาวิทยาศาสตร์อธิบายว่า พืชกัญชารวมถึงสารสกัดจากกัญชามีความเป็นอันตรายน้อยกว่าบุหรี่และแอลกอฮอล์ ผลที่ได้จากการศึกษาสิ่งเสพติดที่เป็นโทษต่อผู้ใช้มากที่สุด พบว่า อันดับที่ 1 คือแอลกอฮอล์ และกัญชาน้อยอยู่อันดับที่ 8 หากเทียบกับสารเคมีจากบุหรี่แล้ว สารสกัดจากกัญชามีความเป็นอันตรายน้อยกว่า (อภินันท์ อุณทินกร, 2565) สารสกัดกัญชาเมื่อบริโภคแล้วไม่ทำให้เกิดการ

เสพติดทางกายซ้ำ ยังช่วยลดอาการปวดเมื่อย รักษาโรคนอนไม่หลับ มีประโยชน์ด้านการแพทย์ เพราะเป็นสมุนไพรที่ใช้ในทางการแพทย์ได้มากกว่าสารเสพติดชนิดอื่น สารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล หรือ THC เมื่อเทียบกับนิโคตินในบุหรี่ ยาสูบแล้ว ผลการประเมินความเสี่ยงเมื่อเปรียบเทียบกับสารเตตระไฮโดรแคนนาบินอล มีความอันตรายน้อยกว่าทั้งด้านสุขภาพและสังคม และไม่มีรายงานใดปรากฏว่าหากบริโภคเกินขนาด จะทำให้เกิดการเสียชีวิต (Dirk W. Lachenmeiera and Jurgen Rehm, 2566) ศึกษาวิจัยความรุนแรงและความเสียหายที่เกิดต่อตัวผู้เสพและบุคคลภายนอกนั้น กัญชารวมถึงสารสกัดจากกัญชาอย่างเตตระไฮโดรแคนนาบินอล ด้านความเป็นอันตรายเมื่อเทียบกับยาสูบหรือแอลกอฮอล์ ที่ได้รับการยอมรับให้ถูกกฎหมาย สารจากกัญชานี้ยังมีความเป็นอันตรายน้อยกว่า ฉะนั้น พิจารณาจากหลักความเหมาะสมในการกำหนดโทษ รวมถึงกับหลักจำเป็นของโทษ การกำหนดโทษและความเป็นอันตรายของสารสกัดจากกัญชา ไม่ได้สัดส่วนกันและกัน การใช้โทษเป็นการใช้ที่เกินขอบเขต รวมถึงหลักการลดอันตรายเกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติด มีแนวคิดไม่ใช่คดีอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับเล็กน้อย เช่น การเสพกัญชาหรือสารจากกัญชา ในเรื่องของการไม่ใช่โทษทางอาญาสำหรับผู้เสพหรือครอบครองกัญชา หลายประเทศจึงได้ยกเลิกความผิดอาญาให้แก่การเสพและครอบครองกัญชาเพื่อใช้สอยส่วนตัว สอดคล้องกับออร์ฟินท์ นิรนาทกุล วิจัยเรื่องการกำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษานโยบายทางอาญากรณีการเสพและการครอบครองกัญชา: ศึกษาการยกเลิกความผิดอาญาสำหรับการเสพและครอบครองเพื่อเสพกัญชาไม่ให้เกิดความผิด การลดทอนความผิดอาญาบางประเทศได้มีการยกเลิกโทษสำหรับผู้เสพกัญชาไม่มีความรับผิดทางกฎหมาย พร้อมกับการใช้มาตรการลดความเป็นอันตรายควบคู่กันไป นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาปัญหาการกำหนดโทษแก่ผู้เสพยาเสพติด มีการเสนอแก้ไขโทษสำหรับผู้เสพยาเสพติดให้โทษทุกประเภท (อภิสิทธิ์ อุ่นทินกร, 2565) กล่าวได้ว่า การใช้ยาเสพติดอย่างสารสกัดจากกัญชาเพื่อรักษาโรคหรือสันทนาการ มีลักษณะไม่ถึงกับเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ฉะนั้น หากพิจารณาจากหลักความเหมาะสมในการกำหนดโทษ รวมถึงกับหลักจำเป็นของโทษ ยังไม่ถึงขนาดที่เป็นความผิดร้ายแรงที่ต้องรับโทษอาญา แต่ประมวลกฎหมายยาเสพติดยังคงกำหนดว่าห้ามเสพสารสกัดจากทุกส่วนของพืชกัญชา หากฝ่าฝืนจะถูกจำคุกหรือปรับอาญา การกำหนดความผิดโดยยังจำกัดข้อยกเว้นเพียงเล็กน้อยเหล่านี้ ไม่ได้สามารถควบคุมหรือยับยั้งผู้ที่ข้องเกี่ยวกับการเสพพืชกัญชาจากส่วนต่าง ๆ ได้ รวมถึงการใช้โทษจำคุกกับความผิดเช่นนี้ ดูจะไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติก่อนหน้าที่ไม่จัดให้กัญชาเป็นยาเสพติดตามกฎหมายไทย ไม่เหมาะที่จะใช้โทษทางอาญากับความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 29(5) และมาตรา 104 ประกอบ 162 ในต่างประเทศได้ใช้โทษทาง

ปกครองสำหรับความผิดเช่นนี้ตามหลักการลดทอนความผิด (Decriminalization) ด้วยการทำให้กฎหมายหรือลดการลงโทษจำคุก เป็นต้น (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2563) แม้ว่าการกำหนดมาตรการลงโทษให้มีสภาพบังคับทางกฎหมาย แต่ก็ไม่ควรจะใช้โทษทางอาญาหรือทางปกครอง เพราะยังมีโทษปรับซึ่งสามารถบังคับใช้กับความผิดเล็กน้อยที่เป็นสภาพความผิด เพราะกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด การทำผิดอาญาเล็กน้อยสมควรใช้วิธีการอื่นนอกเหนือจากโทษจำคุกหรือโทษปรับอาญา การปรับเป็นพินัยไม่มีสภาพเป็นโทษอาญา ไม่มีการกักขังแทนค่าปรับ ไม่มีการจำคุกอันเป็นการตัดเสรีภาพผู้กระทำความผิด (อริยพร โพธิ์ใส, 2565) ความผิดเกี่ยวกับการเสพกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชา สามารถนำแนวคิดการปรับเป็นพินัยมาใช้บังคับเป็นกฎหมายกลางในการลงโทษได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยประมวลกฎหมายยาเสพติดเองถูกระบุอยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ บัญชีที่ 2 สามารถกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับพืชเสพติดเป็นความผิดทางพินัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปผลได้ว่า การใช้โทษอาญาสมควรจะมีไว้เพื่อความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทอื่นที่ร้ายแรง และควรเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะบังคับใช้ เนื่องจากมีลักษณะกระทบต่อเนื้อตัวร่างกาย ทรัพย์สินหรือ สิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิด การเสพสารสกัดจากกัญชาหากต้องรับโทษ ก็จะเป็นการใช้โทษที่เกินสมควรแก่เหตุ หากยังบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาต่อไป จะกลายเป็นการใช้โทษอาญามากเกินจำเป็น และโทษที่ลงนั้นไม่เหมาะสมกับความผิดที่กระทำ ด้วยสาเหตุการลงโทษเหล่านี้ทำให้การซื้อหรือการเสพพืชกัญชาหรือสารสกัดจากกัญชาปรากฏธุรกิจในตลาดมืดมากมาย ผู้เสพต้องถูกดำเนินคดีเพียงเพราะเสพสารสกัดจากกัญชา การปฏิรูปด้านกฎหมายที่ตามรัฐธรรมนูญต้องการจะตรากฎหมายใหม่ รวมถึงยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่มีความล้าสมัย หรือบังคับใช้ไม่ได้ในความเป็นจริง ทำให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยความผิดเป็นพินัย อันเป็นกฎหมายกลางที่จะนำมาใช้สำหรับความผิดทางปกครองหรือความผิดเล็กน้อยทางอาญา รวมถึงเป็นกฎหมายที่สามารถบังคับใช้แทนกฎหมายอาญาได้อย่างบรรลุมวลประโยชน์ ความผิดเป็นพินัยนี้โทษปรับทางพินัยไม่มีการกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ อนามัยหรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด รวมถึงบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงความผิดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดที่จะนำมาบังคับใช้เป็นความผิดทางพินัยไว้ด้วย โดยมาตรการทางพินัยนี้มีเพียงบทลงโทษที่ให้ชำระค่าปรับทางพินัยที่ใช้หลักทฤษฎีการปรับตามสภาพเศรษฐกิจตามฐานะของผู้ถูกปรับ ซึ่งเป็นการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน โดยคำนึงถึงปัจจัยของผู้กระทำความผิดแต่ละรายไป

ลักษณะโทษเช่นนี้ก่อให้เกิดความเสมอภาค ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำ หากความผิดเดียวกันฐานะต่างกันผู้ที่มีการลงโทษมากกว่าสามารถพ้นจากโทษได้แต่สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยกว่าจะต้องถูกกักขังไป จึงเป็นการลงโทษที่เกิดความเสมอภาคมากกว่าโทษทางอาญา หากไม่สามารถจะชำระเงินในขณะนั้นสามารถขอทำประโยชน์สาธารณะทดแทนค่าปรับทางพินัยได้

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเสพพืชเสพติดไทยยังคงกำหนดให้เป็นการเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ตามประมวลกฎหมายยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2564 มาตรา 162 รวมถึงการเสพ บริโภค สารสกัดจากกัญชาที่มีความรับผิดทางอาญา การบัญญัติกฎหมายมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการบังคับใช้กฎหมายและเป็นการลงโทษที่ไม่สอดคล้องกับหลักแนวคิดทฤษฎีการลงโทษที่เหมาะสมและหลักทฤษฎีการลงโทษที่จำเป็นและไม่ได้สัดส่วนกับความผิด ทั้งยังไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอันตรายเป็นที่เปรียบเทียบกับบุหรี่ยาสูบหรือแอลกอฮอล์ที่ถูกกฎหมาย ประกอบกับตามทฤษฎีอาชญากรรมไร้เหยื่อกล่าวว่าผู้เสพสิ่งเสพติดเท่านั้นที่เป็นเหยื่อจากการกระทำผิดครั้งนี้ ต่างประเทศเปลี่ยนไปใช้มาตรการอื่นกับผู้เสพแทนเช่นการใช้มาตรการทางปกครองแทนมาตรการทางอาญาตามหลักการลดทอนความผิด ประเทศโปรตุเกสมีลดทอนความผิดอาญาด้วยการนำโทษทางปกครองมาใช้สำหรับผู้เสพยาเสพติดทุกประเภท ด้านอูรุกวัยมีการกักขังโทษอาญาสำหรับผู้เสพกัญชาออกไป หรือแม้แต่สหรัฐโคโรลาโด กัญชาไม่จัดเป็นยาเสพติดให้โทษ ประเทศแคนาดาผู้เสพสามารถใช้กัญชา หรือสารสกัดจากกัญชาที่มี THC ไม่เกิน 0.25% ในเชิงสันทนการได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ศึกษาเห็นควรให้ แก้ไขประมวลกฎหมายยาเสพติด “มาตรา 162 ที่วางหลักว่า ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษประเภท 5 และมีใช้กรณีตามมาตรา 113 หรือมาตรา 114 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 104 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” แก้ไขเป็น “การเสพสารสกัดจากกัญชา แม้จะมีปริมาณสารเตตระไฮโดรแคนาบินอลเกินกว่าร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่มีความรับผิดทางอาญา โดยให้นำพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 มาบังคับใช้แทน”

2. ผู้ศึกษาขอเสนอให้มาตรการลงโทษผู้เสพยาเสพติดกรณีสารสกัดจากกัญชา แม้จะมีปริมาณสารเตตระไฮโดรแคนาบินอลเกินกว่าร้อยละ 0.2 โดยน้ำหนัก จากโทษทางอาญาเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยต้องโทษชำระค่าปรับทางพินัยกำหนดจำนวนเงินไม่เกิน 10,000 บาท ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้กลับคืนสู่สังคมและเป็นที่ยอมรับอีกทั้งได้สร้าง

ประโยชน์ให้สังคมมากกว่าการถูกจำกัด อาจอนุญาตให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมหรืองานสาธารณะ ประโยชน์แทนการชำระค่าปรับ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย เอื้อชัยสกุล. (2560). พืชกัญชา:ประโยชน์และโทษและข้อเสนอการพัฒนากฎการกำกับดูแล. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://ccpe.pharmacycouncil.org/> =354.
- ณกรณ์ กิตติชนเดชาพล. (2556). มาตรการทางกฎหมายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดยาเสพติด. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.*
- ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา ภายใต้โครงการสนับสนุน* *สารสนเทศเพื่อการทำงานของสมาชิกรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.*
- พลรัฐ วงษ์พิริยชัย. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการปลูกและการใช้กัญชาในครัวเรือน. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 15(1), 77-126.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2563). กฎหมายยาเสพติดของประเทศโปรตุเกส:ต้นแบบความท้าทายในการแก้ไขปัญหายาเสพติด. *วารสารกฎหมายนิติพัฒน์ นิตยสาร*, 9(1), 1-20.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2560). การศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการลงโทษ:หลักการลงโทษที่ได้สัดส่วนกรณีคดียาเสพติดให้โทษ. *วารสารนิติศาสตร์*, 46(4), 903-929.
- อภินันท์ อุ่นทินกร. (2562). “กัญชา vs เหล้า vs บุหรี่” มุมสะท้อนของโทษและกฎหมาย. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.cannhealth.org/content>.
- อริยพร โพธิ์ใส. (2564). โทษปรับเป็นพินัยมาตรการใหม่แทนการลงโทษทางอาญา. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://online.fliphtml5.com/rkuhq/jcwX/#p=1>.
- Dirk W. Lachenmeiera and Jurgen Rehm. (2558). Comparative risk assessment of alcohol, tobacco, cannabis and other illicit drugs using the margin of exposure approach. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://shorturl.asia/zwFDW>.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้าน
การจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้น
เรียนรวมระดับประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*

THE DEVELOPMENT OF MIXED SUPERVISION MODEL FOR ENHANCING THE
LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS TEACHING THE
LEARNING DISABILITY STUDENTS IN PRIMARY INCLUSIVE CLASSROOM,
NONGKHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ฉวีวรรณ โยคิน

Chaweewan Yokin

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

Nongkhai Primary Educational Service Area Office 1, Thailand.

E-mail: Chaweewan.nki1@esdc.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนิเทศของครู 2) พัฒนารูปแบบนิเทศ 3) ทดลองใช้รูปแบบนิเทศ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศ การวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัย คือ ตอน 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการนิเทศของครู ตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศ ตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ ตอนที่ 4 ศึกษาผลการใช้ รูปแบบการนิเทศ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 40 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ คือ 1) รูปแบบการนิเทศ 2) แบบทดสอบครู 3) แบบประเมินคุณภาพของ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล 4) แบบประเมินด้าน การจัดการเรียนรู้ของครู 5) แบบวัดความสามารถการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน 6) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติทดสอบ

* Received: 14 October 2023; Revised: 20 December 2023; Accepted: 21 December 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีความต้องการรับการนิเทศในรูปแบบการนิเทศหลายวิธีหรือแบบผสมผสาน ทั้งนิเทศแบบพบหน้าและนิเทศแบบออนไลน์ โดยมีรูปแบบนิเทศที่ชัดเจนเป็นกระบวนการ 2) รูปแบบนิเทศที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) กระบวนการนิเทศ (5) การวัดผลประเมินผล 3) ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน พบว่า รูปแบบนิเทศแบบผสมผสานมีความเหมาะสมและมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก 4) ผลการใช้รูปแบบนิเทศ พบว่า (1) ความรู้ครูหลังนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ (2) คุณภาพของแผน (IEP) และแผน (IIP) ระดับมาก (3) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก (4) ความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน คะแนนหลังครูได้รับนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ (5) ความพึงพอใจของครูภาพรวมระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, การนิเทศแบบผสมผสาน, การจัดการเรียนรู้, นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้, ชั้นเรียนรวม

Abstract

The research's objectives were; 1) to study current situation and needs in teacher supervision, 2) to develop supervision model, 3) to try out the mixed supervision model, 4) to study the usage outcome of supervision model. This was the research and development method. There were 4 steps including; step1, the current situation and needs in teacher supervision, step 2, the supervision model was developed, step 3, the supervision model was tried out, step 4, the usage outcome of supervision model was studied. The samples were 40 teachers. They were selected by purposive sampling. The research instruments were; 1) the supervision model, 2) the test of teachers, 3) the Evaluation Form Individualized Education Program (IEP), Individual Implementation Plan (IIP), 4) the Evaluation Form in Learning Management of Teachers, 5) the Reading, Writing, Calculating Test of students, 6) the Teachers' Satisfaction Questionnaire. The statistic used the Percentage, Mean, Standard Deviation, and t-test.

The results of the research showed that; 1) teachers had a desire to receive supervision in several forms of supervision or a blended of both face-to-face and online

supervision with a clear supervision model as a process, 2) the developed supervision models consisted of including; (1) the principle, (2) the objective, (3) the content, (4) the supervision process, (5) the measurement and evaluation, 3) the supervision model was tried out, of model were found in “High” level, 4) the usage outcome of supervision model, found that (1) the teachers’ knowledge, the post-test score of knowledge in supervision was higher, (2) the quality of Program (IEP), Plan (IIP) was in “High” level, (3) the teachers’ learning management competency was in “High” level, (4) the students’ reading, writing, calculating after their teachers being received supervision was higher than before supervision, (5) the teachers’ satisfaction was in “the Highest” level.

Keywords: SupervisionModel, Mixed Supervision Model, Learning Management, Learning Disability, Inclusive Classroom

บทนำ

ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด หน้าที่ครูที่สำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ อบรม สั่งสอนให้นักเรียนเกิดความเจริญงอกงาม ให้เป็นผู้มีความรู้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต คุณภาพการสอนของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 แสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนย่อมมีโอกาสในการได้รับการศึกษา ซึ่งรวมถึงเด็กที่มีความบกพร่องหรือเด็กพิการในลักษณะใดก็ตาม ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งในความพิการ 9 ประเภท (กรมวิชาการ, 2546) (กรมวิชาการ, 2546) ดังนั้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งครูต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะนักเรียนประเภทบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของ 3 ระบบ กล่าวคือ ระบบการบริหารจัดการศึกษา ระบบการจัดการเรียนการสอน และระบบการนิเทศการศึกษา (นฤมล รอดเนียม, 2554)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการจัดการศึกษา ที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา ผู้นิเทศต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญและกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรฯ เล่าเรียนดี กล่าวว่า การให้ความรู้แก่ครู โดยไม่มีการติดตามดูแลช่วยเหลือ ครูจะปรับเปลี่ยน พฤติกรรมใหม่ ๆ ยากมาก และในการที่จะให้ครูพัฒนาได้นั้น ต้องอาศัยวิธีการหลายวิธี และวิธีหนึ่งที่จะ ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเอง (วัชรฯ เล่าเรียนดี, 2553) พัฒนางานในวิชาชีพของตนเองได้ คือการนิเทศการสอนที่มุ่งเน้นการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งเทคนิคการนิเทศมี หลากหลายเทคนิค เช่น การนิเทศแบบผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับเนื้อหา ใช้สื่อผสมอย่างหลากหลาย ปรับเปลี่ยนตามความสามารถของครู (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2563) และ มีงานวิจัยมากมายรองรับว่าทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ไม่แตกต่างจากการเรียนการสอนตามปกติ และการนำเทคโนโลยีออนไลน์ (Online Learning Activities) เข้ามาผสมผสานกับการเรียนการสอน แบบปกติ มีชื่อเรียกเฉพาะว่าการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานการเรียนบนเว็บและการเรียนในห้องเรียนเข้าด้วยกัน ทำให้ เกิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน (ปณิดา วรณพิรุณ, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 154 โรงเรียน และมีนักเรียนพิการเรียนรวมหรือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในระบบ SET ปีการศึกษา 2560-2562 ประเภทบกพร่องทางการเรียนรู้ ดังนี้ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 3,387 คน ปีการศึกษา 2561 จำนวน 3,614 คน และปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,657 คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่ง นักเรียนกลุ่มนี้ได้เรียนรวมกับนักเรียนปกติทั่วไปในชั้นเรียน และครูต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้กับนักเรียนกลุ่มนี้ เพื่อให้ได้รับการพัฒนาทักษะทางการเรียนตามลักษณะความบกพร่องของนักเรียน

จากสภาพปัญหา ความสำคัญ และการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอน นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม ผู้วิจัยในฐานะเป็นศึกษานิเทศก์ซึ่งมีบทบาท หน้าที่ในการนิเทศการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดการนิเทศการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ซึ่งเป็นการนิเทศแบบพบหน้า (Face to face supervision) และการนิเทศผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Online supervision) ซึ่งจะช่วยลดปัญหาครู

ทั้งห้องเรียน และเพื่อแก้ปัญหาการนิเทศอันเนื่องมาจากข้อจำกัดของสถานศึกษาเกี่ยวกับการเดินทาง และงบประมาณที่ใช้ในการเดินทางและเพื่อให้ได้รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศครู
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน
- 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน
- 4) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศครู โดยการประชุมสนทนากลุ่มครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และได้รับวุฒิบัตรผ่านการอบรมหลักสูตร “ผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา” ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการประชุมสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม จำนวน 3 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการนิเทศครู จำนวน 4 ข้อ หากคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมของลักษณะการใช้คำถาม และการใช้ภาษา ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยรวบรวมข้อมูลการตอบคำถามจากแบบสอบถามประชุมสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการประชุมสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม มีกระบวนการวิจัย

3 ชั้น คือ 1) จัดทำร่างรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน และร่างคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ แบบผสมผสาน 2) การพิจารณาตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน และร่างคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน และ 3) ประเมินความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ในการนำร่างรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน และร่างคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานและเอกสารนิเทศ กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือ คือ รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานและเอกสารนิเทศ และแบบประเมินผลการทดลองใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยรวบรวมจากผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานและเอกสารชุดนิเทศเทียบกับเกณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานและเอกสารชุดนิเทศเทียบกับเกณฑ์ และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูที่เคยสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 157 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนทั่วไปที่จัดการศึกษาเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 40 คน โดยพิจารณาเลือก ดังนี้ 1) ไม่มีวุฒิทางการศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษ 2) ไม่เคยอบรมหลักสูตร “ผู้สอนคนพิการทางการศึกษา” จำนวนไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง และไม่เคยอบรมหลักสูตร “ผู้ดำเนินการคัดกรองคนพิการทางการศึกษา” 3) มีความสนใจพัฒนาตนเอง และพร้อมที่จะเข้ารับการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อ

เสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ และ4) มีความสามารถพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู 2) แบบประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) 3) แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ 4) แบบวัดความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน 5) แบบประเมินความพึงพอใจของครู

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) แก้ไขปรับปรุง มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ และนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าเชื่อมั่นของแบบทดสอบ มีค่าเท่ากับ .934 2) แบบประเมินแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และแก้ไขปรับปรุง มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ 3) แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และแก้ไขปรับปรุง มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ 4) แบบวัดความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (5) แบบประเมินความพึงพอใจของครู โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) แก้ไขปรับปรุง มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อและนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ดำเนินการก่อนการนิเทศ โดยการทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู **ขั้นที่ 2** ดำเนินการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน ดังนี้ 1) นิเทศแบบพบหน้า (Face to Face supervision) โดยการอบรมเชิงปฏิบัติ จำนวน 3 วัน โดยใช้เอกสารนิเทศ จำนวน 6 ชุด 2) นิเทศออนไลน์ (Online supervision) ติดตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) 3) นิเทศแบบพบหน้า (Face to Face supervision) ประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู 4) นิเทศออนไลน์ (Online supervision) ติดตาม ประเมินความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ **ขั้นที่ 3** การดำเนินการหลังการนิเทศ ดังนี้ 1) ทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจของครูที่ 2) ทดสอบวัด

ความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณ ของนักเรียน 3) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) คะแนนทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจของครูที่ 2) คะแนนประเมินคุณภาพของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) และการนำไปใช้ เทียบเกณฑ์ 4) คะแนนประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครูที่ 5) คะแนนวัดความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6) คะแนนสอบถามความพึงพอใจของครู

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test (Dependent sample)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการนิเทศครู เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูมีความต้องการรับการนิเทศในรูปแบบการนิเทศหลายวิธีหรือแบบผสมผสาน โดยมีการนิเทศแบบพบหน้า (Face to Face supervision) เพื่อให้ได้รับความรู้ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติ และมีการนิเทศแบบออนไลน์ (Online supervision) โดยมีรูปแบบการนิเทศเป็นระบบ มีองค์ประกอบที่ชัดเจนที่สามารถนิเทศเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู

2. รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และรายงานผลการนิเทศ และผลการประเมินรูปแบบนิเทศแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน พบว่า รูปแบบนิเทศแบบผสมผสานและแนวทางการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน ภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการนิเทศได้

4. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน พบว่า (1) ครูที่ได้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หลังนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ครูที่ได้รับการนิเทศ มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) และการนำไปใช้ ภาพรวมมีคุณภาพระดับมากที่สุด (3) ครูที่ได้รับการนิเทศ ภาพรวมมีความสามารถ

ด้านการจัดการเรียนรู้ ระดับมาก (4) ครูที่ได้รับการนิเทศได้พัฒนาความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน ภาพรวมคะแนน ผ่านเกณฑ์ทุกคน และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (5) ครูที่ได้รับการนิเทศ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปราย 2 ประเด็น คือ 1) ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และ 2) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ รายละเอียด ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบการนิเทศ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศ เนื้อหาของรูปแบบการนิเทศ กระบวนการนิเทศของรูปแบบการนิเทศ และการวัดผลประเมินผลของรูปแบบการนิเทศ และผลการประเมินรูปแบบนิเทศแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการนิเทศการศึกษา การเรียนรู้แบบผสมผสาน แนวคิดการวิจัย การศึกษา มากำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ แล้วนำองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ มาสร้างความสัมพันธ์ กำหนดรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ จัดทำรูปแบบการนิเทศฉบับร่าง เอกสารประกอบรูปแบบการนิเทศ จากนั้น เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ แล้วทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์ จึงอาจสรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการนิเทศดังกล่าว มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนสำคัญในการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) จากแนวคิดของสาวิตรี เถาว์โท (สาวิตรี เถาว์โท, 2558) และทิตนา แคมมณี (ทิตนา แคมมณี, 2557) มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการกำหนดหลักการ เป้าหมายและองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบ การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ การประเมินผลรูปแบบ และการปรับปรุงรูปแบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ที่ได้สังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า ทุกฝ่ายควรมีการร่วมมือประสานกำลังกันให้เกิดการอบรมเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน รวมทั้งการสร้างเจตคติทางบวกให้ครูได้เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของตนเองการพัฒนาวิชาชีพ นอกจากนี้ ในรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน ได้มีการนิเทศติดตามโดยการอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการจัดการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยมีเอกสารนิเทศจำนวน 6 ชุด และคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้และเจตคติก่อนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นอย่างดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

2. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ พบว่า (1) ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้หลังนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) และการนำไปใช้ ภาพรวมมีคุณภาพระดับมากที่สุด (3) ครูที่ได้รับการนิเทศโดยภาพรวม ครูมีความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ระดับมาก (4) ครูที่ได้รับการนิเทศพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณของนักเรียน ภาพรวม ผ่านเกณฑ์ทุกคน และคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (5) ครูที่ได้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการนิเทศเพื่อพัฒนาครูตามแนวคิดแบบผสมผสาน ใช้วิธีการนิเทศที่หลากหลาย โดยเริ่มจากการประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม โดยมีเอกสารนิเทศที่มีความรู้ใบกิจกรรม แบบทดสอบความรู้หลังการนิเทศ และมีเฉลยใบกิจกรรม และเฉลยแบบทดสอบเพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้ตรวจสอบความรู้ด้วยตนเอง จากนั้นได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วัน ในระหว่างการประชุมปฏิบัติการ มีกิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติตามใบกิจกรรม และให้ผู้รับการนิเทศฝึกปฏิบัติการคัดกรองนักเรียน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผลสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ทำให้ผู้รับการนิเทศได้รับการฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผู้รับการนิเทศมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ผลการวิจัยใน

ครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของเดช สาระจันทร์ ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน พบว่า หลังการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ครูคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ในระดับมาก (เดช สาระจันทร์, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของดรณนภา นาชัยฤทธิ์ ได้ศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอยู่ในระดับมาก (ดรณนภา นาชัยฤทธิ์, 2557) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอรอุมา รุ่งเรืองวนิชกุล ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัยด้วยกระบวนการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะครูทุกด้าน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรอุมา รุ่งเรืองวนิชกุล, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้ คือ รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครูที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบการนิเทศ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศ เนื้อหาของรูปแบบการนิเทศ กระบวนการนิเทศของรูปแบบการนิเทศซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การสรุปและรายงานผล และองค์ประกอบที่ 5 คือ การวัดผลประเมินผลของรูปแบบการนิเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สรุปได้ว่า รูปแบบนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ การวัดผลประเมินผล ซึ่งรูปแบบ

นิเทศมีความเหมาะสมและมีประโยชน์ระดับมาก และผลการใช้รูปแบบนิเทศ พบว่า ครูที่ได้รับการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน มีความรู้หลังนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะ (IEP) และแผน (IIP) ของครูที่ได้รับการนิเทศมีคุณภาพระดับมาก ครูที่ได้รับการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน มีความสามารถจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ส่งผลให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีความสามารถด้านการอ่าน เขียน และคิดคำนวณคะแนนการทดสอบหลังครูได้รับนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ และครูที่รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบนิเทศแบบผสมผสานมีความพึงพอใจภาพรวมระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ศึกษาวิเคราะห์ สามารถนำรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานที่สร้างขึ้นไปในิเทศเพื่อให้ครูเกิดความรู้สามารถดำเนินการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
2. ในการใช้รูปแบบการนิเทศ ผู้นิเทศควรศึกษาคู่่มือการใช้ให้เข้าใจเพื่อให้การดำเนินการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การนิเทศโดยให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ควรดำเนินการช่วงภาคเรียนที่ 1 เนื่องจากครูหรือผู้รับการนิเทศจะได้นำความรู้ไปใช้ในการคัดกรองนักเรียน และวางแผนจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และนำแผนไปใช้โดยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายบุคคล (IIP) ไปใช้ในการดูแล ช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยโดยนำรูปแบบการนิเทศแบบผสมผสาน ไปใช้ในพัฒนาครูด้านอื่น ๆ เช่น รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ที่มีบริบทคล้ายกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนรวม เล่ม 5 เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดร.ณนภา นาชัยฤทธิ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณการคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. ใน *ปริญาปราชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

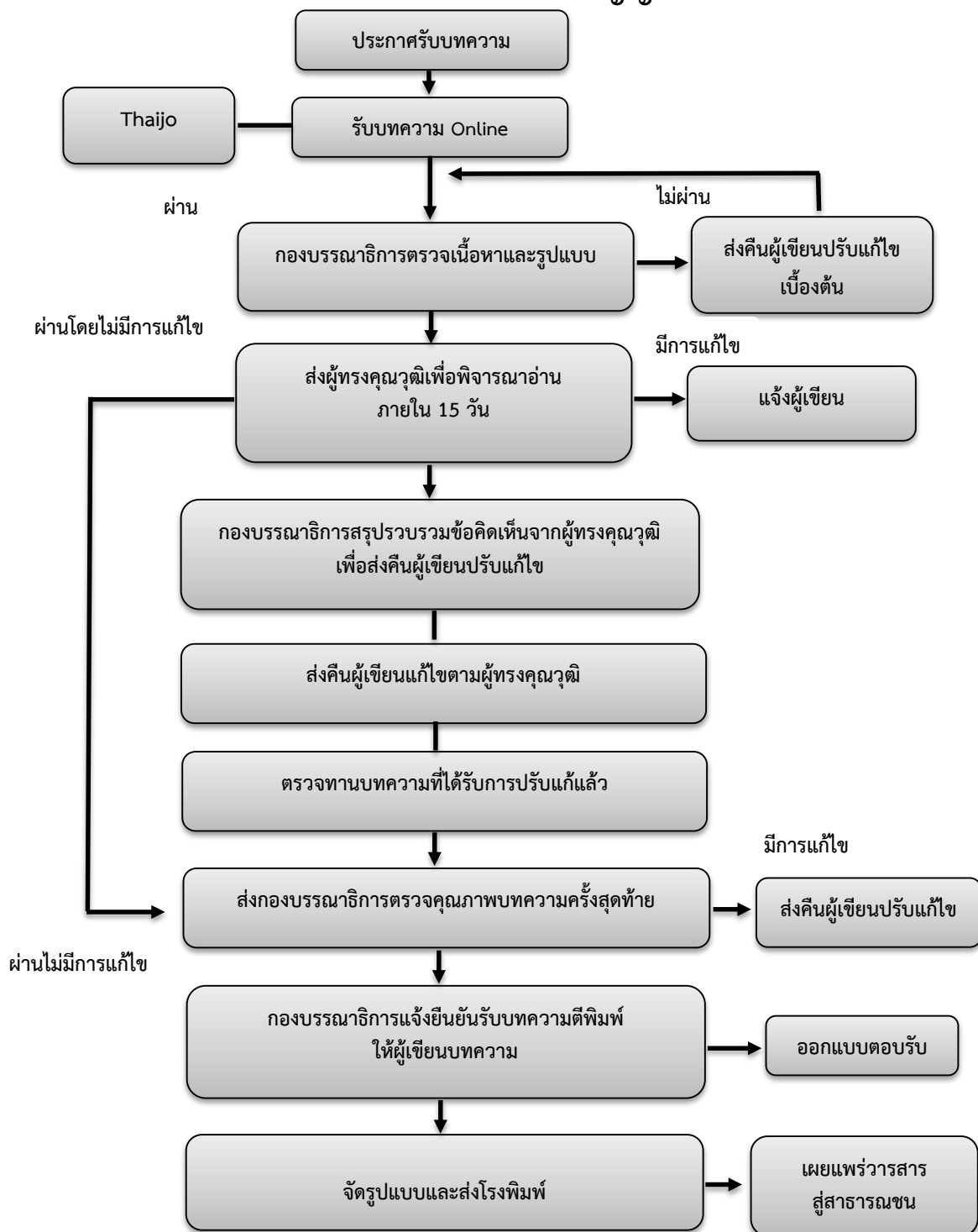

- เดช สารจันทร์. (2559). รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 35(6), 87-99.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นฤมล รอดเนียม. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อพัฒนาจิตวิทยาาสตร์สำหรับนิสิตปริญญาตรี. ใน *ปริญาการศึกษาชุมชนบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา*, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : เอส.พรินต์ ไทย แฟคตอรี.
- ปณิดา วรรณพิรุณ. (2556). *การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Problem-based Blended Learning for Developing Critical Thinking Skills ใน รวมบทความ เรื่องเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษาการศึกษา : นวัตกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2560). ข้อเสนอว่าด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2563 จาก <http://pokpong.org/wp-content/uploads/education-reform-proposal.pdf>.
- สาวิตรี เถาว์โท. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน *ปริญาปรัชญาชุมชนบัณฑิต สาขาวิจัยหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *รายงานการสังเคราะห์ผลการวิจัยในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *กรอบและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของประเทศ (พ.ศ. 2555-2558) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล*. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค.
- อรอุมา รุ่งเรืองวิชกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัยด้วยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ สำหรับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน *ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาปณิธาน

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน/ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

2.1 บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

วารสารปัญญาปณิธานได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของบทความ โดยได้ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำการเตรียม Template สำหรับการสกัด Metadata ของวารสารตีพิมพ์ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ TCI กำหนด รวมถึงข้อควรระวังในการจัดเตรียมบทความด้วย เช่น ข้อควรระวังการจัดเตรียมบทความในส่วนของผู้แต่ง ไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งราชการ ทหาร ตำรวจ สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อ หรือท้ายชื่อ เช่น นาย, นาง, นางสาว, ผศ.ดร., PhD, ร.ต.ต., พ.ต.ท. และไม่ระบุสถานภาพผู้แต่ง เช่น นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการ..., คณบดีคณะ..., พยาบาลวิชาชีพ สังกัดผู้แต่ง ต้องมีสังกัดเดียว (หากมีหลายสังกัดให้เลือกเพียง 1 สังกัด) และควรระบุ หน่วยงานระดับต้น เรียงไปจนถึง หน่วยงานหลัก จังหวัด รหัสไปรษณีย์ และประเทศ ดังตัวอย่างเช่น “ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี” และระบุภาษาอังกฤษเป็น “Department of Physics, Faculty of Science, King Mongkut’s University

of Technology Thonburi, Bangkok, 10140, Thailand” และตามด้วย E-mail ของผู้แต่งหลักทุกครั้งเป็นต้น โดยเมื่อผู้แต่งเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนดแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนส่งบทความในระบบ Thaijo2 ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทความที่ผู้เขียนได้ส่งมามีรายละเอียดที่กองบรรณาธิการสามารถเก็บข้อมูลไว้ในระบบได้ จึงกำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุดูสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิง ทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการ ส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุ ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงใน ฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงใน บทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.นิ.ไทย) 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวี มหาปณฺโณ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหามหาราช ธรรมมหาโส
(บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20).
กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, /ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่
ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษา
ปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พินทอง. (2532). คอล่า. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี:
ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).

8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) //ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา (4)*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). ถัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตากับนัตถิตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิพนธ์ บัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พินทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารนุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาบุญโญ). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ปัญญาปัญญาได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : ppj.mcunk@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารปัญญาปัญญา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาปณิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับวารสาร ลิงก์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 5 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีที่มีการรองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีที่มีการรองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA ไม่น้อยกว่า 5 เล่ม

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ปัญญาปณิธาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () วิจารณ์หนังสือ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร ปัญญาปณิธาน ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มมาที่ วารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย E-mail : ppj.mcunk@gmail.com